

ARGONAUTICON.

CAJUS VALERIUS FLACCUS

HŐSKÖLTEMÉNYE NYOLC ÉNEKBEN.

FORDITOTTA

ÉRTELMEZŐVEL, NÉVMUTATÓVAL S TÉRKÉPPEL ELLÁTVA KIADTA

FÁBLÁN GÁBOR,

A MAGYAR T. AKADEMIA S KISFALUDY-TÁRSASÁG TAGJA.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG PÁRTOLÁSA MELLETT.

PEST, 1873.

AIGNER LAJOS BIZOMÁNYA.

Borosjenői
ATZÉL JÁNOS.

A.

VALÓDI. HAZAFISÁG. NEMES. VERSENYTERÉN.
MAGÁT. KORÁN. A. LEGJOBBAK. SZÍNVONALÁRA.
FELKÜZDÖTT. SEBESEN. HÍR. SZÁRNYÁRA. KELT.
CSALÁDA. NEVÉRE. DÍSZT. ÉS. NÉPSZERŰ. FÉNYT.
HOZOTT. MINDEN. SZÉP. JÓ. ÉS. NAGY. IRÁNT.
FELSŐBB. S. ALSÓBB. KÖRBEN. ÖNKÉNT. LELKESÜLŐ.
LANKADATLAN. BUZGALMÚ. KIFÁRADHATLAN.
TEVÉKENYSÉGŰ. HONFINAK. S. EMBERBARÁTNAK.
AZ ÚJABB. NEMZEDÉK. EGY. KITÚNÓ.
PÉLDÁNYÁNAK.

BOROSJENŐI.

ATZÉL. PÉTERNEK.

ELŐBB. ARAD. SZ. K. VÁROS. POLGÁRNAGYJÁNAK.
MAJD. ORSZÁGGYÜLÉSI. KÉPVISELŐJÉNEK.
JELENLEG. ARAD. VÁRMEGYE. FŐISPÁNJÁNAK.
GYERMEKKORA. ÓTA. IRÁNTA. KEBLÉBEN.
TÁPLÁLT. MELEG. ROKONSZENVE.
NAGYRABECSÜLÉSE. ŐSZINTE. BARÁTI. HÓDOLATA.
S. ÖNZETLEN. RAGASZKODÁSA. MARADANDÓ.
EMLÉKÉÜL. AJÁNlja. EZ. ELSŐ. MAGYAR.
ARGONAUTICONT.

FÁBIÁN GÁBOR.

BOROS-JENŐI ATZÉL JÁNOS.

Paullum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo.

Horat. Carm. II. Od. IX. v. 29—31.

Midőn itt írói működésem legújabb gyümölcsét Atzél Péternek ajánlom, nem szabad felednem atyját, s pár évtized előtt hivatalbeli elődét Jánost. Saját hálaérzetemen kívül messzebbható tekintet is ösztönz felhasználnom ez alkalmat arra, hogy e ritka nemes jellemű férfi emlékét felelevenítsem s tiszteletreméltó nevét e helyhez mért rövid tollrajz által tágasabb körben megismertessem.

A. P. atyja János, fia Istvánnak az egykori királyi személynöknek, 1794-ik évi június hó 26-án Pesten született. Atyjának, a classicaí műveltségű tudósnak vezetése alatt, gondos nevelésben részesülvén, végig futott iskolai pályájáról oly képzettséget hozott magával, mely őt kora egyik jelesb növendéke gyanánt tűntette fel. Azért mindjárt, amint teljes kort ért, u. m. 1818-ban, az egy ideig francia uralom alatt volt illyriai tartomány visszakeblezésére kiküldött királyi biztosnak Saurau grófnak oldala mellé, mint a francia nyelvben is kellő jártassággal bíró, fogalmazóul alkalmaztatott. Ez első felléptetése által fényes pályára nyílt út előtte. De bár ahoz minden kelléssel bírt, egy hiányzott nála: a fénylenivágás. Az ő ambíciója nem ez volt, hanem az, mi igénytelen, szelid jellemének jobban megfelelni látszott: a független, csendes, munkás házi élet. Csakhamar hát Arad vármegyében fekvő atyai örökségébe Sikulára vonúlt; és habár itt, megyéje keblében, mint a főbb birtokosok egyike, már

csak ezért, de kitűnő készségénél fogva is a hivatalok egész sorára, alsótól a legfelsőbig igényt tarthatott, sőt a hajdani municipalis törvényhez s szokáshoz képest, szükség esetében szorítható volt is, egész 1849-ig a megyei tisztújításoknál az amúgy is mindig elég számos pályázók közt, hivatalért fel nem lépett; hanem Horáitz boldog embereként folyvást otthon saját telkeit mivelte, s az okszerű mezei gazdaság terén mint úttörő menván elől, míg több e szakban tett szerencsés kísérletei által egy felől másoknak üdvös példát nyújtott, más felől a maga ősi örökségét úgy bel értékre, mint kül terjedelemre nézve meg is kétszerezte. E mellett megyője közügyeit sem mellőzte. Közgyűléseken rendszeren megszokott jelenni, s ott az országos tárgyak körüli vitákban mindig jelentékeny résztvett. Valahányszor a közbizalom felhívta, soha igénybe vett szolgálatát meg nem tagadta. Bizottságokban, kiküldetésekből buzgón működött; és mint jeles törvénytudó, több felől vett megkeresés folytán, magánosok ügyeiben is majd compromissionalis, majd osztóztató bíróságoknál, úgy urszékeken, szélére vagy ülnökképp, vagy többnyire közkedvességű elnökül szerepelt. Sőt egy ízben, az 184³/₄-ki diaeta alatt a megyei büntényítő törvénytákeken az elnöki széket mint helyettes alispány ő töltötte volt bé, és e helyen kitüntetett buzgó szolgálataiért neki a megye részéről jegyzőkönyvileg is kifejezett ünneplés köszönet lön szavazva.

A 40-es években folyt élénk politikai mozgalmak alatt ő a józanabb conservatives pártján állott s ideálja a reformkérdések körül a nagy Széchényi volt. Mint ilyen természetesen 48- s 49-ben nem tartott azokkal, kik az ország durván megtámadt jogait, kész had ellenében, a harcra készületlenül, fegyveres karral is védni jónak látták. S ki fogná ma neki ezt vétkül betudni? midőn ebben már akkor legjobbjaink közül vele számosan egyetértettek. A bekövetkezett gyászos eredmény igazolta a tartózkodók jóslatszerű sejtelmét. A szabadságért vívott nemes harc a szabadság teljes elvesztésével végződött.

1849 végén beállott a nemzetünket porig lealázott szolgaság korszaka. A megsemmisült törvényes rendszer uralma he-

lyébe a felbosszantott győztes hatalom szeszélyes önkénye lépett, a kegyetlen *Vae victis* jelszóval. Ekkor nem kérdezték senkitől tetszik-e neki szolgálni, vagy sem; nem akarni majestas elleni bűn volt — egy az árulással; és a ki ezt a felhívás ellenében tenni merete, annak a végzetes jelszó egész súlyát éreznie kellett. Alsóbb rendű közhivatalokra a gyűlölt magyar elemből kevesen kaptak felhívást; azok legtöbbnyire idegenekkel lőnek betöltve. Hanem a municipiumok élére az uralgó politika saját érdekében célszerűbbnek látta mégis magyarokat alkalmazni az ugynevezett nem compromittáltak sorából, vagyis azok közül, kik a lefolyt polgárháborúban magokat semlegesesen viselték. Ezekhez lévén számítva Atzél János is, ő lőn Arad vármegye számára, mint ennek egyik jelesebb tehetségű fia, és a helybeli viszonyok s személyek ismereténél fogva legtöbb befolyással bíró egyik tekintélyes egyénisége, a hatalom által kormánybiztosul kiúézve. El lehet képzelni, mint eshetett ez a kitüntetés annak, kinek közhivatal rendes időkbén sem kellett, és ki most azt ily bitang helyzetben volt kénytelen elfogadni. Azonban ezt azon benső hazafias elhatározással tette volt, hogy a ráparancsolt kormánybiztosságot csakis a törvények által körülírt korlátok között fogja gyakorolni, s ott, hol a fennálló súlyos körülmények alkalmat s módot nyújtanak, a megye s polgártársai sorsának enyhítésére fogja felhasználni. Se nemes eltökélésnek oly ügyesen meg is birt felelni, hogy miglen őt a hatalom egyik legrendesebb s legtapintatosabb tisztviselőjének ismerte, benne a megye s egyesek mintegy a gondviseléstől küldött jóltevő géníust láttak. Hivatalos állásával sem föl, sem lefelé önzetes célokra vissza nem élt. Ő, midőn az önkény által följlülről adott elkészerítő példák után, alól is, a közigazgatással szemben dac és féktelenség kezdett lábra kapni, igazságos, eszélyes, humanus eljárásával megyéjében a közügyek kezelése körül a megbomlott rendet lehetőségig helyreállította; a municipium tulajdonához tartozottakat, pénz- s levéltárt, alapítvány-tőkéket, fekvő birtokokat sat. a mindenhez nyúl ni mert fosztogató kezektől sértetlenül megóvta. Magánosok kihallgatására ajtaja későn korán nyitva állt; panaszok s kérelmek elintézésére maga mindig kész

volt. A légy számra előtolakodott szentelen árulkodókat kemény feddésekkel utasította vissza magától s köztök a merészebbeket erélyes fenyegetéssel riasztotta és némitotta el, tudokra adván komolyan, hogy ha gyalázatos mesterségek üzésével fel nem hagynak, ő lesz, ki a tőlök mások számára font hálót ön nyakukba fogja keríttetni. Végre a hazafiságuk miatt országszerte bujdosott honfiak üldözésénél sem közvetlen, sem közvetve soha legkisebb részt sem vett. Ha hozzá fölülről e végett parancs érkezett: vagy nyílt közbenjárás által, hol ez uton sikert remélt, eszközölte az üldözött megmenekülését; vagy, ha kellett, maga nyújtott ahhoz idejében alkalmat és módot. És ez úton nem egy becsületes polgárt óvott meg a minden zúgban ólálkodott poroszlók bilincseitől. Számosan áldják máig emlékét ezért. Én magam ezek számába tartozom. A. J. volt az, kinek köszönhetem, hogy míg ő Aradmegyében a kormányt viselte, én is, mint egyike az üldözötteknek, befogatást, vason hurcoltatást, börtönt, végig elkerültem. Ő tudta, hogy bujdosásom után, hol vagyok rejtékben, de nem tudatta senkivel. Hanem midőn az országos képviselők, a haditörvényszék elé edictaliter idézve lőnek, azon meghagyással, hogy kiki közölünk írásbeli védelmet s megyéje kormányzójától előbbi politikai magaviselete felől szóló bizonyítványt vigyen magával, s íme bizonyítványt Aradmegye általam e végett megkért utolsó törvényes kormányzója nekem kiadni nem merte: akkor a császári kormánybiztos A. J. ugyanazt részemre, általam meg sem keresve, hírem tudtom nélkül, másnak egy szavára egész készséggel kiszolgáltatni elég bátorsággal s ritka nagylelkűséggel birt. S ezen hivatalos iratában semmi valótlan rólam nem mondott, de a valót oly modorban adta elő, melynél kedvezőbbet legkedveltebb emberei irányában alig használhattott volna. Pedig én ezek sorába éppen nem számíthattam magamat. Ő irántam, mint a megyebeli párttusáknál s politikai vitáknál állandó ellenlábasa iránt, inkább mondhatnám, bizonyos ellenszenvvel, mintsem rokonszenvvel viseltetett mindig. S ez az, mi a vész idején velem s számos politikai ellenfelével éreztetett nemes részvétét, a szokottnál kétszerte becsesbbé teszi és őt oly szép oldalról jellemzi, aminőre példát rendes

körülmények közt is felette ritkán találunk. A humanitas morálja, melyet e részben a vallás hirdet, a gyakorlati életben legfőlebb addig vitetik, hogy az ember elleneinek többször megbocsát: de addig felette ritkán megy, hogy nekik megkéretlenül még segílyt is nyújtson. Ez az erény legmagasabb s egyszersmind legnehezebben elérhető fokozata. A. J. jelleme egész eddig a fő fokig emelkedni tudott. Mi rá nézve annál nehezebb volt, minthogy ama felfordúlt világban, mikor a közpályán neki szerep jutott, azon ezzel éppen ellenkező morál uralkodott. Az önmegtagadás, szolgálai hódolat, vak engedelmesség mindenben, mi a fennálló hatalom által parancsolva, avagy csak óhajtva volt is, nézetett a kormány-hivatalnokok részéről legajánlatosb érdemül s legbiztosb vehiculumul főlebb léptetésre s jövedelmezőbb állások elnyerhetésére. Mig más tisztársai, megadva magokat a körülményeknek, többnyire ez úton kívántak kitűnni: A. J. a maga jobb geniusát akarta az uralomra kapott közszellemmel szemben is követni a lehetőségig. Az argus szemű hatalom, midőn végtére észrevette ezt, szeretete volna őt kormánybiztosi helyéről elmozdítani, de nem benne egy különben jó hivatalnokát elveszteni; azért őt magasabb hivatalbeli állással ismételve megkínálta: hanem ő el nem fogadta s erősen feltette magában, hogy Aradmegyei kormánybiztosságát itt nem hagyja, mig csak abból ki nem csapják. (Saját előttem mondott szavai.) Meg is maradt abban egész haláláig, mely 1853-ban ápril 5-én történt, a megye és Aradvárosnak (melynek díszpolgára is volt) általános mély sajnálatára. Csak amidőn kidőlt, akkor látta még igazán, kit vesztett benne e két municipium. Az utánna jött kormánybiztosok alatt nyomban napirendre jöttek a szokásos üldözések zaklatások minden bosszantó nemei.

Im ez Atzél János életrajza. Az, kinek magános és nyilvános életéről ennyi jó és szép mondható, kétségkivül megérdemli, hogy neve jobbaink koszorújába fonassék, s tiszteletreméltó képe elhunyt jeleseink emléksarnokába iktattassék. Ő mint ember, polgár és hazafi a kitűnőbbek közé tartozott; rövid hivatalos pályáján pedig, a legnehezebb időkben, annyi érdemet szerzett magának, minél többet Aradmegye, azon boldo-

gabb korbeli kormányzóji felől sem tud mondani, kiknek festett képeivel, habár akkor e hivatal majdnem csak puszta fényes cím s nem is szolgálat volt, díszteremét ékesíteni mégis illőnek ítélte. Míg azok krónikai emlékek: az, mit én itt a tett emberéről adok, a történelemé. És én szerencsésnek vallom magamat, hogy amidőn Atzél János történelmi emlékéhez ez első követ nyujthatom, vele egyszersmind a megdicsőült árnya iránt tartozó hálámnak maradandó kifejezést adhatni e szép alkalmam nyílt. Ez alkalmat elmúlasztani nekem bűn lett volna.

F. G.

BEVEZETÉS.

Cajus Valerius Flaccus (Setinus Balbus), római epicus költő Vespasianus korából; egyidejű Quintilianus- ifjabb Plinius-Juvenalis- és Martialissal. Polgári állására nézve a papi rendhez tartozott, egyike lévén azon tizenöt személyből álló szerzetnek, mely *quindecim viri sacris faciundis et libris inspicundis* címmel a sibyllai könyvek őrzésével és magyarázásával volt megbízva. Széles tudományos képzettséggel bírt, s e részben az úgynevezett alexandriai iskola növendékei közt kitűnő helyet foglalt el. Igen korán, már harninc éves korában, szűk körülmények közt elhalt, mikor a Caesárok trónján Domitianus ült. Egyetlenegy munkája, mely utánna fenmaradt s melyből Poggio pápai titkár a XV-ik század vége felé, egy Constantia melletti zárdában fedezte fel először a négy első éneket, az *Argonauticon* című hősköltemény nyole énekben, de mellyek utósójából pár száz vers hiányzik. Tárgya az ó-kori, főképp görög költők által többször megénekelt, s rómaiaktól is annyiszor fölemlegetett tengeri híres expeditio, melynek élén Jáson az arany gyapjú megszerzéséért Colchisba hajózott. Az e tárggyal foglalkozott görög költők közül Rhódusi Apollo-

nus szintén ily című munkája ma is megvan egészen négy könyvben, de mely, habár benne több költői fénypont tűnedezik is fel, egészben véve, mint hősköltemény nem üti meg a kellő mértéket, minthogy benne inkább történetirői, mint költői hangzat uralkodik. Úgy látszik, hogy Valerius ezt használta forrásul, de munkája tervét szélesb alapra fektette, úgy, hogy az teljesen bevégezve, ha nem több, legalább is tiz énekre terjedhetett. Aminthogy Bonóniai Pius is, ki a Valerius művénél mutatkozó hiányt Apollonius nyomán utánpótolta, e pótlékból éppen két éneket állított ki, melyekkel együtt az általa kiegészített latin Argonauticon tiz énekre megy. E toldalék azonban korántsem mondható sikerültnek, s ugyanezért, mint a valeriusi szellemtől s elegantiától nem kis mértékben elütő dolgozat, magának Piusnak 1519-diki kiadásán kívül, még csak a burmannfélénél (1724) van az Argonauticon eredeti nyolc énekéhez csatolva. Nem bizonyos, vallyon maga Valerius bevégezte-e művét egészen, s az, mi belőle hiányzik, nem-e csak később vészett el; vagy pedig belehalt a munkába. Az elsőt az hagyja sejteni, mert Quintilianus, midőn Valerius elhunytáról ily szavakkal nyilatkozik: *nuper in Valerio Flacco multum amissimus*, az utóbbiról említést nem tesz, mi is arra látszik mutatni, hogy akkor magából az Argonauticonból, mely immár köz-kézen forgott, aligha hiányzott valami.

E műnek az újabb korban történt első feltűnése nagy örömozajt keltett az akkori philologusoknál, kik benne a Quintilián által úgy kiemelt Valerius Flaccust felismerni szerencsések voltak. Elkezdtek mindjárt kutatni több irott Codex után is, s találtak is még néhányat, melyekben a Poggiotól

fölfedezett négy első ének, nyolcra szaporodott. Ezeket egymással összevetették, s vetélkedve commentálták, bámulatos szorgalommal.

Az e téren fáradozott legjelesebb fők közt, senki több érdemet nem szerzet magának az általam már említett Bonóniai Piusnál. Miután ez úgy találta, hogy a Codexek nagy része a másolók, sőt a korabeli kritikusok által is törlésekkel s toldás-foldásokkal meg volt fertőztetve: ő egy még egészen szűz Codex után akarta commentatióit szerkeszteni. Addig nyomozódott tehát mindenfelé, míg végre ilyent csakugyan talált, még pedig — mi reánk magyarokra nézve nevezetes — Budán a Corvini királyi könyvtárban, a honnét azt neki Mátyás király egyik könyvtárnoka, a pármai Ugoletti Tádé, kivel jó barátságban élt, kölcsönözte ki Rómába használatúl, s a kitől már előbb ugyanonnan hason céltra Ausoniusnak is egy legtisztább példányát kapta volt. Érdeemes volna utánna járni, ott maradt-e a vatikáni könyvtárban ez a két Corvina.

Első kiadása az Argonauticonnak 1474-ből való. Attól fogva máig, tudtomra, 57 kiadásban jelent meg. Fordítása az újabb nyelveken csak kettő van; az egyik németül Wunderlich-től 1805-ből, de mely többé antiquáriusi úton sem kapható, mellyet tehát soha nem is láttam; másik franciául Nisard-tól 1868-ből. Emézt, melynek hírért csak a minap vettem, láttam ugyan, mert Párisból tüstént megrendeltem, de nem használhattam, mivel midőn kezemhez érkezett, már akkor a magam fordítása végig ki volt nyomva. Azonban a francia Argonauticonról szükség megjegyeznem, hogy az prosában lévén szerkeztve, nem tartozik a költői műfordítások

sorába. És így ilyen eddig csak kettő létezik, az említett német és meg ez a magyar, melyet én itt adok.

Mi már Valerius Argonauticonának műbecsét illeti: a mellett szól mindjárt maga az a körülmény, hogy annak tisztára hozatala körül annyi első rendű philologus vállalva fáradni méltónak ítélte, mennyire a többi római költők munkái között, a Lucretiusén kívül, nem igen találunk. Igaz, hogy ezekre nagy szüksége is volt e műnek, miután a kéziratok, melyekben fennmaradt, töméntelen hibák zagyva tömegét képezték, úgy, hogy azok kiigazgatása s értelmezése herculesi munkába került; s mind e mellett a szöveg máig sem castigált egészen; vannak benne ma is még homályos helyek, melyeken az eddigi commentátorok sehogy eligazodni nem tudván, azok tisztázását az utódoknak hagyták fenn.

A régibb philologusok a műről majdnem mind nagy elismeréssel, és magasztaló hangon nyilatkoznak. Sőt nem hiányzottak kiváló aestheticusok, kik valamint Virgil Aeneisét a Homer Iliásának, úgy Valerius Argonauticonát a Virgil Aeneisének fölébe helyezni merték. A legujabb kritika is, mely felőle itt-ott gáncsoló szavakat hallat, elismeri benne a magas költői szellemet, correct formát, szabályszerű compositiót, főnkeltséget és elegantiát.

Azokról, kik ennek ellenében Valerius époszájáról becsmérőleg szólnak, bizton feltehetni, hogy e művet az eredetiben vagy éppen nem, vagy csak futólag és töredékesen olvasták. Mert az lehetetlen, hogy kinck az effélékhez érzéke, s kellő áttanulmányozásukhoz kedve és türelme is van, az Valeriusról másként, mint csakis kedvezőleg ítéljen. Úgy hiszem,

hogy nekem, ki a fordításnál az eredetivel komolyabban foglalkoztam, s kívül belől eléggé megismerkedtem, lehet, a negély legkisebb színe nélkül jogom, de tán kötelességem is, felőle egyszersmind saját véleményemet is ezuttal hallatni.

Részemről Valerius Argonauticonát a maga nemében kitűnő classicus műnek találom. Tárgya ellen, mellyet költő hőskölteményéhez a legrégibb hős korból választott, semmi kifogást tenni nem lehet. Mi pedig a formát illeti, melyben az alexándriai tudósok, kikhez Valerius tartozott, általános elismerés szerint legnagyobb mesterek voltak, az nála teljesen correct. Szerkezete jól átgondolt; benne a részletek természetes, összhangzó, következetes rendbe sorozvák, s kifogyhatlan változatosságuk mellett is, sehol a kijelelt mederből félre nem csapnak, hanem mint a tervszerűleg szabályozott folyó, mindig azonegy irányban haladnak közös célpontjok, a fő esemény vége felé. És a részek e folytonos összefüggése a műnek oly általános kerekdedséget ad, hogy az, még izenként megszaggatva is, befejezett egészeket képezne. Humbolt (nem a nagy természet-búvár, hanem testvérbátyja) Károly az épósról azt mondja, hogy abban éppen nem szükség a fő tárgynak végesvéig, vagyis addig menni, hol már semmi többé hozzá nem adható. E paradoxnak tetsző állítás valóságát Valerius épószánál lehet tisztán észrevenni, mely megszakadva is, amint a nyolc énekben fenmaradt, egy kikerekített egészet mutat. — Nyelve a költőnek kiválólag szabatos, elegans, és mit különösen kiemelni méltó, szűzies egyszersmind, mellyet még csiklandó tárgyaknál is egy szeméremsertő, triviális, vagy kétértelmű szó nem fertőztet. Kifejezései tömöttek s erőteljesek. Előadásában elejétől végig,

mint ez epicushoz illő, higgadt, komoly, magasztos hangulat és méltóságos nyugalom uralg. Legemelkedettebb fellelkesülésénél is soha túl nem csapong; unalmas rhétori declamációkra soha magát ragadtatni nem hagyja. — Leírásai élénkek és hívek; hasonlatai találók, gyakran egész újak s eredeti sajátossággal bírók; és főképp jellemrajzai elannyira sikerültek, hogy e részben a legerősbekkel mérkőzhetik. Számos, érdekesbnél érdekeseb episdjai, mellyek a fő tárggyal mindig szoros kapcsolatban vannak, egymásután hozzák a sok kellemetes meglepetést, s ez által a folyvást ébren tartott figyelmet gazdag élvezettel jutalmazták. Én nem hiszem, hogy a regényes költészet terén, hova a hősköltemény tartozik, még ma is a phantáziát mulattatóbb olvasmány lehessen, mint az Argonauticon. Mert a ma divatos regények csak a mindennapi élet társas viszonyai s emberei körül forognak; e körön túl a phantáziát magasb régiókba nem ragadják s állandóan a föld színén, annak porához tapadva maradnak. Mig ellenben a szóban levő épószban, ugyanazon társas viszonyok közt minden: tárgy, személy, eszme, cselekvény és eszköz nagyszerűsítve van az által, hogy itt a földi ügyeket égből istenek intézik; egyesek és népek sorsa felett közvetlen ők határoznak és azt saját, földön lakó véreikkel hajtadják is véghez. Itt mindenütt, mindenben merő istenek és félistenek szerepelnek, közönséges embert köztök nem látunk, azok csak névtelen tömegekben mutatkoznak, ott, hol a tett kivitele sokaságot kíván. Istenek tartnak tanácsot, osztanak ki rendeleteket, alakítanak pártokat; ők ácsolnak, kovácsolnak, szőnek-fonnak, protektoroskodnak saját pártjok felett, ármánykodnak egymás pártja ellen s a t. S az istenek e

közvetlen és közvetett működése, legnagyobb tárgytól fogva a legkisebbig, jót, rosszat, szépet és rútát, erényt és bűnt, bizonyos magasra fokozott bámulatos alakban tűntet fel.

Valerius, mint valamennyi római hősköltő Virgilius után, ennek Aeneisét tűzte maga elé követendő például. És e mintát sem előtte, sem utánna közölök úgy, mint ő, meg egy sem közelítette. Mert hogy túlhaladta volna, mint némellyek vélik, azt én mondani nem merem; bár annyit e részben kijelenteni én sem tartózkodom, hogy egyben csakugyan bir az Argonauticon némi előnnyel a Virgil Aeneise felett; s ez előny abban áll, hogy míg az Aeneis (valljuk őszintén meg) több helytt hosszadalmas rajzaival kifáraszt: addig a Valerius Argonauticon (kivéve a hadak s csaták részletes leírásait, de ami minden epósznak, jól-e, vagy rosszúl, nem tudom, praescribált kellékévé lett) a maga élénk rövidségével sehol nem untat, hanem egyre ébren tart és ragad.

Ímé ez önálló véleményem e classicus műről. Lesznek tudom, kik ez előadásomat e helyen hosszalni, úgy kik azt a sok szépet s jót, mit felőle mondok, igen is sokallni, s csupán a költő iránti túlbuzgóságomból magyarázni fogják. Amazoknál szolgáljon mentségemül az, hogy én lévén első, aki e költő művével nálunk tüzetesen foglalkoztam: midőn vele irodalmunkban fellépek, kötelességem azt minden oldalról megismertetni, hogy tudja mindenki, mit és kit ajánlok benne olvasó közönségünk kedvébe. Az utóbbiak számára pedig, hogy lássák, miszerint nem én magam vagyok, ki Valeriusról sokat mondó dícsérettel szólok: több a humanisták virágzó korából ismert kitűnő philologusnak, mint a régi classicusok legilletékesb bírálóinak, Valerius felől Testi-

XVIII

monia cím alatt kiadott itéleteit, azon nyelven, mellyen irvák, szórulszóra a könyv végéhez csatolom igazolásomul.

Abban, mi még mondandóm van, a lehetőségig rövid leszek.

Fordításomról nem szólok. Elég világos és magyaros-e, annak megítélését másokra hagyom; csupán annyit jegyzek meg, hogy azt, az igen népszerű s regényes tárgy kellő megértethetése végett, a laicus olvasók kedvéért kissé bővebb Commentárral kísérendőnek tartottam; mellyet ugyanezért nem a szöveg alá, hanem Értelmező cím alatt külön a szöveg után iktattam. Az ebben lévő magyarázó jegyzetek (miket nem készből irtam át, hanem magam szerkeztettem,) a versek sorszáma szerint rendezvék; s ezekhez még egy Ném utatót is készítettem, melyben a római számok az Éneke, az arabsok a versekre utalnak, melyek után az olvasó vagy a szövegben magában, vagy a hozzátartozó értelmezői jegyzetben a szükséges felvilágosítást, ha keresni nem röstelli, mindig föltalálja. Ily subsidiumok nélkül az ó-classicusok kellőleg meg nem érthetők, nem főképpen Valerius Flaccus, kinek munkájában minden lépten nyomon más meg más mythusra vonatkozó célzatok fordulnak elő. Azonban ezekre adott magyarázataim a többi római classicusok megértésére nézve is jó szolgálatot tehetnek.

Még verselésemről kell tennem egy pár szót. Szabatosan körülírt prosódiánk eddig nincs. És jó is, hogy még nincs. Mert ez csak hosszas gyakorlat, nem az iskolákban mondva készült rideg theoria útján alakul végképp meg; és pedig nagy részint — különösen a mi metricus nyelvünkben — az ó-classicai költők műveiből szerzett pragmatikai adatok

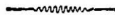
nyomán. Csak ezek fordításánál tanuljuk meg igazán, hol és miben mennyi szabadságot engedhet magának a mértékes versíró az önálló költői nyelv terén. Azonban az ily fordításoknak még mindig szűkében vagyunk; s azok közt is, miket bírunk, kevés üti meg az igazi mértéket; nagyobb részök vagy, mint kezdetleges kísérlet, nem áll irodalmunk jelen színvonalán, vagy különben sem sikerültnek mondható. Verselésem körül tehát akképpen jártam el, hogy a mire jelesb költőinknél követésre méltó példákat találtam, azt én is követtem, s nem fog találkozni nálam semmi olyas, miben e tekintélyekből, kezdve Kazincytól és Vörösmartytól le Aranyig, vagy egyikre, vagy másokra ne lehetne appellálnom. Elégnek tartom e pontra nézve itt ennyit kijelentenem s il-
lőnek ez által az olvasót a nem e helyre tartozó egyes kimu-
togatások és megvitatások unalmától megkímélnem.

Fábián Gábor.

C. VALERIUS FLACCUS

ARGONAUTICONA

NYOLC ÉNEKBEN.

ELSŐ ÉNEK.

- Hős istenfiakat, kik tengert jártak először,
S jósgályát zengnek; mely Scythia phásisi révét
Tüzte ki céljául, s mervén zajló szorosok közt
Törni utat, megszállt végtére a lángos Olympon.
- 5 Phoebe sugalj; Cumae papnéjának ha velem köz
Széke honol szűz házamban; főm arra ha méltó,
Hogy koszorúzza babér. Te is, ó, kit az Óceanon nyilt
Út hiresebbé tön, miután a calédoni tenger
Hordta vitorláid, mely előbb phryg Iúlokat útált,
- 10 Fogj engem fel a nép köriből s a földi homályból,
Szent atya! és kedvezz, míg zengem az ősök erényeit.
Magzatod (ő képes) hirdesse romaiban Idúmét,
Mely jeruzsálemi hamv által feketíti ma bátyját,
A tüzeket szórót s tornyos palotákba dulongót.
- 15 Ő neked isteni rangot adand s oltárokat épít
Nemzetségednek, mikor atyja te meszsze világolsz
Mindenik égsarkon; s biztosb nem lesz se Tyrusban
A kicsi gönc, sem a nagy, görögök földén, a hajósnak,
Majd ha jelet te adandsz, s mikoron vezetésed alatt fog
- 20 Küldni hajót ki Göröghon, Sidon s Nilus. Ez úttal
Nézz derüs arccal rám, Latium hogy hallja szavam meg.

- Haémonián Peliás fiatal kora óta uralgott;
 Már vén sas, rég félik a népek: a mennyi folyóvíz
 Íoniumnak tart, az övé; Othryst, meg a Haemust
- 25 És az Olymp alját ő szántja ekével a boldog.
 De nincs nyugta belül, fél istenek átkaitól és
 Bátyja szülöttétől, ki királyszekére hogy egykor
 Vészt hoz, hirdetik a jósök s oltárokon égő
 Barmok erősítik jelek által; azonban e férfit
- 30 Nagy neve és sok erénye miatt se szívelte a zsarnok.
 Hogy hát félt vesztét megelőzze, az aesonii ifjat
 Készül eloltni, tünődve mikor s mint ejtse halálát.
 De a görög földön most, látja, se háboru nincsen,
 Sem más semmi csapás; már a cleonaei oroszlánt
- 35 Alcíd hordja fején; már régen mentve van Arcas
 Lerna kigyójától, s mindkét bika szarva letörve.
 Hát a dühödt tenger s vad hullám tetszik eszénck
 S most szeliden s ártatlan képpel nézi az ifjat
 S adva az ál szóknek színt és nyomatékokat ímígy szól:
- 40 „Vállalj értem el egy hős tettet, szebbet apáink
 Tetteinél; szánd rá magadat. Tudod, a honi sírtól
 Fosztva miként leve Crétheusunk véréből Phrixus.
 Őt a vad Aéetes, ki fagyos Phásist Scythiával
 Birja (mi szégyen a nagy Napnak!) nyájas borozás közt,
- 45 Rémuletére az ünnepi vendégkörnek eloltá,
 Mit se tekintve se ránk, sem az isteni karra. Nem a hír
 Mondja csak ezt: de magát a kegyetlen tetten az ifjat —
 Fáradt tagjaimat mikor álom fogja el — éjjel
 Sírva jelen látom; roncsolt árnyéka panaszzsal
- 50 Felveregot, fel a tengeri fény is, az isteni Helle.
 Volna csak olyan erőm, mint egykor, azóta lakolna
 Colchis ezért, kardját s fejét itt látnád a királynak.
 Bennem a hajdani tűz lankad már; és gyerekem még
 Sem kormányra, se hadra, sem a tengerre nem érett

- 55 Nálad az elme s a férfi erély fejlődve van immár :
 Menj te derék vérem, hozd a nepheléi juh gyapját
 Gráj menyezetre elő, szánd el magad ennyi veszélyre.“
 Így buzdítva az ifjat majdnem kényszerítőleg,
 Elhallgat; noha tudja, a scythák tengerin érnek
- 60 Össze a Cyaneák; nem mondja mi nagy fene sárkány
 Őrzi a gyapjat s hogy míg villogtatja sok ágú
 Nyelvét, őt a királylány étkék s énekek által
 Csalja ki rejtekiből s friss mérget nyujt neki mézben.
 Jáson, amint kitudá a titkos eselt s hogy a vénnek
- 65 Gondja nem a gyapjú, hanem őt gyűlöletből akarja
 Tenni ki a tenger dűhinek : hogy a rája parancsolt
 Colchóst így mégis valahogy föllefje, szeretné
 Perseus lábszárnycsontjait, vagy a légi kocsit, hogy ama vad
 Sárkányok kocsisának nézzék, aki Ceresnek
- 70 Első szánta vasával ugart s makk helytt ada gabnát.
 Ámde mihez fogjon? vajon a hiu népet, a régi
 Zsarnokot utálót, s Aesont szánt néhai főket
 Hivja-e fel? vagy a Júnó s csengő fegyverű Pallás
 Szárnya alatt tegye-e meg a rendelt tengeri utat?
- 75 Hátha e nagyszerű munka után, a tőle legyőzött
 Tengerből hire kelhet? Eszét, szívét egyedül te
 Gyújtogatod Dicslény; te vírultan s menten a kortól
 Tűnsz neki fel Phásis partján, hívogatva kik ifjak.
 Végre a töprengőt s habozó elméjűt a vallás
- 80 Állapodásra bírá; s buzgón kezit égre emelve,
 „Ó mindentehető Istennő,“ monda, „kit a zord
 Juppiter amikor a kék aethert verte viharral,
 Nagy záporszakadás közt a vad Enipeus árján
 Át én vittelek a biztos szárazra; előbb nem
- 85 Tudva hogy égbeli vagy, csak amint intő dőrejétől
 Visszahívó férjednek, láttam, mint megijedtél:
 Add Scythiát s Phásist nekem; és hajadonfejű Pallás,

- Védj te is engemet, úgy templomjaitoknak adandom
 Én magam a gyapjút: ad aranyzott szarvu bikákat
 90 Nemzöm s hőszinü nyáj fog kört oltáraitoknál.
 Ahogy az istennők ezt hallák, gyors iramattal
 Indultak külön égi uton. Tritónia rögtön
 Thespiadák várába, kegyelt Argushoz alászáll;
 Ezt megbizza, csinálna hajót, vágassa a fákat
 95 S Pélion erdeihez maga elkíséri legottan.
 Míg Júnó meg az argosi városokon s maceteknél
 Hirli, hogy atyjaitól sem próbált austereket meg
 Aesonides kísérleni; hogy már kész a hajó, mely
 Büszkén kérdi, kiket hoz vissza, emelve magasra.
 100 Vágyik egész sokasága a már harcokba kitűnt nagy-
 Hírű vezéreknél s ifjaknak, kiknek a serdült
 Korban tetszenek a próbák, tér tette de nem nyílt.
 Majd azokat, kiknek föld volt s békés eke gondjok,
 Buzdítják az uton, utfélen nyíltan előtűnt
 105 És a hajóra dicsénekeket zengő Faunok, meg
 Erdei istennők s fölemelt szarvú folyamárak.
 Rögtön előtermett Ínachnak földiről önként
 A Týrinsifí; árkadi méreg-nedvbe megedzett
 Könnyű nyilait s tegezét vidáman hordja utánna
 110 Vállán szép apróda Hylás; ki szeretne sulyosabb
 Fegyvert vinni, de még kara buzgányt nem bír. Ezekre
 Esztelenül, maga módja szerint, így zsémbel Júnó:
 „Bár ne rohanna egész görög ifjuság dísze íme
 Vészbe; de rendelné csak most Eurystheusunk ezt!
 115 Jégessőt, zivatart keltnék, a szörnyű szigonyhoz
 Nyúlnék s férjemtől villámain is kiesikarnám.
 A mi hajónkra nekem nem kell ily társ, sem ilyen véd;
 Mentsen az ég, hogy Hercules ótalmára szorúljak,
 S ily dölýfős társhoz még úgy le legyen kötelezve.”
 120 Ezt mondván, szemeit fordítja a haémoni vízre.

- Forrani lát mindent a sok embertől, a vidéken
 Látja levágva az erdőt, hallja szekerce-csapástól
 Hangzani a partot; szemléli, fűrészszel a fenyvet
 Mint szeli Thespiades; mint készül a borda, a hajló
 125 Szálfa a lassu tüzön mint lágyul; a kész evezőkhöz
 Pallás mint keres a lobogós árboera keresztfát.
 Össze levén állítva a vízhathatlan erős mű,
 És a hajó titkos rései bévonva viasszal,
 Hozzá a művész több díszes rajzot adott még.
 130 Itt tyrhénumi hal hátán vitetik nem is álmodt
 Hálótermibe Péleusnek Thetis; indul a delphín
 Nagy sebesen; a hölgy fátylát leeresztve szemére,
 Sóhaj: bár Zeusnél ne születnék főbbnek Achilles!
 Őt Panopé s huga Dótó kísérik, meg a habnak
 135 Örvendő Galatée csupasz karral, kit amint fut
 A barlangba, sicúl partról hí vissza a Cyclops.
 Szemközt égő tűz, zöld lombu gyeptágy s közel étkek,
 Meg borok; a vizek isteni közt ott ül hiteseivel
 Aeacides; s poharak mellett kobzát veri Chiron.
 140 Más részen Pholoë, a sok bortól neki bőszült
 Rhoetus; s atraci szüzért támadt rögtöni harcok.
 Asztalok és kancsók, istenképek s poharak — szép
 Régi művek — szanaszét szórva. Itt látni a legjobb
 Dárdavetőt Peleust, itt a karddal dühös Aesont.
 145 A győztes Nestort kellelten emelgeti hátán
 A vén Monychus; és Clanis üszkkel sujtja le Actort.
 Nessus barna lovon menekül; ott Hippasus, amint
 Fálnak dölve fejét az üres kantába bedugja. —
 Míg e csodás műveket bámulja az aéoni magzat,
 150 Véli magában: „háj szánandó ifjak, apák mi!
 Hát e hajón oly könnyen küldessük ki magunkat
 A viharokra? magát Jásont üldözze a tenger?
 És a reám váró vészekre az ifju Acastust

- El ne vigyem? kell, hogy Peliás óhajtja javát a
 155 Gyüölött gályának s kérlelje szüleinkkel a tengert.“
 Míg ezeket gondolja, Zeüs fegyvernöke balról
 Égből alácsapván, egy jergét körme közé kap.
 Lármát ütve szaladnak elébe akolbol az ijjedt
 Pásztorok és ugató ebek; a rabló sebesen a
 160 Légbe röpül s aegéumi tenger mélye felé száll.
 Látja a jószelet Aesonides, s megörülve lakába
 Megy gögös Peliásnak, elébe röpül a királyfi,
 Kit rokonérzettel megölelvén, néki ímígy szól
 Most a hadvezető: „nem jöttem, Acaste, ne gondold,
 165 Tenni panaszt lealázót: társul venni ohajtlak
 Vállalatomhoz; mert Telamon, Canthus, s vele Ídas
 S a Tyndárfi se méltóbb Hellé fűrtire nékem.
 Háj mily sok földet, mi sok égtájt látni ez úttal!
 S mennyi haszonnal lesz tőlünk megnyitva a tenger!
 170 Tán terhes feladat neked ez ma: de majd ha vígan tér
 Vissza hajónk s ismét látandom a drága Iolchóst,
 Ah mi pirúlva fogod dolgainkat hallani tőlem!
 Mint sóhajtasz, a látott népekről ha beszélek!“
 A hősnek több szót a királyfi nem enged. „Elég“, mond,
 175 „Ennyi a bármire kérj, késznek, jó bátya; ne képzeld,
 Hogy tán rest volnék s az apám országiba' többet
 Bíznam, mint benned, ha vezérségednek alatta
 Szerzem az első hősi babért s hiedet szaporítom.
 Sőt, hogy atyám igenis féltékeny gondja ne vessen
 180 Gátot előmbe, reászedem őt s tudtán kívül egyben
 Ott termek készen, mikor indul a parttól a nászád.“
 Így szólott, amaz e kedvet s fogadást nagy örömmel
 Véve, mohó léptekkel a tengerpart fele indult.
 A minyási vezér intésre most seregessen
 185 Vállukat a nászádnak alól neki vetve, feszített
 Térddel a vízre lecsúsztatják azt, s még a zihálás

- Közben is újongtak s lantolt a jószívü Orpheus.
 Majd oltárokat állítanak. vizek istene, téged
 Ére a legfőbb disz: neked és Zephyreknek a parton,
 190 Úgy Glaucusnak kék koszorús ökröt, de Thetisnek
 Vág Ancaeus ünöt; nálánál senki ügyesbben
 Nem tudá sujtni halálos taglóval le hizott főt,
 A vizek atyjáért háromszor emelve kehelyt, így
 Szólt Aeson fia! „Ó ki a hullámok birodalmát
 195 Intéssel levered s tengerrel övedzed a földet,
 Engedj meg; tudom, én kísérték először az öszves,
 Népekből tiltott utakat — s vést érdemel e tett.
 De nem tőlem ered, s nem célom csatlani egybe
 A hegyeket, nem vágyom Olymprol idézni le menyköt.
 200 Meg Pelias kérése ne csaljon; a szörnyü parancsot
 Ő gondolta ki, ő Colchost vesztére nememnek.
 Nem feledem neki el — csak te ne fogadd boszuálló
 Hullámmal fejemet s a hajót, mely rakva királylyal“
 Ezt mondván, bő áldozat-öntetet ont a parázsba.
 205 Ahogy a sűrű belek között küzdő tűz kiütötte
 Láng sugarát s ért a bika vickándó tetemeire:
 Íme az istenihlettől telt szent Mopsus a parton
 Íjjesztő képpel; széldúlta haját, koszorúját
 És fővegét kapkodja, míg elkezd szólani végre.
 210 Szózata rettentő — fülelének a jósra a hősek.
 „Háh“ mond, „milyeneket látok! megtudva merényünk
 Neptunus, behivá a tengeri isteneket már
 Szörnyü tanácsra; morognak mind s védetni kívánják
 Törvényes jogukat. Most kérd, melledre szorítva
 215 Testvéred Junó s a hajót Pallás, o ne hagyd el;
 Szüntesd nagybátyád fenytéseit. Ám hisz e járműt
 Elnézték s tengerre vevék. Ó mennyi veszélyre
 Bukkanok! íme haját egyszerre miért fedi náddal
 Szép Hylas? a veder a vállán mért? hószinű tagjain

- 220 Mit keres a kék mez? Pollux rajtad mitől e seb?
 Felfútt orrukból mily láng jó itt a bikáknak!
 Mint kel amott ki barázdákból a sisak, meg a lándzsa,
 S mármár emberi váll! a gyapju körébe mi harcot
 Szemlélek? ki megy ott szárnyas kígyókon a légben
- 225 Vértől elázottan? kiket öldös? mentsd gyerekid', jó
 Aesonides, házas nyoszolyád mert égve találom."
 A minyásokat és a vezért e jós csoda szókkal
 Rég íjesztgeti már: de viszont a phoebuszi Idmon,
 Akit sem sápadt színe, sem borzas haja nem tesz
- 230 Rettenetessé a népnél s kinek ihlete nyúgott,
 És kinek, apja adott tanítást, megtudni előre
 Istenek intéseit lángból, szem előtti belekből,
 Vagy ha a légben kell biztos repülést megügyelni,
 Így zeng társainak s Mopsusnak: mint nekem a jós
- 235 Phoebus s első láng kimutatja, nehéz ugyan, amit
 Látok, mind: de legyőzi a nászád, hogyha kitartó.
 Légyetek állandók nagy lelkek; menjen ölelni
 Gyöngéden szüleit kiki," és itt könnye kiesordult,
 Hogy már zárva lelé Argóst a tűzbe szemének.
- 240 Még csak alig végzé, hogy utánna az aësoni főnök
 Így folytatja: „imé látjátok az égi tanácsot
 Bajtársak; s miután a remény tervünkhez igen nagy:
 Bennetek is keljen fel apáink lelke s erélye.
 Thessali fejedelmünk buzgóságába szerintem
- 245 Nincs vétek, fortélyt sem sejtek; az isten adá jó
 Jellel e rendeletet; maga készül Juppiter ösvényt
 Nyitni világának s forgalmat az emberi műnek.
 Rajta velem hősek! küzdjünk ki veszélylyel, a mikre
 Emlékezni öröm s unokáinknak leszen ösztön.
- 250 Most pedig ó társaim, a jövő éjt vígan a parton
 Töltsétek nyájas szóváltás s tréfa között el."
 Szót fogad és a lágy zsombékra ledől a legénység.

- A Tírynsi kitünt izmos testével; a szolgák
 Nyársról vett koncot s kenyeret hordtak kosarakkal.
- 255 Most a hegy ormáról im jó nagy futva le Chíron,
 S messziről Achillest mutogatja, ki hívta az apját.
 Amint a gyermek látá Peleust a megismert
 Hangra felállva, kitárt karral lentetni feléje:
 Néki rohant s a nyakába ragadt a drága szülőnek.
- 260 Őt sem a válogatott bortól habzó poharak nem
 Érdekelik, sem az ó öntésű ritka jelekre
 Mitsém ügyel, csak a hadfőket bámulja, azoknak
 Hallja szavát, s nézgéli a Hercules-ölte oroszlánt.
 Péleus rajt csüngő gyerekét csókolja vidáman,
- 265 S égre tekintve fel, így sóhajt: „ha vizet nyugodalmast
 Szántok Peleusnek s szeleket, mik vissza vezessék:
 Istenek, óvjátok meg e főt! a többire Chíron,
 Téged kérlek meg; te reád bámuljon a kiseded,
 ' * Tábori kürtbe ha fújsz; gyermek-nyilakat te alattad
- 270 Hordjon, majd ha vadász s dárdám' forgatni tanulja.“
 Mindnyájokba tüzet gyújtott ez; akarnak a síkra
 Szállni merészen; az ígért phrixusi fürt s az arannyal
 Viszszajövet diszes Argó képe lebeg csak előttök.
 Nyugszik a nap, s Minyás ivadéka ma estig a hullám
- 275 Nézésébe merült; majd a part mentibe, szerte
 Csillog a tűz, mely nem mutatott a hajósnak utat még.
 És az egész éjt a trák dálnok húzza ki kedves
 Lantján, zengve: hogy áldozatul mint állt koszorúzva
 Phrixus, s mint menekült, felhőbe borítva, a bűnös
- 280 Oltárról, hagyván Athamást s inói Learchust;
 Mint ragadá aranyos nyerges bé a könyörülő
 Habba; miként üle rajt, szarvaiba fogódzva be Helle.
 Útát hogy hétszer végezte a Hajnal, a Hold is
 Annyiszor éjjel, amíg a vizen majd végre kitetszett,
- 285 Mint kezd a kettős Abydósból válni ki Sestós. .

- Aeolidest huga itt, az örökké fenmaradandó,
 Most odahagyta — midőn szabadult már a vad anyától!
 Ő ugyan a nedves gyapjút, bár karja kifáradt,
 Fogta, de átázott nyommasztó súlyu mezét az
 290 Ár ragadá s a simácska aranyról karja lesiklott.
 Mit ki nem állottál. Phrixus, mikor a ragadó ár
 Közt a szegény hölgyet hallád jajgatni utánad,
 S látád újja hegyét s szétszórt hajfürtit a habban! —
 Már szűnt a borozás és játék s elhelyeződven
 295 Nyugvó ágyaikon, hallgattak. A sorba fektettek
 Közt maga a főnök marad ébren, őt öreg Aeson,
 Úgy a nem alvó Alcimedé látván, figyelemmel
 Szemre veszik: higgadt hangon hozzájuk Iáson
 Néhány szót intéz, keblök zavarát lecsitítót.
 300 Majd mikor a szemeket mélyen elnyomta az álom,
 A koszorús nászad nemtője ragyogva tűnék fel,
 S ekképp buzdítá a vezért: „Dódon cserit és a
 Cháoni Zeus szolgálóját látod; veled együtt
 Lépek a sík tengerre, akit Sátoruia a jós
 305 Erdőből csak mennyet ígérve tudott kiszakítani.
 Itt van a pere, indulj; ne időzz; és majd ha a széles
 Tengeren úsztunkban felleg vonul a borus égre:
 Most ne busulj már, bennem bizva s az égbeliekbe“
 Mondá; s bárha az isteni jel jó volt, megijedten
 310 Ugra fel ágyából és a minyásokat is mind
 Bémutatá a vizen ragyogó uj Napnak a Hajnal.
 Futkos a padlatokon a nép; ezek itt a vitorla-
 Fát igazítják a magas árbocon; ott meg a kormányt
 Próbálják; fent a kötelet huzogatja be Argus.
 315 Nő az anyák zokogása, kemény keblében apáknak
 Lágyul a szív, a sírók mindegyre ölelgetik egymást.
 De csak az Alcimedé szava rí ki a többi sirásból;
 Ő örjöngtiben úgy felmúlta a női üvöltést

- Mint hadikürt elnyomja szavával az ídai sípot.
- 320 S e közben így szól: „méltatlant túrni menendő
Gyermekem, elválunk; módom nem volt ez esélyre
Elkészülnöm előbb — féltem csak földi csatáktól:
Most más isteneket kell kérnem. Hogyha a végzet
Viszszahozand nékem s kíméll a tenger anyákat:
- 325 A napfényt s hosszas rebegést csak túrni tudom tán;
De ha a sors mást rendelt: szánd jószívü halál a
Szülőket, míg csak félnek s nincs gyászs szok. Ó Colchos
S Phrixus elorzott gyapja mi gondot okozhata nékem?
Ím most mily napok és mily gyötrő éjjeli álmok
- 330 Állnak előttem! a partok tompa zajától o hányszor
Ájulok el, ha a Seytha viz és ég jutnak eszembe!
Vajha derűs sorsunkba borúst rólad ne hihetnék!
Jöszte ölelj meg, hagyd itten fülcimben örökre
Megmaradó szavaid s fogd egyszersmind szemem is bé.
- 335 Így eped Alcimede. Az erősb lelkületű Aeson
Buzdító szókkal jön elő: „ó“ mond, „ha olyan vér
Folyna cremben, mint a midőn Pholuson, ki reám mért
Egy faragott kantát, kifogék arany öntetű kelyhhel:
Fegyverim én vívém vala bé a hajóra először,
- 340 És videran hajtnám evezővel e járműt előre.
De a szülői könyör használt s a nagy istenek által
Meghallgatva imám; vizeinken ime mi sok hőst
Látni vezérlted alatt. épp ilyeneket vezetéek én
És követék; most (adja az ég!) csak ama napot érjem
- 345 Még meg, a mellyen majd téged, mint scytha király és
Tenger győzűjét az aranyfürttel rakodottan
Újra fogadhatlak — múltj ifjan tettbe fel engem.“
Így szólt, és az meg szülejét, ki ölébe rogyott volt,
Fogta fel és lehajolva nyakába borúlt az öregnek.
- 350 Itt vala a végpere; a Zephyrt s gályát megakasztó
Búcsunak a harmadszori bús kürtszó vete véget.

- Minden hős felrójja nevét kormányra, padokra.
 Bal felől a tengerre ügyel Telamon : vele szemben
 Alcides foga helyt; a többi eloszlik ezek között.
- 355 Ítt sebes Asterion, kit, az anyjától elesettet
 Üstökös apja Cométes kettős vizü folyamból
 Táplált, Ápidanus ahol érzi a lomha Enípeust.
 Ott Talaus működik; mellette Leódocus úzi
 Testvérét evezővel — adá ezeket nemes Argós.
- 360 Idmon is 'onnét jött, noha tilták szárnyasok ettől,
 Ámde ki férfinak rútallá félni jövőtől.
 Mén a kavart hullámok elébe a Naubolus ága
 Íphitus is; szeli apja vizét Neptünfi (kié a
 Hullámtól zajgó Psamathe s mindig nyugodalmas
- 365 Taenaros) Euphemus; valamint a Pella fővényes
 Partjairól még Deucalion ama biztos ijász s a
 Kardjáról hires Amphion — hypsói ikervér,
 Kik hason arcát még anyjok se bírá kitanulni.
 Úgy Clymenus, kinek a kormányrúd zúzta be mellét,
- 370 S öccse is Íphiclus megy a nászádon; s ki tűz által
 A danaok népét, Caphareu, szirtedhez üzeni,
 Nauplius, és Oileus, a ki nem bus a Zeus hajította
 Menykü miatt, melytől, fia hörg Euboca vizén majd.
 S ki Erymanthos szörnyének nagy súlya alatt hogy
- 375 Izzada Hercules, öt tegeaí lakába fogadta,
 Cepheus s Amphidamas; de ezek hajlott koru bátyja
 Jobbszereté, Ancaeus jusson a phrixusi fürthöz.
 S Eurytion, kit véde nyakán a tartogatott haj,
 S kit, mikoron haza ér, oltárnál nyir meg az apja.
- 380 Téged is a nászad hire thessali Nestor, a vizre
 Csalt, ki Mycenaében ha a tengert fényleni látod
 Majd lobogóktól, nem bámulsz a hajók ezerein már.
 Itt nemzőjének Phoebusnak biztosa, a jós
 Mopsus; néki bibor cipejéig ömölve a hószin

- 3 5 Hosszu palást sarkát veri; kalpaga felszalagozva
 Fogja körül a fejét, csúcsán pénéi borostyán.
 Hercules osztályából is még eljőve Tydeus,
 S véli Periclymenus, kit a kis városka Methóne
 S Élis a könnyü lovú s a hullámmal dacos Aulon
- 390 Láttak, mint zuzogatta be öklivel ellene arcát.
 Phrixus evedzőin magad is Colchisba igyekszel
 Pacantie, ki Lemnost kétszer látni fogod, s kit
 Most nemzöd vasa, Hercules ija dicsőit utóbb majd.
 Legközelebb chez Bütés, actaei dus ember,
- 395 A ki tömérdek méhet tart, és abba kevély, ha
 Vonhat a napra homályt, amidőn nektártele kassait
 Rakja ki, küldve királyit az édes mézü Hymettre.
 Úgy te Phalérus mégysz a jósolt sorsod igazló
 Fegyverrel; kit, ahogy gyermekten fárol esél le,
- 400 Égő hátú kigyó három-négy rétre befonván,
 Nemzöd mente meg a neki szegzett kétes iv által.
 S mén vésett karddal ma újabb gond közt Eribotes.
 Ipját s égi nejét nézvén, Peleus se hiányzott.
 De a hajó magas orrán lándzsád tűnt ki leginkább
- 405 Acacides; mert úgy nyúlt az fel a többi közül, mint
 Ahogy amaz haladott más kőrist Pélion ormán.
 Actorides szintén Chíronnál hagyta szülöttét,
 Hogy legyen Achillnek pajtása, hogy ő vele együtt
 A fiu lantot verni, hajítani könnyű szucákat,
- 410 És a szelid mester hátán lovagolni tanuljon.
 Úgy kit a hír nem csalfán monda Iyaeusi vérnek,
 Phléjás, mert haja nemzőjének csüng le fejről.
 Ancaéust sem fél tengerre bocsátani anyja,
 A tenger fejedelmitől esvén véle teherbe.
- 415 Erginus, Neptun fija is bizton megy a víznek,
 Mint ki a tenger fortélyit s éj csillagait jól
 Ísmeri, tudja hogy Aeol, üregjeiből mi szelet küld,

- S a kire a nászád kormányát s égnek ügyeltét
Nem fél bízni, ha éjen át elfárada, Tiphys.
- 420 Sebző ólommal beszegett bikabőrü vikeztyűt
Hord most is Pollux, csakhogy hadonázzon a szélben
S a pagasaí hajó bámulja az oebali sarjat,
Kedvét milyen ügyes játékkal tölti a parton.
Úgy Castor, ki tör inkább ló-szájt thessali fékkel,
- 425 Mig a megrémült Hellé paripája után jár,
Cyllarusát az Amyclae fűvén hagyta kihizni.
Mindenikét diszesíti egyenlő ténari bíbor
Színü palást, mely anyjok két egyforma szövetből,
Készült szép műve volt; kétszer himzette ki rájok
- 430 Lombos Taygetust, Eurótást kétszer arannyal;
Mindenik ön paripáján ül hószinü fonálból,
Mindkettő öliből atyjoknak hattyuja száll fel.
Már neked öszszezsátolt mezeden kapsod kibomolván,
Izmos vállad, erős melled s a Herculesével
- 435 Mérköző húsos karod is látszik, Meleager.
Itt nagy számu csapat, cyllénei vér valamennyi:
Aethalides, ki nyilat bizton szór durva idegről;
Úgy te, ki karddal az ellenség közt járni ügyes vagy,
Eurytus; és kit atyád tisztéről a minyások
- 440 Ismernek, te a főnök hirthordója, Echíon.
Íphi, de a te karod haza nem hajtandja az Argót.
Haj téged, ki sietsz, búsan hagy a scytha fűvényen,
S meggyászol lankadt evezést látván szakaszodnál.
Téged is, Admétus, a pheraei mezők odaadnak,
- 445 Áldva levén nagy pásztorral, miután büne díjját,
Hogy lelővé Steropét, telkeiden rójja le Délius.
Ah hányszor meg nem siratá huga, látva a szolgát
Ismert erdei közt hüsselni az Ossa cserében,
S rontani árva haját a Boebis ronda vizével!
- 450 Feltünik a padokon, verdesve lapáttal a tengert,

- Canthus, a kit forgat majd Aea porában a barbár
 Lándzsa; azonba ma még mellette ama hires és szép
 Pajzs, mit az apja Abás hordott rég; rajt van aranyból
 A Chalceis fövényén által vonuló Euripus,
 455 És közepén a félvad farkasokat zabolázó
 Neptun jó a geraestusi kagylódús kikötőből.
 De, Polyphéme, neked, ha Minerva hajója hazádba
 Hozna, a város előtt máglyán kén látnod atyádnak
 Holt tetemeit, miután rég vártak rád a cselédek,
 460 Hogyha talán megjösszsz. Megy a vizre sietve lapáttal
 Már Ídás s hátul foglal helyt mint legutolsó.
 Vére de Lyncéus van nagy dolgokra kinézve,
 Árénei fi ő, ki a földet széthasogatni
 S rajta keresztül a Styx mélyébe tekintni le képes;
 465 Ő mutat a hullám közepén szárazt a hajósnak;
 Csillagot ő mutat a gályának; s Zeus az eget ha
 Elfedi, Lyncéus maga hat csak a fellegeken át.
 Fölmentvék evezéstől az Orythya szülőtti,
 Zétes s bátyja a lenge vitorlakötőkre ügyelnek.
 470 Odrisi Orphéus sincs alkalmazva a tatra,
 Ő evezőt nem hajt, hanem énekszóra tanítja
 Jární a kormányt, hogy ne legyen baja mindig az árral.
 Tengeri s ifjoncos munkáktól Aesonides fel-
 Menti az agg Íphiclust is, mert őt Phylace nem
 475 Küldte, hogy osztózzék a munkákban, de hogy intse,
 S őseiket hirdetve, tüzelje a férfiakat fel.
 Arge, te nászádodra ügyelsz, rád mint avatottra
 Bizá Thespia a Pallas művét, hogy a tenger
 Ha valahol titkon a hajóba szivárgna, a víztől
 480 Vájt rést lágy viasz és szurok által behuzogassad.
 Arkadi jelre vigyáz a Hágnius untalan éber
 Magzata Tiphys, mert ő, tudva, mi hasznos a medvész,
 Tengeri úton eget kalaúzul venni tanácsolt.

- Ím most a hegynek rövidebb lejtőjén a főnök
 485 Látja lefutni Acastust s kívánt szöktinek örvend.
 Talpig fegyverben s ragyogón vértézve az ifjú.
 S a hogy az, ember s fegyver közt a hajóba furódott,
 A kötelet karddal tüstént elvágta Iáson.
 És a mily sebesen fut bércekből s a kifosztott
 490 Erdőből a vadász, sarkalva lovát, az urára
 Feltékenyt, a midőn víz tigris-kölykeket ülben,
 Melyeket elrablott félénk esellel, míg az anyjok,
 Ott hagyván fiait, tova járta vadászva Amánust:
 Úgy iramúl a hajó. Parton állongnak a szülők
 495 S kísérik szemeikkel a szép lobogókat, a naptól
 Fénylő fegyvereket, míg az árboznál magasabb hab
 S végtelen ég a nézőktől elzárta a gályát. —
 Grájok e szép tervét csillagvárában az égi
 Fő atya észrevevén s látván készülni a nagy műt,
 500 Örvendett, mert nem szereté a tétlen uralmat.
 Véle örülnek az égbeliek mind, hogy jön egy új kor,
 S a Párkák, hogy nő nekik keresetjek ez által.
 Ámde a scytha szülött nemzője a Nap, fia sorsán
 Aggódván, szíve mélyéből ily szókat ereszt ki:
 505 „Mindenek atyja, kinek fényem, míg telnek az évek,
 Annyiszor elhunyt és megújúl, te kívánod-e ezt így?
 És e görög nászad a te ótalmad s vezetésed
 Mellett indul-e? vagy méltó-e panaszsra fakadnom?
 Ettől féltemben, s fiamat nehogy érje irigység,
 510 Néki nem a belföld kincseit jelelém ki, nem a dús
 Tér roppant mezejét (ám birják a java földet
 A teucer, libys és pelopidáid) mi a vad tért,
 Mit fed durva jeged, szálltuk s a fagyos vizeket meg.
 Ezt is od'adná ő s díszétől fosztva tovább is
 515 Menne: de már túl ezen sivatag, ködös és nem is ösmert
 Égtáj van, tüzetet mely visszataszítja magától.

- Váj ime szörnyü vidék, e semmi folyót se bíró vad
 Phásis a távol népeknek hogyan állhat utában?
 Ellene a minyásoknak mi panaszzsok? erővel
- 520 Birja-e a gyapjut? ki hadát megvonta a vándor
 Phrixustól s nem ment vele el boszszúlni meg Ínót;
 Sőt, miután országa felét s lányát neki adván
 Őt leköté, most lát gráj törzsből eredt unokákat,
 S vérkapocs által birt frigyesének nézi Göröghont.
- 525 Ó fordítsd meg atyám, e hajót s neki tengeren ösvényt
 Búmrá ne nyiss; tanuik régibb gyászomnak ugys már
 Fáí Padusnak, a nemzöjök láttára siró nők.
 Közbenmorog, csóválva fejét a Hadur, ki a fürtről
 Tudja, hogy az neki szánt adomány. Az ezen megütődött
- 530 Pallást és Júnót aggasztja a két panaszos fél.
 Erre az égi király: „ez régi határozatom“ ugymond;
 „S a maga kezdetben kiszabott rendén megy örökké
 Minden; s mert nem volt vérünkből senki a földön
 A végzet-megíráskor, törvényt hozni jogom volt
- 535 Ott nekem, a mikoron a jövőre királyokat adtam.
 És im elősorolom kitüzött szándékim ezennel:
 Már az az ország, mely szüz Helle tengereig, meg
 A Tanais folyamig lenyul a nagy meszsze keletről,
 Tömve lovas haddal s gyalogokkal is; egy se merészelt
- 540 Állni hason hősekkel elő, sem szerzeni hadban
 Hírt, aminő az övé — sorsát ugy emeltem e helynek.
 De végnapja közel s Asiát a hanyatlani kezdött
 Elhagyom: a gráj nép vár tőlem korszakot immár.
 Erdőm, jósszéckem s a szülők szelleme küldék
- 545 Onnét e csapatot tengerre, mi által a vészes
 Hullámon, Bellóna, utad nyílt; s nemesak a gyapjú
 Végett lesz panaszkod, mélyebb bu is ér, mit a rablott
 Hölgy okozand: de erősen áll elmémben a végzés.
 Jöni fog egy pásztor majd a phryx Ída hegyéről,

- 550 A ki hozand gyászt s bosszút ajándokul a görögöknek
 Kölesönben. Mi miatt a kérők mennyi hajója
 Ont ki hadat! minyás Trójánál hány telet árván!
 Hány magas istenfit, mi erőket látsz elenyészni!
 Mily iszonyú lesz a végzet, a mely Asiát utoléri!
- 555 A danaokra is ezt szabtam; pártolni fogok más
 Nemzeteket majd. A hegyeket, tavakat, meg az erdőt
 S a tenger minden kapuját kinyitom; legyen a gond
 És a remény mindenkin az úr. Béjárom a földet,
 Hogy lássam, meddig hagyjam terjedni határát
- 560 Mindenik országnak s hol vessek gátot élébek.
 S mostan, amint a kék aégiai vizekre szemet vet
 S Herculesét s a Léda fiait meglátja, imígy szól:
 „Törjetekek égre fiúk! énnékem az égi királysзék
 Íápetussal vitt vad harcom végivel és a
- 565 Phlegrai munka után lőn adva; nehéz az az út is,
 Mellyet nektek az égre nyiték: de az égbe Apollóm
 S Liberem is csak földi kalandok után jutta vissza.“
 Ekkor a fellegeket nagy hosszu vonalba hasító
 Lángzó fényt vet a légbe ki, mely a hajó közelében
- 570 Ketté válva, a tyndari testvérpár fele tartott,
 És azután szép csendesen a homlok közepére
 Szállt mindkettőnél s bíbor színű szende világot
 Árasztott, mely vészbe segéde leend a hajósnak.
 Eközben a mély tengerre jutott lobogókat
- 575 Vad Boreás meglátván a pangaiai tetőről,
 Tüstént aeóli és tyrrhéni tanyáira indul
 Nagy sebesen; ragadó szárnyaitól nyögnek az erdők,
 Dőlnek a gabnák s elfeketül röptétől a tenger.
 Trinacrison s ott ahol hátrál egyre Pelórus,
- 580 A szoroson szörnyű szirt áll: a mennyire légbe
 Felnyúl, annyira súlyed alá tömegével a habba.
 Nem kicsinyebb sziklák s barlangok vannak a szomszéd

- Földön s ott Acamas lakik és a póre Pyracmon.
 Szállást a viharok, szelek és a hajókra törő vész
- 585 Itt tartnak; szárazra s a tenger mélyire innen
 Vesznek utat; rég innét szokták dűlni fel a zord
 Tengert és az eget; mert nem volt Aeolus akkor
 Még kormányzójok, Calpét mikor a Libyából
 Átjött Ócean eltépé s Oenotria vesztett
- 590 Földén sirt, s a hegyek közepébe tolúlt be a hullám:
 Mígnem az égből aládördült a garázda szelekre
 A Mindentehető s számukra királyt ada, a kit
 A bős csorda uraljon. A hegyben acél s két
 Rétű sziklafal őrizi a szeleket; s ha betömní
- 595 A morgók száját nem birja: kinyit kaput és zárt
 Önmaga s engedvén utat, a vad zajt lecsitítja.
 Fölveri őt Boreás most fenn székéből e hirrel:
 „Aeole, hah mi merényt láték pangaéi tanyából!
 A görög ifjúság, új alkotmányra találván,
- 600 Kedvire mén tárt zászlóval, hódítani tengert;
 S nékem nem szabad a tengert feldűlni fenékgig,
 Mint tehetém, míg még nem voltam fogva bilincsen!
 Onnan e népbe s a gyártott műbe is íme merészség,
 Mert Boreást hódolni királynak látja. Sülyeszd el
- 605 A görögöt s büszült bárkát — gyerekimre se nézek,
 Csak zabolázd im ez emberi dölyföt; a thessali parton
 Kívül más föld még eddig nem látá vitorlát.“
 Így szólt. Felzudul a szél bent mind s tengereket kér.
 A kaput ekkor erős forgószéllel kiszakítja
- 610 Hippotades; mire börtöneikből osonnak elő nagy
 Vigan a trák paripák: Zephyrus, Notus, a kinek éjszín
 Szárnya van, a maga vézseregével; ugy a viharoktól
 Felborzadt haju és homokos fejü sár színü Eurus.
 Támasztnak zivatart s a dagadt hullámokat együtt
- 615 Nagy lármával a part fele vonják; s nemcsak a Neptún

Birtoka hánykódik, följlről is ömlik a zápor
 Szörnyü dőrej közt s éj lep mindent, mint szurok, olyan.
 Már kézből evezők kilökettek; s már a hajót, mely
 Orrát félreszegé, oldalt döngette a hullám.

- 620 Följül a rengő árbocon a szárnyas lobogókat
 Forgószél viszi el. Hát még mily rémület állt be,
 Amikor a szurok ég megvillant és az eljédt
 Gálya elé le tüzek hulltak s a vitorlarud, a mely
 Balra hajolt, a leült habokat felszedte magával!
- 625 Nem tudják, hogy a kelt vész úgy van küldve reájok,
 Azt hiszik, ilyen a tenger s búsan imígy zugolódnak:
 „Lám a tilos tengert e miá nem kell vala bántnunk,
 Ettől féltek apáink! íme alighogy a partról
 Oldva lön a nászád, mi dühvel kél ellene Aégan!
- 630 Nemde a Cyaneák két szirte e helytt nyomul össze?
 Vagy tán még szomorúbb tenger vár? Ó kik a földet
 Lakjátok, tengerbe ne bizzatok, átkos ez a víz!“
 Egyre csak ezt rebegik, félvén csúf módra kimúlni.
 Tegzét és heverő buzogányát nézdeli bátran
- 635 Amphitryóniades; más félénkek bucsuszókat
 Váltva kezet fognak s fárasztják csókkal el egymást.
 S ím e szánandó helyzetben rögtön a kormány
 A töviből kiszakad s viz ömöl réssén a hajóba,
 Mellyet tétova forgatván, most verdes az Eurus,
- 640 Majd süvitő Zephyrek s Notusok kergetnek; a hullám
 Forr mindenfele, mignem majd Neptun, szigonyával
 Kék fejit a viz alól feldugván, szólani így kezd:
 „Ám e hajót Pallas s szivemen könnyeivel erőt vett
 Nővérem vihetik: jöjjön de Pharus- de Tyrusból
- 645 Bárka nekem, tudom azt, lesz módod látni elégszer
 Széttépett lobogót s hullámot telve jajokkal.
 S nem Órionom, és nem is a Bika szarva közötti
 Bús hetevány fog lenni az új kimulás oka; Argó,

- Azt te hozád a szegény népekre s Tiphys ezért nem
 650 Kiván egy anya sem helyt néked az Élysiumban.“
 A tengert s feldúlt partjait most a vizek atyja
 Rendezi; már elüzé a dél szeleit; megy utánnok
 A kék Borzalom, a lucskos Hullám, meg a Zápor,
 És valamennyi az aeoli tengerszűkre igyekszik.
- 655 A feltárult nap kisütött, kelt égi szivárvány,
 S a felhők magasabb bércek tetejére húzódtak.
 Már csendes habokon van a nászád, melyet alólról
 Mint Thetis, úgy az após Nereus nagy karja emelget.
 Most hát a vezető, papi köntöst öltve magára,
- 660 Fogja arany kelyhét, azt, melyet a jó fogadásért
 Csótárokkal együtt hálául hágy vala nála
 Salmoncus, míg nem volt örült, s nem faragott még
 Négy ágú fa nyilat s vele Zeusként nem hajigálá
 Sem Rhodopét, sem Athost, se komor Písán a nagy erdőt
- 665 S Élís bús telkeit maga még nem gyújtogatá fel.
 Abból áldozik a tengernek s ily szavakat mond:
 „Istenek, a kiket illet a harsány vész s hab uralma,
 Kiknek fenséges palotátok az éggel egyenlő;
 Úgy te a két alakú istennők apja a vízben:
- 670 Volt legyen a mult éj vak eset; vagy akárha az égsark
 Isteni kéz által forog úgy, s szükség, hogy a tenger
 Fel-fellázadjon; vagy akár feltűnte az ujdón
 Járműnek és népnek, s fegyvernek, bíra ama nagy
 Boszszura: meglakolék; most istenséged irántam
- 675 Légyen, uram, kegyesebb; engedd haza vinnem ez élő
 Lelkeket itt, hogy ölelhessék a hon küszöbét még.
 Úgy neked érdemlett oltáraidon dusan égnek
 Szerte az áldozatok s díszítve kocsid- s lovaiddal
 Fogsz láttatni, atyám; s két oldalt nagyszerű Triton
- 680 Tartja a tág zabolát — így állítunk mi ki téged.“
 Nagy lármával utánmondák, kezöket fölemelve,

- Főnökük e szavait; mint isten szörnyű haragja
 És a Calabria telkein pusztító tüzes ebjegy
 Hogyha akolt s gabonát megszállt: csődül a tudatlan
 685 Pórnép szent ligetekbe s imát mond papja előtt.
 S ím szeliden lebegő szeleket látnak megeredni
 Nyúgotról; fékét megeresztve röpül a kivájt fenyv,
 Metszi a sós vizeket, hármass vasas orra habot túr.
 Tiphys kormányoz; hallgatnak rá a segédek
 690 Mint a magas Zeus trónjánál készen van az isten
 Részire minden: szél, zápor, hófergeteg és a
 Villám, menydörgés s még forrásokban is a víz.
 De a vezért minden gondját haladó sulyos aggály
 És gonoszat sejtés zaklatja: hogy a mikor orvúl
 695 Elrabolá, ki szavára hajolt, a királyfit, Acastust,
 Vésznek tette ki honn az övéit és a gyanut apján
 Hagyva, mi védő eszközzel sem látta szegényt el,
 Míg maga távol bizton van s mostmár az egész düh
 Majd azok ellen fordul. S méltán fél a jövőtől.
 700 Már a vad Peliás dühbe jött s meglátva magasról
 A gyűlölt lobogót: nem tudja hogy ontsa ki mérgét.
 Bátorság, hatalom, semmit se segít; hada zúg, hogy
 Gát a tenger előtt s a vízre nyilat s tüzeket szór.
 Mint amidőn amaz érezengésű parton a szárnyas
 705 Daedalus és rövidebb tollú pajtása szokatlan
 Felhőként kiröpült házából: a mimosi tábor
 Hasztalanul morgott, s az üres nézésbe kifáradt
 Had tele puzdrával tért meg Gortynba viszontag.
 És amint haza ért, az Acastus terme küszöbjén
 710 Földre terülve az ifju nyomait s emlékjeleit mind
 Csókkal elárasztá s míg a torzas öreg szemé rajtok
 Jár, így szól: „tán már-neked is feltűne atyád bús
 Képe, fiam, s tán gondolsz gyászos sóhajaimra,
 S látod már a csalást s czer alkalmát a kegyetlen

- 715 Végnapnak körülled. Váj ó hova menjek utánnad?
 Nem tör az a lator a scythák földére, se Pontus
 Öblibe: ámde hiú dicsvágyát öntve beléd is,
 Hurcol a vadszivü vénségem gyötrelmire téged
 Még gyereket. Vajon, a tengert ha bejárni lehetne
- 720 Gályákkal: nem adék vala bárkákat s hadat önként?
 Ó be hiába bizál, házam, hogy léssen utódom!“
 Ezt mondván, rögtön szörnyü dühbe jöve boszúsan
 Így fenyeget: „node kész, rabló, számodra is a vész
 És siralom — hiszen itt van apád!“ eközben a pompás
- 725 Termekben dül-fül fel-alá s esze jár iszonyúkon.
 A mikoron mérges szarvait Thyonéus a bűnös
 Bistoniakra fené s rá a sok ezer kinon átment
 Haemus meg Rhodope magas erdei nyögtek, ilyen volt
 A ki előtt fia, nője pitarba futott ki, Lycurgus. —
- 730 Másfelől Alcíméde, aggódva derék fia sorsán,
 Áldozatot hoz a Styx lelkeinek s poklok urának,
 Hogy ha a felhitt árnyaktól tudhatna ki jobbat.
 A vele aggódó, de hason félelmit előle
 Kebliben elzáró Aesont neje ráveszi könnyen.
- 735 Gödrökben sűrű vér áll a befedett Phlegethon nagy
 Tiszteletére s erős fenn hangon idézi az éltes
 Bűvésznő a kihalt ősek lelkeit s unokáját
 Pléionének. S íme ígéire szellemi arcát
 Fel nyújtá s gyereket s menyit ott látván szomorúan,
- 740 A szentelt vérből ily szókat hallata Crétheus:
 „Szüntesd félelmed, röpül ő a tengeren és mind
 Mind inkább álmélkodik Aéa az égi csodákon,
 Amint jó közelebb s vad Colchóst sújtja a jóslat.
 Hâh mily végzeteket telyesít! mily szörnyü lesz ő a
- 745 Népek előtt! s majd zsákmánynyal, meg scythá menyekkel
 Tér büszkén haza. Mily örömetst törnék ki a földből
 Akkor még magam is! De te rád bűnös vasakat fen

- Véred a dőre király s nagy boszszút forral agyában.
 Nemde sietsz lelked kiragadni a szolgai testből?
- 750 Jer fiam, a boldog lelkek kara, s Aeol apánk a
 Fönt repeső, hívogatnak a szent berkekbe fel immár.“
 E közben iszonyú kétségbeesett riadás kél
 A szomorú háznál, a városban hire futván,
 Hogy szedik a hadat ezrenként fejedelmi parancsra.
- 755 Most égő oltárt, sátort és áldori öltönyt
 Rögtönz s nyugtalanul néz szét ijedtibben Aeson,
 Mit kezdjen; valamint az oroszlán, kit tömeg ember
 Közbeszorít, szájtátva, szemet béhúnyva tünődik,
 Úgy töpreng a vezér, vallyon kardját az erőtlent
- 760 S ifjui vértzetét vegye-é vén létire kézbe;
 Vagy felhívja a véneket a könnyelmű tömeggel.
 Melléhez tapadott neje meg, kezeit felémelve,
 „Engemet is“, mond, „végy társúl, ránk bármi veszély vár;
 Úgyse soká élek s nélküled látni fiunkat
- 765 Nem fogom; élnem elég volt, a ki, mióta az elment
 A tengerre, ki birtam ama nagy kínokat állni,“
 Egyre sir e közben. Esze Aesonnak meg azon jár,
 Mint meneküljön a válságból s mi halálneme lenne
 Hozzá legméltyóbb: fényes kimulás, fia, háza
- 770 Aéli vére, vivott harcai forgottak előtte.
 Nem feledé másik még zsenge korú gyereket sem,
 A kit nagyra, dicső tettek nevelni szeretne,
 Atyja halálát hogy majd megbósszúlja idővel.
 Hát új áldozatot készít. Vén cyprus alatt állt
- 775 Mocskosan és vastag szenny- rozsdától belepetten
 Egy bika még; szarvaira szalag van kékszinű kötve,
 S homloka torzas a ternyő lombtól; búskomor és nyög,
 Nem bír állni helyén, megijedt, hogy látta az árnyat.
 Ezt vad népe szokása szerint, Plútónak akarta
- 780 Tartani fenn későbbi ajándokul a büvölő nő:

- Mesterit, a hármás Hecatét engeszteli most s a
 Styx népének nyújt vele végső áldozatot; már
 Mondja az ódon imát, mely nélkül árnyakat át nem
 Visz Cháron s mindnek kell várni az oreusi révben.
- 785 Amint látta a férj, hogy a gyász műtőhez az állat
 Éppen kész: mond rája halált s szarvát az elítélt
 Marhának fogván, így szól jós hangon utószor:
 „Ó ti, kiké a menny, és kiknek nem vala tétlen
 Éltetek a nap alatt; ti nekem békébe, hadakban
- 790 Jól ismert nevek, áldvák nagy hírű unokákkal;
 Úgy te, atyám, kit előhivánk sírodból azért, hogy
 Lásd gyászunk s szenvedd a felejtett földi keservet:
 Nyissatok a nyugalom hajlékához nekem ösvényt,
 S már is avasson ez áldozatom helyetekre be engem.
- 795 Szüz, a ki mindent látsz s Zeusnek bejelentetted a bűnöst,
 S ti boszu istennői: Jog és te is a Furiáknak
 Vén anyjok, Fenyíték! szálljátok mind a királyt meg,
 Szórjátok égő üszköt fészkeire; fogja meg átkos
 Rémület kebelét; gondolja, hajósseregével
- 800 Nemcsak az én fiam üldözi őt: képzelje, jövendnek
 Pontusi nászádok, lobogók s haragos fejedelmek
 Partjaihoz, s rettegve szaladjon a víz fele mindig
 Fegyveresen. Késő kimulás gátolja kísérlet
 Megmenekültét, s hálnia nálam előbb ne lehessen;
- 805 Lássa, ha viszszafele majd jönnek a hősek aranytól
 Tündökölő utukon; én meg gúnyolva kiállok
 S őket víg arccal s tapssal fogadom; esakis akkor,
 Hogyha talán van még hallatlan szörnyű halálnem,
 Hozzaők olyanul rút véget az álnok öregre.
- 810 Vesszen dísztelenül, ne csatán, nem fegyverek által
 Essék el, ne legyen méltatva vasára fiamnak:
 A maga megbízott kedveltjeinek keze tépje
 Szét darabokra a vént; sírdomb tetemeit ne takarja.

- Ílyen elégtételt nyerjen vérünk a királyon,
 815 S mind ama nemzetség, melyet tengerre kiküldött.
 Ott állt s a sűrű vértől párolgó poharakra
 Tette nehéz jobbját legfőbbike a Furiáknak,
 S ők kiivák nagy vágygyal a tálakból meritett vért.
 Kél robogás, zajosan rontnak mostan be kegyetlen
 820 Küldöttek s fegyvert rántnak fejedelmi parancsból.
 Már az öreg pár haldoklik, szemeikbe halál ül
 S szétfolyt köntösükön tócsával látni kihányt vért.
 Mindjárt a küszöbön téged, még kiskoru gyermek,
 A ki szülőid vesztét látva, halálra ijedtél,
 825 Tépnék szét s amazokhoz vetnek, borzada Aeson,
 A még haldokoló — s emlékül vitte el árnya.
 Földsarkunkon alól, elvágva az égi vidéktől,
 Van palotája a Tartarus atyjának; leomolni
 Nem fog az akkor az égboltjával, majd ha a züllött
 830 Mindent Zeus szétbontja s a Zürnek viszszaadandja,
 S amikor a Cháos tátongó szája a fáradt
 Ős anyagot megemésztetheti mind a lomha világgal.
 Két örökös kapu áll itt; nyitva van egyike mindig
 Kárhozatúl a királyoknak s népeknek előtte.
 835 Másikhoz közelíteni tilos, tilos ellene törni;
 Nagy ritkán s önként nyílik ez meg; csak ha vagy ismert
 Hős jön sebjeivel s a kinek házára sisak van
 És kocsi tűzve jelül; avagy ki szeret tudományt és
 Tisztel erényt s vágyat, félelmet keblibe nem hord;
 840 Vagy hogy jó valamely koszorús, szűz köntösű áldor.
 Ílyeket Atlásznak szárnyas lábú ivadéka
 Mind lobogó fáklyával visz be; világol előttök
 Meszsze az isteni tűz; míg a boldogok erdeit, a szép
 Tájt, a kies rónákat eléri, a hol süt a nap s tart
 845 Éven át a verőfény és tánc, zeng zene és dal
 És hol a kik laknak, mentek minden hiu vágytól.

Atyja e lakba s örök városba vezette fiát bé,
Úgy menyit is. Hogy a bal kapunál milynémü fenyíték
Vár Peliásra, nekik megmondja, mutatja hol a hely,
850 Ők bámulnak a nagy zajon, a gonoszok seregén, és
E helyeken s a drága erény orcusbeli dijján.

MÁSODIK ÉNEK.

- Jáson ezenközben, nem sejtve a bűnöket és gyászt,
Szegdeli a habokat. Júnó nem akarta tudatni
Véle, mi történt honn, nehogy abbanhagyja a tengert
S vaktában a királyt Peliást váró események
5 Útja elé vágjon s megbontsa az isteni végzést.
Már a hajó magas árbocfaival egykora Pélión
S a tisaéi Diána konyult ör szirtei tűnnek;
Már Sciathos víz alá merül és már messze huzódott
Sépiás, és Mágnes legelőin látni a ménest;
10 Azt hiszik, a dolopéj sirok is látszottak; előttök
Már Amyrós, csavarogta után amint betalál a
Tengeröbölbe; de mert a folyó szele visszafelé fűjt,
A vásznat leszedik, s evezőknek fekvé köszöntik
Eurymenaét. Mostan tengert s lobogókat a megtért
15 Déli fuvat fog fel s minyások elébe jön ismét
Ossa a felhők közt, s félelme az égnek, az átkos
Harcú Pallene; ott látják környös-körül a föld-
Szülte gigásoknak menny ellen tört csoda szörnyeit,
A kiket anyjok megszánván beboríta kövekkel,
20 Fákkal, bércekkel s változtata szörnyű hegyekké.
Mindenik a maga szirtében a harcot, ijesztést

- Tünteti most is elő; itt szór vészt s menyköveket le
 Gyakran Zeus atya is: de hiányzik köztök a szirtek
 Legsűrnyebbjé, sicúl föld kit tart nyomva Typhoeus.
- 25 Ezt, aki, mint mondják, kiokádván melliből a szent
 Lángokat, elmenekült, Neptún, megkapva hajánál,
 A tengerre vivé s zátonyra köté; de mivel mind-
 Untalan ellentállt s keltett kígyóival örvényt:
 Sícami tengerszűkre löké, rárakta az Aetnát
- 30 Városival s száját betömé; most ott a berágott
 Hegynek szórja ki bőszen alapjait; nyög bele szerte
 A hármás foku föld, mikor a mellére vetett súlyt
 Próbálgatja lerázni, de hagyja a líu vesződést.
 A Nap fenséges szekeren immár az ibéri
- 35 Tengerszűre siet, fáradt gyeplője az aether
 Lejtőjén tágul; s amint kezeit s kebelét is
 Agg Tethys kidugá, zajosan ful a habba be Titán.
 A félelmet az éj fokozá; a midőn az Olympust
 Már látták hátat fordítani és hogy a hegy mind
- 40 Eltűnik szem elől s az egész tájt lepte sötétség.
 Még maga a nagy csend, a világnak hallgatag arca,
 Égijel és sűgár haju csillagos aether is ijjeszt.
 S mint annál, ki nem ösmert ösvényekre vetődvén,
 Tévelyeg éj idején, nincs nyugta fülek- se szemeknek,
- 45 S éjtöli félelmét még a körülötte sötétlő
 Sík s a nagyobb árnyat mutató fa is egyre növeszti:
 Úgy rettegnek a hős fiak. Ámde szívökre beszélve
 Hagniadés nekik így szól: „én nem az ég hire nélkül
 Forgatok itt kormányt: engem Trítónia erre
- 50 Nemcsak megtanított, de segíte gyakorta kezével.
 Nem láttátok-e, hogy mikor eltűnt a nap az égről,
 Mily borzasztó vész kele rögtön? mennyi viharral
 Kelle viaskodnunk? s hogy Pallas nagy műve által
 Hányszor esett vala hijjában ránk a tizedik hab?

- 55 Hát csak evezzetek, im tartós derű látszik az égen,
S tisztán, nem burkolt szaruval tűnt Cynthia is fel,
Képén semmi vörös; Titán is biztat, a vízbe
Egy maga húnyt le, csupán Eurus kísérte ezúttal.
És azután a vitorlát s tengert a szelek éjjel
- 60 Jobban előveszik és hamarább halad akkor a nászad.
S én nem is olynemű csillagokat tűztem ki követni,
Mellyeket újra szül a tenger, ha lehulltak az égről :
S hull a nagy Órion s nyög a mérges habban a Perseus.
Útmutatóm nekem az, ki a tiltott vízbe nem ült el
- 65 Még soha — a tengelynél fénylő hét tüzü kigyó. “
Így szólt; elmondván, hogy milyen a biztos Olympus,
Pléiadák s Hyadák helye hol van; mellyik a fegyvert
Villogató csillag, mint fénylik az actai medvész.
Most e beszéde után lankadt hevöket s kicsigázott
- 70 Testöket ennivalók s kevesecske bor által üdíték.
Majd lenyugottanak és a hajót ön csillagi vitték.
Már a kelet kétes hetevénye alatt derül a föld,
S a felháborított júhaklokból a kegyetlen
Medvék kullognak biztos lakaikba; a partról
- 75 Szállongnak fel egyes madarak, mikor a kibuvó Nap
Áthosig ért fúvó lovain s fényt hinte a vízre.
A habokat versenyt hajtják evezőkkel, a nászad
Orra remeg bele. Már a habok tetejéről a Vulcán
Lemnusa feltűnik, mely sok bút onta fejedre,
- 80 Istene a tűznek: de nem a Furiák s az anyáknak
Bűne miatt kerülöd — még érdeme jól jut eszedbe.
Mert amidőn eleintén Zeus nyilván zugolódni
Látta az égieket s hogy uralmat mást követelnek,
És hogy nem lehet így állandó béke az égben :
- 85 Elsőben Júnót kiköté a szárnyas Olympra,
Szörnyű világhomlást s poklot mutogatva előtte.
Majdan a megrettent anyját kötelékiből oldni

- Vágyó Vulcanust meredek magasáról a mennynek
 Földre löké; ki az égboltról éjen napon által
 90 Forgószeél módjára rohant; míg utóbb odacsattant
 Lemnus partjához: mely neszre azonnal a város
 Népe előcsődült s latván őt dőlni a szírthez,
 Szánták s támogaták, mert sérült térdei rogytak.
 Hát miután őt atyja megint felvette az égbe
 95 Kedves ez istennek Lemnus; cseppel se hiresb ma
 Aetna, vagy a Liparis, s oda ő lakomákra, mióta
 Aegise kész s kalapált a szörnyű menykiüre szárnyat,
 Szívesen eljő: ellenben oltára Venusnak
 Egyre kihűlten áll; s mert retteg ez istennő, boszujától
 100 Férjének, ki titokba behálózta vala Mársot:
 Ennélfogva merényt tervez s Lemnusra kegyetlen
 Vészszeel törni akar. Nem vágyik látszani szépségnek,
 Nem kívánja haját csinosan áttűzni aranynyal
 S tární ki tündökölő kebelét; őlt szörnyű vad arcot.
 105 Szeplővel telvék orcái; kezébe kanócot
 Pattogat, s Styx szűzeiként hord gyász színű leplet.
 Eljőve a nap, a mely leveré fegyverrel a trákot.
 Lemnus hadvezetője, ki mert ábdálni hajókat
 Vékony nádszálból s bőrrel bélelte ki művét,
 110 Hozza vigan zászlóit vissza; tutajjai telvék
 Lábas jószággal, nőkkel, külföldi ruhákkal.
 Ott címerül a kösöntyű; s e szózat harsog a vízről:
 „Ó haza, ó feleség, ki valál nagy gondba miattunk,
 Ím hozzuk számodra a hosszas háboru díjját.“
 115 És most a derűn át szurtos felhőben osont le
 A bűsz istennő s Fámát fürkészi a kőbort,
 Kit mert jót, gonoszat hirdet s terjeszti az aggályt,
 Istenek atyja az aether csendes tájirol eltílt,
 És ki, ezért zugolódva a felhők mélyibe fészkel,
 120 Sem Erebusba, sem égbe nem isten: a földön uralg csak,

- Ott hova ér; a merészt becsmérlik s védik először;
 Majd mindenkire hat s megerednek a városi nyelvek.
 Így bűntársra akart ármányos terveinél szert-
 Tenni az istennő; kit elébb vesz az észre s előfut
- 125 Rögtön nyugtalanúl; már száját nyitja, tület tár.
 Még tüzelé Venus őt és ily szókkal rohaná meg:
 „Menj, lányom, szaporán innét Lemnos szigetére,
 Bújts nekem ott fel minden házat, mint teszed ezt a
 Harcok előtt, amidőn sok ezer kürtöt, hadi népet,
- 130 Fegyvereket s délceg lovakat csődítesz a síkra.
 Mondd, itt vannak már a pazar s undok bujavágytól
 Elkapatott férjek kedves trák ágyasaikkal.
 Ezzel kezd, hogy a fájdalom-érzet a mérges anyákat
 Korbácsolja fel; ott leszek én magam, amikoron kell.“
- 135 Megy vigan az, s megszállván a város közepében,
 Elsőben is előveszi a Codrus küszöbénél
 Eurynomét, a ki, gondtól emésztve, a hitvesi ágyat
 Szűzen fenntartá, hü maradt férjéhez, a partra
 Úntalanul küldözte cselédit, azokkal a hosszas
- 140 Háborut emlegeté s orsóval húzta az éjt ki.
 Ehez az istennő könnyek közt s hordva Neaéra
 Ismert öltözetét, busan így szólt: „vajha ne hoznék
 Hírt ma neked húgom, vagy hogy panaszim betemetnék
 A hullámok előbb; mert márma nagy érdemidért rád
- 145 Hitvesed, a ki után folyvást könnyezve sohajtasz,
 Háj! dühödik s szolgál szeretőként cefre fogolynőt.
 Már jönnek; közelít ágyadhoz a trákfaju mátká,
 Sem szépségre, se rokkában, se szemérmire nézve
 Nem párod; se nem is nemzé főrendű Doryclus:
- 150 Pettygegetett keze s a kisütött áll teszi kecsessé.
 Ámde te enyhíthetsz tán sorsodon új nyoszolyával,
 S férjhez menve utóbb tán még jobb házba kerülhetsz:
 Engem anyát vesztett s majd ágyas kézre jutandó

- Magzatoz az, mi busít csak ; mert már látom a rája
 155 Néző ferde szemet, s italát mérgezve be s étkét.
 A mi nemünkbe, tudod, tűz ég; aztán a kegyetlen
 Dákoknál honos a vérszomj : majd hozza a lóvért
 A jégkeblü vad any. Most vidd hírét, hogy elűzött
 Engemet is férjem s ágyam csikos rokojáját
- 160 S kordéről lekapott nő tölti be.“ Erre panaszszát
 Félbeszakasztva, sirás s aggály közt hagyta e nőt ott.
 S Íphinoéhez ment és Ólineus s Amytháon
 Házát szint ekkép feluszítja. Betölti egészen
 A várost, hogy elúzi nejét Lemnusból a férj mind ;
- 165 S trák nőkkel viszik a kormányt. Nő a boszu és bú.
 Szembe a hány asszony jó, mind ezt hozza elő csak ;
 Mind hihetőnek látja s az ég fele küldi fohászt.
 Már bucsucsókkal hintik az ágyakat, azzal az ajtók
 Szárnyait ; a sírás, szétnézés késleli őket.
- 170 Végre előrontnak ; férjeik házát s nyoszolyáját
 Meg se tekintve tovább, gyülekeznek s a szabad égen
 Sírva visítanak együtt ; vad házasságot, az átkos
 Frigyhez styxbeli fáklýákat kérnek le az égből.
 A szomorú Dryope felvett képébe közöttök
- 175 Sír Venus és iszonyú jajgásra fakadva, először
 Ő szól így : „Ó sors, bár adtad volna, hogy én is
 Sarmata házba juték vala, laknám a ködös égaljt
 S útnám taligán ; vagy bár látám vala eddig
 Lángba borítva honom s szenteit ! a háboru többi
- 180 Átkát türom ugyis. Most új rabságra vigyen még
 Engem a bőszült férj ? vagy fussak, hagyva szülöttem ?
 Nem jobb-é, ha magunk ragadunk tört s üszköket inkább ?
 És ha mig alszanak és elhálnak az új feleséggel,
 Nagy valamit sugal a szerelem ?“ S most szemkimeresztve
- 185 Kisdedit emléjéről a földhöz vágta dühödten.
 Felbőszültek ezen ; Venus ime szörnyü keserve

- Elragadá az anyák megnyert lelkét; valamennyin
 Vágynak a tengerhez, s tánckört képezve s a szentéiyt
 Ággal fedve, jövő férjeiket örülve fogadják.
- 190 Mennek azonnal házaikhoz lakomára. Ledőlnek
 Tágas sátrak alatt; kiki mellett a maga bőszt
 Nője hever dühösen; mint mély poklok fenekén a
 Megrémült Phlegiás és Theseus oldala mellett
 Fekszik Tisiphoné s nyújt étket, italt oda mérgest,
- 195 Kínzó módja szerint őket kígyókkal ölelvén.
 Most maga a zajosan lobogó fáklyát Venus össze-
 Zúzva, sötétséget támaszt, s készülten a harcra
 Megrettent Lemnosra lecsap; ködben, töredékes
 Fénybe kíséri az ég, s atya Zeus diszíti döre jel.
- 200 Majdan a megrémült füleket tele zúgja dühödten
 Kétszerezett hanggal; melytől az Athos meg a tenger,
 A roppant trák tó, s ágyában a hány anya van, mind
 Felriadott, csecsemők a szopott emlőn elalélta.
 Sebten előtör a Rettenet, a bős Visszavonás, és
- 205 A geta fészkekből elsápadt képpel a Bosszú,
 Ármány és Dühödés; a Halál is alakba nagyobbba
 Tűne elő — kidugott gyilkos kézzel, hogy az első
 Szólítás hangzott és jelt ada Márs szeretője.
 Most Venus ennél más még sokkal rettenetesbet
- 210 Kezde: utánza nyögést s oly hangot, mint ha kit ölnek.
 Így rohan a házakba be, víve kezébe le vágott
 Még rángó fejeket; friss vér-áztatta kebellet
 S égre meredt hajjal harsogja: „no én jövök a már
 Bosszúlt ágytól. Imé halad a nap.“ A készeket ezzel,
- 215 Ágyaikhoz terelé; lel töröket a habozóknak.
 A sok bűn képét, rajzát a haláleseteknek
 Hol kezdjem? hâj a költőt sora mikbe vivé be!
 Mily iszonyú, a mi jó! mért nincs, ki igaz szavaim most
 Elfajtná s kímélne meg álmomban is e képtől!

- 220 Bérontnak s egykor szeretett feleikre rohannak ;
 Egy rész, ahogy volt, a bortól mámorosokra,
 Más meg nagy fákllyakkal a megbirakozni merőkre
 S többre, ki még nem alutt s mindezt láthatta szemével.
 Rémültökbe se futni, se fegyvert fogni reájok
- 225 Egy se merészelt, oly iszonyú alakokba mutatta
 Őket az istennő; hangjok nem a hitvesi hang volt.
 Csak szemőket takarák be kezökkel, mintha a Furiák
 Sergét szemlélnék s Bellónát fényleni vasban.
 Ezt neje, azt nővére, amazt meg lyánya vagy anyja
- 230 Győzi dühöngve le; és nyoszolyáikból megölötte
 Húzza ki aszszonyi nép, a kiket nem bira se bessus,
 Sem geta kéz, se boszús tenger leteríteni eddig.
 Vérben úszik az ágy, lihegő mellekben a vett seb
 Párolg, s fektökből szánandón küzdve zuhannak
- 235 Földre a csonkultak. Más nők a tetőkre kanócot
 Hajgálnak, sőt még a szobákba is; a harapódzó
 Tűzből futna ki sok, de kegyetlen nője elállván
 Útját a küszöbön, fut vissza a vastol a lángba.
 Mások a trák nőket, mint a vész s düh okozóit
- 240 Tépik szét. Egygyé vegyül a hörgés s a könyörgők
 Vad lármája; nem ismert hangok töltik a léget.
 Ámde neked hogyan adjam a méltó tiszteletet nagy
 Tetteidért meg, dült honod egyetlen disze, fénye
 Hypsipylé? a te emléked, hirdetve művemben,
- 245 El nem enyész, míg csak Latiúm évkönyveiben lesz
 Ílion szenteiről s birodalmunk várairól szó.
 Már hajadon s férjhez ment lyány felusztva dühöngött,
 És az egész sziget égett szerte a szörnyetegektől:
 Ő vétlen fegyvert fog ime szókkal: „nosza fuss a
- 250 Városból és tölem, atyám; nem az ellen, a sértett
 Trák, a dúló: mi merényünk ez; ki okozta, ne kérdezd
 Csak fuss, és használd habozásom perceit; e tört

- Tartsd inkább könyörülve fel.“ Ezzel fogja kezét és
 Béleplezve fejét, viszi őt hallgatva a Bacchus
- 255 Szent hajlékiba; s a küszöbön kezeit felemelvén:
 „Ments meg a bűntől atyám és légy könyörületes a jó
 Lelkek iránt“ mondá, S béilleszté az ijedtet
 Háttul egy fülkébe, az isten szobra helyére.
 Ott lapgang szent mezben. Zeng a harmados ének
- 260 S érc a karon s tigris pár ordít künn a küszöbnél.
 Amint rózsza színű fogatán indulni a Hajnalt
 Meglátá a királylány és hogy az éjjeli vésztől
 Gyötrött házakban csend lőn — miután a jeles tett
 Lelket erősít s ad több bátorságot a jóra:
- 265 Atyjának koszorút tesz fel; ráadja Lyaeus
 Íjui öltözetét; kocsijába beülteti; mellé
 Réz tányért, dobokat s szentelt szekrényeket is rak.
 Ő maga meg derekára köté jelvét a borostyánt;
 S szőlőtő-buzogányával suhogatva szelet csap;
- 270 És int hátrafelé, betakart nemzője bogy a zöld
 Gyepelőt tartsa s a szarv a fehér kontyból kidagadjon,
 És hogy a szent kancsó Bacchusra mutasson. A vastag
 Ajtót most csikorogva kinyitva, bejárja a várost
 Így énekszóval: „hagyd itt, ó Bacchus, e vérrel
- 275 Mócskolt templomodat s engedd, hogy rólad a tenger
 Mossa le a szennyet s tisztán hozzam fogatod meg“
 Így menekült az ijesztő helyből, mert maga Bacchus
 Tiszteletessé tette s az isteni ihletet érzé.
 S most a kegyetlen várostól jó távol a vént el-
- 280 Dugta egy erdőben; de magát e merénye miatt nagy
 Gond gyötré s zavará éjjel-nap Erynnis a megcsalt.
 Nem mer ilyen menetet már tenni (a szent bucsu csallhat),
 Sem pedig atyjához húzódni titokban a bércre,
 Mesterséges-uton kell őt is mentni szegényt meg.
- 285 Egy a haboktól megrongált bárkát veszen észre,

- Melyet, mint Thetis és Glaucus számára ajáltat,
 A nap fénye s a hold dere künn régóta emésztett;
 Nemzójét éjnek közepén csendben e hajóhoz
 Vitte az erdőből sebesen s hozzá busan így szólt:
- 290 „Mily karban hagyod a hont nemzöm! mennyi lakot hagysz
 Ífjaktól üresen! mily szörnyű csapás ama gyászos
 Éjjeli pusztulás! bízhatlak-e ime hajóra
 Drága atyám? vajjon kitehetlek-e annyi veszélynek?
 Háj nem-e végre is a Furiáknak adózom ezért meg?
- 295 Halld meg imám, a ki kelsz tengerre büvös fogatoddal
 Isteni nő! Nem népeket és gazdag birodalmat
 Kérek atyámnak: csak hagyd őt menekülni honából.
 Ah lehet-é járnom, megtartva atyámat, örömmel
 Egykor a városban s látnom bűnbánatot ottan?”
- 300 Így szólt. Az fut a rozzant bárkán messze, remegve.
 Már Taurus környékéig s a Diána kegyetlen
 Hajlékáig elért; a hol őt oltára fejévé
 Tette az istennő; ki e vérengző helyeket nem
 Lakja soká: majd Egeriának berke hivandja
- 305 S álbai Zeus — a királyon nem könyörül csak Aricia.
 Lyánya a várpalotába megy, a hol a szörnyű anyák már
 Összesereglettek s az apák s a fiak helyein rüt
 Zajjal ülést fogtak s az üres városban a törvényt
 Ujra csinálják; atyja királyszékét neki adják,
- 310 Mint ki megérdemelé — jut eszébe jutalma a jóknak.
 S ím most távolról, Lemnósnek tartva, sebesen
 Látnak evezni hadat. Megijeszti e hír a királynét,
 És gyűlést hirdet; hol a kedv fegyvert emelésre
 Kész lett volna, s a mérges dűhnek sem vala hujja:
- 315 Ha Venus őrjöngő boszuját meg nem töri Vulcán.
 S e mellett Phoebus szeretett papnéja Polyxó
 (A kinek úgy hona, mint neme kétes, csak mikor a nagy
 Cétó s változatos Próteus jött erre Pharósból,

- Akkor ezek hozták fókákön őt ide, mondják)
320 Mint ezt tenni szoká, a viz fenekére leszállván,
Ott hallottakként ily ígéket hozza vissza:
„Engedjünk kikötést, higyjétek, e jármű mihozzánk
Jó vendégül jó; kegyes isten az, a ki minékünk
Tengeren a minyást ide hozta. Venus maga nyújt im
325 Egybekelésre utat, míg időnk van lenni anyákká“
Tetszik e szó; meghívást visz grájokhoz a partra
Íphinoé. Fenyítő zaj, sem jel a múltkori bűnből
Nincs: a hely ijjesztő képét letörölte Cythére.
Ölnek szörnyü bikát a hősek tiszteletére,
330 És az elárvúlt templomot is kegyes áldozatokkal
Töltik. — ünő Venus oltárán most gőzöl először.
Ahogy elértek a bérchez, a melynek háta gerincén
Csüngő kősziklák füstölnek s gőzbe fül a lég,
Aeson sarja megállt. A királyné itten imára
335 Hivja fel őt s kijelenti miért: „látjátok ez“ úgymond,
„A Vulcán barlang-hajléka — köszöntse bor őtet.
Most csendes, mert tán odabent már készen a villám:
Majd kimutatja az éj, mikor a zárt láng zuhogását
Hallod, jó vendég s bámulsz, mint hangzik a vert érc.“
340 Aztán a várat, hely előnyeit, szülei ősi
Kincseit emlegeté. Bent a palotában az asztalt
Szolgálók terítik; ragyogó biborból a székek.
Gyászolják a volt urakat s uri férjeket a trák
Szolgaleányok, a kik nem vágytak hitvesi rangra
345 S asszonyaik szent hálótermibe lépni be félték.
Már helyt foglaltak közepett Jáson s a királyné,
Majd meg más főbbek. Szentelt hússal csilapíták
Éhőket elsőbbsé s kancsóiban járt körül a bor.
Csendes egész udvar. Jóllakván, estve mulattak
350 S nyájaj társalgás veszi el nagy részit az éjnek.
És főképp a vezér esetén bámul s tudakolja

- Hypsipyle : mily sors viszi, mért üzi őt a király el ;
 S Haemoniának ezen műve, mint lett ; rája ügyel csak,
 S lassanként nyájas hajlam gyúl benne iránta.
- 355 Már nem utál ágyat, nincs a megtért Venus ellen ;
 És maga isten is enged időt szerelemre, segíti ;
 A nedves hetevényt felhozta az égi szabályként
 Juppiter, a ki örök művét forgatja ; s azonnal
 Víz borított mindent ; első löketére az erdők
- 360 Gargaruson s Pangaéa hegyein bús színbe remegtek.
 Szörnyebb rémület soha máskor az emberi keblet
 Meg nem szállja ; mivel Zeustől Astraéa boszút kér
 A népekre le ilyenkor, s itt hagyja a földet,
 S egyre a Sátorn csillagait zaklatja panaszsza.
- 365 Nyomban jó feketén nagy testvéreivel az Eurus,
 Aegéumra zudúl, s a part fele tódul a tenger.
 Már negyed ízben esősen látá kelni a holdat
 Thespiades, ki azért mozdulni s a sikra kiszállni
 Féle soká s várt míg szebb fényben kél fel az új Hold.
- 370 A minyások a városban vigan ülnek, az özvegy
 Ágyakat ellátják s nézik hivalogva az essőt.
 Kedvök az úthoz nincs ; szélről, ha kínálkozik is jó,
 Tudni se kívánnak. Mig a veszteglőket a Tírynsz
 Hőse, ki őrze hajót s nem is érintette a várost,
- 375 Nem törvén, gondolta magába : neheztel az ég, hogy
 Akkora tengert megszálltak s odahagyva a házat,
 Apjokat így csalják — s ő itt lebzseljen ezekkel ?
 „Ó boldogtalanok mi, kik állánk vállalatodhoz !
 Add Phásist, Acétest s scythák tengerit ismét
- 380 Vissza, Íáson“ mond. „Engem tengerre te melléd
 A tettvágy csala csak s a remény, hogy majd leigázom
 Cyane bérceit s őt sárkányt is megrabolok még.
 Ha te szeretsz mély Aegaeum szikláiba lakni :
 Majd ezeket Telamon velem elvégzendí :“ E szókra

- 385 A fanyar intéstől épp úgy felgyúlada Jáson,
 Mint hadi mén, mely hosszas tétlen béke alatt künn
 A legelőn heverész s lomhán rüg félre csak olykor :
 Ámde azonnal urat s zabolát kíván, mihelyest a
 Harc nesze és a feledt kürt hangja fülébe csapódott,
- 390 Hivja legott Argust s Tiphyst: készüljenek úthoz
 Sürgeti. A mester kiabál nagy hangon a hősek
 S fegyver után, meg a parton széljelszórt evezőkért.
 A városban a bú megujúl, az előbbeni gyásznak
 Képe tűnik fel a házaknál ; mondják : falainkat
- 395 Ím hagyják ismét, hol még az idő, mikoron majd
 Méhünk magvaiból új nép s kormány alakíthat?
 A bűnös éj műve most szomorú csak még; kínosabb az
 Özvegy ház, hogy a hálóágynakat és a lerázott
 Békót elfogadák s most ily gondokba merültek.
- 400 Még maga Hypsipylé is ahogy meglátta a parton
 A sietést és hogy megy mind Lemnósbol a férfi,
 Felsőhajt s panaszos hangon Jásonhoz imígy szól :
 „S már te kívánsz első szép nap fehűzni vitorlát,
 Ó kinek élted atyáménál drágább nekem? a vad
- 405 Hullám most színe csak. Vajon így futnál- e a révből,
 Hogyha tul a trák parton tartóztat fel az esső?
 Itt mulatásodat így az időnek s útadat állott
 Viznek kell-e köszönnöm? s könnyek közt a vezérnek
 Ád viselésül ajándékban maga-szótt hadi köntöst.
- 410 Rá himezé tüvel: megmentett atya palástolt
 Ünnepies menetét s a szent kocsit; ott a kegyetlen
 Nők buzgó hada és helyet ad ; környösded a vásznon
 Leng a zöld erdő, hova a remegő apa búvik.
 Más rész lombzatos Ídáról mutatá fel a rablást
- 415 És híres eltűntét a fiúnak, egekbe ki majdan
 Szolgál asztalnál vigan; ott fegyvernőke Zeusnek,
 Ahogy a nyájas phryg pincértől kapja a kelyhet.

- S most odanyújtva Thoás ismert szép címerü kardját,
 „Vedd” úgymond, „hogy a hareba, csaták porfellegi közt is
 420 Kísérőd legyek — actnai isten ajándoka e mű,
 Ezt nemzöm viselé, most méltó a te karodhoz.
 Menj, de e hont ne feledd, mely első várt be nyugalmas
 Révibe benneteket; s Colehis hódolta után jöjj
 Vissza felénk Jásonkánkért, méhembe kit itt hagysz.”
- 425 Így szólván, a nyakába borúlt a haémoni férjnek.
 Úgy neked Orphéus, nyakadon csüng hölgyed, azon csüng
 Aeacides, neked is, mint nektek kástori ikrek.
 E siralom közben szedik a tunya horgonyokat fel;
 Már a hajót rántják evezők, szelek is ragadozzák;
- 430 A siető kormányrud után tájézkzik a vont út.
 Már tünedez Lemmos s felváltja Electra szigetje,
 A trák szent titkok hona. Istensége e helynek
 Rettenetes, szab a vígyázatlan nyelvre fenyítést.
 Ezt soha Zeustől alá küldött vész bántani habokkal
- 435 Nem meri: önmaga felbőszíti az isten a tengert,
 Tiltott partjaihoz ha hajót közelíteni merőt lát.
 A minyásoknak de elébe megy, őket e földén
 És szent rejtekiben üdvözli ma papja Thyótes.
 Mondanom ennyit elég nyilván. Samothracia papja,
- 440 Légy mellözve tovább — a szentelt titkokat óvjuk.
 Embereink másnap vidáman s telve ihlettel
 Úlnak a lócákon; a hajós elveszti a látott
 Városokat szem elől és orra előtt terem Imbrus.
 A nap is aetheri várából már félig alászállt.
- 445 Thessali nászád most juta dardanusok főenyére
 Elsőben, s síguéumi partra vetette ki a sors.
 Ugrálnak ki felé; egy rész a könnyü vitorlát
 Képzí fehér sátrakká; a más öröl elővont
 Sziklán zsenge buzát; másik tüzet üt ki kovából,
- 450 Gyújt pörjét s éleszti fogékony gyantafa által.

- Alcides s Telamon bajtársa meg ahogy a görbe
 Part szép lejtőjén járnak, hang jó füleikbe,
 Sírással kísért, tört hab morájára hasonló.
 Megdőbbentek elállt léptök; keresék üres útát
- 455 A hangnak; már honnan ered, bizonyos. Ni kitéve
 Szörnyü halálnak, eget, földet hi segélyre fel egy hölgy!
 Még inkább siet a két hős, bizván kíségitik.
 Mint mikor a bika a pusztát bétölti keserves
 Bőgtével, hurcolva magával marcona arszlánt
- 460 Széles nagy hátán; s vad lármával fut a szétszórt
 Aklokból ki a felriadott pórság s a tanyás nép.
 Alcid állva marad s feszített nézéssel a szírtnek
 Ormán durva bilincseket és fonnyadt szüzi képet
 Lát, melynek szeme minden kelt hullámra kidülled.
- 465 Milyen a lelketlen, de művészileg arra kiképzett
 Bús csont s márványkő, ha személyt és jellemet öltött,
 Avagy a híg festék, mely sok csoda képet előhoz.
 Így szólítja a hős: „mondd, szűz, mi neved, ki a nemzöd,
 Mért ez a sors rajtad, mért verve kezedre bilincsek?”
- 470 A hölgy reszketten s lesütött szégyelletes arccal,
 „Nem vagyok én“ felelé, „méltó e kinra; mutatja
 Itt ime szülőimtől nyert sok drága ajándék.
 Egykor tagja valék a hajdani ilusi háznak,
 Amig Laomedont nem vette üzőbe kemény sors
- 475 Elsőben dögvész jöve rá, s odalett a derültebb
 Légmérsék, s a mezőn seregessen égtek a máglyák.
 Majd egyszerre moraj támadt és akkora hullám,
 Melly Ídán erdőt, lakot elseprett; s im a vízből
 Oly szörnyü fenevad bukkant fel, hogy kicsi hozzá
- 480 Bármilyen hegy és ez a tenger is. Áldozatul a düh öncnek,
 A szülők gyászos jaja közben gyenge leányzók
 Szoktak adatni. A sors és szarvas Hammon akarja,
 Hogy felajálják lelkeiket s Léthére bocsássák,

- Kikre a sors esik — e sors ítelt engem e szirtre.
- 485 Ó de ha megtérnek phrygeinkhez az istenek újra,
S te vagy az, a kit ígért a jóslat s égbeli végzet ;
És a kinek szentelt füveken a hőszinü tulkot
Már hizlalja atyám : telyesítsd az ígért szabadulás
Áldását rajtam, ments ó engem meg a gyöttrött
- 490 Pergámmal; te tehetd, mert látom, mellet erősbbel
Bírsz, mint Neptun birt, falait mikor éig emelte ;
Íly vállon maga nem hordott ily tegzet Apolló,“
E jelenetnek emelte hatását a hely, a népes
Part k-moly arca, a halmok, a város légköre együtt.
- 495 Ílyennek látá a gyötört Nemeé s Erymanthus
Földét s általa megszánt Lerna folyóit is Alcíd.
Távolról jelt ad ezalatt Neptún; mire tüstént
Elbődül a csodás öböl; a sígaéumi szörny kezd
A révhez hempelygeni; mérges kék szeme villog,
- 500 És vicsorított ajkai közt három sor agyarral
Csattog, mint haragos villám; úsztában a farka
Háttra nyulong; terjedt mellét nyakszirte ragadja.
Mig így törtet, ezer hullámot hömböl utánna
A rá két oldalt rohanó víz; s míg a megijjedt
- 505 Partra szaguld, önszülte vihar viszi. Nem hoz a felhős
Déli fuvat zajt olyat; a tengeren Africus úgy nem
Tombol, sem pedig, apjának kétlábu lovain ha
Órion széllel nyargalva befújja a tengert.
És im Acacides bámulja, miként gyul a kedvelt
- 510 Hare dühitől, a vezér, mint indul rettenetesképp
Felkészülve; súlyos puzdrája miként veri hátát.
Atyját, tengerek isteneit s maga fegyvereit fel-
Híván ő, a szirtre rohant. Megborzada rá a
Tenger, meg, duzmadt tömegével a nagy fene szörny is.
- 515 Mint amidőn a hideg Hebrus völgyének öléből
Kél Boreás és szórogat a rhypaei hegyekről

- Szárnyas fellegeket, de az ég el nem feketült még.
 És most a szörny is roppant testét, s kova hátát
 Tolja elő; iszonyú képpel közelít; remeg Íde,
 520 Hánykodik a nászád, fel- alá hajlongnak a szirtetek.
 Kapja ivét Alcíd, és rá tegzéből egész egy
 Nyíl-felhőt áraszt. Épp úgy nem mozdul amaz meg,
 Mint nagy Eryx, ha a völgyből zápor akarja kimosni.
 Már rövid a köztér, használni nyilakra lehetlen.
 525 Dúlful a hős, mért kezdte bolondjában így a dolgot,
 És szégyelli magát; a szűz meg aléltozik újból.
 Hát amaz elveti most nyilait, s a szirtre tekintvén
 Mennyit a sok szélvész segedelmivel a nagy időkor
 S a tenger dühe elhordott, annyit leszakaszt a
 530 Szirtből a víz színiről. S immáron egész erejével
 Ott terem a nagy cet s a szegény zsákmányra fogat fen.
 Áil a vízbe merőn, neki mén a rárohanónak
 Alcíd s azt megelőzve, emelt nyakszirtit elontja
 Sziklával; majd sujt rá a görcsös buzogánynyal
 535 Szörnyü ütéseket. A fenevad lemerül a fenékre,
 Otthagyván az egész gázlót. Ídán az egeknek
 Anyja, a mennyei kar s Nymphák örömben ujongtak.
 Rögtön a szirtokról s árnyékos völgyből előfut
 Mind a sok pásztor s megyen a városba rikoltva.
 540 Másfelől a hírt megviszi társainak Telamon; kik
 Rá elborzadnak, látván a hajó körül a vért
 És oda fent meg a béreen, s görcsös sziklatetőkön
 Feltűnik Alcides, ki a szűz kezit a leszorító
 Békókból kivevén, büszkén illesztgeti vállán
 545 Fegyvercit s víg kedvvel mén onnét a királyhoz
 A biztos parton; mint ahogy lépdél a réten
 A győztes bika duzzadt nyakkal s marjjal emelttel,
 Hogyha szokott falkája magasló aklaihoz s ős
 Erdeihez s harcban megbosszúlt kedvesihez tér.

- 550 Ballag elébe a hosszas gyásznak alóla feloldott
Phryg sokaság s a nőjével kised gyereket vitt
Láomedon, ki busúl, hogy mostmár rajta az ígért
Díjjat megveszik. Egy rész a bástyák magas ormát
Fogja körül s bámúlja szokatlan vértiben a hőst.
- 555 Nézve mogorván rá a király, mérges sima kígyó
Módra közelg hozzá, s nyelvén keserédesen így szól:
„Grájok csillaga, kit nem a Sigaéumba törekvés,
Sem Trójánk gyászán könnyörülés, ámde csupán a
Véletlen vete hozzánk el; ha valóban a hírként
- 560 Jupiter a nemzöd s a Dörgő vére családod:
Úgy a mienk vagy hát, rokonúl jössz, magva s egyetlen
Disze vagy e háznak, bár tőlünk messze szakadtál.
Ah mért annyi siralmim s annyi csapások után jössz
Íly későn hozzám? mi csekély tetteid díse mostmár?
- 565 Ámde azért jer, hozd társaid testvéri lakomba,
Hogy neked amit szántam díjjúl, magzatomat ha
Megmentended, az egy pár mént holnap bemutassam.“
Ezt mondá: de belül ármányt és rettenetes bűnt
Forgat eszében, hogy hálóteremébe ha alszik,
- 570 Ölje le, s ellopván tegzét, hiusuljon a jóslat.
Mert hallá: „kétszer kell érzeni Hercules ijját
Trójának. De Priaam birodalmáról ki vehetné
Már le a végzetet? áll az az éjjeli lóra, tiz évre,
Aeneadákra s az új Trójának fényire nézve.
- 575 „Minket“ imígy szól a Tírynsi, a scytha vizeknek
Réve felé visz utunk; majd visszajövünk ide hozzád,
S elviszem akkor a mondott díjrt.“ Amaz isteneket fel-
Híva tanúkul, ígért még többet is. Ál fogadását
A phryg nép és Trója, szegény, siraták meg idővel.
- 580 Innen egész éjjel mentek kifeszítve vitorlát
Ős Ílusnak, a dardanok apjának temetője
Elmarad a parton; mindenfele díszlik a környék

- Éjjeli játéktól; itt a víz, amott meg az Ída
 Villog a szent tüztől és Gargara harsog a kürttől.
- 585 Majd mikor a csendes tenger közepére jutottak,
 És susogó szellők viszik őket, elérik a Phrixus
 Hullámaít s a szorost, melynek hajdan neve nem volt.
 Itt a sebes gályát jókor reggel megijeszte
 A felnyílt tenger; koszorúsan előtte megállott
- 590 Helle, mamár Thetis és Panopé huga, a ki kezében
 Tartva arany pálcát, a vizet lesimítja s a fűkre
 Vetve szemét, Jásont ekképp szólítja szelíden:
 „Téged is a soha nem járt tengeri útra honodból
 Házunkat gyűlölő hatalom s az enyimre hasonló
- 595 Végzet üzött; im az aéli háznépet megín a sors
 Kergeti szét, s Scythiába keressz folyamot te szegény faj.
 Pusztá vidék az, a tenger hosszú (ámde ne hagyj fel)
 Távol esik (de fog adni azért révet) maga Phásis.
 Ott szent erdőben két oltár áll s körülöttek
- 600 Egy viruló sírdomb. Itten Phrixusnak azonnal
 Tartsatok áldozatot s adjátok hírül az árnyak:
 Hogy nem bujdosom én a styxpart néma vidékén,
 Mint hiszi testvérem; hi jába keres hogy Avernum
 Útain a kedves; nem hány sziklák, se habok közt
- 605 Engem a vész többé; buktomba legott felöleltek
 Cymothoë s Glaucus; maga a mély tengerek atyja
 Iktata bé e helyre, lakásúl e birodalmát
 Adta nekem s Ínó vizeit nem irigyl az öblöm“
 Mondá. S bús arccal sóhajtv bukott le a csendes
- 610 Tenger alá, amint hona gyásza eszébe jutott volt.
 Most a vezér, bort öntve a hullámokra, imígy szolt:
 „Ó ki vizek s házunk disze vagy, créthéusi jó szűz,
 Nyiss utat és légy pályádon kalaúzza feleidnek.“
 Majd a hajót megeresztí, halad sok város előtt el,
- 615 Merre a víz nem igen zajlik; s Asiához elérvén,

- Már tulesett Európa ijesztőbb tengeri részén.
 Gondolom, e földet s e népes téreket itt is
 Egykor a háborgó tenger, neptúni szigony s a
 Vészes kor hosszas munkája akép szakítá szét,
 620 Mint a sicul s liby részt, amidőn a robajra elámúlt
 A nyúgot hegyein országló ősz fejű Atlás.
 Már a Percóte béreceit s Pariont a veszélyest,
 A kavicsos szélű Pityát hagyják s tul a nászad
 Lampsacuson, melyet sem az ógygi bacchusi ünnep
 625 Sem phryg bősziütség a titkos üregbe be nem vonsz,
 Csak maga istene hajt szerelemre. Kilátszik ez isten
 Szobra a városból, s a zászló temploma tornyán.
 Ritkábban jön a száraz már; mindenfele roppant
 Ég terül el s nyílik másféle világra kilátás.
 630 Pontus s Helle között száraz tér áll az öbölben,
 Mintha a tengerből bújt volna ki; minthogy a mérész
 Föld a sekély gázlóba szökött s a tenger alól most
 Hosszu fokot képez, melyből egy rész Phrygiának
 Tő-szomszéda, a másik a kettős ormu fenyősnek.
 635 A kiesi tenger szélétől nem messze szelided
 Lejtőn látszik a város nyúlni le, és ura e dús
 Térnek Cyzicus. A ki anint meglátta a járnű
 Új ábrázatját: önként fut azonnal a vízhez.
 Bámul a férfiakon, jobbot nyújt s szívrehatólag
 640 Így szól: „Ó kiket e földön most látok először,
 Émathi had! képed híredet felmúlja előttem.
 Már nem lesz távol, se nem oly járhatlan ez a föld;
 Nem lesz a népeknek kelet áttörhetlen ezentúl,
 Már mikor annyi vezért s hőst látok jőni be hozzánk.
 645 Mert, ha odább nővel is vad fajzatot s sivatag tér,
 És engem dühösen zajog is körül itt a Propontis:
 Egy a hit és a szokás köztünk, aztán a műveltség
 A sziveket szelidíté itt is; távol a durva

- Bebryci hős szellem, s a kegyetlen scythia hit innét.
650 Ílyeneket hoz elő; viszi szállásokra örömtelt
Vendégeit s szent áldozatot tart tiszteletükre.
Kész a királyi ebéd; asztal, szék, drága kövekkel
Van diszítve, pazar fényben; száz ifjú, egyenlő
Köntösü szolgál vizet, s bort is arany poharakban,
655 Meiyeken a legujabb harcoknak rajzai vésvék.
Elsőben ezeket mutogatja a gráji vezérnek
Cyzicus, „itt ez a rév“ mond, „ahol az ellen ijesztget;
Itt ez egy éji csatát ábrázol; emitt a pelasgok
Futtat látod; im e tüzet én gyújtám tutajajaikból.“
660 Aesonides hozzáveti: „bár most jönne pelasg had
Dúlni, vagy ütközetet, mint szokta, kísértni orozva:
Még ha egész erejét tutajain hozná is, a vendég-
Fegyvert ott látnád s nem bántana éjjel azontúl.“
Így szólt és azután jobbára eféle beszéd közt
665 Telt el az éj, valamint a holnap szinte napestig.
-

HARMADIK ÉNEK.

- Már harmadszor üzé Tithónia a hüvös éjt szét
És hozza égre derűt: Tiphyst víz várja nyugalmas.
Oszlik a házakból Argó hada, és a kicsődült
Aenidák szíves búcsút vesznek frigyeseiktől.
- 5 A nép ád kenyeret, szép marhát, s bort, nem a milyen
Bithyni, avagy phryg tőkén termett, hanem a mit
Lesbusa nyújt híres hegyről Hellé szorosán át.
Aesonidessel megy maga a parthoz le karöltve
Cyzicus és könnyez távoztán. Dús adománynyal
- 10 Rakja meg őt; odaadja a köntöst, mit neje Clyte
Néki magának imént himzett cifrán ki arannyal;
Atyjának sisakát s győzhetlen fegyverit is még
Hozzájok teszi. Ő meg ezért a vezértől odényt és
Thessali kantárt kap; s frigyöket kezét adva pecsétlik.
- 15 Mond nekem el Clió, mi szülé a szörnyű csatákat
Mégis e két nép közt; mert rád van bízva kitudni
Égbeliek célját s utait. Mért engede olyan
Villongást és összezsapást a baráti felek közt
Juppiter, a riadót mért fujta meg éjjel Erynnis.
- 20 Bacchusi ünnepnap vérengző szolgál csapattal
Dindymuson lovagolva midőn zaklatta az erdőt

- Cyzicus, elcsábítva a nagy zsákmányra töréstől,
 Azt az oroszlánt, a mely hordani szokta Cybélét
 A phryg városokon, befogáskor nyíllal elejté
 25 És elvitt bőrét ajtó sarkára akasztá
 Átkos zsákmányúl, csúfjára az istenanyának.
 Nem feledé ez el azt. S amint a haémoni gályát
 S rajta elől a királyi cimert meglátta az éretől
 Hangzó hegyről, újabb vést forral a férfiu ellen,
 30 Hogy frigyesült karokat keltsen testvéri csatákra
 Egymás ellen fel, s a várost hozza zavarba
 Éj vala, a víz színén gyenge barázda fehérlett,
 S kezdtek hinteni már a hanyatló csillagok álmot.
 Szellő fű, evező sem kell, használva vitorlát,
 35 Procnessus s a vizen sárgálló Rhundacus, úgy a
 Tajtékzó Scylacéion is már elmaradoztak.
 Csak maga Típhys vizsgálgatja, miként megy a nap le,
 Egy maga hajtja jegyek- s szélhez képest a hajót csak.
 Álommal soha nem kellett úgy küzdnie, mint most;
 40 Égi hatás folytán leesik kormányra tehetlen
 Karja, szemei lecsukódnak; a nászád, hagyva magára,
 Útat vált s a barátságos kikötőbe vetődik.
 És csak alighogy a gázlót érték, hallik a légben
 Kürttel adott jelszó s a sötétben imily kiabálás:
 45 „Ellenség van a révbe! megint itt már a pelásgek!“
 Nincs nyugalom schol; elveszi isten eszét a megijedt
 Városnak. Cybelétől hoz Pán durva parancsot,
 Pán, a hadak s erdők tehetős ura, a ki naponnan
 Mély üregekbe tanyáz, s éjnek közepette barangol.
 50 Oldala sörtefedett, vad agyán hajfürte süvöltöz.
 Sok kürtszón kifogó hangjától a kard hüvelyéből,
 A kocsis a remegő kerekekről, az éjjeli zárak
 Sarkaikból kivetődnek. Nem kelt oly ijedelmet
 Sem Mars kalpaga s Eumenidák haja, sem maga Gorgon

- 55 Kápráztatni szemet nem bir oly soknemű rémmel.
 Úgy üzi játékát ez az isten, mint mikor ólból
 Gyáva juhót ragadoz s kiriaszt berkekbe tinókat.
 Már a lárma elért a királyig. Felszökik, álmát
 Sápadt rémképeivel együtt otthagyja az ágyban
- 60 Cyzicus. És im a nyílt ajtón Bellóna betoppan
 Meztelen emlővel; cseng rajt réz vérté ha mozdúl.
 Hozzá lép s hármas forgóját rázva sisakján,
 Ínti ki őt. Megy a balga azistennőnek utánna
 A várból s fut végzetesen vég harca elébe,
- 65 Mint ahogy Rhoetus töre Alcíd s Théseus ellen,
 Míg Pholoét s a napot kettősnek látta a bortól;
 Vagy mint jött Athamás a hegyekből vissza, vadászdalt
 Zengve Diánának s vállán hurcolta Learchust,
 Míg a szegény Thebae nem birta kiállni e látványt.
- 70 Már a vezért se kapus nem tartja, sem őrhada fel, sőt
 Ez rugtat legelőbb is a böszült oldala mellé.
 Majd többel szaporodnak, amint a házak egyenként
 Rendre felijjedtek s vak lázongásba hozattak.
 Megdöbrent vala a minyás nép; aggani kezdtek
- 75 Hősei, nem tudván, mi vidék s milyféle viszály ez;
 Mért villog paizs és sisak, és nem-e éjjeli őrtállt
 Fegyveres ellenség s Colchis maga kezdi a harcot.
 Mignem szörnyű süvöltéssel száll dárda-vihar már
 Át a hajóba s ad intést kézbe ragadni a fegyvert,
- 80 Mit ki sötétbe talál. Jáson, sisakát leszorítván,
 Így szól: „im ez, atyám, fíjad első harca, jelentem;
 És ti fiúk, higgyétek, ez itt a colchisi várt rév.“
 Mint mikor a biztos hadnak közepébe egekből
 Márs leszáguld szekerén iszonyú düh, lárma, halálos
- 85 Kürt kíséretiben: nem másként ront ki dühöngve
 Most a vezér az achívak egész erejével a síkra.
 Mellé tódúlnak, sűrű vértékből oly erős fal

- Fogja körül, mellyet sem az aegisfedte kemény Szűz
 Mellével, se karával Zeus, sem a Rettenet és Szörny,
- 90 Márs e két lova szét nem döntne — úgy öszszetömült az,
 Mint amidőn felhőkből állít kék hadi rendet
 Zeus: annak Zephyrek, Notusok hijjába csapossák
 Jégmerev oldalait s váltig várják a halandók
 Aggodalom közt, mely tengerre vidékre szakad le.
- 95 Túlrol a szánandó had kezd hajigálni rikoltva
 Szirteket, üszköket és ereget kavicsot ki parittyán.
 Nem mozdul meg a zárt sor emitt, feltartja haragját,
 Mignem alábbhagy az első tűz. Mopsusnak élbe
 Tűnt ragyogó vértben a szörnyű Eurytus árnya.
- 100 Ő hátrál az előtt; feltartóztatta a fegyver
 Fénye legott: mint a pásztor, ha folyam fele nyargal,
 S berkeket elborított sebes árt ért, rögtön eláll ott.
 De Tydéeus: „im itt van az“ úgymond „a kin erőmet
 Én megkísérlem s kívül öltre kimenni kívánok —
- 105 Ott a hol állsz, meghalsz.“ E szóra hasába furódik
 Ólenius vasa; elbődülve terül le s a földet
 Rágva, piros párában adja hörögve ki lelkét.
 Mint tenger közepén lappangó rettenetes szirt,
 Mely mellett soha nem hajtott vaktába hajót el
- 110 Kormányos lakolás nélkül: oly titkos uton ront
 Most be kivont szablyával a had. Ledől Íron
 És Cotys, ugy apját Pynust ki haladta, Biénor.
 Mind több több zavar adta magát eközben elő a
 Városban. Neje elrejté Genysustol a fegyvert:
- 115 Ámde a tűz rögtön fellobban elöttted a széltől,
 És te szegény, megpillantott nyilaidnak örültél.
 Másfele meg Medon a tele asztalt s áldozatát ott
 Hagyván, aszszonyi bibor mezt kerekíte nyakába,
 És kihuzott kardot villogtata végig az útcán,
- 120 Úgy tör a harera, le nem volt bár még szedve bor, étel,

- S helybe maradtak a székek s szolgák — ami gonosz jel.
 Már más más utakon, rend nélkül, összekeverten
 Birkozik a két fél s nagy tért betérít a leölt nép.
 S íme nehéz, görcsös, gyantával vastagon öntött
 125 Nagy fáklját lobogatva lefut Phlegyas is a várból;
 S azt gondolva, szokásukként a garázda pelásgok
 Jöttek az éjjel is el hozzájok, a tőle gyakorta
 Megpaskolt Thamyrust keresé kiabálva hiában.
 A füst felhőben úgy tűnt vala messziről ez fel,
 130 Mint mikor a roppant égről nézgül le tűz és szél
 Közt vörösen Typhon, kit Zeus odafent a magasban
 Üstökinél fog s vad fényétől retteg a nászad.
 Ennek most neki ront Tirynsi egész erejével,
 Bizton irányozván nyilait, melyek kigyuladtak
 135 Ellene égő szurkától; s nyilvesszeje szíve
 Táján verte keresztül őt; ki lerogyva bozontos
 Képipel, a fákljára borult, mi növelte a lángot.
 Peleus Ambrosiust, Ancaeus a szörnyű Ethelust
 Dönti le; hagyja emelt karjához jutni közelre
 140 Telecoont s a fejét kétélű bárdal egészen
 Nyakszirtig szeli szét; s győzelme jeléül egyúttal
 Róla lehúzta zománcos hornyolt cifra övét is.
 „Kérlek“ mond Nestor, „hagyjátok az ilyenmü zsákmányt
 És ily öldöklést; karotok karddal tegye inkább
 145 Tisztét, karddal vágja, ha kézbe kerül, le Amastrust.“
 Társait egyszersmind inté, még több csapat ellen
 Kezdnének rohamot. Mennek, megbontva a vérték
 Boltozatát, kiki merre sötétbe bir. Ochus az izmos
 Phléjassal, félénk Hebrus Polluxsal üt össze.
 150 Vörökben heverők arcán, hátán taposódva
 Jár a hatalmas hős, a vezér maga, mint rohan a mély
 Tengeren a szélvész; ki Zelyst s Brótest Abarissal
 Ölve hagyá félig; Glaucust üzi, s őt utolérván

- Meztelenül állt nyakszirtébe akar bele döfni :
- 155 Fegyverit az kezivel felfogja, de hasztalan ejti
 Végszavait, látá testébe merülni a lándzsát.
 Erre Halyst, amodább futtába levágja kegyetlen
 Kardjával Próthist s a jó dallos s citerázó
 Dorceust, ki kecses nyírettyűjével lakomáknál
- 160 A nagy bostoni művésznek mellé mere állni.
 A Tírynsi ivet s nyilakat nem forgata többé :
 Társával, buzogányával veri a hadakat szét.
 S mint mikor ifju legények nagy fejszéje alatt reng
 A sűrű erdő, nyög bévert ékeiktől a törzsök
- 165 S dől a fenyő s a lúe : állában soknak ütéstől
 Akkép csattog a fog ; szétfeccesent agyvelejektől
 Szinte fehérlik a föld. Lábához bújt pulya Idmon ;
 Ő meg kapja szakállát s megesóválva felette
 Buzgányát, „menj“ mond „halj a Tírynsi vasától,
- 170 Nagy díj ez, s kinulásod mindig bámulatos lesz.“
 Rogytában amaz elbámúlt a baráti megismert
 Névre, s az árnyaknak hírt vitt e bűnös esetről.
 Ornyte, néked sem használ vala mitse fogadni
 S tartóztatni olyan jó szívvel a thessali fűket,
- 175 Hogy szentelj nekik ünnepef is : jó messziről Idmon,
 Rád bukkan s leterít ; pedig âh a sisak s a pirosló
 Toll rajt, mit visel, a te ajándokod ! Ah mi alakban
 Fog meglátni szülőd Crénaée ! imé hideg álom
 Fogja vörös szemed el, szép színed s ifju képed
- 180 Elhagynak s feloszolt éltednek egész disze eltűnt.
 Most már fitymálhatsz erdőt és nympa-szerelmet.
 A széitébe duló Sagesen próbálta először
 Ujdon ivét meg az ifju Hylás, ki ha sorsa, ha Júnó
 Engedi, nyújtott volna hadakba nagyokra kilátást ;
- 185 S gyors nyállal mellét átlöve, leverte az embert.
 Szörnyü ! a Tyndaridák, megtévedvén a sötétben,

- Egymást támadják. Castor kezd vágni először
 Tudta kívül: de legott a homlokukon megújult fény
 Szétosztá őket. S most Castor Ityst, hol a kékes
 190 Kardszij kétfejű sárkánynyal szorítá derekát át :
 Öcscse Hagent, Thapsust, a baltaviselte Nealcest
 Szúrja keresztül s Cydrust, Canth félholt sebesültjét.
 És ugyan ő kopját lódíta egész erejével
 Még a vadász Erymusra: de ezt, a halált okozandót,
 195 Percnyi előtűntével a védencén könyörült Hold
 A szurok égről elárulván, cimerén mene át az ;
 S a seb széllé vált, sisakán pendült meg a vas csak.
 Nisaeust Telamon s a hiú, nagyszájú Opheltest
 Vékonyabb részin a pajzsnak, a hármas rétü fonásnál,
 200 Mely fedi a gyomrot, veri át s diadalnasan így szól :
 „Vajha az isten most számomra királyt, vagy egyenlő
 Rangu nagyot juttat vala, hogy gyászára honának
 Esnék el. Kezitől dől Ares még s öcscse Melanthus,
 Úgy Ólen fia Phoeus és Lelegus, ki honából
 205 Űzve, barátságát a királynak s szolgálai tisztét
 Oly ügyesen viselé. A késő éj az elestek
 Szörnyű zaját s romlását nagy mértékbe növelte.
 Ahogy az Ínarimé s a böggő Vesvius is több
 Zajt támaszt, mikor éjjel ijeszti a városokat fel :
 210 Itt is mind dühösebb lesz a harc ; mert csillag az égről
 Egy sem mozdul, az éj késik lassú fogatával.
 Músa jövel, kísérj, míg én e pokolbeli éjről
 Elmondok mindent. Phaëthon lehit érzeni kezdvén
 Tisiphoné, megijedt s a közelgő fényre sűrűbb árny
 215 Szállt a vidékre ; se harcost már nem látni, se hullát.
 Annál inkább ég dühtől arcuk. Músa, mutasd ki.
 A Furiák és éj csapatait ; támuljon előttem
 A fegyverzajtól s elesők hörgésitől ijedt
 Tér fel a parton, a hol minyásoknak bolyog árnya.

- 220 Cyzicus a tábort hiu hírekkel tele tölti,
 Hogy húzhasssa tovább vesztét. Azt véli legyőzte
 Már a pelásg hadakat, hogy „mind szétzúzva hevernek
 Már a mezőn“, kiabálja. Im ily diadalmi örömmel
 Csalja az égi harag. Valamint mikor a pokol alján
- 225 Coeus a Zeus békóit s gyémánt láncot, amit hord,
 Eltépvén, Tityóst s Sátumnust hívja; az őrlült
 Azt hiszi ég ura lesz: de túl a folyamon, meg az éjen
 Visszaüzé vala Cerberus őt, s a hydra sörénye.
 Mérgibe szitkot szór, s ekképp hurogatja a várnál
- 230 Késlekedő seregét: „nem szállatok-é magatokba,
 Hogy ti király nélkül nem mertek mitse? de bezzeg
 Barbár kürt ha hin, és az üvöltő dindymi ünnep,
 Akkor kell a kard s bátrak vagytok, ha a fegyvert
 Pap kínálja, eresztve erővel vért ki karából.“
- 235 Rég gunyolá így az istennőt; s ígéztire ennek
 Bádgyadtságba esik, zsibbadtság szállja inait meg;
 Szíve remeg: hall mérges oroszlánoktól üvöltést,
 Szarvakat és tornyot lát a felhőkbe mozogni.
 S most a sötétbe kiösmerszett robogással imé jó
- 240 Jáson erős kopjája; a mely tört a szíve gödrén
 Tágas utat. Be szeretné már, hogy bár soha erdőt
 Nem látott, sem időt nem töltött volna vadászva.
 Így nyilakat szórtak szanaszét kavarogva a többi
 Bátor férfiak is; s a gyanús tájt lábdobogással
- 245 S kézzel fürkésztek, szólítván társaikat fel.
 Hogyha e vérengzés, ki világos virradatig tart:
 Elpusztúl az egész faj; a városban csak anyákat,
 A parton leölött népséget lát csak ugy a nap.
 A Mindentehető idejét látván a királynak
- 250 Este után a gyászos harcot félbeszakítani:
 Hozni segélyt sietett és kelt vala a derűs égről
 Dörrenetet, melytől irtóznak az éji szülöttek

- S a haragos Márs, és poklokba bezárul az ádáz
 Háboru ajtaja lent. Fut az ellen azonnal a síkon,
 255 Merre menekvést lát. A futóknak utánnok eredni
 A minyásoknak nincs kedvök — félve megálltak.
 Imé gyenge világot hint a kibújt nap a partra;
 S szörnyűség! ismert tornyok tűnnek fel előttök.
 „Tengerek istenségei!“ kiált fel Tiphys a hadból,
 260 „Lám szomorú álommal ezért gyötröttetek engem!
 Hâj frigyeseink mi iszonynyal töltötték el a partot!“
 És amazok se nyögést nem tesznek még, se kieszmélt
 Arcot nem láttatnak, alélt tagjaik merevültek.
 Mint ahogy elrémült, látván a Pentheus arcát
 265 Thyás, amikor űrjögő seregéből az isteni
 Íhlete már tova szállt s a leölt bika szarva is eltűnt:
 Épp úgy a városból a partra osont öreges nép,
 Amint a frigyések seregét meglátta, ijedten
 Visszafelé iramult. Jáson meg emelve kezét fel
 270 „Mit futtok?“ kiabálja utánnok. „Bár e csapástól
 Én s feleim sujtatnánk; mindenikünkre haragvó
 Istentől e zavar — Mínyás jó népe vagyunk mi!
 A vég tisztesség-megadáást kezdjük meg azonnal.“
 Most a rakásokban vegyesen heverő leölöttek
 275 Testeihez futnak jajgatva. A hulla-özönben
 Ön műveit s adományait ismeri fel szüle és nő.
 Nagy zokogás tölté az eget be a görbe öbölnél.
 Egy rész a végső leheletre vigyáz, meg a sebre,
 Mely most is bizsereg; más fog be szemet, noha későn.
 280 És amidőn a királyt szintén meghalva találták
 A töltés közepén: mintegy elnémul egyébütt
 A siralom; szolgák meg anyák fájdalma s egész nép
 Ő hozzá fordul. Körülállják a minyások
 Búba merülve; siratták a bűnt s aesoni lándzsa
 285 Szörnyü döféseit, vigasztalva vezéröket érte.

- Ez meg amint látá a hullán már sűrű vértől
 Csapzott hajt, halovány orcát s a baráti kebelben
 Tört nyilat ; és nem a tegnapi arcot lelte a gazdán,
 Felsőhajt s a barát tetemeit megölelve imígy szól :
- 290 „Téged, szánandó, mielőtt tudnád, mi okozta
 E dühöt, éj foga el, panaszkod nincs a frigyesekre :
 Ámde nekem feltűnt a gyászos nap s ime hozzád
 Mint kell szólnom ! a sors gazdánkhoz mint hoza vissza !
 Gondolhattam-e (több immár nem is érhető ennél)
- 295 Hogy te, barátom, az én kezem által műlj ki, s e várost
 Én így hagyjam el ? ó ha közöttünk háboru kellett
 S istenek úgy akarák : nem-e méltóbb lett vala nekem
 Halnom így el ? s vétkeid néked bánnod ma miattam ?
 Most nem vádolnám se clarosbeli isten üregjét,
- 300 Sem tölgyét Zeusnek, hogy imily harcot s diadalmat
 Adtak sors útján. De hogysis hallgathata jóslók
 Bölcs esze ily bűnről, agg nemzömnek ha kegyetlen
 Végiről és több rosztól szólt. Háj az ég boszujára
 Láttam ez országot ! mint térek vissza ? hol a föld,
- 305 Mely engem befogad s nem űz el révétől azonnal ?
 Attól tarta az ég, hogy Phásis messze vidékét
 Scythia kincseivel kirabolván, újra e parthoz
 Térek, s ellenségeiden boszútállni találok.
 Hadd legalább orcáink érintkezzenek ; engedd
- 310 Nyomni tiédhez mellem s holt tetemeidet ölelnem.
 Most nosza hordjatok a temetéshez a partra ki fákat,
 Rakjatok ott máglyát frigyeseink elesetteinek vég-
 Áldozatul, mint rak vala Cyzicus a mieinknek.“
 Másfelől ismét Clyté hajlik férje fölé le
- 315 S tépve haját serkenti sírásra, szegény, az anyákat ;
 Majd így szól : „ó tőlem oly ifjan elragadott férj,
 Mindenem elvitted, gyerekem nincs egy sem utánad,
 Akinek örvendnék, s kivel a bűt, édesem, értted

- Oszthatnám s kinom állathatnám némi vigasszal.
 320 Mygdoni fegyverek és szomorú harcok ragadák el
 Nemzőmet; kirabolva szülőházam, s Triviának
 Titkon lött nyila oltá el nem régen anyámat.
 S most ki magad voltál férj, testvér és apa nékem,
 És kibe helyezém csak gyermekkorom óta reményem,
 325 Háj te is elhagysz, hát, míg az ég sujtolja a várost.
 Bár legalább kezedet látám vala nyújtva felém ki,
 Cyzice holtodkor s hallám vala bölcs szavadat még.
 Jajde ki már megunám otthon a várakozást rád,
 Mitsem tartva imily véstől — mily sorsba talállak!“
 330 Nagy nehezen bírá Castor s Pollux ez ikerpár
 Őt elemelni a hulláról, úgy rája tapadt volt.
 És ez alatt a hegyen, sok fától fosztva az erdőt,
 Versenyt állíták a diszes máglyákat; azokra
 Rakták búsán a hullákat; szomorú paripákat
 335 Hoznak elő, hozatik falkával marha, vadászzeb,
 Mint az egyénhez ez illet volt, mint a ki mivel bánt,
 Vagy mibe lelt örömet. Már jó messzére kitűnik
 A töltés közepén a király. Őt, egyre zokogva,
 Fölveszi Aesonides s elhelyzi magas bibor ágyon.
 340 Mellé helyzi ama csigavérszin aranyhimű köntöst,
 Melyet az indulót fúvó szél jöttire rögtön
 Varr vala Hypsipyle; sisakát s kedvelt övit is még
 Rája veté s arceal fordítva a város elébe,
 Őscinek cimérét, a jogart meghagyta kezében;
 345 Mert sem magzata nem lévén, sem más rokon ága,
 Ő maga tartja fel apja nevét s országa cimerejét.
 Háromszor járták körül őt lovon a minyások,
 Háromszor rendült meg a máglya, meg annyszor a lég
 A gyászdalt zengő kürttől; és ekkor utószor
 350 Harsogtatva nevét, a fáklyát elvetik, a mű
 Mind levegőbe repül, tengert bevilágol a nagy láng.

- El vala ez rendelve az ifju királyra s a népre,
 Még mikor a fát Pélionon vágták a hajóhoz ;
 Ezt mutatak a madárjelek, a jós égi tüzek, mik
 355 A tengert érték. De ki nem szegül ellen az első
 Isteni intésnek ? számot nagykorra ki nem tart ?
 Eltakarítottván a hamvak : a nők gyerekeikkel
 Búsan távoztak, s elhallgata végre a parton
 A sok zagyva sirás ; mint a madarak ha tavasszal
 360 Éjszaki lakhelyeikre megint már visszarepültek,
 Memphys s a Nilus langy tája lecsendesül akkor.
 Ámde se nappal, sem még inkább éjjel ama nagy
 Öldöklés képétől nem ment a minyás nép.
 A Zephyrek már kétszer hívták ; nincs bizodalruk
 365 A bús hőseknek, titkos habozásba merülvők ;
 Vélik, még nem elég könnyel, s hálával adóztak
 A leöltetteknek. Honukat feledik, szemeikből
 A tettvágy eltűnt, tunya búslakodásba szerettek.
 Aesonides maga is (noha bármily bűt a vezérnek
 370 Korlátolni, vidám képpel mérsékleni illő)
 Kedveli a sirást, nyilván hallatja keservét.
 S félre híván titkon a partra a phoebusi Mopsust,
 Így szól: „mondd mi csapás ez ? vagy mily istenítélet ?
 Végzet szabta-e e félelmet ? vagy hogy a szív csak
 375 Ön maga szerzi e késlekedést ? mit félni feledve
 A jóhírt s a hazát ? mi lesz e tunyaságnak a vége ?“
 „Megmondom s a bajt s okait fölfejtem előtted“
 Válaszolá Mopsus ; s felcézve az égre, imígy szólt :
 „Bárha halandó testünk, és sorsunkat a végzet
 380 Szűkre szabá idelent : lelkünk az egekből eredt volt,
 És gy nem szabad egymást ölnünk s vassal elűznünk
 Innen a lelket, ez égi magot, mely mennybe jut ismét.
 Ám mert csontostúl a légben szét nem enyészünk :
 Megmarad érzésünk s fájdalomunk ; melyek a szörnyű

- 385 Zeusnek trónjához ha elértek s elpanaszolták
 A bűnös öldöklést: a pokol megnyílik előttök;
 De onnét ide visszajöhetnek, hozva magukkal
 Társul egy Furiát; ezzel járják be a földet;
 S mindenik a maga tetteseit, kiki a mire méltó,
- 390 Azzal bünteti és aggálylyal gyöttri örökké.
 Ámde a kik keze kegytelenül ázott vala vértől,
 S a kiket erre a balsors, vagy tévely vive csak rá:
 Ön lelkök zaklatja az ilyeneket s amíg élnek,
 Bánják tetteiket; s nem mervén lépni ki többé,
- 395 Búskomorok s gyávák lesznek s nyavalyás tunyaságban
 Tespednek, mint e mieink itt Ámde m gondunk
 Légyen az út, mit eszében tart s régóta tud a jó.
 Messze, a styxbeli éj mélyes mélyében a néma
 Cimmeri lak, mit a földön feljül senki nem ismer;
- 400 Tája homályoskék, hova lángfogatát soha a Nap,
 Sem Zeus csillagos éjét még soha bé nem ereszté;
 Hallgat a lomb, s a bozontos hegyháton kikeletkor
 Dermedten meredeznek a fák; s oda lent az üregben
 Árnyak s a tenger robogó zaja járnak; a térség
- 405 Rettentő sivatag s olykor kel a csendbe csak egy szó.
 Itt ül szabályosan s gyász köntöst hordva Celeneus,
 A ki az ártatlant, ha hibás, igazolja s a poklok
 Sértett isteneit békíti imákkal iránta.
 Áldozat a leölötteknek hogy milyen adandó,
- 410 Ő közlöttem velem s Erebuszt feltárta előttem.
 Majd ha tehát a kelő naptól a habok pirosúlnak,
 Hívd frigyeseinket a szent műtéthez s barmot az ég föbb
 Isteninek vágass kettőt. Nekem közibétek
 Mennem nem szabad, amíg a tisztulási imákat
- 415 Éjjel nem végzem. De a hűs Látónia im jó.
 Mostan credj. lásd, csend legyen e munkánkkor a parton.“
 Már éjjél vala, mély alvás szállá meg a földet

- S repdestek környesded az álmok a néma világban,
 Amikor a titkos szertartás percire váró
- 420 Ampycides megy előbb Aesép folyamához, a mely volt
 Szemben egy erdőben; s onnét le a tengeri vízhez.
 Itt a sós hullám piros élő nedvibe tisztán
 Megmosogatja tagait, s készül a szent működéshez
 Szűzi halántékait szalagokkal s szent olajággal
- 425 Fonva körül, vont karddal a tért kijelelte a parton ;
 Környékére szerény oltárokat és nem is ösmert
 Istenképeket állit árnyas fáknak alatta.
 S amint istenes áhítattal s szent nyugalommal
 A helyet ellátá, hí sugárt a tüzes égről.
- 430 Most jön az Argó népe külön fegyverzetű díszben,
 S hajt kiszemelt aranyos szarvú másodfű juh-falkát.
 Hószinü köntösben megy a délusí áldor elébek,
 Int olajágával, s aztán maga egy csak imént hányt
 Sirdombról kitkit szeliden érinté az ággal ;
- 435 Elviszi a folyamokhoz is őket, s mondja, leoldják
 Lábaikról a sarut, hogy fűrtjeiket cimerezzék
 Zöld lombbal, s azután a kelő nap elébe kinyújtván
 Karjaikat, valamennyin a földre borúljanak együtt.
 Most öllek juhokat feketéket, s részit a boncolt
- 440 Testeknek végig hordá vala Idmon a nép közt.
 S azt, miután vele, háromszor kört járva, a hősek
 Fegyverit és gyász köntösit érinté, a habokba
 Béhajítá; oltárokon égették el a többit.
 Még több erdei tölgy tuskót is férfi szoborként
- 445 Rendbe felállított, s ál fegyvert aggata rájuk.
 S kéri imában: „a styxi fenyték és a kegyetlen
 Vérboszu s álmatlan, gyötrő gond mind ide szálljon“
 S ezt énekli vezeklő hangon: „menjetek öltetek,
 Vesszen lelkeitekből az emlék; béke tinétek,
- 450 Élvezzétek a Styx lakait; legyetek seregünkötől

- Messze s a tengertől, távol valamennyi csatánktól.
 Menni szabad ne legyen soha nektek gráj telepekre,
 Sem huhogatni keresztutakon ; a nyájra, vetésre
 Semmi csapás, szomorú esztendő bé ne köszöntsön ;
 455 És ne lálkoljon ama tettért népünk sem utódunk.“
 Mondá ; és a megáldott étkekből maradott részt
 A gyepes oltárokra raká, miket ottan az árnyak
 Őrci, szende kigyók nyelvvillogtatva befaltak.
 Most a hajóra s ülőhelyeikre berendele kitkit
 460 Ampycides, megtiltva a szárazföldre tekintést,
 Hogy mit a bal végzet tetetett, el lenne felejtvé.
 Egy rész fegyvereket helyez el szaporán, míg a másik
 Rakja fel a padokat. Rengő evezők nesze támad,
 Mellyet nagy jó kedv öszhangzó szózata kísér.
 465 Mint mikor a haragos felhőt a Ceraunius ormán
 Zeus a béreckről elüzé, egyszerre kivillan
 Erdő és kőszirt s a derült ég visszajön ismét :
 Kedve a hőseknek szintúgy megtért ; maga Tiphys
 Már csóválta fejét s evezést eltiltani készült.
 470 Versengést kezdnek legelőbb a felgyüreködött
 Eurytus és Ídás, ki Talaus szavain nem ijedt meg.
 Majd nagy lármával többen neki esnek a víznek,
 Csapdossák, szintúgy nyögnek bele s a felütött hab
 Mind a hajóba locsog be lapátjaikról. Örömeben
 475 Így szól Alcíd is : „no ki ver nekem ily habokat fel ?“
 S amint ezt mondá s neki ront nagy erővel a víznek,
 A rögtön eltört evező úgy mellbe ütötte,
 Hogy hanyat esve Talaust, az erős testű Eribótest,
 S még amodább Amphíont is roppant tömegével
 480 Elborítá s lócádra bukott vala Íphite fűvel.
 Már a tündökölő nap az ég magasára kapott fel,
 És fele útjában rövidebbre huzódtak az árnyak.
 Innét, mert Alcíd kimaradt, később juta Tiphys

- Mysia szomszéd partjához s hegyi rengetegéhez.
- 485 A Tírynsi magas gyertyánosnak veszi útját;
Elkiséri Hylás s nagy lépteinél akadály csak.
Amint a magas égből Júnó látta, hogy elment
A gályáról a hős: vélvén, most módja van ártni,
Pallást védtársát s a hajóhadnak vezetőjét,
- 490 Tervibe hogy ne akadjon fel, rászedni akarja
S álnokul eltéríteni édes vére ügyétől.
És hozzá így szól: „Perses, kit jogtalanul az
Ország nagyjai és testvére, tudod, hogy elűztek,
Már barbár haddal s hyrcán zászlókkal elindult;
- 495 Másfelől Aeétes, lyányát, s nászágyat ígérve,
Scytha királyokkal szerződik; s a kiszemelt vő
Styruş hoz legelőbb sereges hadat Albaniából.
Roppant a tábor: maga Márs is, féket eresztve
Nyargal elő lovain. Nem látod, az éjszaki sarkon
- 500 Mekkora felleget kél s borul a tengerre sötétben?
Fuss szaporán s amidőn Phásisnál majd a határon
Áthaladott Perses s hada már a város alá ért,
Akkor lép csak elő; tégy egy kis bünt s fogadást is,
Ügyes eszed sügalma szerint. Mondd: isteni vérből
- 505 Kelt hősek jönnek, hadait kapcsolja azokhoz.“
A szűz istennő, noha sejti a mostoha cseljeit,
S hogy hamis a nyájas kép, mellyet akar mutogatni,
Mégis szótfogadott s a kívánt tájékra megindult.
Júnó felsóhajt s azután ily szókra fakad ki:
510. „Mily kín, gyűlöletem, hogy nem győz ime konok főn!
Hol vehetek Nemeét, hol lernai harcot elő? én
Már belefáradtam; lám a phryg szörnyetegekkel
Önként küzdeni, Pergamumot megnyitni magától
Láttuk e hőst. S ime rám, a királyok nénjire nincsen
- 515 Semmi tekintet. Sérvem s bűm már akkor igaz volt,
Amikor ő kigyóimat a bölcsőbe legyőzte.

- Tán, amidőn felnőtt, mostmár nem kéne keresnem
 Vesztét, s buktom után magam ily harcokba kevernem ?
 De bizony azt teszem én. Használjon most a szemérem
- 520 Minden eselt; felhívom a poklot, s a Furiákat.
 Mondá; és ezalatt balról egy hegy fenyős ormán
 Megpillanta vadászó diszes nympa-csoportot,
 A vizek, erdők szebbjeiből. Mind hord könnyü íjját,
 Karmantyút zöldet, myrtus van tűzve övükhöz.
- 525 Köntösük ér térdig; vékony hullámba lebeg szét
 Hajzatuk, amint a befűzött emlékre leömlik.
 A sebesen haladó nővérek lábaitól vert
 Föld dobog és puha talpuk alatt lehajolnak a fűvek.
 A Tírynsi neszén Dryope köztök megütödvén,
- 530 Már mikor a vad a fegyver elől futa, messze bement volt
 Nézni a felriadott erdőt; s egy kúthoz amint ért,
 Visszajedt onnét, látván, hogy Hercules ott van.
 S most Júnó, ki szállt égből egy nagy fa tövéhez,
 Hívja a lyánt, s kézen fogván, neki nyájasan így szól:
- 535 „Oly sok kérődön tuladott jó Nympa, az a kit
 Én szántam neked, im eljött a haémoni gályán
 A híres fi Hylás! hegyeid s vizeid körül itt jár.
 Láthattad, mikor e helyeken rózsás fogaton vitt
 Bacchus vert hadakat, s nyert zsákmányt messze keletről,
- 540 És mikor ünnepeit táncok közt kezdte megülni:
 Olyan az a kit kapsz, vagy mint lant nélkül Apolló
 Hogyha vadász. Vele mennyit vesztnék Achaja leányi!
 Mint eped a Boébé szüze, meghallván hogy előle
 Elkapták, s a sárga Lycormas hölgye mi bús lesz!”
- 545 Ezt mondván, lombos sűrüből gyorslábu gimet kelt
 S felmagasúlt szarvaival az ifju felé futamítja.
 Az lassan futván, s több ízben meg-meg is állván,
 Felbizgat a emezt, s vele lépést tartani készíti.
 Hitt vala néki Hylás, s a közel zsákmányra sovárgva

- 550 Kergeti; másfelől Alcíd is biztatja szavakkal
 Mint néző; s szem elől eltűnt vala mindenik iminár.
 A vad az őt űző és a nyilazásba kifáradt
 Gyermekeket egy buzogó kristály kútfőre vezette,
 A mellyen száraz lábbal maga könnyeden átkelt.
- 555 A fiúnak ki levén így játszva reménye, nem is tör
 Többet utánna: hanem, mert folyt testén a verejték,
 Nagy vágygyal lehasalt a megkedvelt folyamágyra.
 Ahogy a tó csillog rezgő fényben, mikor a hold
 Égről néz, avagy szekeren délből halad a nap:
- 560 Úgy sugárzik a víz, semmit se zavarta fel árnya,
 Sem haja s a csókjára felöltött Nympha zöreije;
 Aki mohó kezeit rávetve, míg esde segélyért
 S nagy jóltétvőjét a nevének kiabálja hiában,
 Őt lehuzá, miután erejét növelé maga a súly.
- 565 A Tirynsi apó gyertyánt hajigált le a béreről,
 S már a fát, mellyet töviből csikorogva tepert ki,
 Sárszög szörnyének bojhos hátára pakolván,
 Vitte is a parthoz; miután azt vélte, Hylássa
 Más úton oda ment és vadhust vitt az ebédhez
- 570 De sem a társak közt asztalnál ülve a parton
 Nem veszi észre bujára Hylást; se keresve szemével,
 Messzebb sem leli őt. Mi miatt megütődve szívében,
 Vészt sejt s tűnődik, hol akadhata a fiú így el,
 Mily eset, avagy baj tarthatta le mentelenül őt.
- 575 Eközben a beállani kezdett éji sötétség
 Még inkább aggasztja, hogy elsápúl belebódul
 És hideg izzadság foly róla; miként a hajósok
 S földészek kebelét láz szállja meg, amikor égen
 Gyűl terhes felhő: úgy érzi magát fíja vesztén
- 580 Alcíd is — s ez a mostoha mérgét hozza eszébe.
 S rögtön, mint ahogy a bika, mely van sértve bögülytől,
 Ront ki Calábria ólaiból s hegy völgy neki mindegy

- Mindennek neki mén : oly dühvel eredt a vadonnak
 Tüskén bokron át. A minck láttára megijjedt
- 585 Tőle egész erdő, meg a bérc. Nem tudta bujában
 Mit tegyen Alcides, mint töltse ki szörnyü haragját.
 Mint az oroszán, melyet a viasszaszökelt maurusnak
 Vad lándzsája elért, vérében bögve tör arra
 S csattogatva fogait, öli már távolról az ellent :
- 590 A Tírynsi is oly képpel nyargal dühtől égve,
 És kifeszített ijjal lódul alá a hegyekről.
 Jaj nektek ti vadak ! jaj nektek is emberek, a kik
 Vélsen utában estek ! mert rohan ő szanaszéjjel
 S mindent megtámad ; most a partokra s a hegyről
- 595 Jött folyamokra szalad, majd a fák árnya alá fut ;
 Egyre Hylást és újra Hylást kiabálja körösded
 A sivatagba ; felel, hangját majmolva, az erdő.
 Ámde a hű társak, fujván jó déli szelek most,
 Várni Hylást, noha kedvelték is az ügyes ujoncot,
- 600 Mégsem akarták, Herculesen csüngöttek egészen ;
 Őt siraták mind, mind csakis ő érette epedtek.
 S majd kétségbeesett hangon kiabáltak a parton,
 Majd jeladás végett tüzeket gyujtottanak éjjel.
 Még a vezér maga is, mikor a hegy néma fokára,
- 605 Vagy megjött szélről lesimult tengerre tekintett,
 Könyre fakadt s késett, mert kedvellé igen a hőst.
 Várta, miként jön elő hátán fityegő tegezével :
 Ámde a főbb rendük és némabus asztali nép közt
 Híjjában keresé ; noha máskor, tartva kezében
- 610 Nagy kantát, ott emlegeté fel a mostoha szörnyeit.
 És a kegyetlen Júnó most is mindig Iapyx
 Fúvatokat támaszt, mihelyest kezd jőni fel a nap.
 Már a vesztegelést nem tűrvén, feddi merészen
 Típhys a későket, s indulást sürget **azonnal**.
- 615 Jáson az intőnek szavait hát szívire vevén,

- Engede s öszves társaihoz fordúlva imígy szólt:
 „Vajha, midőn gyászt készíték a scytha vidéknek,
 A parnassusi hang hamisan jóslá vala nékem,
 Hogy nagy sergünkéből, a ki itt a legderejobb hős,
 620 Azt Zeus rendeletéből a végzet tartja lekötve,
 Még a vészes tenger előtt, bérc-tömkelegek közt.
 Nincs hír a hősről még, bizonyost nem tudni fel le.
 Hát, miután többfélét gondoltok magatokban,
 Tartsatok értekezést; s ha a kelt szél sürget az útra:
 625 Jertek, amit kezdtünk, folytassátok velem együtt;
 Vagy, ha akarjátok, várjunk még, hogy kikutassuk
 Újra e bérceket itt, nyereséget hozhat a késés.“
 Mondá, és a már rég pártotlított fiatalság
 Kéri az indulást, mondván, egy csak, ki hiányzik;
 630 Nemre, hogy ők se kisebbek; hogy karjok nekik is van
 Szinte erős. Ily felfútt göggel lép fel a nagy rész
 És ömlik szájokból a sok hiu dicsekvés.
 Mint erdők közepébe a gím akkor viszi vígan
 Vissza a nyájt, meg a vadkan is akkor tombol, a medve
 635 Akkor morg a kevély farkasra, midőn tova ment már
 A harcos tigris s odujába vonúlt az oroszlán.
 Ellenben a jó Telamonban forr a harag most,
 És a viszályt utálva, kikél szigorúan az ellen
 S mély panaszok közt fordul az égbeliekhez imával,
 640 Kérve cirolgat minden hőst; és nézve szerényen
 Főnöke bús képét, mond: „én nem Herculesen, csak
 Társainkon busulok; noha a rosز hírű vidékek
 Már közelednek s már vad népek partjait érzük:
 Alcídnak nincs párja, nem is létezhetik oly nagy
 645. Szellem több sehol.“ Ellene szól s maga részire hódít
 Többeket a gögös calydóni szülött; ki a jobb helytt
 Mindig a ballal tart s fordítva tekinti a dolgot,
 És soha meg nem hagyja magát győzetni okokkal

- S nem veszi fel, mi helyes. „Nálam“ mond ő, „nem az eltűnt
 650 Hercules eszközlé, hogy imily későn fakadok ki,
 Csak rangod; vártam míg engedsz szólani módot.
 Íme a déli fuvat hét nap száll már a hegyekről;
 Eddig a scytha határra is elvitt volna talán ez:
 És mi, feledve hazánk, honn mintha öröm mi se várna,
 655 Csak zsarnok pálcája a durva mycéni királynak,
 Útunknak közepén veszteglünk. Én valahol ha
 Tudnám túrni az ilyen időzést és a hivalgást:
 Most országomban űlnék Calydónia trónián
 Szópen kincseim közt békében, biztosítottan,
 660 Ott, hol apám, meg anyám is vannak Vajjon-e meddő
 Tájon mért késünk, s lessük hiijában a tengert?
 Azt hiszed, Alcides mármost a phásisi földre
 Eljő, s számolhatsz segítő tegzére tovább is?
 Ellőne a gyűlölet tüze Júnóból ki nem alszik;
 665 Meglehet a pokol új rémeit zúditja reája,
 S jött is már inachusi Argósból hire ennek.
 Nem volt szánva neked Zeus íme sarja: de Pollux
 S Castor, a kik testvéri, maradnak; ugy itt lesz a többi
 Istenfaj, s bizodalman nem kicsi nékem e fajhoz;
 670 S itt vagyok én, kit akárhova szólítsz szelni le főket,
 Kész számodra karom, néked lesz szánva utólsó
 Cseppig bennem a vér; rám bíz a legnehezebbet.
 Nemde csak a Tírynsi szökött hős fegyverihez volt
 Kötve szerencsénk? Nem mindünknek teste halandó
 675 E földön? lám megmutatá, mily jól tud evezni.
 Ő vagy eszetlen gőgjétől rég megzavarodva,
 Vagy már nyert diszébe magát elbízva, kicsinyli
 Vélünk szerzeni hirt, s nem akar társ lenni ügyünknel.
 De ti vitézek, a kiknek kezdettől reménytek
 680 Megvan, küzdjete, a míg birjátok s eretekben
 Még fiatal tűz ég. Mert Colchist gyászba borítunk

- Nem lesz elég; nem tengeren élni le ifju korunkat.
 Én a meddig csak lehető volt ilyen esetben,
 Vártam, s mert a hőst szeretem, kikutattam az erdőt
 685 Értte egészen, mindenüvé kiabáltam utánna.
 S még most is, mikor eltérő nézet fele hajlok,
 Látni szeretném őt, hozzánk megtérni a béréről.
 De eleget búsultunk értte. Talán rövidebbre
 Mért életkora vitte el őt, vagy harcban esett el.“
- 690 Illyekkel jön elő Oenides. Buzdul a hallott
 Szókra a hős tábor. Calais kívánja legelsőbb,
 Oldassék el a partról Argó. Bámul a zajgók
 Bősziúságén Aeacides; szívét sulyos aggály
 Nyomja: hogy ily szomorú lépésnél részt vegyen-e, vagy
 695 Bújában a hegy meredek tetejére vonúljon;
 Egyszermind könnyet hullatva hiú boszuját ily
 Szókban ontja ki: „nagy Zeus, ó az achájaiaknak
 Mily nap ez! ennek a colchisiak mint fognak örülni!
 Nem láttuk bezeg e gögöt, nem e büszke beszédet,
- 700 Amikor otthon a szél elkapta hajónkat a partról
 Akkor minden szív Alcídhez fordula, kérvén
 Jőne segédül, s ő vegye át a vezér szerepét is.
 Szellemetek, nemetek, s karotok már oly hirü lett tán,
 Mint az övé; s nincs mit búsulnunk Herculesen már?
- 705 S most lehet egy Partháonides, s trák fattyu vezérünk?
 S rugdalhat mérges bárány is gyáva oroszlánt?
 Én a hies Didymáon e harcban nyert gerelyére
 (Mely többé nem fog se kihajtni, sem árnyakat adni,
 És miután leszakadt fájáról, s anyja kiszáradt,
- 710 Hű szolgálatokat tesz, küzdve csatákba vitézül)
 Esküszöm és az egek minden szentére, vezérem:
 Sokszor óhajtod utóbb még a válságos időkben
 Hercules ótalmát s a hősnek, kit ma lenéznek,
 Fegyvereit, mikor e hia szóknak haszna mi sem lesz.“

- 715 Társait effélékkel ijesztgeti Aeacides, majd
Sírva fakad s haja fürtjeit is beporolja homokkal.
A végzet szava dönt. A vezér, hatván e viszály rá,
Elfordúlt, s könnyes szemeit törle köpenyével.
Most mindenki szívét szörnyű bú fogja el ismét,
- 720 Hogy helyeikre beültek a társak, s ott az oroszlán
Bőrét nem látták, s a széles lóca üres volt.
Sír kegyes Aeacides, szomorúk Paéas ivadéki,
Kedves vérével Castorral együtt sira Pollux.
Már kiröpült a hajó, s még Alcidet kiabál mind,
- 725 Minde Hylást. Nevök elvész a habnak közepette.
Jelt ad ezenközben távolról a tengerek atyja,
S Phorcys a szörnyű fókákat csavaros csigakürttel
Ólba terelgeti ; a massyli, a lictusi földész
És a Calábria pásztora tér haza már a mezőről ;
- 730 Mert a nyugoti parton már az ibéri tanyákat
Esti homály boritá, s hozá csillagokat fel az égre.
Elnémult a szél, hab nélkül nyugszik a tenger.
Amphitryoniades nem tudja, vajon hova menjen
Újra nyomozni, se hogy mit mondjon majdan így eltűnt
- 735 Kisérője felől, s mint térjen társaihoz meg.
Ég benn a szeretet, nem tud megválni a bérctől ;
Éppen mint az oroszlán, mely megfosztva fiától,
Félrevonúl ; majd út mellé ül és a bezárolt
Kunyhókat váltig rettegteti ; kinja miatt bé
- 740 Húnyja szemeit, s mocskos bújába sörénye szegénynek.
-

NEGYEDIK ÉNEK.

- Mindezt nézni tovább jó szemmel az istenek atyja
Nem bírá; s könnyörülve fiának szüzi szerelmén,
A remegő Júnót így feddi haragra gyuladtan:
„Látom, mint duz ad kebeled most titkon örömtől!
5 Hogy vadonokba szorúlva dühöng Tírynsi magában,
Míg a könnyelmű minyás nép őt odahagyván
Tengeren úszik. A gondos Júnó im ilyen őrzi
Aesonidest a vezért, im így szolgálja vitézeit.
Hát még a kétes harctól s a scytha erőttől
10 Féltedben majd mint reszketsz, már látom előre!
Akkor kéréssel, sirással előmbe ne jöjj ám;
Én a magam tetszése szerint végzem be az ügyet.
Bújts te Venust s Furiákat fel: lakoland a gonosz lány
És én nem hagyom Aéetes gyászát boszulatlan.”
15 Mondá. S küldé le nektár illatu harmatot, amely
Nyúgott szendergést s mély álmot rejte magában;
Es azzal bolygó fíja vakszemeit belocsolja.
S ennek most, míg egyre Hylást kiabálja erősen,
Úgy lankad szeme, hogy nem bírja legyőzni az íhlést,
20 S földre terül. A kifáradt erdőn csend leve erre,
Hallatszott a patak s a hegyek közt lengedező szél.

- Ím most a fiú a víznek fenekéről előtűnt
 Sárgás lombbal az ármányos Nymphától adottal.
 És a drága alaknak előtte megállva, imígy szólt ;
- 25 „Kedves atyám, az időt mért vesztet üres panaszokkal ?
 Nekem a végzet ez erdőt adta lakul, hol erővel
 Tart egy Nympha le, vad Júnó sügallata folytán ;
 S most Zeushez bejutást s eget ígérgetve, velem már
 Kútfeje isteni tiszteletét tetteleg meg is osztja
- 30 Ó mint sajnálom, melyet viselék vala, tegzem !
 Már társaid, jó szél fúván. köteleiket eloldták,
 Rábirá őket dühivel s szitkaival a bujtó
 Oenides. De fog egykor ezért még háza. családja
 Véle lakolni s az anyja dühét Júnód segitendi.
- 35 Kelj hamar, a bal sors le ne verjen ; menybe jutandasz
 Végre te is ; fog az ég maga hordani. Tartsd meg eszedben
 Hűségem, szeretett kísérődet ne felejtse el.“
 Hercules a kedvelt álmképnek míg az így esd,
 Néki rohan s ábrándos kézzel akarja ölelni :
- 40 De lankadt karjait mozditni hiában igyekszik ;
 Tagjai álomtól zsibbadtak, az árny fut előre.
 Majdan sírva, panaszt harsogva iramlík utánna ;
 Míg a hiú mozgás közt álma, reménye eloszlott.
 Mint amidőn a haboktól zajgó szirt-hasadékból
- 45 Elviszi Halcyoné fiait fészkestül a hullám,
 Úszik a bús anya is, panaszolva buját a vizeknek ;
 S kész követőjök akárhova ; mer mindent, noha fél is ;
 Míg nem a víztől vert hajlék átázva lesülyed.
 S ekkor, eresztve keserves hangot, szárnyra kel aztán :
- 50 Oly szomorún küzdött álmában. Felszökik örült
 Képpel, könybe borult orcával. „Hát megyek,“ úgy mond,
 „De te magad fogsz-e e vadonba lakolni szerelmes
 Gyermekek ? és többé nem bámúlsz tetteimen már ?“
 Ezzel utat váltott s kivonult a völgyek öléből.

- 55 Nem tudván, Júnó mit végzett, s ellene mit főz.
 Látja, miként viszi társait is távolban a tenger
 Nagy sebesen, s' szégyelli magába, hogy őt odahagyták.
 Most a teucrokhoz, s a szíves trójai várhoz
 Vette utát, emlékezvén, mit ígére királyuk.
- 60 És ezalatt Látona Diánával szomorún állt
 Zeusnek színe előtt; s Phoebus könnyezve imígy szólt:
 „Más Alcídre bizod tán, hogy mindegyre halasztod,
 Felség, Caucasuson ama vén ügyét; nem-e véget
 Vetsz már kínjainak? Tedd, kér esedezve az öszves
- 65 Emberi nem; könyörögnek ezért legjobb atya, néked
 A hegyek és bércek s erdők is. Elég az elorzott
 Tüzért, s égi titok kifecsegtéért enyi bosszú.“
 Amikor ő szirtbarlangjából előjön, a szörnű
 Sastól emésztve, magát Zeust is bosszantja keserves
- 70 Síró hangjával; ha csipős dértől behegesztett
 Pilláit felnyitja: folyók, sziklák, bele együtt
 Megzörrennek a Caucasuson, s Zeus szárnyasa bámul.
 Akkor felhallik poklokból az aetheri várba
 Íapetus szava is: de könyörgeni tiltja Erynnis
- 75 Zeus meghagytaból; a ki mostan az isteni nőknek
 Könnyeit s érdemeit Phoebusnak szívre vevén,
 Rózsaszínű felhőn a gyors Írist lebocsátja:
 „Menj“ úgymond, a „phrygekhez“, „Tróját hagyja ma Alcíd!
 Most nekem a Titánfit mentse meg a keselyűtől.“
- 80 Száll le az istennő, a hősnek megviszi atyja
 Sürgős rendeletét, sok szépet ígéretet a késznek.
 A minyások már a csillagos éjjelen által
 Csendes uton a hajóval a víz közepére jutottak,
 És a hátrahagyott hősről sokat összebeszéltek.
- 85 A trák áldor meg társainak fönt az ülőről
 Nyújtva vigaszt isten-végzések s földi baj ellen,
 Zeng bizonyos számú szókból álló üdítő dalt,

- Melytől, hogyha koboz kíséri, szünik harag és bú,
S drága szülötteknek tova száll emléke a szívből.
- 90 Már a csillagok elkezdének tűnni le a nagy
Oceanus nemző fejihez ; Titán üregében
Hallik a zabla-zörej s az aranyhaju Nap, körülállva
Hóráktól, tövises sugarait s vértét, a tizenkét
Égjegyűt már ölti fel ; ezt leszorítja az övvel,
- 95 Mely a fellegek elleniben képz játszi szivárványt.
Csakhamar a síkon s szarvain az eóusi hegynek
Már kisütött s nappalt hozza a kristályszinű vízre ;
S a szelek elhagyták Phoebus láttára a gályát.
Feltárul közelében a parton a bebryei ország :
- 100 Földe kövér, a vidék nem rossz a mogorya bikáknak
Benne király Amycus. S a király sorsába, meg égbe
Bízva a nép, bástyát se kerít ; nincs kötve egyetlen
Törvény, vagy békét fentartó jogviszony által.
Mint raboló Cyclopsok az aetnai sok hegyüregben
- 105 Szélveszes éjjeleken lest állanak a szorosoknál,
Nem hoz-e dél szele szörnyű tápot s szánatos étket
Majd, Polyphème, neked : szintűgy kémlelgetik a tájt,
Cirkálnak szanaszét, kik a zsarnok elébe behordják
A rablott főket ; s ezeket maga a fene zsarnok
- 210 Áldozatul Neptun-apjának szírtől a tenger
Mélyibe hányja alá Ha kitűnő férfiakat kap,
Olyakkal fegyvert fogat és víkeztyüket öltve
Kell vele küzdeniek — legszebb neki ime kivégzés.
Amint észrevevé Neptún, hogy e helyre hozá a
- 115 Forgószél a hajót, végig nézvén fia földén
És a mezőn, hol a küzdelem oly vigan folya eddig,
Felsóhajt s kebeléből imígy ömlesztí panaszsát :
„Ó egykor tőlem tenger fenekére ragadt hölgy,
Szánandó Melié, mért nem Zeus ejte meg inkább ?
- 120 Gyermekeket (bár honnan eredt) hát ily szomorú sors

- Kell-e, hogy érje? Tudom, szintígy bántál velem akkor
 Zeus, mikor a nemigazságos szűz fegyvere által
 Hullá el, aki ma a poklot befogja, az Orion.
 Most se erőmbe, se jóvoltomba ne vesd bizodalmad
- 125 Magzatom, és többé védeszközeimre ne számíts :
 Mostan más hatalom, vérünknel sokkal erősebb
 Végzete Zeusnek győz, ki előtt elsőbkek övéi.
 Ennélfogva nem is próbáltam elűzni szelekkel
 Vagy feltartani ezt a hajót. Már késni haláloed
- 130 Nem fog; süthatsz Zeus nálam kicsinyebb fejedelmet.“
 Elfordítja szemeit s otthagyja fiát meg a gyászos
 Harcokat és véres habokat csapkod ki a parthoz.
 A vezető legelőbb a folyóvizeket, népet, meg a révet
 Nézeti meg. S amint kissé Echion előtört,
- 135 Félre eső völgyben, zokogó ifjúra találá,
 Aki siratta, nevezve, barátját, a leölöttet.
 Ez hogy a szembe jövő hőst látá, aki fején hord
 Apja szokása szerint báránybőr parrhasi kucsmat,
 S békejelül keziben tart hijjában olajágat;
- 140 „Bárki vagy“ úgymond, „távozzál; oda vagy ha
 Beljebb lépsz.“ Meghökken ezen a nonácrisi magzat,
 Nem látván mit akar; s miután az sürgeti egyre,
 Hogy menjen szaporán s e szavait ismétli előtte:
 Megragadá s társaihoz vitte, kivallani céljait.
- 145 Ott az, nyújtva kezét, így szóla: „vitézek, ez a föld
 Nem kedvez néktek; vallást becsülő kebel itt nincs,
 E parton a halál s a kegyetlen háboru laknak.
 Vikeztyűt fogat itt veletek mindjárt Amycus, ki
 Roppant nagy fejével majd csaknem csillagokat ver.
- 150 Így kínozza ez úgynevezett heptúnusi magzat,
 Kik hozzá jutnak; s kik véle erőre nem egyek,
 Mint gyávákat az istenek oltárára szokása
 Hajtani barmokként, s velejökkel mossa le kardját.

- Órízkedjete és míg idő van, fussatok innét,
 155 Mert hisz e szörnynyel küzdeni hijjában ki merészel?
 És csak látni is egy ilyen lehet-e gyönyörűség?“
 Most a vezér így szól: „mint bebryx jössz-e a zsarnok
 Ellenpártjából? (mert sokszor a nép szava üdvösb)
 Vagy hozza külföldről ellenségül ide a sors?”
 160 Mért Amycus vikeztyűje nem zúzá be fejed még?“
 Az felel: „a becses emlékü s vélem rokon elvő
 S érzetű Otréust követém ide, a ki övéinek
 Csillaga volt, s méltó társ lenne ti köztetek is most;
 Aki midőn jöve Hésionáért, a phryg aráért,
 165 Megviva kénytelenül Amycussal; még tenyereit is
 Én szerelém vala fel: de alig lépett ki elébe,
 Villám karjával jó messze fejét s szemeit már
 Összezuzá; engem nem méltata kardra, halálra.
 De a helyett tehetetlen sírás, s bánat emészt el.
 170 Ám van azonba reményem, e tájról híre megy ennek,
 S tán eljut Maryandinumba hazámba is egykor,
 Honnan e férfi való, s hol van testvére Lycus, kit
 Kérek, nyugodjék, fegyvert hijjába ne fogjon.“
 Mindezekon miután a hűsek meg nem ijedtek,
 175 S csak keserű érzés szállotta kemény szívöket meg:
 Rendeli most a vezér, ötöt hogy nyomba kövessék.
 A part legszélén nagy barlang tűnt fel előttök,
 Mely meredek szirttel s fákkal vala fedve fölülről;
 S melyhez az istenek áldott aetheri fénye be nem jut.
 180 Bús hajlék, ahol rémítő zaj jön alólrol,
 S töbfölével ijeszt a szirt. Itt széthajigálva
 Emberi csonka tagok, víkeztyű által előltek;
 Undok csontdarabok, s iszonyú sora a koponyáknak.
 Látni, a kiknek a vett sebtől eltűnt vala képök
 185 S fenn a nevök se maradt. Közepett a zsarnok ijesztő
 Fegyvere, nagy nemzöjinek oltárára kitéve.

- Most jut a hősek eszébe Timás intó szava, csak most
 Kezdték félni a még távol volt szörnyü alaktól,
 És lesütött szemmel némán álltak valamennyin.
- 190 Mignem a rettenthetlen Pollux egyszer előlép
 Csillagos arcával, s így szól: „te, akárki vagy, innét
 Menj erdődbe legott, ha tagod bír, s vér foly erebben.“
 Kedvök eredt mindnyájoknak megküzdni vitézül,
 Látni szeretnék már és megtámadni az embert.
- 195 Mint mikor a bika ismertlen mélységü folyóba
 Bémegy elől, mit sem gondolván a sebes árral:
 Ezzel utat nyit, s majd az egész neki bátorodott nyáj
 Mégyen utánna, s a víz közepén elejébe is ugrat
 Ím most távol az erdőből hordái közül jó
- 200 Barlangjába a szörnyü gigás, akit őrhada sem fed.
 Mely őt ily fenyítő helyzetbe se félti; halandó
 Emberi kép rajt nincs; és mint a hegyek tetejéről
 Elvált nagy köszál, egyedül áll, távol a bérctől.
 Most dühösen leosont; sem bé mi uton lopakoztak,
- 205 Sem nemöket nem kérdve, imígy mordúla reájok:
 „Síkra legények, hát! mert úgy hiszem, önbizalom hoz
 Benneteket hozzám, s e híres tájt sértitek önként.
 Vagy ha nem ismervén a helyet, tévút vete erre:
 Nékem törvényem vikeztyűs öklöt emelni
- 210 Ílyenek ellen; a széles Asiát s éjszaki részen
 Jobb és bal fele fekvő Pontust így fogadám én
 Vendégül, ily harcok után tért vissza királyuk.
 Neptún vére vagyok, közvetlen neptuni magzat.
 Úgyis a vikeztyűk régóta hevernek, a hűs föld
- 215 Szárad a meggyérült fog alatt. Ki akar legelőször
 Fogni kezét vélem? kinek adjam a díjt? ugyanabban
 Osztottok majd mind Sem földön, sem levegőn át
 Nem menekültök; a sírás,érés, égre utallás
 Engem meg nem hajt — más országokban uralg Zeus.

- 220 Megmutatom, szorosán át nem kel Bebryciának
Semmi hajó, hijjába csavarg a Symplegadáknál.
Ílyeneket mondott: mire nagy méreggel Iáson,
Véle az aeacidák, a két calydóni növendék,
Nélides, úgy Ídas is azonnal mint a legelsők
- 225 Felszöknek: de csupasz mellet már állt vala Pollux.
Míg az ijedtségtől Cástorban meghüle a vér.
Látja, nem élisi apja előtt kell vívnia harcot;
S hogy nem hangzik az oebali tapstol a kar, sem az ismert
Taygetus, hol mint győző fürd apja vizében;
- 230 S nem jár itt szentelt fövényen mén és bika díjjúl:
Itt a halál s a pokol feltárt ajtója jutalmak.
A sem zord képű, se nem is nagytermetű ifjún,
És kinek állán csak most kezde mohódzni szakállá,
Végig néz gunyosan Amycus s bámulva merényét,
- 235 Vérbe borúlt szemeit dühösen forgatja reája.
Így dühödött, amidőn az eget bevette Tiphoeus
S már hátán hordá, látván Bacchus hadait s hogy
Isteni szűz Pallás kígyókat küldé elébe.
Mostan előtör hát s mérges morgással így ijjeszt:
- 240 „Bárki vagy, eltisztulj, nyomorú fiu, kellemes arcod
Itt oda lesz mindjárt, meg nem térsz innen anyádhoz
Ismeretes képpel. Méltatlan társaid által
Te vagy-e nézve ki, hogy hálnál kezitől Amycusnak?“
Ezzel erős vállait, széles mellcsontjait és meg
- 245 Borzasztó otromba husos tetemeit kifeszítő:
Elhűlnék bele a minyások s ön maga bámul
Tyndarides — csak most jut már Alcides eszökbe,
És az üres hegyeket nézgelik bánatos arccal.
A tenger fejedelmi szülötte viszont imigyen szól:
- 250 Nézd e tekercseket itt, mik fonvák nyers bikabőről;
Sorsba ne bizz, hanem ölt, ha bírod, víkeztyűt ezekből.“
Így szólt. S nem tudván, miszerint a végzet akarja,

- Régi bűneiből utolsó hogy legyen ez ; tenyereire
 Szolgákkal keztyűt huzat, azt Lacon is. Kik elébb még
- 255 Egymást nem látták, méreggel telve kelének
 Sikra ki — a Zeus vére, meg a neptúnusi magzat.
 Kétes ohajtások közt némán nézi a két fél.
 Tartar apó, kérésök folytán a leölöttek
 Árnyait, íme hires küzdés nézésire öblös
- 260 Fellebben kibocsátja — a hegycsúcs erre sötét lőn.
 Csakhamar a bebryx, mint sziklafokán Maleának
 A ragadó szélvész, csak alig hagy emelni a hősnek
 Főt s karokat fel, kelt oly fergeteget körülötte ;
 Futva sodorja s egész egy porfellebbe borítva
- 265 Kergeti. Az meg, ijedtübe mellel, kézzel ügyessen
 Most ide, majd oda tart ; nyaka folyvást hátraszegül és
 Mindéig vígyáz, s a füvenytér végit elérvén,
 Ott sebesen megfordúl s mint vizen a hetevénytől
 Elkapatott nászád, mellyet kormányosa véd csak,
- 270 A tenger ragadó árját szélharc közepette
 Átszegzi sértetlen : Pollux az ütésekkel olyan
 Jól kilesé, s féltett feje meg lőn mentve ez által.
 Majd azután látván Amycust, hogy először mérgét
 Már kifuvá, a fáradthoz közelít kicsinyenként
- 275 Még épen, s keziről lekapá följúlról a keztyűt.
 Ekkor látta tagait Amycusnak a nap csak először
 Ázni veritéktől és őt elepedve pihenni.
 A kimerültbe királyát ön laka, ön hada már nem
 Ismeri fel. Nyugszik mind két fél egy darabig még
- 280 Hátravetett kézzel, mint Márs mikor a Lapithákat
 Nyugtattván a vizen, letüzött lándzsára könyékel.
 Még alig álltak, im összerohannak ; messzire hallik
 Mint döng hátuk ütésektől — megtért erejek már.
 Ezt szégyen buzdítja, amazt a remény, a kiösmert
- 285 Ellennel szemben ; szaporán ver szívök ütés közt,

- Zengnek tőle az ős bércek, mint amikor éjjel
 A művesek vasakat kalapálnak, míg maga Cyclops
 Menykövet edz legelő, s az üléstől csengnek a falvak.
 Mostan elővillan jobbjával, s jobbra irányoz
- 290 Tyndarides. Szemeit, súlyát oda szegi a bebryx,
 Gondolván, úgy kell. S az balról sújtja pofon őt.
 Társai éljenzik, mind hangos örömmre fakadnak.
 Azt, ki a nem vélt cselből így meglepve, dühös lett,
 Oébalides kerülé míg első mérge lezajlik ;
- 295 Mert maga megdöbbsent e rendkívüli merényén.
 Ész nélkül dúlong Amycus, s szágúld szanaszéljel
 Céltalanul ; áhítva a hősré, (de meg tova látva
 A minyást is ujongani,) két keztyűt vesz elő és
 Úgy tör rá. Pollux köztük kisuhan, s a dühöncnek
- 300 Képe felé sújt — s nem hijjába: de két keze annak
 Mellire szálla alá, mire az mégcsak dühösebb lön.
 S vaktában hadonáz ismét az üres levegőben
 Mindkét karjával. Pollux látván eszevesztét,
 Összekucstól térdel neki dől s a megfutamultat
- 305 Űzve nyomán, fordúl ni nem engedi ; nyomja, zavarja,
 S a megrémültet szabadon halmazza ütéssel
 Hátról; meg-megkondúl minden sebütésre
 Hajladozó feje, s enged a vésznek ; vakszeme vérzik,
 Vér boritá füleit ; míg az élet kapcsait ott hol
- 310 Kezd a testtel a nyakszirt összefűződni iz által,
 Ketté oldja a súlyos kar, s a hős a hanyatlót,
 Földre ledöntvén, ráhág, s így szól: „én az amycléi
 Pollux, Zeus magzatja vagyok: megmondhatod ezt lent,
 Majdan az árnyaknak ; sirod ismeretes lesz ez által.“
- 315 Szét fut a bebryx nép; egy sem sajnálta királya
 Elvesztét; erdőbe, hegyekbe szalad valamennyi.
 Így végzett a sors, s e kar büniért Amycussal,
 Aki bírta Pontus vad táját s számola tartós

- Ifjú erőre s nemzôjének hosszú korára.
- 320 S íme az emberiség e szörnye ma fekszik, a földet
Messze befogja ; úgy éppen, mintha az éltes Eryxból
Esnék újra le egy rész, avagy Athos; tömegét a
Fekvőnek maga a győző nem győzi csodálni,
Bámulgatja soká közel. A hősek hada hozzá
- 325 Tódúl mind ; vetekedve ölelgetik ötet egyenként ;
Fegyverzik le vigan, fáradt kezeit szabadítják.
„Üdv neked, ó igazán, igazán Zeusnak fija (mondják
Kétszer is) ó mi híres lesz nagyszerű versenyeidről
Tárgyetus, mi szerencsés első harca fejünknek !“
- 330 S míg ezeket mondják, a bajnok csillagos arcát
Vérzeni látják egy keveset. Pollux nem ijedt meg
A vértől, keztyűje viszályával letörölte.
Büszke fejét és fegyvereit lombbal fedi Castor,
És fon zöld koszorút a halántékára babérból ;
- 335 Most a hajóra tekint s így szól: „Ó vidd haza nemtűnk
E lombot, legyen e koszorú a vizen utitársad.“
Erre erős taglóval vágnak göbölyöket le ;
És a kibékített szent vízben megmosakodván,
Gyepre fekszenek, ahol falevéltre kalácsokat és más
- 340 Étket hordtanak össze. Lacónak előre kiadják
A húsból a különrészt. Ő az egész lakománál
Majd a hős tapsok, majd a jós dicsdala közben
Ülve vigan diadalt, atyjára üritgete kancsót.
Már a nap s a szelek szólítanak. Előveszik újra
- 345 A tengert, amerre a Bosporus ont fagyos árt ki.
Még ekkor, Nílus, népeddel nem mene Íó
Isteni nőként e vizen át, amitől ered e név.
Mostan a nagyhirű Oeagrus nemzette kegyes jós
Felhíván anyját, elzengi a táj eseményeit,
- 350 Íó útait, a tengert bójárta ünőnek
Bújdostát. Figyelik s így zeng : „látták vala rég Zeust

- Gyakran az argívok s a pelásgok földre szállni,
 Vonván a szerelem tüze őtet az iazi szűzhez.
 Hitvese Júnó, tudva cseleit s féltésre gyuladván,
 355 Égből alá futa. Asszonya íme jöttin a lycréj
 Barlang, mint a kisült bűn rejtegetője, megijedt.
 És mikor a remegő ágyast ínachusi únő
 Képibe rejté Zeus: végig simogatta az únőt
 Júnó, míg vidám arccal titkolta keservét.
- 360 Zeushez majd így szól: „add, mely Argos buja rétjén
 Most legelész s szarvaival az újult holdra hasonlít,
 Azt a szilaj marhát nekem, add szeretett hitosednek.
 Én keresem magam e kedves jószágnak a legjobb
 Réteket és vizeket.“ Lehetett-e ürügy tagadásra?
- 365 Avagy tarthata-e Zeus itt bármilynemű cseleltől?
 Júnó megnyervén az ajándokot, örül azonnal
 Argust adja ahhoz; jó Argus, alunni nem ért ő,
 Akinék úgy tele a feje szemmel, mint a szövét, mit
 Lydus nő bíbor pettyekkel szerte kiszemzett.
- 370 Argus kösziklás s fenevaddal telt vadonokba
 Hajtá járatlan tájékokon ah a maradni
 Kívánót s szavakat kebléből eresztetni törekvőt.
 Távozván, honi partjait megcsókolta utószor.
 Sira Amymoné, sirt a messénisi víz is;
- 375 Sirt Hyperia is, s tárt karral esenge utánna.
 Az pedig, a nyomorúlt, ha vagy elfáradva leroskadt,
 Vagy már a hűvös éj az eget félig beborítá,
 Háj hányszor sziklára fekütt! vagy szomj ha sokáig
 Gyötré, mily tócsákból ivott, miket össze nem ett volt!
- 380 Sajgó vállalai hányszor nem rettegetek ütéstől!
 Még mikor egy szirtfokrol akart leugorni, halálra
 Szánva magát már, akkoron is rögtön leterelte
 Argus a völgybe s a vad megmenté zsarnoki kéjjel.
 Síp szólalt vala most egyszerre meg árkadai hangon.

- 385 Aty'a parancsával siet a cyllénei szárnyas,
 S szalma-sípon fuvogat jöttében kellemetes dalt.
 Majd így szól: „hova térsz innét? héj, halld dalomat meg“
 S míg Argust kíséri közlelől, látja sremeit mind
 Ellankadni s utóbb álomba merülni egészen --
- 390 S a dalolás közben egyszerre belédöfi gyilkát.
 Visszaszerezve lön a lány Zeusnek; előbbi alakban
 Járt ismét Íó, győzvén Júnón: de imé most
 Fáklyák s kígyók közt, s ordítva pokolbeli hangon,
 Látá Tisiphonét, s amint ránéze először,
- 395 Nyomban el állt, s nyomorú barom arcát vette fel ismét:
 Nem tudván, mely hegy- vagy völgyben vonja magát meg.
 Ínachus vizihez szintén oda tévede egyszer,
 Háh de minő, mily más ünő volt, mint vala elsőb!
- 400 Atyja, s a Nymphák sem mertek közelíteni hozzá.
 Hát csak az erdőket, s a vadont veszi útba megest, mint
 Poklait. Fut szeretett atyjától; majd meg a grájok
 Városain s nagy martu vizek mentébe csatangol.
 Míg majd egy meredélyhez jutván, ott kicsi vártat
 Múlva, a mélybe bukott. A habok helyet adtak, a part is,
- 405 Tudva jövőjít, utat nyitá nékie, és ma az égen
 Szarvat emelve ragyog s lebenyéje a víz szinét éri.
 Most Erebus szüze dús Memphisbe repüle a légben
 Őt megelőzni s elűzni ha jó a phárosi földről.
 Ellenc kél Nilus, s az egész árával erősen
- 410 Verdesi Tisiphonét s fővenyes fenekére lecsapja.
 Ez Plútót, s pokol isteneit kiabálja segélyül.
 Látni szövétnekeit szanaszét és messze hajítva
 Korbácsát, a hajából is hydrái kitépvék.
 Zeus keze sem szünetel; megdördül a magas égből
- 415 A felkelt nemző, mutat arcot gondba merültet.
 Rá maga Júnó is megijedt, míg őt tova Íó
 Nézi Pharos csúcsáról már istennek avatva,

- Áspis hajzattal s keziben érc zörgetyűjével.
 Így eredett a bolygó istennőről a régi
- 420 Bosporus elnevezés. Legyen ő most ami segítők,
 S küldve szelet, vigye ismét a tengerre hajónkat.“
 Mondá. És csendes fuvatok feszíték a vitorlát.
 A minyások csak reggel látták, hogy az éjjel
 Nem jártak híjában: a táj más; itt van a thynnok
- 425 Partja, ahol szörnyű lakolását szenvedí Phíneus.
 Élete végén őt megszállta az istenek átka;
 Mert nem csak száműzve van és megfosztva szemétől,
 Gyűlöli Juppiter is s Typhon Harpya-leányi
 Pusztítják s étkeít szájából elragadozzák.
- 430 Ezt a csapást, íme fenyítéket vétke fejében
 Szendví ő; csak az egybe bizott az öreg, hogy a végzet
 Elhagya üzni ilyen vést már Aquiló gyerekeinek.
 Hát amidőn Phíneus hallá, itt a minyás nép,
 Benne segélyt biztost sejtven, megy bottal a vízhez
- 435 És tapogatja a nászádot, nem látva szemével.
 Majd bágyadt lihegéssel imígy szól: „üdv neked, ó rég
 Várt sereg, aki szívében eléggé ismeretes vagy.
 Jól tudom én, mily istenek a nemzöitek, úttok
 Merre viszen; sejtém, hol meddig időztök; előttem
- 440 Volt nyomotok mindig; tudtam, Lemnós mi sokáig
 Tarta le; Cyzicus, a szánandó mint foga fegyvert.
 Érzém a legutóbbi csatát is a bebryci parton,
 És vigasztul szolgált szívének, hogy közeledtek.
 Hallgatok arról most, hogy Agénor magzata Phíneus;
- 445 Azt se hozom fel, hogy Phoebus jós szelleme rejlik
 Keblemben: szánjátok mostani sorsomat inkább.
 Nincs panaszołni időm, a világ mint üldöze engem,
 Meg mint fosztattam házamtól és szemeimnek
 Drága világától; bajokon keseregni, miket már
- 450 Megszoktunk, késő. Harpya sereg lesi étkeim

- Asztalnál mindig, nem bírok rajta kifogni;
 Mind odajő, mint száll zivatarnál a sűrű felhő,
 (Messzire hirdeti őket szárnyok s hangja Celaenót)
 Étkeim elkapkodják, tépdésik; a berutított
- 455 Kancsókat feldöntögetik; bűdösek, marakodnak,
 S mint magam, oly ehések. Mit mind otthágy s becsunytott
 Lábaival s mi kihull rút karma közől valamelyeknek,
 Azzal tengetem életemet; végezni halállal
 Nem szabad e sorsot: nyomorom tova nyújtja az élés.
- 460 Mentsetek ó de ti meg, kérlek (ha az isteni jóslat
 Csalni talán nem akar) hogy vége legyen kinaimnak.
 Ám hiszen itt vannak, kik a szörnyeket innen elűzzék;
 Itt Aquiló ikrei; süvim ők; mint Hebrus urának
 Hitvestársam volt Cleopátrátok nekem egykor.
- 465 Felpattan Calais s Zétes nővére nevére;
 S Zétes szólal meg legelőbb: „kit lát szemem“ ? úgymond:
 „Hát te ama nagy hírű király vagy, az Odrysi Phineus,
 Phoebus béavatottja, kit úgy szeretett vala nemzőnk ?
 Ah hova lett házad s országod fénye ? mivé tett
- 470 A nyomor és a szerencsétlent követő kora vénség ?
 Hagyj fel a kéréssel, készen állunk mi tenéked,
 Hogyha nem égi harag, vagy békülékenyen üld csak “
 Phineus erre kezeit az egekre emelve imígy szólt :
 „Téged Fenndörgő nem igazságos haragodban
- 475 Kérlek előbb, szánd aggkoromat valahára meg immár;
 Vess véget. S hiszem is, hogy vetsz; mert jóakarattok
 Ifjak, honnét van, ha ki nincs békülve az ég már ?
 S tudjátok nem is oly nagy bűnért szenvedek ám én;
 Csak fecsegő voltam, Zeus céljait és ama titkos
- 480 Terveit amiket, a földnek készíté jövőre,
 Hogy kibeszéltem volt, könyörülve nemünkön: azért e
 Vész rajtam s jöve szóltom közbe szemeimre sötétség.
 Már a harag szűnt látom; nem vakeset, hanem isten

- Hoz vala tikteket ön szántából íme vidékre.“
- 485 Ő e beszédével, s mivel akkép hozta a sors is,
 S a szörnyű fenyték rajzával megnyere kitkit.
 Asztalt rendeznek, s az öreg számára középett
 Adnak helyt, s körülülük; s egyszersmind az eget s a
 Tengert is figyelik; kínálják, s gondjait üzik.
- 490 Ím egyszerre remeg, s elsápadt képe előtt már
 Ott szállong az előcsapat. A vést jöni se látták,
 Csak mikor a szárnyas had már meglepte az ételt.
 Undok bűz terjed, lehe poklobkéli honuknak
 Jö ki belőlök, mind egyedül körülötte sivítnak,
- 495 Mind őt bosszantják. Mint egy cocytusi felhő,
 Úgy kavarog tátongva a had — csak látni is undor.
 Majd a bémocskolt terítőket, s asztalokat fel-
 Döntve, beluceskolják; zúg szárnyuk, s óva falatját:
 Éhes mindkét fél. Nem hagyja a szörnyű Celacno
- 500 Nemcsak Phineust enni, de háborgatja hugait is.
 Most Aquilónak előkél magzata nagy robogással,
 Villámként, segíté röptében atyja is őtet.
 Látva az új ellent a dögcsapat, oszlani kezd, hull
 Szájából a falat. Phinéus háza tetőjét
- 505 Repkedi bé legelőbb ijedten, majd a magasba
 Száll fel. A haemonidák a partról nézdelik őket.
 Mint amidőn a Vesúv kitörésire Hesperianak
 Öldökölő foka megrobbant, csak alighogy a tűzvész
 Hegyre kapott, keletig hamu tölt el városokat már:
- 510 Népek- s tengereken át oly sebesen iramodnak
 Folyvást, nincs idejek magokat kipihenni sehol sem.
 Már is Iónia széleinek s a keblibe fekvő
 Szikláknak válnak, hogy elérjék a Strophadákat.
 Mig itt fáradtan, s a halál félelmei közben
- 515 Reszketnek s csak alant nehezen szállonganak immár
 S atyjok- Typhonnak nagy lármával könyörögnek:

- Felkel ez éj közepén, támasztva zavart alól és fent,
 S ily szavakat hallat vala most a homály közepéből:
 „Üznötök eddig elég e szellemeket; mit ezen túl
 520 Gyötrenetek Zeus szolgálóit még, kiket ő, bár
 Menyköve s aegise van, nagy bosszúlásra szemelt ki.
 Már az agenori hajlékból őket kiparancslá.
 Ők a parancsnak hódoltak, lám visszavonulnak.
 Majd ti is így futtok, ha fog üzni az öldöklő ijj.
- 525 Addig a Harpyák élésrevalója ki nem fogy,
 Mig a halandó nem jogot ad haragokra az égnek.“
 Mind kettőjük elállt a légben, lankada szárnyuk.
 Csak hamar eltűnnek; s társaihoz készül a győző.
 A minyások meg, hogy a vész megszűnt, legelőbb is
- 530 Áldoznak Zeusnek; hordják fel a bort. meg az étket.
 Phineus ül közepett s mintegy álomban, örömmel
 Sóhajt fel Ceres elfeledett áldásira néha;
 Ráismer Bacchus nedvére, reája a vízre.
 S bámul élvezetén a nem félelmes ebédnek.
- 535 Látván őt, hátát párnának vetve, nyugottan
 Enni, s a hosszú türés emlékét borba temetni,
 Ekképp kezd hozzá kérőleg szólni Iáson:
 „Jó öreg, óhajod im telyesült; most ments te fel engem
 A gondtól s fordítsd elmédet az én ügyeimre.
- 540 Sorsom ugyan még mindig jó, (ha az isteni intés
 Biztos) baljellel sem mentem néki a roppant
 Tengernek: maga Zeus áldott jó magzata szerzé
 Nékem a bárkát, s úri hadam Sáturnia adta.
 Mégse bizik gyarló elmém, s mennél közelebb jó
- 545 Phásis, s a legfőbb feladat: mind jobban emészt az,
 Ami közelg — nekem Idmon, s Mopsus már nem elég jós.“
 Ő nem hagyta magát kéretni tovább, se nem enged
 Több szót Jásonnak; teszi fel süvegét s koszorúját,
 S ismert isteneket hí fel. Bámulja az Aeson

- 550 Nagy fíja Phíneust, mintha csapást s fenyítést soha még nem
 Szenvedt volna előbb, oly tisztes képü; a vénség
 Oly méltóságot kölcsönz neki; teste megifjúlt.
 S mostan imígy zeng: „ó te, ki hírbe jövedesz a földön,
 Kit feleid- s isten vezetőiddel s a Minerva
- 555 Áldásos művel Pelias maga juttat az égbe,
 Mig, a dőre, reményt a phrixusi gyapjura nem tart:
 Végzetidet s helyöket (csak hálából is irántad)
 Elmondom s dolgaid menetét végig kijelentem.
 Mert maga Jupiter is, ki nekem megtiltja kitárnom
- 560 Korszakait, buzdít, hogy előtted szóljak ezekről.
 Innen útat visz a Pontushoz, meg a tengeren úszó
 Cyaneákhoz, a kikkel a vízen vívni botorság.
 Hogyha hajót nem látnak is, egymásnak nekiesnek,
 Ön szirtjeiket ütik, s a világ ing tőle fenékgig;
- 565 Megrázkódik a föld, reszketnek fent a tetők is.
 Jönnek mennek azok, s verekednek a tengeren együtt.
 Néked, hogyha tovább mégysz, fognak az istenek is tán
 Nyujtani segílyt, és adni tanácsot is: ámde mi intést
 Adhatok én, e merész célodnál? mert oda mentek,
- 570 Honnét a szelek és a szárnyasok is tova szöknek,
 S félrecsap a vizek istene is megijedt fogatával.
 Hogyha a megmozdúlt sziklák kis időig elálltak,
 Akkor fussatok át sebesen, míg vissza nem érnek;
 Mert csak alig közelítették meg gyorsan a szárazt,
- 575 Újra előtörnek nagy zajjal; a tenger egészen
 Elfogatik, s szédelg ijjedten a dőre hegyekkel.
 De épp most jut eszembe egy ismert isteni jóslat,
 (Elmondom: nem akarlak tartani pusztá reménynyel,)
 Amikor a poklok madarait iszonyú zuhogással
- 580 Rám küldé haragos Zeus, e szó szálla fülembe:
 „Híjjában könyörögsz, kinaid szünetére ne számíts,
 Addig Agénorides, míg nem tér tengeren által

- Egy nászad s a két rohanó hegy a vízbe nem állt meg,
 Akkor várhatsz csak felmentést a fenytéktől“.
- 585 Ím ez az isteni szó. Vagy meg fog hát ama két szirt
 Nektek nyíltni, vagy újból hozzám jönnek a szörnyek.
 Ámde hacsak lehető áthatni a szörnyű hegyek közt,
 Erre hadad méltó s így a nyílt tengerre ki is jutsz.
 S érni fogod Lycus országát, aki jó diadallal
- 590 A bebryektől; ő nála a pontusi parton
 Nincs szelidebb ember. Ha kit itt kiszemelt seregedből
 A szomszédbeli kór meglepne: azért te ne csüggedj;
 Jusson eszedbe, amit mondtam s légy kész a jövőhöz.
 Ott a bércek alatt hempelygeti pestises árját
- 595 Egy más Acheron; öblös torkolatából ömölnek
 Füstös hullámok; beborúlva azontúl a térség.
 Hagyd e büzös folyamot nyomorú lakosaival egyemben,
 Úgy is elég szomorú eseten fogsz menni keresztül.
 Mondjam-e a felhőkbe nyuló sziklájú Carambist?
- 600 Mondjam-e, mily habokat kavartogat az Íris, az Ancon?
 El ne feledd, ezeken túl Thermódon szeli a tért.
 Ott az Amazonok isteni Márstól eredt híres és hő
 Népe lakik; de ne képzeld ám azt asszonyi hadnak!
 Mind olyan az, mint férfiak ostora szálás Enyó,
- 605 Avagy a gorgoni szörnyet hordó isteni szűz nő.
 Itt a hajót valahogy parthoz ne terelje sebes szél
 Olyankor, mikor e had pompás pályafutásnál
 Port vágó lovain száguld, és a berivalgott
 Föld bele reng, s lándzás nemzőjök szítja a versenyt.
- 610 Nem kell így félned, noha vad nép, a chalybektől;
 Sziklás telkeiken ők békés életet élnek,
 És csak a vert vas csörgő tüzelő házaikban örökké.
 Számptalan innentől a király a parti vidéken,
 Kiknél nem biztos megszállni, azért egyenest csak
- 615 Fusson el ott a hajó, folyvást használva vitorlát.

- Végre így a ragadó Phasis folyamához elérendsz.
 Ott lesz előtted a scytha sereg s testvéri dühös harc.
 Ellenségedet ott s a kegyetlen colchisi népet
 Majd segíted magad is. Több bajt nam látok ezeknél.
- 620 Meglehet, a kívánt gyapjút is kézrekerítheted.
 Nem lesz azonban jó egyedül csak hősi erődben
 Biznod, sokszor az ész tehetős, mint bármi vitéz kar.
 Ami segílyt isten nyújt, használd. Szólnom utolsó
 Sorsodról tilos ; és így hallgatok — áldjon az ég meg.“
- 625 Így végzé, rejtven a többit néma homályba.
 Most az ijedtségtől elfoglalt serget Jáson
 Sürgöli, a késést és félést félbeszakasztja.
 Ön maga eltipeg a hősekkel egészen a partig
 Phineus s ott így szól: „mi jutalmat tudjak, avagy mily
- 630 Hálát adni viszont én, ó Boreas disze néked ?
 Mintha megint pangaci hegyeimen s honn Tyrusomban
 Volnék s újra derülten kelne felettem a nap fel,
 Úgy tetszik, miután a vészmadarak tova szálltak
 S ninesen evés közben mért félnem. O arcotokat hadd
- 635 Illessem, jertek közelebb ölelő karaimhoz.“
 Mondá. Indul a hős sereg ; a part csakhamar eltűnt.
 Most mindnyájok előtt a szörnyű Cyaneáknak
 Képe forog s a közelgő küzdése ; lesik a szirt
 Honnét és mikor ér, szavok is féltökben elállott ;
- 640 Elfáradt szemöket percig se veszik le a vízről.
 Már hallják távolról a neszt meg az ostoba szirt-párt.
 Szirtet sem mutat az, hanem, olyan, mintha leomlot
 Volna a csillagos ég egy része. Amint közelednek,
 Szóktetik a vizeket s a hajónak előtte a tenger
- 645 Megfutamúl. Látják, mint válik széljel a két hegy.
 Mindnek ijedtében kiesett evezője kezéből.
 Ekkor a fegyver közt s a fedélen végig iramván
 Így szólt, összekucst kézzel feddőzve Jáson,

- Híva nevén kitkit: „hol most a kevély fogadások
 650 S nagy szavak, amikkel kísértetek engem ez útra?
 Már Amyeus barlangjában szintílyen ijedtség
 Szállt rátok: de kiálltuk azért, megvéde az isten;
 Védőnk lesz, hiszem, itt is ez isten “ E szóra Phalérust
 Ellökvén helyiről, keziből kiragadja lapátját
 655 És evez — a magokat megszegyelt ifjak utánna.
 A küzdőket erős hullám forgatja s a szemközt
 Tódult tengeri ár; kavarognak a szirtek, a vízbe
 Szórnak az összeütődött Cyaneák köveket; már
 Kétszer ütődtek a mérges sziklák össze ropogva,
 660 Kétszer villámlott zápor közt láng ki belőlök.
 Míg így a felszakadott felhőkből egyre jön a sok
 Borzasztó tünemény s tűz, vész villong a sötétben,
 S harsog az ég iszonyún s míg az éjt a majd kibuvó nap
 Szét nem üzé, minden fület, arcot tölte ijedtség.
 665 A tengert se kisebb robogás tölté be. A zápor
 Tajtékot vere rajt s a hajót sok vízzel elönté.
 Észrevevék a tengert néző isteni lények
 A szirtektől elállt nászad s a kemény fiatalság
 Mennyire küzd. A kelt részvét tőlök nagyokat várt.
 670 Jelt ada hát elsőben is a ragyogó paizsos Szűz,
 Villámló fáklyát vetvén le; alighogy a nagy bérc
 Félrevonult, az a bösz szirtekre, amint szállt,
 Gyenge világot szórt. Felbátorodának a hősek,
 Hogy látták az utat. „Megyek“ ugymond Aesonides, „légy
 675 Isten bár, vagy nem, nyomodon.“ S rögtön neki ront a
 Zajgó ár közepének, füst-fellebbe borítva.
 Távozván a hegyek, kezdé a visszaömlött hab
 Vinni a gályát most s feltűnt a kinyílt sikon a nap.
 Ámde a kormányos se vitorlát nem bir eresztnei,
 680 Sem menekülni evezve, előtermettenek ám mert
 Újból a Cyaneák; árny száll a hajóra; közelgnek

- A sziklák : hanem im Júnó s Pallas az egekből
 A két szirtre leszállnak együtt ; ezt fékezi lyánya,
 Azt neje Zeusnek, mint a hogyan otromba bikákat
- 685 Szoktak szarvuknál fogvást járomba szorítani.
 És most, mintha csak a Vulcán tüze, túrva fövenyt fel-
 Forralná a vizet, lent oly robogás van ; az össze-
 Tódult hab szorul és a hegyekre csapong a rekedt víz.
 A szűk köznek most neki hajtnak erősen evezve
- 690 Mind s a hajót a lökések közt így átszoritották.
 Mégis a hátulsó orom a sziklához ütdődött
 S (szörnyűség!) a bércre esett egy része ; a többit
 Meg csak az ég menté. Feljajdul a nép, hiszi, mindkét
 Oldal széljelment. Nem vár több ilyen ütdődést
- 695 Tiphys már s megy a vész közepéből ujra a síkra ;
 Vissza se néze előbb a szikla-megülte szorosra.
 Más se pihent egy sem, csakis amikor a feketéllő
 Partok előtűntek Rhébának lassu vizeivel,
 Akkor nyugtatták kezöket s kimerülve ziháló
- 700 Melleiket : valamint mikoron rémeit a pokolnak
 Alcíd s társa Theseus szétűzvén, csókukat adnak
 Egymásnak, mihelyest sápadtan a napra kiértek.
 Még a vezér maga sem vala ment aggálytól egészen.
 Nézvén a tengert : „háj“ mond, „mily isteni végzet
- 705 Mére reánk enyi bajt ? hogy későn birjuk elérni
 Phásist. Cholchis a gyapjút még ha id'adja is önként,
 Vissza e szirteken át mint jussunk ?“ Így zugolódik,
 Nem tudván, hogy Zeus azokat lekötötte örökre
 S a végzet kiszabott rendében az vala irva :
- 710 Hogy ha e szirtek közt egyszer nászád mene már át,
 Akkor e századokig járhatlan volt szoros, amint
 Meglát nászádott, bámúl s a tenger egészen
 Messze királyok- s nemzetekig szabadon utat enged.
 A kicsapó hab elől part messzebb nem mene másutt,

- 715 S bármilyen nagy is a tyrrhénumi víz, meg az Aégán:
 Ily árt nem hányvet, s a két Syrtis kicsiny ehez.
 Mert ide a szárazról is sok nagy folyam ömlik.
 Mondjam-e a hét ágú Ister mint szaporítja,
 Mint Tanais, s a sárga Lyces, Hypanis, de Melás is
- 720 Itt a vizet? s hogy mennyire megtágítja az öblöt,
 A maeótisi ár? A folyóknak íme seregével
 Megtöri sós izit a tenger; míg enged a hűvös
 Éjszaki szélnek, s tél elején könnyen befagy aztán.
 S amint e vizeket, vagy fagyva találta a medvész,
- 725 Vagy forrongva a partnál: úgy vagy egész telen által
 Víz lepi a tért, vagy mereven áll rajt a dagadt hab.
 S egy felől Európára feszül sok görbületével,
 Más oldalt Asiára hajolván, scytha ivet képz.
 Ott árnyas felhők lepik el mindétig a tengert;
- 730 Nincsen idő bizonyos: ki nem enged a tenger az első
 Napra, vagyis ha tavaszkor, a nappal az éjjel egyenlő:
 Csak bika-jegy múltával tér meg partihoz ismét.
 Már Maryandinum fövenyére jutott el a gálya.
 Rögtön mén a királyhoz a szárazföldre Echion,
- 735 Ily izenettel: hogy ha a haémoni válogatott had
 Még jut eszébe, fogadja a fáradt hősöket el most.
 Hallva achívookról Lycus, üstöllést jön örömmel,
 S Aesonidest s seregét fejedelmi lakába vezette,
 Mely bebryx diadaljellel most lőn diszesítve.
- 740 S ott a grájoknak közepette szelíden imígy szólt:
 „Itt ez nem vakeset; titeket, hiszem isteni végzet
 Juttata hozzám, kik megutáltatok vala, mint én
 A vad Bebryciát, s népén diadalt is ülétek.
 Hű frigyesek mind, kik közös ellenségre találtak.
- 745 Én magam is, ki nem épp oly messze való vagyok, érzém
 Már Amycust; gyilkos fövenyén sujták le öcsémet:
 Rajta ezért boszút állandó, felkelve hadammal,

- Akkor törtem rá, amidőn ti feszítve vitorlát
 Jártatok a szoroson. Látám őt véribe fúltan
- 750 Tengeri szörnyeteget képezve heverni a parton.
 Azt nem bánom ugyan, hogy elébb utolérte halála :
 Mégis jobbszeretém vala, hogyha a harcba vasamtól
 Dől ki a zsarnok, mintsem hogy maga szabta uton hunyt,
 S hogy méltán ázott víkeztyűje véritől által.
- 755 Válaszol Aesonides : „hát ott a hegyekben az a tűz
 Tőled volt ? a te táborodat látám a habokról ?“
 És most Zeus vérére mutatván, monda : „im itt van
 Pollux ! ez, kinek ő gyúlólt lelkével adózott ;
 E hős az, ki körül szemeit meregette utószor.“
- 760 Majd a terem közepén ülnek pompás lakomát és
 Áldják a közös isteneket, kikkell kiveszíték
 Berbyciát. A közös vágynak s zsákmánynak örülnek.
-

ÖTÖDIK ÉNEK.

- Nem kele másod nap Phoebus fel örökre Olympon :
Elragadá a halálos kór hamar árgosi Idmont.
Nem vala nála titok, hogy végórája közelget.
Látván Aesonides, hogy már csakugyan telyesülnek
5 Phíneus jóslati : Idmon után most többeket is félt.
Szép temetést rendez : társára od'adta Dolion
Ritka művészettel himzett fejedelmi palástját.
Sírnak földet adott a gazda Lycus. Keseregve
Hozza hajórol az Idmon vértét Mopsus ; az erdőn
10 Egy rész oltárhoz fát vág ; más mint augurnak
Zöld lombbal koszorúzza fejét s megeredt zokogás közt
Helyzik a gyászpaddon el — jutván végnapjok eszökbe.
S im siratói s a végtisztelgést tett jelesekéből
Most ama férfiut is, ki a gályának vezetője,
15 Típhyst megszállván a mirigy, elrémul egész had
S egy hangon mind ily szomorún sóhajtnak az égre :
„Csak most hallgasd meg kérésünk tegzes Apolló,
Tartsd meg, atyánk, e főt számunkra — csak ezt, ha van egy kis
Gondod ügyünkre ; nagy a válság amelybe jutott már.
20 És minden dolgunk kezein fordúl egyedül meg.“
Szél hordá szavukat : nem hallgata rájuk a végzet.

- Mint ahogy a végéhez már sebesen közelít
 Agg szülőt körülötte síró kisgyermeki kéri,
 Éljen még, amíg ők gyengék s apjokra szorultak :
- 25 Éppen úgy óhajtják vég percibe társai Tiphyst
 Tartani mások előtt életbe ; de elveszi tőlök
 A jégkeblü halál, noha Idmon imént mula csak ki.
 Holtan is őt jajgatva marasztják a minyások,
 Vinni se hagyják, mignem utobb máglyára ereszték
- 30 Nagy nehezen a merev hullát ; könnyvel s adómánynyal
 Hintik el a lángot — halmozva a gyászos ajándék.
 És a vég ölelést amidőn immár megeléglék,
 S kezde ropogni a tűz : olybá tetszett vala, mintha
 Égne a gálya s a víz közepén hagyná el a tábort.
- 35 Aesonides ki nem állta tovább ; látván a rakáson
 Égni a két kedves hullát ily szókra fakadt ki :
 „Mért egyszerre ilyen haragossak ránk az egekben
 Isteneink ? érdemlik-e küzdelmink e fenyítést ?
 Szörnyűség ! im a biztos parton két temetésem
- 40 Egy nap alatt. Ugyan oly sok-e nálam a jött fiatalság ?
 Egy részről a halál ragadozza ki, másfelől önként
 Elhagyom emberim én örült ! hol Típhys, úgy Idmon
 A jósló ? hova lőn a szörnyű mostoha réme ?
 Mint haladunk nélkülöd odább a tengereken most
- 45 Thespiades ? ha te nem szemléled fent az oromról
 A hetevény csapatát, s mely éjjel irányt ad, a göncölt ?
 A minyásokat, a gályát, jegyeket kire bízod ?
 Éjeit Aesonnak mostmár ki teendi nyugottá ?
 Hát küzdéssiddel s hogy a jó álmot szemeidtől
- 50 Annyiszor elfogtad s Colchis közeledtin úgy aggtál,
 Ezt nyerted ? háj Phásis s Aea ma nincs közel immár !
 Ó ezután is, üres szellemben hogyha marad gond,
 Légy, kérlek mint árny vélünk, avatottja az égnek
 S oktasd nászádod vezetőjét.“ Ahogy e szókat

- 55 Végzé, a hősek csupa csontjait látta a tűzben.
 „Ily idegen földön mégis marad egy vigaszunk“ mond :
 „Az, hogy e kedves párt szét nem választja a föld sem.
 S csontjaikat sem sír, se veder nem zárja külön, de
 Együtt, mint tengerre jövének halni meg együtt.“
- 60 Nem késnek sokat ; amint a két holtat a társak
 Elsíraták, eleven gyeptől zöld halmot emeltek
 S hamvaikat Lycus ótalmába ajánlta Iáson.
 Búsán töprengnek, ki legyen megbízva a nászád
 Kormányzásával, mit kér Ancaeus, úgy a jó
- 65 Nauplius. Erginust maga hívja titokszerű végzet
 Folytán a jármű. Evezőt ragad újra a többi.
 És mint a bika, melyre jutott a csorda uralma,
 Vigan jár fel alá, köz hódolat- és szeretettől
 Fogva körül : oly jó kedvvel száll síkra az újdón
- 70 Kormányos ; miután a derült éjben Helice is
 Biztat. Már a hajó túrá orrával a tengert,
 Már megvála farán is a csendes földtől a horgony.
 Majdan délszaki szélről hajtva a bús Acherusist
 Félrehagyá, úgy Callichoront, mely híres a Bacchus
- 75 Éjjeli ünnepiről. S ez nem mese. Bacchus e vízben
 Mosta le botjáról a keletben rátapadott vért.
 Azt, miszerint a veres tenger végszéleinél vitt
 Harca után itt táncola, itt csórtette az ércet,
 Béfedvén ázott szarvait lombos venyigével,
- 80 Most is tudjátok ti folyók — boeótisi Thyás
 Így szereté vala ötet látni, így árva Cithaeron.
 Fáma a nyughatlan befutja azonban a holtak
 Országát, fennyen hirdetve a hős ivadékot:
 Hogy már a jobb sors haza kísérendi az Argót,
- 85 Hogy már a tenger tengerhez kötve van, állnak
 Már a Cyaneák. Fejököt kiemelni szeretnék,
 Kikben a szeretet, vagy a verseny vágyja buzog még.

- Ámde a végzet hajthatlan, csakis egyet ereszt ki
 Nézni a szép tábort, ki temetve van ottan a parton.
- 90 Ez Sthenelus; ki, minőnek látta a harcos Amázon
 S milyen volt, mikor Alcid fegyveresen temeté el,
 Olyannak tetszék amidőn sírjából előkelt
 A parton; megvillana a víz, mintha a nagy Nap
 Kelne, vagy éjszaki fény üzné a fellegeket szét.
- 95 De meg a hősek alig pillanták, már besötétült
 S búsan a mélyre leszállt ismét. Mopsus mig az égen
 Nézdeli a jegyeket, sírját meglátta a parton,
 És betakarva fejét, szentelt bort önte a hamvra.
 Odrysius meg a látott árnyak békedalát is
- 100 Szépen élénekelé búrok kísérete mellett
 S aztán emlékül lantját otthagya a sírnál.
 A nászádot erős szelek érvén, elfuta immár
 Cróbialus, meg a tőled Típhys, végzeted által
 Megvont Parthenium, mely mint mondják, Triviának
- 105 Hü vize -- Ínópust sem kedvellé úgy az anyja.
 Majd a Cromna hegyeit s a halvány színű Cytórost
 Hátrahagyák a hajón, veled együtten Erythia.
 Újra leszálla az éj; már a magas ormu Carambist
 Horzsolják; a vízbe Sinope árnya rezeg már.
- 110 Assyri öblöt ölel körül a dús földű Sinópe;
 Nympa korába kijátszá Zeust a beléje szerelme
 S isteni kérőkön tuladott; csele által a kedvelt
 Szűznek rászedetett Halys, úgy rá szinte Apolló.
 Társul adá e helyen jó kedvéből a szerencse
- 115 Autolycust, Phlogiust és Déileont is, az Alcid
 Egykori bajtársait, a kik úgy tévedtenek erre;
 S ahogy a gráj csapatot láták a pelászi hajóval,
 Futnak mindjárást a parthoz, kérve, fogadnák
 Őket társul. Örül a vezér hada e szaporodtán,
- 120 És hogy az árva evedzőket lesz már kire bízni.

- El lőn érve Halys, meg a sok tekerületű Íris
 S zord Thermódon, a mely morog a sós víz közepén is.
 Grádivnak szentelt s gazdag zsákmányu folyó ez :
 Mert szüzek áldoznak neki mént s baltát fogadásból,
- 125 A hányszor jőnek diadallal a táborozásból
 Massagetát s médust hurcolva ; mivelhogy e hős nép
 Ágyékából eredt, neki apja ez isten ; azért is
 Távozik innen a haemoni had Phíneus szava folytán !
 Majd a vezér, fordúlva az új társakhoz, imígy szólt :
- 130 „Most ti beszéljétek nekem el harcait s diadalmaid
 Herculesemnek, s amiket a hadak istene földén
 Tettetek önmagatok.“ S mikor ezt mondá, szomorún el-
 Némula. Hall szekerekről, a nőkkeli háboru terhes
 Voltáról. Mondják, mint hullt le szekerről egyik szűz ;
- 135 Mint vitt félholtan tengerbe szülővíze egy mást ;
 Melyik fut vala, vesztve paizzsát, vesztve tegezzét,
 S Hercules ijjától mint lőn leterítve utóbb is,
 És mint ingerlé a szekercés népet a bosszú
 S őt siratandó apja ; a női vezér maga mint félt,
- 140 Mint dühödött ; öve mennyire tündöklött az aranytól.
 Ott a föld rejtett barlangiban éjjelen által
 Folyvást hallani a chalybok működését, amint a
 Fegyvereket gyártják. Grádivé parasztid, ez első
 Háboruszerző nép műve zeng most szerte a földön.
- 145 Mert míg a vas nem volt fészkeből ásva ki s öntve
 Fegyverré, fegyvertelenül bolygott vala szét a
 Bús gyűlölet, tehetetlen bosszu, s a lomha Erynnis.
 Már a genétei Zeus bérceén és a tibaréni
 Zöld tón túl járnak, hol férje fejére a szült nő
- 150 Asszonyi kontyot köt, s vele fekteti el gyerekágyát.
 Bámuljátok a még nem látott mű lobogóját
 Ti is mossynok, s Macronnak bérei lakói,
 S kóbor byzérek s Philyrának partja, a mellyet

- Látogatott egykor szarvas ló képibe Saturn.
- 155 A végső öböl is látszik már és a Prométheus
Szörnyű fekhelye Caucasus, amint nyúl fel az égbe.
Alcides is a Titánt felszabadítani ma hozta
Épp ide a vakeset; már rázta a bérceit erősen
S azt a rajt régóta hevert zúzos pocsalékkal,
- 160 Ahogy a láncot megragadá, leteperte tövéig.
Hátrafesztve a bal lábát; harsog bele a nagy
Caucasus; és ugyanekkor a hegygyel egyembe fölülről
Dőlnek a fák s elzárják tengertől a folyókat.
Oly robogás kél, mintha az ég boltját le akarná
- 165 Dönteni Zeus, vagy dűlni alól Neptún fel a földet.
Borxad a végetlen tenger, megborzada túl is
Armenián az egész Hiber; és mert visszaverődtek
A habok, újra a Cyancáktól félt a hajóhad.
Már közelebből hallani a chalybok zörejét, a
- 170 Szirtei szétszakadozta alatt vajudó hegyet, és a
Titán nagy nyögejét, míg izei tépetnek a sziklán.
Erről a társak nem tudván, (mert hát ki hihette,
Hogy most e hegyeken itt Alcíd váltani szavát bé?)
Folytatták utukat, s csak bámulták a hajóról,
- 175 Hogy beterítve a part szórt hóval s szirtdarabokkal,
S fönt roppant szárnyas vergődik haldokolás közt;
És hogy rút feketés zápor szakad a levegőből.
Ahogy a nap közelíte a vízhez, kezdte a fáradt
Hadnak az óhajtott Colchist kimutatni világa,
- 180 Ott hol a nagy Phásis tajtékzó torkolatával
A tengerbe ömöl. Mind ráismernek a tá'ra,
A jelek- és meg a sorba bejárt népekről ítélve
Hát a hajót a folyónak eresztik. Feltűne égen
Pallas; s Júnó is szárnyas fogatával előállt.
- 185 S míg a vezér sebesen hajt a víz torkolatának,
Nyárfa-csoportot lát, s a gát közepébe viruló

- Dombon észreuvé sirját Phrixus-rokonának.
 Párosi márványból ott áll melette szegény jó
 Huga, amint remeg egyfelől a vad mostohaanytól,
 190 Majd meg a tengertől s fél nyúlai kezével a koshoz.
 Rendeli, állítsák a hajót meg s kössenek itt ki,
 Mintha az a Pagasae, vagy hon vize volna, hová ért.
 S itt maga szentelt bort nyujtván tág öblü pohárból
 Áldozatul, szólítja az árnyat s ily szavakat mond :
 195 „Phrixe, nemünkre, tieddel egyenlő vállalatomra
 Kérlek, ügyem pártold s védj engem e messze vidéken.
 Annyi szoros tengert és vést állván ki utamban,
 Phrixe, segíts, jusson kegyelettel honnod eszedbe.
 Hallgass meg te is, akit már hijjába fed a sir,
 200 Tengeri istennő, állj részire ten feleidnek.
 Vissza mikor szállítandsz engem már ? az aranyfürt
 Sestost s a vészes tengert meglátai ha fogja ?
 S ti erdők s szíves fogadóim colchisi földek,
 Mondjátok, hol csüng szentelt fán a dus aranyfürt ?
 205 Úgy számodra, Zeus fíja, kít szüle éjszaki sarkon
 Arcadi istennő (csak tûrd Phásis folyamán el
 Pallas bárkáját) kész lészen az áldozat, oltár
 Földemen otthon ; tiszteletes képed folyam archan
 Állni fog ott, Phásis, s oly nagy lesz, mint nagy Enipeus
 210 S mint Inachus apó aranyos medrében amily nagy.“
 Mondá, s a nélkül, hogy a kormányos keze érné,
 Órral a nászad viasszaszökött s biztos jelül egyre
 A víz torkolatát s tengert nézgelte. „Im“ úgymond
 Jáson, „hivsz magad is. Már visszajutunk.“ S az egekhez
 215 Mondva imát, leszerelteti a társakkal a gályát.
 Aztán hoznak bort, buzdítót bármi esetre ;
 Esznek is egy keveset s a zöld parton lehevérnek.
 Kezdi más éneket itt, Musám ; a thessali hősnek
 Zengjük el általad ismert harcait. Erre magamnak

- 220 Nines nyelvem, sem erőm. Furiákról, gyermeki undok
 Cimboraságról, egy fene szüz fenyegette hajóról
 Lesz szó; szörnyü csaták támadnak mostan a síkon!
 Mégis előbb gonosz ármányairól szólok az álnok
 Napfinak, a méltán megesaltnak s elhagyatottnak.
- 225 Kezdem azon: mikor a már éltes Phrixus a Napfi
 Várában kinos élete pályáját befejezte.
 Gyász temetése alatt egyszerre csodálatos egy láng
 Tűnt fel az égsarkon, nagy fénye mutat vala kosra,
 S felzavará az egész tengert, noha Phrixus a kosbört
- 230 Balsorsát jelző emlékül Mars ligetében
 Hagyta, a tündöklő aranyat tölgyfára terítvén.
 Egyszer a hallgatag éj idején maga megjelenék ő
 Szörnyü alakba s ipát ijjesztő hangon e szókkal
 Verte fel: „ó te, ki engem honnomból elűzöttet
- 235 És szállást keresőt itt e városba fogadtál
 S majd megkínálván lányoddal, vődül ohajtál:
 Országodra csapás s pusztulás jönni fog akkor,
 Hogyha az álom szállta ligetből orozva lesz a fűrt.
 És Médéa, ki most mint szentelt nő Hecatének
- 240 Zeng szüz énekeket, férjhez menjen, ha ki kéri,
 Bárki legyen s otthon hajadon fővel ne maradjon.“
 Így szólt s nékie egyszersmind oda nyújtani látszott
 A vészes gyapjút; hanem ekkor a csalfa aranyról
 Ömlött fény a boltozaton át mind kiröpült volt.
- 245 Reszketten riadott fel az ip s fordúlva imával
 Isteni apjához s keleten feltűnt kocsijához,
 „Hozzád szólok“ mond, „nemzőm s védője ügyemnek,
 Mindeneketlátó! most vizsgálđ szemmel a földet
 S tengereket; ha akár házamba találna szövődni
- 250 Ellenem a csel, akár idegentől: nyomba tudósíts.
 Úgy te, kinek szentelt tölgyfádon villog a gyapjú,
 Örködjél, Grádive; csinálj zajt fegyvereiddel

- S kürttel az erdőben, hallják szavad éjjel is ottan.
 Még el alig mondá: Caucás hegyről, nem az égnek
 255 Tudta kívül, leszökött kígyó elnyúlva az erdőt
 Békeríté s a görög táborra tekintgete távol;
 Vigyáz, hogy minden gonoszat, mit jósola Phrixus,
 Gátoljon. Médéa, ki még fejlett kora sem volt,
 Albai zsarnoknak lón mátkául eligérve.
- 260 Másfelől a várost jóslók s jelek által eközben
 Egyre ijeszti az isteni intés a bejövendő
 Vészszel; visszaadatni kívánja a jóspap az átkos
 Gyapjút, hogy legyen az kárára a haémoni földnek.
 Ennek a Nap fíja, tudva miket mondott neki Phrixus,
- 265 Bosszusan elleneszl, népét nem nézve a zsarnok,
 Csak maga legyen ment. Most az, ki utánna legelső
 Rangra, s anyúl vele egyszersmind testvér vala, Perses
 Megtámadja ezért. Követé a vezérre talált nép.
 Erre amaz bőszülve, magas székeről előront
- 270 S szétüzi a főrendeket; őt pedig, a ki a csélesap
 Népben bízva a trónt e merénnyel hitte elérni,
 Fegyverrel fenyté. Mire elkiszökött vala Perses
 Nagy boszuval s fellázította az éjszaki részt mind.
 Majd sokezer fejedelmi sereggel a város alá jött.
- 275 S minthogy először a harc megcsalta, a bástyafalaknál
 Állást vón. Most holtjai eltemetésire két nap
 Tartott mindkét fél fegyverszünetet; s ez alatt a
 Helybeii parthoz elért vala már a thessali hadfő.
 Már a halandó nem terhes sorsán könyörülő
- 280 Éj a kifáradt földnek nyugalmat hoza ismét.
 De Júnó s nagy Zeus szüz lánya azonba magokban
 Sok gondtól terhelt szívvel tanakodtanak együtt.
 A Szüz előbb így szólt: „nagy erőnkkel kikre rohanjunk?
 Láthatod, im Cholchost mily háboru szállta meg, és mily
- 285 Helyzetben van most. Itt Perses: amott nem egyenlő

- Haddal készül a harcra a Napfi. Ki részire álljunk ?“
 Júnó erre : „ne félj,“ úgymond, „hogy téled a tábort
 A hova vágyad vonsz, elzárjam ; im aegised izzad,
 Izzadnak lovaink is a vágytól. Áll a határzat
- 290 Nálam védeni Aeétest, noha ismerem álnok
 Lelkit ez embernek — hálát nem ad értte hadunknak.
 Mit se tesz : akkor majd más fortélyhoz nyulok ismét“
 „Ám legyen ; illendő intéző szódra hajolnom“
 Monda reá Pallas ; „csak kérlek, tedd, hogy Iásont
- 295 Élve vigyük haza és a magunk alkotta hajónak,
 Hánykódása után adjunk helyet a mi egünkön.“
 Emberi érdemet így méltattak az istenek akkor !
 De szomorúbb éjjök nem volt a haémoniaknak,
 Úgy nem rettegtek soha ; mitse viván ki eleddig,
- 300 Bár itt már Phásis s bár győztek a Symplegadákon ;
 És hogy míg a király várába nem érnek, előttök
 Még minden kétes, s hajszálon függ az egész csak.
 Főkép Aesonidest tartá örökös habozásban
 Gondba merült esze, mely mást meg mást tervezze mindig.
- 305 Mint amidőn Zeus, aetheri várából ha kivillan,
 S a hetevényt megnyitván, ontja dühöngve a záport ;
 S vad hófergeteget, melytől egyszerre fehér ár
 Vesz fel minden tért ; vagy vészes háborukat küld
 S más eseményeket a népekre a végzetek útján :
- 310 Úgy gyötré ekkor más meg más nagyszerű gonddal
 Mellét bús sohajok közben a vezér, ki szeretné
 Látni a gyapjat, s válság óráját valahára.
 És most, földre lesütve szemét, a néma tömegben
 Így szól hőseihez : „no, amit ti merétek először
- 315 Megkísérteni és mitől úgy irtóztak apáink,
 Megvan : elérkeztünk, a világ nagyját behajóztuk.
 Nem csala meg sem a tenger ezernemű úta, sem a hír,
 Nap fija Aeétes hogy uralkodik éjszak e részén.

- Majd ha tehát a nap kisüt a tengerre, azonnal
320 A városba be kell mennünk, megtudni a zsarnok
Szándékát. Én gondolom, enged; nem lehetetlen
Amit kívánunk: de ha kérelmünkre kevélyen
Fogna felelni — mihez készen kell lenni előre,
Akkor, mily úton vigyük a gyapjút haza, mindegy —
325 Szükségben a szemérem mindig félreteendő.“
Mondá. S most kik menjenek a városba be véle,
Sorsra bocsátja, s egész hadból ki kilencere jön a szám.
És azután a közel lévő circói mezőn át
Vesznek utat s indulnak nap keltén a királyhoz.
330 Éjjeli szörnyű álmai Médéát felijesztvén,
Amint észrevevé, hogy már elmúlt a sötétség,
Első békítő sugarára a napnak azonnal
Ment ágyából az éj rémeit lemosó folyamokhoz.
Mert amidőn lankadt tagait csendes teremében
335 Mély álom szállván meg, gondtól mentve pihent volt:
Látta magát Hecaté berkéből félve kilépni;
S hogy mikor atyja felé indult, gátolta a tenger;
S míg a körülte levő szörnyű vizen ő maga bámul,
Öcscse utánna törekszik; majdan látta, hogy ijedt
340 Gyermekeit fenyegette öléssel s a leölöttek
Még remegő tetemeit szanaszét hajigálta sirás közt.
E jeleken megdöbbenvén Phasis folyamának
Partjaihoz mene egykoru scytha szüzek csapatával.
Kész Proserpina volt; valamint mikor ez kikeletkor
345 Társaival béjárta Hymettus s Aetna virányit,
S vagy Pallást követé, vagy karján vitte Diána,
Túlhaladá minden társát fenséges alakja.
Még nem volt sápadt, nem vette diszét el Avernum.
Olyannak látszott kettős fáklyája tüzenél
350 A pártás Colchis, míg meg nem utálta szülőt.
S amint távolban a folyam hűs torkolatánál

- Látta a férfiakat halkkal közelíteni, megállott
 És félénk hangon nevelőnjéhez imígy szólt :
 „Mily csapat itt ez anyó ? imé egyenest mi félénk tart,
 355 Fegyvert s öltözetet nem láttam még soha ilyent.
 Jer fussunk, kérlek ; nézd, hogy hol biztos az erdő.“
 Erre a szüzi szemérem s erkölcs nagykoru öre
 Hénioché, kire a gyermeknevelés vala bízva,
 Ily szókkal biztatta növendékét az ijedtet :
 360 „Nem jó ellenség, sem erőszak ; semmi veszélytől
 Nincsen mit félned. Bibort veszek észre kívülről
 Lángzó vértelken s füveget békés olajággal.
 Gráj nép lesz, mindenben a gráj Phrixusra hasonlít.“
 Ilyeneket mondott. Júnó meg most a vezért, kit
 365 A huzamos gond és sok munka megedze amúgy is,
 Még daliásb magas ifjú termetté alakítá,
 Úgy hogy nem Talaust és Ampycidest, de a csillag-
 Űstökü Tyndaridákat is egy fővel haladá fel.
 Éppen ahogy nyáron, amidőn égetve süt a hő
 370 Sirius és vészes sugarával az üstökös éjjel
 Lángol : fényét veszti a medvész és maga a nagy
 Juppiter is, noha a szántóföld és a folyóknak
 Felmelegült vize óhajtnák, ne tüzelne úgy egy sem.
 Ámbár megsáapult ijedtében a királylány
 375 S elnémult : de azért bámúlt és hátrahuzódván
 Egy kissé, a vezérre szegezte szemét ; ki azonképp
 Számos társai közt egyedül őt vette szemügyre ;
 Látta, hogy ő feje és úrnője a szüzi csapatnak.
 S kezdi : „ha istennő vagy s dísze a fényes Olympnak :
 380 Úgy ez az arc s ime fáklya Diánát sejteti benned,
 Kit fegyvertelenül, békét élvezve vezetnek
 Caucasuson lévő önnön folyamaihoz a Nymphák ;
 Vagy ha e föld lakod és tán innen eredne családod :
 Boldog szüle, ki szült, s még inkább az, ki idővel

- 385 Elnyer s élete társául köthet le magához.
Nyújts részünkre segélyt, fenség; vendégül akartunk
Jőni mi gráj nemes ifjak — hajléktokba igyekszünk.
Kérünk, bárki királytok, minket elébe vezess bé,
S mondd meg elébb, mikor és mint szólhat véle az ember.
- 390 Mert nekem, a ki nem ismerem a tájt, e zavaromban
Isten adott téged; magamat rád bízom egészen.“
Mondá s várta a választ. A hölgy, akit a félés
S szűzi szemérme kevésbé késlelt, majdan imígy szólt:
„Kit tudakolsz, az atyám: Aeétes; vára amott áll,
- 395 Hogyha ki bírod a kettős halmot venni szemeddel.
Tartsatok arra tehát; e lány itt elvezet; ám mert
Másfele nagy tábor s gonosz ellenség lepi a tért.“
Ezt mondván, maga más úton megy a honni folyamhoz,
S végzi sikertelen áldozatát részére az éjnek.
- 400 Jáson is a kalaúz szolgálót nyomba követte.
Ködbe borúla utuk. Júnó nem hagyta a férfit
Látszani, hogy ne vigyék hírét a királyhoz előre.
A város közepén s a nép közt jár vala immár,
Amikor a vezető elkezd: „ez itten a Phoebus
- 405 Temploma, ahova, mint nemzője lakába, szokása
Jőni királyunknak hallgatni ki nagy s kicsi kérőt.
Könnyen enged igaz szót — atyja jelen van, az inti.
Erre legott azok a mutatott ajtó küszöbén bé-
Lépven, azt hitték, a sugárzó isten elébe
- 410 És az örök ragyogásu világ várába jutának.
Oly fény tűnt fel a hajlékban. Ott áll a nagy Átlás
A mély tengerben, térdén zúzódik a hab szét;
És hátán a vén maga húzza az égi tüzelgő
Méneket, és ő hoz nappalt a boltos Olympra.
- 415 Ezt követik rövidebb körben nővére s a csopros
Pliadok amint jó nedves fűrtjeikből a sugár.
Tetszván a templomban a hősnek a többnemű képek,

- Amint a kettős szárnyú ajtóra tekintett,
 Ott a colchisi törzs eseményeit látja lefestve :
 420 Mint támadt a getákra Scesostris haddal először ;
 Veszte után mint vitte övét a thébei vízhez
 S Phásis földre és nevezé Colchósnak emezt el ;
 Arsinoët hogy ohajtják vissza azok, meg a esendes
 Langy Phárust s a záporosó nélkül zsiros évet ;
 425 S a len nadrág helytt mint öltnek sarmata vásznat.
 Otthoni béreci közt zaklatja szerelmi dühében
 Aóát a jövevény Phásis, s az ijedten elejti
 Tegzét, s féltve szüzességét, fut, végre kifárad :
 S ekkor a győzöttet hozzáköti isten e vízhez.
 430 Ott siraták ifjú Phaëthont nővéri a nyárfák.
 Éridanus viziben feketés perzselt tömeg úszott ;
 Téthys a szétszórt nyaklót, tengelyt és az apának
 Bosszújától félt Pyroist nehezen szedi össze.
 Sőt jós szellemü műbe kivése Mulciber itt a
 435 Fénylő gyapjút s érte jövendő grájokat is még.
 A pagasaéi hajót abdálják árgosi fejszék ;
 Isteni nő intéz kormányt, az hajt evezőket,
 Jó felgyűrt karral s maga áll élére a hadnak.
 Kél a Notus s egyetlen nászad látszik a tenger
 440 Nagy sikján ; Orpheus lantjának örülnek a fókák.
 Phasis partjaihoz fut ijedten a colchusi népség ;
 És a királylány is, ki után nemzője kiáltoz.
 Város volt szemközt, két tenger folyta körül, hol
 Tánc s zene közt tartott nászéjt fejedelmi teremben
 445 Örvendezve a vő, ki előbbi nejét odahagyta.
 A Furiák boszusan nézik fönt ; rajt a hitestárs
 Sir termébe s az ágyas végett nagy dühbe jöve,
 Vészes ajándékul fátylát s gyémánt koszorúját
 Rakja elő, (mi alatt sok kinját mind ki panaszlá)
 450 Hogy majd otthon az oltárnál ezt öltse az ágyas

- Diszítményül fel; s mikor ég majd rajta a méreg,
 Gyűjtsa fel a palotát. Vulcán efféle csodákat
 Gyárta a cholchusiaknak, s bár még senki se tudta
 A mű jelentését s hogy a véres nő ki a légben
- 455 Szárnyas kígyókon, máris mindenki utálta,
 Sőt a művön maga is felakadt vala a minyás nép.
 A nap magzata most az atyai hajlékba belépett.
 Oldala mellett volt még kiskoru gyermeke Absyrt,
 Őseihez méltó s jobb sorsra, ha megmarad épen.
- 460 Ott vala a vőül már megjött álbai Styrys,
 Késleli nászát a harc; ottan az aeolidák is:
 Phrontis, meg testvéri Melas s Argus, kik a Phrixus
 Magzati; úgy a könnyű lándzsájú Cytisorus,
 S még többen, kiket a Títán ivadéka tanácsos
- 465 Ranggal tisztelt meg — s a harcra hívott fejedelmek.
 Most int társainak s kibuvik borujából Iáson
 Tündöklő arccal; besüté Cita emberit a fény!
 Érintkeznek; kérdik a hősektől, mit akarnak,
 S kik legyenek. Jáson látván, hogy mint lesik a szót
- 470 Szájából s hogy a körben a zúgás megszűne immár,
 Így kezd a bámész zsarnokkal szembe beszélni:
 „Fő hyperioni vér! kit az ég méltónak ítélé
 Első látogatásra az első tengeri gályán,
 Hogyha talán földink Phrixus szolt egykor előtted
- 475 Thessaliáról, s emlegeté a pelásgokat olykor:
 Ím azokat látod velem itt, sok tengeri küzdés
 S vészek után. Phrixussal azonegy vérből eredtem,
 Ősünk mindenikünknek Crétheus, Aeolus és Zeus
 Neptúnnal, meg a Salmóneus lányával egyemben.
- 480 És ide én nem jöttem fegyverrel boszútállni;
 Sem magadért, bár szép hírednek a thessali földön
 Hódolok is; mert kedvet ugyan ki is érzene önként
 A vad tengerhez, s dörgelmes Cyaneákhoz?

- Am Peliás, aki Phoebus atyád neviben bitorolja
 485 Vak sorsból a királypálcát amaz isteneket szült
 Számos városokon s gyönyörű ör szarvu folyókon,
 Ő teszi életemet kockára parancsai által;
 Vet rám sok nehezet; szétküldöz, mint teve Argos
 Zsarnoka, a Sihenelus fia Alcíddal: de azért én
 490 Csak tűröm jármát, s becsületből nem vetem azt le.
 Most meghagyta, hogy én neki zsákmányul az arany kos
 Gyapját bármi uton meghozzam. Nézd kegyesen azt
 Érdememül, hogy hódoltam vala íme parancsnak,
 S több jót tettem fel rólad, mint mit Peliás vár,
 495 És hogy még véled frigyet is köthetni reméltem.
 Hogyha a célt fegyverrel akartam volna elérni:
 Ád vala Ossa hajót s hőst, úgy Pindus nekem annyit,
 Mennyi a mérész Bacchust s Perseust sem követé rég.
 De engem pusztán becsület, s a tiszta jogérzet
 500 S Phrixussal fennállt szíves viszonyod hoza hozzád,
 Aki után birsz már törzsünköl eredt unokákat.
 Bár sem a phryg fők, sem vad telkei Bebryciának
 Nem néztek le mikor jöttem s ki csalárdul, avagy jól
 Bána velünk, a szerint is lőn viszonzozva mi tőlünk,
 505 S érzék isteni vérünket s a pallasi gályát.
 Nagy nehezen a soká keresett Colchisba elértünk.
 Olyannak leltünk, aminőnek a Fáma híresztelt.
 Csak ne nehezteld a minyások e szép hírü tettét.
 Nem kérünk különöst s mire nincs joga ami honunknak.
 510 S hogy ha igaz szónak helye van: hidd, amit adandasz,
 Azt Phrixusnak adod s azt ő viszi vissza honába.
 Vedd kölcsönbe, miket hoztam nagy tengereken át
 Néked ajándokul: itten im ezt a taenari mentét,
 E zablákat, ime gyémántos hűvelyü szablyát;
 515 Ez nemzöm disze volt: az meg kézműve anyámnak;
 Hímze lovas lapithákat rá. Hagyd jobbodat érnem,

- Forrjon a scytha család egygyé; hadd tudja királyom
 Vad szive meg, hogy kit nyert légyen benned a zordon
 Caucasus és fékednek alatta miként szelidül már.“
- 520 Mig ezeket mondá, őt egyre mogorva szemekkel
 Méregeté a király s forrott kebelében a méreg,
 Mint ahogy a tenger fenekéről duzzad az ár fel,
 Éppugy emelkedik a barbár melléből a bosszú.
 Majd a férfi merénye hozá dühbe, majd hogy a grájok
- 525 Országát kitudák; fájt néki, miért fogadá be
 Phrixust oly könnyen s hogy már ki se fél Scythiától.
 Csóváltatja fejét, nevet a fiu kába reményén :
 Ő veszi majd a gyapjut a sárkánytól el az örült !
 Gyötri az is, hogy eszébe jutott a néhai jóslat.
- 530 És hogy a Sors mért küldte reá egyszerre, amonnan
 Persest : innen a thessali gályát; nemde a végzet
 Vég műve ez s már kérik tőle a gyapjut a Párkák.
 Minthogy azonban most a közelgő ütközet a fő
 Gondja : vad indulatit leplezgeti síma szavakkal
- 535 És ily választ ad : „máskor szeretém vala látni
 Jöttötöket, nem most, mikor annyi körülöm az ellen.
 Egy vérem (mert hát kiki ásítóz jogaromra)
 Vég vesztetre tör, ostrom alá vett szörnyü hadakkal.
 Kérlek azért, védjétek elébb a rokon birodalmat ;
- 540 Itt lévén, a harc szép alkalmát ne ereszd el,
 Hadd érezze vasad meg ez ember; majd ugy a gyapjút
 Érdemidért od'adom, bőven megtoldva “ Íáson
 Fortélyt nem sejtván, mond : „hát még ez vala hátra,
 Hogy mit a tengereken szenvedtünk, ahhoz egy ily nap
- 545 Járuljon ? hogy balsorsom tegye még sulyosabbá
 Ím e háboru is ? de keservemet és ama késést
 Mellyet okoz, sok vérrel rőjja nekem le e férfi.“
 Castort küldi legott, vigye társaihoz meg a választ.
 A hosszas várás azokat már nyugtalanítá,

- 550 S amint a tábor közepén láták vala Castort,
Féltökben szívök dobogott. „Ó Juppiter édes
Magzata, mondd, van-e látni hazánkat némi reményed?
Mondd! kiabálák mind. Ő így kezd szólni közöttök:
„Acétes nem olyan vad, mint hírlik, kiadandja
555 Nékünk a gyapjat; de mivel nagy háboru nyomja,
Kéri segélyünket, s a vezér meghagyta: siessünk
Rögtön fegyveresen. A hajó bizton van a távol
Révben, s a folyamot megvédi a szemben eső vár.“
Ugrándoznak elő, kik előtt rhípei legénység,
560 Avagy iber, de egész kelet a maga tegzeivel sem
Birna megállni. Előbb sort képeze a fiatalság,
Próbálgatva, miként szolgál kezeikben a fegyver.
Egynek sem forog a tenger s hona mostan eszében,
Mind az előtte levő szép harcra tekint. Cimereiket
565 Szellő lengeti; tarka virány lesz az út a sok ércetől,
Milyen a tengerből kelt fénylő kartól az aether,
S mint a minő keltében a csillagövedzte arany hold.
A nap magzata néma haraggal néze reájok
S báná, mért fogadott vaktába fel ilyen erőt; ez
570 Nem jobb, mintha az ellenség szállná teremeit meg.
Mégis az asztalnál vidám ábrázatot ölt, és
Aesonidesre köszönt nagy kancsót, oldala mellett.
A ki viszont mutogatja be néki a Zeus ivadékait,
Aeacidák arcait, s a nagy Calydon növedékeit.
575 Szól Alcídrol, a szörnyű hibából elhagyatotttól,
Gyászolt hőseiről, a tengeri, földi bajokról.
Kérdést tész az oly dühösen felkelt haderőkről
Jáson; kérdi, kik itt e barátságos fejedelmek;
Hogy ki az, a kinek ott kardszija olyan feszesen áll,
580 Mintha vasát mindjárt kiakarná rántni hüvelyből,
Hogy harcot kezdjen s vele felforgassa az asztalt?
Erre a lángzó Nap perséi szülötte: „az“ ugymond,

- „A kit most kérdesz, Carméjus, néki szokása
Fegyvereit mindig közelében tartani készen.
- 585 Látnád csak Latagust még, s a vízszülte Choáspest,
Aki, habár hadi ló tejít issza, de arra ha ráül
S féket ereszt, mégsem lustább más jó lovasoknál.“
„Szólj“ mond Aesonides, „még arról is, a kinek olyan
Cifra palástja, s ömöl göndör fürtjeiről az illat“.
- 590 Néz oda Aeétes, s nevit adván ennek is: „ez“ mond,
„A dus Aron hadfő, akinek valamennyi lovagja
Íly sáfrány szagot áraszt, ily kenetes haja mindnek.
Ámde azért le ne nézd őt, hogy haja oly csicsomázott.
Ez meg Camposus itt a tigris bőrrel; amott az,
- 595 Aki a borba merült, Odrussa — ni melle mi szőrös!
Mint nyulik a kancsóba belé nagy szörnyű szakáll!“
Megbámúlja a vendég még a garázda beszédért
Jaxartest is, a mocskos nyelvűt, a ki sem istent
Nem néz, s a küszöbön álló harcról se beszél jól.
- 600 Amire Aeétes: „nem hijjában emel“ úgymond
„Oly gőgös szavakat, mert fegyvere megfelel ennek;
Nincs nyugodalma: hadat visel éjjel nappal ez ember.
Amint a ripéi folyók télen behegedtek,
Már az ijedt geta nép s rívó gyerekeivel az őrtállt
- 605 Médus várja s Ibéria őt szemközt a hegyekből.
A többit, ki mi serget, mily zászlót vezet, el nem
Bírnám mondani most, hamarább itt érne az este.
Holnap a táborokat s a vezérek tarka hadait majd
Meglátod, meg a közáport hogy kik hajigálják,
- 610 Mely nép ért a könnyű gerelyhez; mely jöve festett
Puzdrákkal. Képzeld a roppant síkot előtted,
Mint gázol repülő paripán a testeken által
Euryale, mi hadat vezet e Márs lyánya vidáman;
S milyen erővel küzd vértében, emelve szekercéit:
- 615 Nem szeretem jobban ennen lyányaimat e hölgnél.

- Ezt mondván, lehunyó atyjára köszönti a kelyhet.
 Most kiki a maga isteniért tölté poharát s mond
 Áldást, kérve erőt a terhes táborozáshoz.
 S im getaföldi üregjeiből Grádívus előlép
- 620 S éjszaki tengeren át nagy felhőt húzva magával,
 Elbámul, látván, Aeába van a minyás nép,
 Hogy rászedve a vén s a gyapjú már megigérve
 A gráj nászádnak. Hát rögtön az isten-atyának
 Csillag termibe megy s így szól keseregve Zeushez :
- 625 „Menny ura, meddig e villongás ? mi im istenek egymás
 Vesztire törve csak emberi dicsvágyaknak adózunk.
 És ennek te örülsz, ki a bösz Pallást ki nem űzöd
 Égből s nem gátlod joggal meg női merényét ?
 Nem panaszlód mondom, hogy ön építette hajóján,
- 630 Mellyen a szent fürtöt ligetemből elorzani készül,
 Ő maga kormányzó s védő volt ; ám tegye meg, ha
 Képes rá, aki incselkedve akarja kivinni,
 Hogy hajlékomból eltűnjön a phrixusi gyapjú.
 Nem kell a te segélyed s frigyed a colchisi népnek,
- 635 Megbirom én Persest és a minyás hadat együtt.
 Mondd, hogy az a sok nép mért csődül össze csatára ?
 Mit keres Alcídod ? jer menjünk innen azonnal
 A fákhöz, hol csüng az aranyfürt, vívni mi ketten ;
 Vagy magad ám rándulj le az égből éji sötétben
- 640 Véletlen, hogy lásd, ottan ki az isten. A fákhöz
 Büntetlen közelíteni ugyan nem fogsz. Vajon a Márs
 Temploma nem sértetlen azért, mert sánca parasztos
 S mert berkem csendes s árnyékban tisztel a nép csak ?
 A maga jószágát kiki kedveli s őrzeni szokta,
- 645 Mert adományid, urunk, versenyznek becsre magok közt.
 Ennekem is becses a magamé. Hát én ha Mycéne
 Fénypalotáját dúlnám s a szüzi cecropi várat :
 Futna elődbe, tudom, mindjárt sivaríva panaszszal

- Hitvesed és lányod? no ne merjenek ilyeneket hát’“
- 650 Ezt hallgatni tovább Pallás nem bírta, kitört és
Márs fenyítéseit s lármáját kinevetve imígy szólt :
„Tudd, nem bistonidák azok ém akikre morogsz most,
Sem lapithák : az Pallas ; s én aegisre ne légyek
Méltó és ne hivassam Zeus lányának ezentúl,
- 655 Hogyha le nem töröm e gögöd ; fogadom, hogy a fegyvert
Meggyülölöd mihamar s hired első harcban eloltom.
Őrütségbe valóban utánzani látszol anyádat ;
Ő megis érdemelé, mért szült ily szörnyet az égnek.
De mi gonoszt tettünk s kinek ártottunk vala azzal,
- 660 Hogy mi az ifjú hőst, ki hajolva királya kegyetlen
Rendeletére, a még nemjárt tengerre kiszállott,
Gyámolítók s ügyiben buzdítók némi reménynyel ?
Jobb lett volna talán a királyt nem kérni, se véle
Kötni szövetséget, s egyenest vak harcba ragadni
- 665 Mindent? így csak a trákok tesznek s itt ez az örült
Kéri így amit ohajt. A csatát én most sem ohajtom,
Sem hogy mint frigyeselek fegyvert fogjunk ; ha a gyapjút
Átadod, égi urunk, mi megyünk tüstént ; de ha Mávors
Nem hagyná s küzdelmeinknek maga ellene állna,
- 670 Disztelenül térnénk meg a hosszas tengeri utból —
S van még, mit ki se mondhatok.“. . Így a nő. Jöve mostan
Házsártos hangon feleselni megint a dühös Márš.
De felváltja az ég ura őt s így feddi szavával :
„Mit dülsz-fulsz eszelős ! mikoron bánjátok a tettet
- 675 S a bűn elég, akkor folyamodtok székem elébe.
Mármost végezzétek akárhogy, akármi csatával
Amit kezdtetek — a böszültség meg leli dijját.
Téged azonban, nőm, úgy lányom, téged is intlek,
Hogy ne uszátsátok Persest már, s a minyások
- 680 Szinte ne véljék a harenak hogy végire járnak.
Ő rá nézve a dolgok rende, figyeljete, ez lesz :

- Meggyőzött seregét ő mostan visszavonandja,
Megrettenve elérkeztén a pelasgi vezérnek ·
De mihelyest a hajó viszi ezt a thessali földre,
685 Rögtön előlép, győz, ország és trón az övé lesz.
Mígnem a tétlen vén Acétest hosszura nyúló
Száműzetése után, mi kegyes tud lenni a végzet !)
Lyánya segíti megint és gráj unokája a trónra.
A két testvér közti viszály lefolyása im ez lesz.
690 Menjetek és kiki kedve szerint támadja az ellent. “
Mondá ; csendesség lőn újra ; terítik az asztalt.
Mert a csillagos éj is alászáll már az Olympra.
Ekkor, mint a szokás volt, a phlegraei csatákat
Zengeni a Músák kara jött s a lantos Apolló.
695 S hordta körül a nagy kantát a phrygfi pohárnok.
Majd felkeltek s ment kiki ön teremébe fekünni.
-

HATODIK ÉNEK.

- Ámde a virrasztó Grádívust egyre kinozták
A Furiák. Dúlful, nem tudja mi párt seregéhez
Adja magát. Majd jónak véli kinézni közelről,
Tönkre lehetne-e tennie a minyást s a királynak
5 Megkeseríteni az alkut s a gráj sarjat eloltni.
Hát indul szekeren a háboru szörnyü jelével,
Lándzsáját csörtetve s a scythák sátra fölé áll.
Elfut az álom a táborból, felkeltve a fegyver.
Jönnek elő zavarodtan a hadfők; másfelől a Hír
10 Kürtöli, hogy szentelt bárkán érkeztek achívak
S Phrixussok gyapját szándékuk visszakivánni ;
A kiket, adva nekik szállást s lekötözve frigy által
A gonosz Aeétes megcsalt s úgy vont be hadához.
Hát azon éjjel még a vezérek, tartva tanácsot,
15 Küldni követséget kívántak. Perses ez úton
A minyásokkal tudatá a király eselit és hogy
Őket pártjától mily ámitás vezeté el :
Hogy maga volt első, ki a haémoniaknak a gyapjút,
A szentelt kosnak bőrét kiadatni kívánta ;
20 Innen eredt a viszály, ez a szörnyű háboru így kelt.
Jobb ha az ő pártját és zászlóit követendik,

- Vagy haza mennek, mert Acétes ígérete nem bír
Érvénynyel. Mások harcában a vért ne fecséljék,
Útjukban nem azért álltak ki a tengeren annyit.
- 25 Mit harcolniok ollyakkal, kikhez mi közük sincs,
Kikre nemis boszusak? Míg Perses e hangon izent volt,
A sík téren arany pir ömölt el; fegyverek, éles
Kürtök zendültek s a kegyetlen Márs a magasból
„Ellenség közelít lovakon! nosza fel!” kiabálá
- 30 S itt Colchist, ott meg Persest a síkra zudítá.
Majd kiki a maga sergeivel megkezdi a harcot
S hallik az isten szózata mindenik összecsapásnál.
Most, mi dühöngést láttál a rhipaéi vidéken,
Músa, te mondd, el; mondd, Perses mi erőt hozza össze
- 35 Scythia népeiből, lovas és gyalog embere hány volt.
Számukat és nevöket nem tudnám én előladni,
Volna ha száz nyelvem. Mert ám népségre dusabb föld
Annál nincs; noha a maótisi ifjakat a harc
Egyre emészti, azért termékeny méhe ki nem fogy,
- 40 Mindig van kikkel megtöltse az éjszaki égaljt.
Íát csak a népekről hadd szóljak s a vezetőkről.
Még mielőtt maga jött, küldötte kegyetlen alánjait
S héniochait Anausis, akit régóta boszontott,
Hogy Médéa az álbai zsarnoknak lön igérve.
- 45 Háj nem tudta, mi szörny ágyába kívána belépni,
És hogy az achaji városokat mi iszony lepi egykor.
Boldog! az ég őt jobbszereté amaz árva családnál.
Aztán jött Bisálta vidéke, vezére Colaxes,
Szintén isteni vér, kit Zeus a scytha határon
- 50 Nemzett a viruló Myrace s Tibisis körül akkor,
Amikor (ha igaz) félállat testbe szeretvén,
Egy kígyólábú Nymphát megölelni nem útált.
Zeus cimerét viselé minden hada, metszve paizszsán
Három nyelvre hasadt égő villáma tüzénck.

- 55 Nem te valál első hát római hadfi, ki fénylő
 Menykönek vöröses sugarait röpitéd paizsodról.
 Két aranyos sárkányt ada ő hozzája. Horának
 Anyjának képével, a mellyek nyelvei össze-
 Érnek két felől, úgy szivogatják a kerek emlőt.
- 60 Harmadik, aki jön egyérzelmű sergivel Auchus,
 Cimmeri fényt fitogat; neki hajzata régen előszült;
 Ez természeti éke, amely a hosszú kor által
 Annyira nőtt, háromszor kötheti bogra fülénél
 S úgy csüng két felől a csimbók fölKent fejiről le.
- 65 Dáthist küldte Daraps, miután az achaémeni harcban
 Ő maga megsebesült; kíséri a gangaridák hős
 Táborá és kiket edz vaddá a Gerys-víz ivása,
 Úgy a Bices tónál lakozók. Anxur se hiányzott,
 Sem Sydon, öcsesével Rhodalussal. Phrixus a jósó
- 70 Szarvasünő bal jelvé alatt acesíni hadat hoz;
 Önmaga a szarvas szép szőrrel, arany szarujával
 A had előtt nagy szál rúdon hordozva jelen van
 S búsul hogy berkébe Diánának haza nem jut.
 Elhívá hylaéi hadával szinte Syénest
- 75 Perses, a bátyjától szenvedt sértés ürügyével.
 Erdő nincs sűrűbb, sem nem nővel egy se magasb fát,
 Mint eme népé; ott fáradtan fordul a nyíl meg
 Még mielőtt legfőbb csúcsát a fának elérné.
 Sőt még a titánfajú Cyris is a hyrcán üregekből
- 80 Hadba vivé fiait; kocsikon hozták a csatára
 Córaleták minden pereputtyukat; ott velek a vart
 Sátor, a nyers bőröknek alatta ülő feleségök,
 S a rúd végéről fa gerelyt hajgálnak a fattyúk.
 A tengerbe szakadt Tyra ott hagyatik, valamint ott
- 85 Ambenus orma, úgy a fagyató mérgű Ophiúsa.
 A korcs sindusok is tódulnak; a bűnös apájú
 Nép csapatot képez s még most is fél a veréstől.

- S még a tengerről érc felhőt kelt vala Phalces
 Nagy zaj közt; zászlókat emel nagy számu corall nép,
 90 Kiknek jelve: parasztkocsik és az ezekre tűzött vas
 Disznófők s Zeus csonka szoborjának töredékei.
 Ők riadót nem szoktak fujni rekedt szavu kürttel,
 Ámde vezéreiket s őseiknek tetteit illő
 Rendben énekelik s buzdítnak az őskori fénynyel.
 95 Itt lovagok, gyalogok Sídonból számban egyenlők;
 Arrább Aéa hozá a baternákat hit alatt el,
 Kiknek Teutagonus vezetője, s a vérté fakéreg,
 Fegyverök is, mint a vas kard, oly hosszú fa pallos.
 Nem veri messzire síma paizzsát két gerelyével
 100 Az, ki Noás jég hátát fejszével nyitogatja,
 S a befagyott Alazont partján nem hallja sehósem.
 Itt, a kiket küldött Taras és a hattyns Evarchus.
 A te neved; hadi szörny Ariasmene, szinte felírom
 Itt a jövő kornak, ki kaszás seregek sokaságát
 105 Hozva jövé a csatára kietlen tengereken át.
 Majd jó a drancai phalanx; jönek hegyeikből
 Caspiadák, kiknél nem restebbek hadikürtre
 Állni elő ebfalkáik résztvenni csatákban;
 S holtuk után is ezért osztoznak köz becsülésben,
 110 Sirt a kimúlt hősek közt nyernek; mert ime hadtest,
 Örvet hordva nyakán, oly rettentő ugatással
 Ront torzassan elő, mint Plutó ajtaja, avagy
 A Hecaté kísérete ahogy hangzik alólról.
 És vezet a hyrcán berkekből erőt a kegyes jó
 115 Várus, akit már Scythia harmad izü ivadéka
 Hall, hogy zeng minyásokról s argói hajóról.
 Biztos jóslatiban bőven résztvesznek az indok,
 Százkaru Thébének légéusi téres ugarjai
 S a Rhiphaeusnak hódolt Panchája egészen.
 120 Hozza dzsidás lovag osztályait a tarka Ibéria

- És Otaces s Latris vezetik, meg a hölgyeket orzó
Neurus, a meg nem öregvő íjászokkal egyemben.
Ám ezek, amikor erejek fogyván, a tegez már
Nékik felmondott s kigunyolja a lándzsa a gazdát:
- 125 Mint ezt hős eleik szokták, a gyáva kimúlást
Nem várják, hanem a legkedvesb gyermeki kézbe
Nyujtott fegyvertől végeztetnek ki fiastúl
Nagyszerű, bár mindkét részről sajnálatos úton.
Itt a kenet-szagot árasztó hajfürtű mycélák,
- 130 És cessaéi sereg s Arimáspe is, aki nem ismert
Érceivel, mert telkeit még ki nem ásta, nem ártott.
Aztán Auchates, ki tudott jól pányvakötéssel
Távolról hurkolt nyakakat rángatni magához.
Még a vérengző harcokba rezes dobokat vert
- 135 Thyrsagetákat sem feledem, kik hátaikön tág
Bőröket és koszorús lándzsákat hordani szoktak.
Azt mondják, a Zeus s Cadmus véréből Bacchus
Szingt ugyan-e haddal győzött az arab s a sabaéi
Tömjéndús népen; csak a Hebruson amikor átkelt,
- 140 Akkor hagyta a thyrsagetákat az éjszaki földön.
Minden régi szokásuk még áll: megvan a szent érc
Zörgetyű, és keleten vítt harc emléke is a sip.
Csatlakozik sergével Eúmeda; zászlaja mellett
Vannak az exomaták, torinok s rőt fürtű satarchák.
- 145 A torin a mézből, tejből gyarapúl a satárhoa,
Exomatát a vadászat tart; nincs ló sehol éjszak
Földén mint az övék: Hypanis folyamán s a törékeny
Tigrisen átjárnak vad oroszlán-kölyket orozni,
Minn a gyanús partnál ennek bús anyja clámúl.
- 150 Még ide csalta a phrixusi gyapjú vágyja a kétes
Centoresek népét, s ördögös bűvű choatrát;
Istenimádásába kegyetlen mind; valamennyi
Szörnyű varázsló. Majd megakasztja tavaszkor a bimbót,

- Majd, rettentve kocsit, Maeotist egybe feloldja.
- 155 Köztük leghíresb styxbéli műveire Coastes,
 Őt nem márshozi vágy ösztönzi, csupán a cytaei
 Szűz híre; mint Médéa, úgy érti keverni a mérget.
 Már örvend az avernusi tó, örvend a nyugalmas
 Éjben a révész és Látónia a derüs égen.
- 160 Jöttek két szélről szárnyat képezve egyenlőt,
 Ballonotok, lovakat sebesen felváltani értő
 Moesus s nagy csáklyát góráló sarmata népség.
 Tenger végéről habot oly zajjal nem üz, ellen-
 Hullámmal Boreás nem zúg úgy vissza feleire;
- 165 Víz körül a madarak nem keltenek oly zsinatot, mint
 A mily kürtzengés most száll a légbe s uszítgat
 Annyi ezer főt, mint falevél amennyi tavaszkor.
 A szekerektől a föld nyög bent és ingadoz a meg-
 Rázott tér, mint amikor Zeus sújtja a Phlegrát
- 170 Villámmal, s odalent a mélyben verdesi Typhont.
 Más felől atyja hadainak az élén áll vala Absyrt
 És a vő, azután ezreik sora közt a királyok.
 Aesonides körül a danaok hada és maga Pallas
 Szörnyű pajzsával, mellyet még nem vesz igénybe,
- 175 Atyja sem engedi még használni a rettenetes vad
 Gorgon főt; dermedt kígyó-hajait mutogatni
 Még van idő; és várt azalatt, míg folyt az előhare.
 Más apa buzdítá a más félt s a vad ölésvágy
 S Tisiphoné, ki fejét kidugá a trombita szóra
- 180 A felhők közül, és úgy nézte fölülről a harcot.
 Még a Futás nem tudta, melyik félhez sorakozzék.
 Amint most egymásra szegett fegyverrel a sok had
 Összevegyült, és egy sisak a másikba ütődött:
 Lön egyszerre halás, töredezték az öldökölésben
- 185 Fegyverek és testek, vér és romlás viszonyos lett.
 Hempelygnek földön sisakok, mellvértből özönnel

- Ömlik a vér ; itt zúg idegen hangú vig ujongás,
 Ott hörgés hallik ; még élők porba hevernek.
 Caspius üstökinél fogvást hurcolja Monesest
- 190 A éa szülöttét : őt meg grájok s colchusok üldik ;
 Szór kelevézt, majdan hamar elhúll, hagyva a zsákmányt.
 Társainak nincs gondja reá. Dyspást s a parittyás
 Strymont meg, ki sebet lesből sokat ejte, Caresus
 Dönti le ; míg őt majd álban Cremedo döfi által,
- 195 S már hire sincs — szekerek s lovagok száguldanak át rajt.
 Síkra kiszálla Melás, ki Hidasmén ; kezdte gerelyjel
 Vívni Melas elsőbb ; nyele könnyű, kijátszja a két hőst :
 Kardra kelének hát, s a Melás sebes érce amannak
 Mélyet vág sisakán, hogy a sebtől a nyaka megtört.
- 200 A hőstett elvész a zavarba ; kinek köszönendő
 Holta, sem Oebréus, se Tyres nem tudja. Mig Íron
 Nézi az argív nyilfelhőt, pyli dárda veré le.
 Hyrcán testvérpárt látott Castor lovagolni
 Két egyforma lovon, kiket a ménésbe dus apjok
- 205 Jól tartván, bal végzettel most útnak eresztett.
 A gyönyörű monyas a gyalogon volt tyndari vérnek
 Mindinkább tetszvé, neki ment Gélának, a lóról
 Lándzsával ledőfé s maga üle fel a paripára,
 Mely amint gazdája lehulla, megállt. Nevetett fent
- 210 A felhőkben Zeus, ráismervén a lovagra.
 Ámde midőn ezt látá elkeseredve Medóres,
 Rögtön a tyndaridára rohant, így szólva az éghez :
 „Vagy legyen itt ez enyim, vagy küldjete engem öcsémhez
 És essék lándzsámtól előbb is el íme gonosz ló,
- 215 A ki atyánkhoz a rábiztakkal nem mene vissza
 S ellenem indula és hátán rabként jövevényt hord.“
 Ezt mondá : hanem őt leszurá actéi Phalérus
 Jókor dárdával, s lova a társakhoz iramlott.
 Kí félthet vala téged amyclai s oébali kéztől

- 220 Rhyndace, aki olyan sok hegy s tengerszoros által
 El vagy zárva ? ledől szintén egyszerre veled még,
 Ágyékán átfúrva a hős taulanti növendék,
 A félisteni vérü Tages ; kinek egy anyanénje
 Többnyire erdeiben virraszt, készítve ruhákat.
- 225 Nem segített vala rajt a finom hőszinü len gyolcs.
 Nem az aranynyal himzett dolmány, sem süvegén a
 Sárgaszínü cafrang, sem a tarkás sávolyu nadrág.
 Míg a harc közepén bámúltan jár a sorok közt
 Széljel az új lovag és sürűen hajigálja gerelyjét
- 230 S villám kardjával szanaszét hadonázva terít le
 Egyet a másik után : im még dühösebb fiatalság,
 Sarmata had jó szemközt véle vad orditozással ;
 Hajlékony láncsal van a mellvért kötve ezekre,
 Azzal a zsabrák is lovaikra s a lófején is túl-
- 235 Éró s a csatatért beárnyékló dzsida nyúl fel
 Térdre feszült fenyüből, mely ló- és embererőtől
 Lódúl és könnyen löketik s huzatik be viszontag
 S ellenség közepén nem jár feltartva magasra.
 Castor könnyü lován most körbe forogva, meg ismét
- 240 Félre csapongva, kijátszá im e rája fenekvő
 És a halált feledő népet. De nem olyan ügyessen
 Vívna a colchisiak ; magok önként dőlnek a sírba.
 Camposus, akit az oldala és meg gyomra közé fűrt
 Lándzsza magasra emelt, estében halva dől abba.
- 245 Oebasus, azt vélvén, Phalcestől térdre bukással
 Már menekült, im ez őt most bal szeménél veri által ;
 Szétmállott gyöngéd orcája a sebtől egészen.
 Ellenben kettős mellvértibe bízva, kiállá
 A szúrást Sibotes s elvágta nyelvét a dzsidának.
- 250 Hasztalanul — hegye benn volt már. Vele mitse törődik
 Ambenus és Otreusnek ment a nyéltöredékkel.
 Taxes a féligölött Hypanist lándzsán huzigálja

- Háta megett, hanem útközben kiszalasztja kezéből
 A lándzsát s ahogy azt felkapta megint, vele rögtön
 255 Mén a nyomott s még fegyvert sem foghatta Laconra.
 Oncheust megszilajult paripája ragadta szigonynyal,
 Hasztalanul húzá azt hátra egész erejéből,
 Oldalt dőlt a ló, maga is lebukott vele együtt
 Elhülten ; a vérté lehullt, a szigony hegye vérzett.
- 260 Mint a madár, mely ül bizton sűrű nyárfa-galyak közt
 Amikor lecsalá a fának legtetetjéről
 A madarász, a ki loppal nádszált nyújtogatott fel,
 A lépről, melyen megvan már fogva csel által,
 Vágyik az ágak után s hijjában verdesi szárnyát.
- 265 Más felől (ám a sors így akarta) előterem ímé
 Styrus mint ellen ; megörül, látván Anausist,
 „Hát“ mond, „itt a legény, akié fog lenni utóbb még
 Aea leánya, ki elviszi majd e hölgyet előlem !
 Abbol ugyan mi se lesz, más vőt kap az apja helyetted.“
- 270 Erre legott egymásra gerelyt egyszerre hajítanak.
 És most, megrántván a kantárt, elfut az albán
 Sebzetten, nem sejtve, hogy ő megölé Anausist,
 Kit nem lát. Pedig az mélyen átverve vonaglott
 E szók közt : „fogadom mátkám s szülői nevére,
- 275 Styre, ki futsz, viszesz oly sebet, amit semmi bűbajos
 Íge, se Médéának bármely írja nem enyhít.“
 Ezt mondván, zavaros szeme elvesztette világát,
 Bágyadt hangja elállt s a földre bukott vala fővel.
 E látvány a hadat felbujtá ; s feltüzelé Márs
- 280 Gésander keserű fájdalmát, aki a késő
 Jázygokat kihuzott karddal fenyegetve így inté :
 „Látom, véneitek nem fogtak mind el, apáitok
 Nem haltak mind meg ; mert hát mi utálatos aggság
 Nyomta le lelketeket s fojtá bosszútokat úgy el ?
- 285 Vagy jöttök velem, ifjak, azonnal az argosi tábor

- És város közepébe, vagy itt haltok becsülettel.“
 S elszántan árnyát atyjának híva segédül :
 „Szentséges Vórapte atyám,„ mond „adj te nekem most
 Mellet s lelket olyant, mint volt a tied, ha a hosszú
 290 Kort amidőn megunád, óhajtásodra hajoltam
 S a rövidet megelégleni eltanulák unokáid.“
 Így szólt. És Erebus meghallá ; s most kiragadva
 Kardját, apja dühével bőszen csörtet előre.
 Honni vizek s nagy Phásis szentelt papja, Aquites
 295 Ott jártkelt fel alá közepette az éjszaki hadnak,
 (Nyárfalevél diszesíti, halántékait viruló lomb
 Fonja körül) ő téged ohajt Cynrus, ki kimélte
 Nemződet, tova vinni magával e szörnyű csatából.
 Már szépen bójárt minden sereget, valamennyi
 300 Táborot megkémlelt, még sem leli, kit keres. Újra
 Kezd tudakolva megint több serget venni utába.
 Kék pártája körül száguldó kopja süvöltöz.
 S most vad Gésánder, fékét megeresztve reá ront.
 Nyújtja remegve kezét, mutat a szent főre s imígy szól :
 305 „Ó ha atyád még él : nézd, kérlek ez őszhaját itten,
 Fékezd bosszúdat, s ha akárhol elődbe vetődnék,
 Kíméld magzatomat meg.“ Így ő : de a hős neki szegvén
 Lándzsáját, felelé : „nemzöm, kiről azt hiszed, útált
 Vénségben él még, maga kívánt halni karomtól
 310 S a tunya életnek maga önként vettete véget.
 Magzatod is, ha szeretne, ha jóra való kara volna :
 Most te se töltnéd háboruban kéressel idődet,
 Hogy jutnál ma ebek harmincadjára. Az ifjú
 Sorsa dicső ; harcolva hal és nem vár temetésre.“
 315 Ezzel végzi szavát. Amaz isteneket s egeket kért,
 Hogy fia egy ily ellenség markába ne essék.
 Megsiratott vala téged is Argó, tudva halálod
 Canthe, midőn fegyvert fogván a hajót odahagyta.

- Íme szegény te a scytha öbölbe, a phásisi vízhez
 320 Értél már s nem sok kellett, hogy lásd beszerezve
 A fűrtöt s euboúi hegyekről a honi tűzfényt.
 Gésander hozzá zordon képpel közelítvén,
 Így ijjesztgeti: „hâj ki e hont s népét szelideknek
 Vélted, jo görög, itt más éghajlat van előtted.
- 325 Itten a hó táplál; sebesen jön az élet unalma.
 Mi könnyű evezőt kézzel forgatni nem értünk,
 Sem szállítókul szükségünk nincs a szelekre:
 Mi lovakon járunk, mind ott, hol fagyva a tenger,
 Mind hol az áradozó Ister zúg; s váraitok sem
- 330 Kellenek itt. Lám nékem most is ez éjszaki földön
 Mindenem itt velem; egy kincsem szekerem, miben érhet
 Kár, de soká e zsákmánynak sem örülsz, ha talán győzsz.
 Ámde van ennivaló mindennemű vad s barom itten.
 Mondd Asiának meg, vidd hírül az argosi népnek,
- 335 Hogy ne szepegjenek, én soha nem hagyom itt a telet s Márs
 E sziklás földét, melynek folyamában erőssé
 Edztem nemzetemet; hol olyan sok a mód a halálra
 Férfiainknak, akiknek küzdni, rabolni csak itthon
 Hóban fagyban esik jól. Tudd ily karra találtál.“
- 340 Mondá és Édon szelitől táplált gerelyét most
 Rá lódítja; keresztül megy mellén az acélzott
 Öldökölő érc. Megrettenve röpül oda Ídás
 Aztán Oenides, meg véle Menoetius, és ki
 A vendéglátó bebryxet győzte le nem rég.
- 345 Távol meg Telamon felemelte kerek paizsát már,
 Hogy hullád, Canthus, betakarja, miként az oroszlán,
 Hogyha szorúl, kölykeit háttal fedi. Úgy közelében
 Dárdafeszítve megáll Aeacides és a felé tört
 Szörnyü tömegnek elébe veté hétrétű paizszát.
- 350 Nem röstebb a scytha had is; kívánja a Canthus
 Fegyvereit kiki s a grájon boszútállani vágyik.

- Megnehezül a harc és kész csata mégyen a testnél
 Véghhez ; mint amidőn a számtalan összeveszett szél
 Már Aeól küszöbén egymást veri, keltve vihart, mely
- 355 Tengert felláztat, hoz fergeteget, napot elfed :
 Olyan erővel folytatják közelében a hősek
 A harcot ; nem bír egy sem megválni a testtől.
 S mint mikor ad a legényeknek gazdájok ökörbőrt
 Cserzeni, ahogy azok kiterítve, feszítve puhítják
- 360 A bikabőrt s áztatják lúggal a földet alatta :
 Úgy megyen itt mindkét részről a munka ; tagait a
 Hősnek szűk körben rángatják ; itt ezek erre
 Ott amazok meg amarra ; egyiknek karja sem enged.
 Innét Canthusnak derekát ragadá Telamon meg,
- 365 Túl Gésander tartja nyakát s szíjját sisakának :
 De kicsuszott keziből emez és nagy csengve esett le.
 Most ismét neki mén a merész a hétsoru vértnek,
 Canthus után kiabál és Canthust visszakövetli.
 Ámde vivék már a társak s mindjárt betevék őt
- 370 A szűz Euryalé kocsijába, ki jött oda, tüstént
 S jöttek a haemonidák. Gésandert majdnem egész egy
 Tábor fogta körül. Ő látva az új hadat, a fel-
 Fegyverzett nőket : „hát vívjak ezekkel is?“ ugymond,
 „Háh mi gyalázat!“ s erre Lycét csecsbimbaja táján
- 375 Sérti, Thoét is ahol vért nincs s Harpét veszi célba,
 Aki alig bira még ideget kifeszíteni kis íven ;
 Úgy ki előretörő ménjét zabolázta, Henippét.
 Most a királyné nagy súlyú aranyos fokosával
 Kettőt vágva, leszel fejiből s vadbőr sisakából
- 380 Egy darabot : s ugyanekkor özönnel szálla reája
 Mindünnét a gerely ; ki bírta azt állni sokáig,
 Mignem inogtával már kezdte ijeszteni Ídást.
 És leomolt mint bércoldal, vagy bástyafal, a mely
 Nagy kövek és tőkék s láng által rontva sokáig,

- 385 Végre ledől s az egész várost kitaszítja helyéből.
 Gondolván, szükség neki is már kezdeni harcot,
 Hozza kaszás szekereit Ariasmenus és a frigyes had
 Nagy tömegét szétbontja, azonképp mintha akarna
 Colchisit és görögöt tova hordani a csatatérrel;
- 390 Mintha megútálván Zeus már a Pyrrha fáját is,
 Tengerek és folyamok fékét újból megeresztné,
 S Parnass elbuknék, eltűnnék a fenyős Othrys
 S eltörpülnének lemerült szirtjeikkel az Alpok :
 Olyan a vész, az özön, melylyel rettent Ariasmen,
- 395 Mig szekerein ragadozza különbség nélkül a tábor.
 Csak most vette elő Pallas aegist s a Medusa
 Háromszáz fene hydrából font szörnyü tekerését,
 Mit, ti lovak, látatok csak ; dul a Rettenet és szór
 Hátra le hősokeket és azután beragadja a társak
- 400 Rendibe tudtán kívül a vést, hol görbe kaszákkal
 Fogja fel a szekeret s vagdalja a Visszavonás szét.
 Mint amidőn a római ezredeket s frigyesceiket
 Tisiphone felbújtja, habár egy hadba valók és
 Egy a zászlójok s ámbár azon egy anyaföldet
- 405 Szántják és kiket a köz honból szed vala össze
 S küldé egészen más, de nem ily harcokra a Tibris :
 Annyira elragadá a pallasi szörny azokat, kik
 Még az imént idegenre törének --- most ölik egymást,
 Bár váltig tartuák szekereiket mind fel a gazdák.
- 410 Oly szörnyű sereget Laurens földre ki nem szórt
 Dél szele ; képet olyant nem tüntet fel Libyának
 Partja, midőn beborítja hajótöredékekkel a tenger.
 Itt lovak, ott uraik tetemci szétszórva hevernek,
 Melyeket összezuz a ló és a kerék ; vonatik s vonsz
- 415 Vértől ázva szekér ; portól szennyezve királyok
 Tagjai csüngenek ittott a kocsikon felakadva.
 Nem nagy erő kellett, se vigyázat a colchísiaknak ;

- A vész gépek közt felakadt bonyolult sokaságot
 Széltiben ölhatték s oly mészárlás mene véghez,
 420 Mint amidőn a vadász nem támad szarvasokat vad
 Umber ebek s nyilak által meg, hanem őket utóbb, ha
 Lesből hálóval megfogta, úgy öldösi csak le.
 Fegyvereit maga felkapván a merész Ariasmén,
 A kocsirol leszökik, de kaszák megszegdedelik ekkor
 425 S széttörik a kerekék; majd bős fogatok ragadák el,
 Úgy, hogy nem látá többé a circei földet.
 Így szórták a halált versenyt Minyás s Cyta népe
 Szerte a haretéren, pusztítván Scythia földét.
 Látván Júnó most, hogy ezúton Jáson a gyapjút
 430 Nem szerzeni meg, és így még majd vissza se térhet :
 A végsőhöz nyúl, mielőtt Aeétes a hűtlen
 Átkos terveit és haladó boszuját kimutatná.
 S most neki búsultan szitkokkal terheli Vulcánt,
 Amint meglátá tüzet ökreendezve bikáit
 435 A fejedelmi mezőn fúvallni pokolbeli vészt ki.
 Ám mert félt, befogatja e szörnyeket a csata végén
 A minyásokkal s a cadmusi hydrafog el lesz
 Vetve időnek előtte. Kesergél többnemű fortélyt.
 S csak Médéán jár esze, minden gondolatával
 440 E szűznél áll meg; nincs nála nagyobb bűvölő nő.
 Mormoltára, vadonba kiszórt nedvére, az égnek
 Csillagi reszketnek, sápúl a nagyapja is a Nap ;
 Félreterel folyamot, tájt átvált, mélyen elaltat
 Hő lehivel mindent; agg szülőt újra megifjít;
 445 Új életfonalat fon kedve szerint. Maga Circe
 S a jövevény Phrixus bámulták szörnyü fogásait,
 Bárha tudá ez, hogy tajtézkzik az atraci nedvtől
 A hold s a lelkek mozdúlnak a haemoni dalra.
 Őt hát, a szüzet és bűvész művével ijesztőt
 450 Júnó Jásonnak hitesévé tenni kívánja.

- Nem tud mást a bikák s születendő fegyverek ellen
 Jobbat nálánál, ki a lángoknak közepette
 Sem fél a véstől s nem borzad nézni akármit.
 Hátha a vak szerelem heve is még égeti majd őt !
- 455 Most a Venus hálótermébe, virággalelöntött
 Hajlékába siet. Magas ágyáról leröpül az
 Istennő tüstént Amorok szárnyas seregével,
 És Saturnia szól szép esdő hangon először,
 De tartózkodik aggályait kijelenteni tisztán.
- 460 „Most kezeidbe reményem“ mond, „és a te hatalmad
 Dönthet csak ; légy hát, kérlek, védője ügyemnek.
 Argósból a vad Tírynsi mióta kipusztult,
 Zeus nem szít hozzám, elfordult hajlama tőlem,
 Megveti ágyamat és most éjen át sem a régi.
- 465 Ígéző képed bájait, kérlek, te lehelld rám,
 Add ide ékeidet. melyeknek hódol a föld s ég.“
 Észrevevé Venus a cselt ; rég óhajtja ugyanis már
 Colchist s a gyűlölt Phoebus magvát kitöröltni :
 Most teljesítheti, amit ohajt ; így hát nem is enged
- 470 Több szót s általad fő díszét a csudatévő
 Bájövet, amelyben kegyelet, jó hirre vigyázás
 S szüzi szemérem nincs : van csak könnyelmű mohó vágy,
 Roszra üző sugalom, vétőknek kellemes ábránd,
 Aggály és bősziült mások kárára törekvés.
- 475 „Ebbe hatalmam“ mond, „ebben od'adom gyerekimnek
 Összes fegyverit is — megigézhetsz bármi szívet most.“
 Junó felköti a titkos szereket nagy örömmel,
 S ott terem a szűznek benső teremébe legottan,
 Chalciopének, a hölgy nénjének, véve fel arcát.
- 480 Tudta kívül ragyogott már távol s rögtön ijedtség
 S borzadalom szállá vala meg lányát a királynak.
 „Hát“ mond „nem tudod-é, hugom, azt, hogy tengereken át
 Érkeztek minyások is ám hozzánk s hogy atyánkhoz

- Adta magát seregök. Tudod-é, már mások a bástyán
 485 Számosan állanak ott, élvezve az isteni tábort.
 Te meg pamlagodon egyedül ülsz veszteg a háznál?
 Nem tudom, ennyi királyt láthat-e többször így együtt!
 Nem mond ellen amaz — Júno gyakarta, ki karján
 Fogván őt, kivivé sebesen, hogy bámul a szűz rajt.
 490 Mén a szerencsétlen ki a bástyafalakra az ál nén
 Szárnya alatt, nem tudva, mi balsorsnak megy elébe.
 Mint a fehér liliom tündöklő színe tavaszkor
 Feltűnő, hanem élte rövid s minden disze néhány
 Nap tart csak, már elhervasztja a déli fakó szél. —
 495 Mély barlangjában Hecaté a Perse leánya
 Sírva fakadva ezen, így szólt keseregve szívében:
 „Ah hát elhagyod erdeimet s társaid seregét, hogy
 Grájok városiban kelljen bujdoklanod árván!
 Ámde a kényszer hajt; nem hagylak, kincsem azért el;
 500 Szöktöd nagyhirű lesz; soha meg nem vetnek azért, hogy
 Álnok férj rabol el: hanem ő érzendi hatalmam
 És megbánja rútul, hogy elorzá, a ki segíté.“
 Ezt mondá. Amazok meg a bástya fokára kiállnak,
 Néznek alá s katonák s kürtök zajján elijednek,
 505 Mint amidőn zordon zivatar jöttével a rémült
 Szárnyas nép szomorún ül elrejtőzve faág közt.
 Már a geták hada, már a hiber s drancaei sereg nép
 Mind lepocsékolvák, beterítve van általok a tér.
 Félöltek s kétrét görzsedtek fegyvereik meg
 510 Ön lovaik közt nagy kinnal hengergetik arrább
 A gyászos torlaszt s hörgéssel töltik el a tájt.
 Ellenben amodább honi dicsdalt zeng a gelon nép
 Mint győző: ugyanazt majd harsogtatja a győzött,
 Ahogy az ég s a hadisten most ide, majd oda hajlott.
 515 Ennyi halált ki hozott, ki mi tettet vitt vala véghez,
 Mondd el Músa, neked jut eszedbe a szörnyű dühöngés.

- Absyrt a Napnak, ki nagyapja, tüzes szekérében
 S fegyveriben fénylik; nem nézheti senki közlelől
 Villogatott szuronyát s rettentő harci sisakját.
- 520 Visszahuzódnak a rémült népek, elontva sebeikkel
 Hátról s a futást kíséri nagy orditozásuk.
 Sergeket összetipor bőszült rohamában, elesttek
 Testire dönt lovakat, hörgést elfojt a halóknál.
 Nem szelidebb, ki kíséri, Aron, neki fegyverein és
- 525 Érc-borított vállán bárbártü-himezte kicifrált
 Mente ragyog s szélről lobogatva befogja egészen
 A lovat. Így jön a rózsás szárnyú hajnali csillag,
 Kit Venus a derüs égre szeret felküldni előre.
 Nem sokkal messzebb Rhamelus s a mérges Otaxes
- 530 Űzték a colchust és még a dicstelen Armes,
 Az, ki akolból egész új csellel orozni szokott volt
 Barmot büntetlen, rémképe alatt a lycéi
 Istennek, szarvat tűzögetve bozontos agyára.
 Ilyen alakban ijesztgeti ő itt most is a tábort.
- 535 Ahogy ez új rémet meglátta Aron dulakodni,
 Ily szókkal mene rá: „azt véled, bamba juhnyáját
 S félénk pásztorokat támadsz? legelő se karám itt
 Nincs néked, használd e pofát éjente lopáshoz.
 Isten előttem nem vagy, s légy bár, jer velem öltre“
- 540 Mondá: s megbikacsolt talppal segített gerelyét rá-
 Hajtja; subája lehull és sok seb tűn ki alóla.
 Aéoli Phrixusnak szintén aeétesi sarja
 Tőn bőszült rohamot; mutogatja magát nagy örömmel
 A cytabéli hada- s rokon achivoknak előtte.
- 545 Ahogy a harc tűziben, szép tetteiknek közepette
 Nézegeté ezeket Jáson vidáman, imígy szólt:
 „Rajta saját vérem már nem sejtett, de valódi
 Sarja az aéoli háznak! elég küzdelmeimért e
 Díjj nekem, e látvány engem végkép kielégít.“

- 550 Ezzel megrohaná Suetest s otromba Ceramnust,
 S pajzsát megforgatva, emennek térdire vágott,
 Úgy ejté el: amazt mellén sebze meg erősen.
 Argus meg Zacorust s Phalcest dönté le lováról;
 Ámde Amastrust mint gyalogot, gyalog ölte le ő is.
- 555 Vér tömegét s kiömölt beleit felfogva kezével,
 S nyelvét rágva hiú dűhiben rogyik össze a barbár.
 Hoz Calais Barisásra halált; ki ha ott a vidéken
 Háboru volt, pénzért ada mindig vért el a harchoz.
 Most száz válogatott ökör és száz ló vala a bér,
- 560 Amire szerződött; hanem éltevel fizetett e
 Szörnyű alkúért; hujjába tekintget az égre,
 Nincs oly kincs, mivel azt már visszaszerezze magának.
 Elhúllt a göndör Peucron; kék homloka most is
 Anyjának vala nádjával befedve körösded;
- 565 És szülője a nagy Maéotis, mély üregeiből
 Sírással tölté a tavat, hivatgatva szülöttét:
 De ki vizek s partok közt nem csavarog vala többé,
 Sem márvány jegeken szarvast nem lödöze immár.
 Eurytus a vizen exomatát űz; nestori vastól
- 570 Hal meg gyöngö Helix; atyjának meg se bírá még
 A nevelést, kora húnyta miatt, hálálni eléggé.
 Ott Latagust s Zatest nyakgatja Daraps; amazon ver
 Át kelevézt: ez megfutamúl, látván az özön vért,
 És hogy a mellen átment vas hegye csilloga hátúl.
- 575 Íme a várfalain mulató Médéa pediglen
 Amint a nagy harc küzdelmeit nézi egyenként
 És maga távolról a királyok képire ismer,
 Másokat ismét Junó ismertet vele rendre:
 Most tova meglátván magasan felnyúlni Iásont,
- 580 Folyvást ő rajt csüng szemivel, szívével egészen;
 Látja, előtte hová tör most, majd merre huzódik,
 Egy maga mennyi lovat, hány hadcsapatot lepocskol

- S szörnyű bajnokokat mint szór szét sűrű dzsidák közt.
 S még ha szemét olykor titkon más tájra veté is,
 585 S vagy keresé testvérét, vagy jegyesét a hadak közt,
 Akkor is egyre Iáson tűnt ismét fel előtte.
 És most, mintha miről sem tudna, a nénjihez így szól :
 „Kérlek ugyan ki az ott, kit már rég látok a síkon
 Küzdeni oly tüzesen, kit látsz magad is ? mivel ilyen
 590 Hősi erény neked is tetszik, hiszem :“ a mire Junó
 Visszonozá komolyan s izgatva csalárdul a hölgyet :
 „Az, hugom, Aesonides maga, a ki a tengereken jött
 Gyapját Phrixusnak, rokonának visszakivánni.
 Ennél itt születésire, vérire nézve különb nincs.
 595 Láthatod, a minyás s a cytaei had elsei közt ő
 Mint kitűnik s milyen sokaságot néz le kevélyen.
 Ámde maholnap elindul már, itt hagyja vidékünk,
 Boldog Thessaliát s a Phrixus imádta mezőket
 Tűzte ki céljául ; bár menne, le küzdve viszályit !“
 600 Ennyit monda, hogy az még inkább nézze a táborot,
 Míg lehet és jártassa eszét szép tettin a hősnék.
 És míg az istennő ezt szóval, amaszt sikeres harc
 Által bujtogató s a tüzet szítá kebelökben,
 Már a vezér sisakának csúcsán régen erősbben
 605 Tündököl és tüzesebb útában a sem teneked, szűz,
 Sem néked, Perses, nem jó jelű achaji csillag,
 Mint a nyár hó ebjegye s a haragos Zeus által
 Keltett végzetes üstökös a bitorolt uralomkor.
 Észrevevé Créthides az égi hatást, tetemeiben
 610 Újdon erőt érez, kiemelkedik a sokaságból :
 Mint a fagy- és hótol tündöklő Caucasus ahogy
 Éjszak legmagasabb pontjáig nyújtja fejét fel.
 S mint tele aklokban az oroszlán kénye szerint dül,
 Szórja falánk mérgét, most itt, majd ott öli a nyájt :
 615 Úgy ő sem pusztít csakis egy részt és nem öl egy helytt ;

- Széltiben egyre dühöng; most éles pallosa, majd meg
 Hegyzett szúronya által ritkúlnak meg a rendek.
 Majd leteríti a rettenetes lucskos haju Hebrust,
 Úgy Priont a getát. Auchusnak vágja fejét le
 620 S karjait és tova dobja, csakúgy hempelygnek a porban.
 Végzetit ánde betölti a Zeus nemzette Colaxes;
 Atyja, bus arcával már elszomorítja a mennyet
 És szive mélyéből ily sóhajtásra fakad ki:
 „Hâj ne siessek-e magzatomat megvédni a sorstól,
 625 És ne merészeljem használni hatalmam ezúttal?
 Ám hisz öcsém Amycust máig gyászolja s az égben
 Zúgnak mind, kiknek fiaik döltek s kidölendnek.
 Zúgjanak: érjen gyász kitkit közölünk; mi magamtól
 Meg van vonva, legyen mindentől:“ s a kimulandó
 630 Hőst feldícsérvén, szörnyű tüzet önte beléje.
 Az szágúld a sikon, rettentő öldöklést tesz
 A hadi rendekben; mint égnek vészes ivéről
 A kitörő zápor mikorön hord fát s köveket szét,
 Mígnem utóbb a hegy tetejéről az alba rohanván,
 635 Szűn dühe és kicsinyenként új csermelyre apad le.
 Úgy villong vég perceiben Zeus magzata szintén.
 Mostan a hős lelkű Hypetáont és Gesithóust,
 Majd Arinét s Olbust öli, majd sebesülten is Aprét;
 S vesztve lovát, gyalog oltja ki törrel a phásisi Tydrust,
 640 Akit az ősi szokásként egykor nyájakat őrzött
 Caucasus ott nemzett, hol eredt Phásis legelőszőr
 Innét kapta nevét mint gyermek, s mert lenyíratlan
 Fővel adák Phásis szolgálatjába szülői.
 Már másoknak esett, amidőn fonalát beszakasztá
 645 A zord istennő s jöve rá diadalmas Iáson.
 Ennek is ellene állt s durván így szóla Colaxes:
 „Nemde jövétek a scytha kutyákat s scytha ölyüket
 Tartani jól nálunk?“ s kapván egy szirt darabot, mit

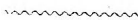
- Horda magával, mint szokták akkor, neki sújtá,
650 A föld hogy megreng; de Junó félreterelte
S főbe üt a nem szánt, hírnélküli Monesust,
Aki legott lerogyott. Nem háritotta fiáról
Zeus a csapást el s Aesonides gyilkos vasa ennek
Pajzsán és mellén átment s amint lehanyatlott,
655 Aesonides hozzá mene megkeseríteni halálát.
Innét szerte szaguld s már ismerik őt az alánok.
Ám a királylány meg (mert szítja tüzét a kis isten)
Egyre utánna les és őt égve kíséri szemével.
Mostani harcainak kezd már örvendni kevésbbé ;
660 Majd meg félelmét s aggályát fékezi ismét.
Tűnődik, csakugyan nővére-e itten ez a nő ;
S tartani álképnek nem mervén, újra megörvend,
És a kegyetlen láng édességébe szerelmes.
S mint erdőn a fák tetején, fűrtjeikkel enyelg csak
665 Auster gyenge fuvalma eleintén, ámde hamar majd
Azt a szegény sajkák érzendik rettenetesnek :
Úgy vitetik Médéa a végső dűhbe fokanként.
Néha a hízogó istennőről le- lekapja
Nyakláncát, nézgéli szegény s illeszti nyakára ;
670 S ahol a bűvös arany hozzá ért gyenge izeihez,
Zsibbadozást érez, s már nem kell néki az ékszer.
És nem a gyöngy, nem a vékony arany volt, ami zavarta,
Ámde a fáklyás isten nyomta, ki már kebelében
Fészkele — már arcát szégyenpir kezdte befutni.
675 Majd mond: „ó hiszed-e néném, hogy atyánk megadandja,
Amit az ég jóvoltából nyert argosi vendég
Részire ígért? vagy meddig tart e fene harc még ?
Háj mi veszélyeknek teszi ő ki magát e nem ismert
Népért!“ de ott hagyja beszédének közepette
680 A győztes Júnó, bízván sikerébe cselének.
Most még bátrabban kihajól a falról az elszánt

- Szűz s tova tűnt nénjének még csak utánna se nézett.
 De valahányszor több fő hős s egyszerre tömeg had
 Fogta körül Jásont s a vésznak zápora mind rá
 685 Omlott, kő- és dárdalökést érzett kebelében.
 Mérges Lexánornak ijeszté ijja meg elsőbb :
 Ámde fején följül szállt el Jásonnak a nyilszárny
 S tégedet ére Caicus. Szánandó nejit ennek
 Hagynia kelle előbb, mintsem lőn tőle utóda.
 690 Napkelet országából jött Myraces fejedelmi
 Tolmácsául, a párthus nép és colchisiai, meg
 Aeétes közt kötni nem ingyen frígyet arannyal ;
 Akkor mint ifjat Cyta földén fogta a végzet
 S kedv a beállt harchoz ; fegyvert ragadott vala ő is,
 695 A paszkonca legény, a fanatlan, magtalan ifjone.
 Bojtos szőnyegen ülve szorítja kezében a gyepűt
 És könnyű kocsiján tüzesen neki vágat a hadnak.
 Majd, tettetve futást, nyilait lövi hátrafelé szét :
 De kelet erdeinek selyméből szőtt haragos zöld
 700 Felgyöngyölt füvegét nyakszirtire kötve viselte ;
 Keztyűi látszottak, látszott jobbjobban a pallos,
 Lábafejeig nyúlt a barbár szörnyű palástja.
 E zsákmányt hamar észreuvé a durva Syénes
 S a sűrű pettyes tigrisbőrt átverte legottan
 705 Lándzsa hegyével. A sebzett tigris okádja ki száján
 A vért s ontja ki gazdájának is éltit egyúttal.
 A fiu összetörött íjjára borúlt vala fővel ;
 Undok vér borítá arcát s pompás kacagányát ;
 Vértől elázott volt haja, mellyet az anyja sabaí
 710 Írba növeszte s adott rá színül finom aranyport.
 Mintha ki ültet termékeny földben olaj oltványt
 S azt szellőktől járt helyeken öntözte vizekkel,
 És szorgalma után nem ment vala füstbe reménye
 S lát a gyengéd sarj tetején már bujni ki ágat :

- 715 Ámde jön éjszokról egyszerre szilaj zivatar, mely
 Azt mély gödréből feltépvén földre teríti :
 Épp úgy dőlt le a város alatt s a szűznek előtte
 Most Myraces ; de ez a szűzet, aki csupáncsakis egyet
 Félté, nem érdekelé jobban, mint hogyha dühöngni
- 720 Téged lát Talaus s Meleáger s bámul Acáston,
 Mint üzi a hátrált hadakat veletek vetekedve.
 (Tikteket a népség s csatatér is bámula sokszor.)
 Orra előtt futnak vadul a hadfők ; az elesettek
 Vére ömöl ; fejedelmi kocsik gazdátlan iramnak.
- 725 Perses nem tűré e sok kint s népei vesztét,
 S nézve a megfutamultakat, így zugolódik az égre :
 „Égbeliek, kik e honból elkergettetek engem,
 Hogy keltsek harcot s háborgást Scythia földén,
 Háj hiu jóslatok által mért játszatok imigy ki ?
- 730 Testvérem méltó fenyítését Jupiter ó mért
 Ígérték jeleid ? minket te az argosi haddal
 Biztattál, hogy hozzánk csatlod im e nagy erőt majd.
 Élni soká kínos nyomorúlnak ugyan : de azért hagyd,
 Kérlek, nekem elérnem ama napot, amikor a gráj,
- 735 Mint érdemi, csalatva legyen, hogy lássam a büszke
 Aesonidest dicseklő küzdelmein keseregni.“
 Míg ezeket mondá, leverődött melliről a vért
 És keziben tartott sisakát tele sírta könnyekkel.
 Ekkor az égő harc közepébe rohant esze nélkül.
- 740 Ámde az ellenfélről Pallás észrevevé őt
 S ekképp szóla magába : „ni mint tör vesztire Perses,
 Akit bátyja helyébe atyám a colchisi trónra
 Szánt vala. Félek, hogy ha cselünk folytán odavész, majd
 Bosszús lesz s e bünt még szörnyen visszatörölje.“
- 745 Ezt mondván, terjeszt vastag felhőt körülötte
 S elviszi a süvítő lándzsákat a hős feje följül.
 Aki barátságos népeknek emelve fölébe,

Jó forgószéltől, miután fent forga kevésbé,
Végre a haretérnek legutolsó szélire ért volt,
750 Épp hol a lomha Hiber s essédoni harckerülő nép
Pusztá rivalgással segítette csak egyre a tábort.
Most a halandókhoz beköszönte a csillagos éjjel ;
S rögtön megszűnik a csatazaj s a bástyaoromról
Hosszu kiállt félelme után búsan megy el a szűz.
755 Mint szünetel Nyetélius őrült ünnepe kissé,
Ámde azért készek mindenre az istenők által
Megszállt Thyások : Médéa is ujbol a zajba
Visszamegy és a gráj csapatok s nemzője hadai közt
Egyre be nem telt vágygyal vizsgálgatja Iásont,
760 Fegyvereit s arcát, mi kitűne sisakja nyílásán.

HETEDIK ÉNEK.

- Téged is, ó Szűz, thessali vendégedtől az est már
Elválaszt s örömid, miket érzél, már odahagynak ;
Itten az éj, melynek szerető szíved nem örül csak.
Ám mikor a küszöbön vonakodva belép vala e hölgy
5 S búsan az ágyba fekütt s képzelme sötétbe hevesb lőn :
Nem bírván elalunni soká, töprengé magában
Többfélén ; nem tudja, mi vége lesz. Egy kicsikét majd
Mervén szállni magába, keservei közben imígy szólt :
„Ó de mi lelt engem, hogy így álmatlan magam önként
10 Gyötrődöm ? nem volt nekem éjjelem egy sem ilyen még,
Míg, ifjak leghősbike, nem látám vala képed ;
Melyet, balgatatag, én ! mit forgatok egyre eszemben,
Kit tőled nagy tenger választ? mért csak a vendég
Űl szivemen? vigye inkább el Phrixus-rokonának
15 Gyapját, amire vágy egyedül és ami egyetlen
Célja miért fárad. Ha jön-e még ő ide többször?
Vagy megy-e egykor atyám Acson földre, ki tudja?
Boldog mind aki mert vele a tengernek eredni,
S ily szörnyű uttól nem félt és visszafelé is
20 Kísérendi e hőst — de azért csak menjen el innét.“
Addig hánykódott ágyába, megúnvá a fekvést,

- Míg küszöbén vékony sűgárt vesz im észre keletről.
 S a nem aludt szeretőt a kelő fény úgy megújítá :
 Ahogy a kókadts gabnakalászt felüdíti kis esső
 25 És a hajót a már fáradt evezőkre leszállt szél.
 A minyások meg, felhíva a hosszú ut által,
 Mely van előttük, a szerzett érdem s új öröm első
 Jó behatása alatt a királyhoz mennek. Iáson
 Hagyja előbb őt áldozatát végezni a harcért ;
 30 Széjljelnéz ez alatt, ha valyon nem csillog-e immár
 A számukra előkészített fényes aranyfürt.
 Aeétes meg, ehez kész lévén nála az arc s szó,
 A rá váró hőst megelőzve, elébe szökell és
 Telve haraggal, imily hangon kezdette beszédét :
 35 „Hát ti, kiket szült más ég, s van birodalmatok ottan,
 Tengeren át mi bolondjában utazátok e tájra
 S mért szeretétek így engem meg? Te levél bajaimnak
 Fő oka, Phrixe vejem ; bár elnyelt volna hugostul
 Téged is a tenger, nekem úgy nem kellene látnom
 40 Semmi nevű görögöt ; Pelias ki, ki Thessalus, és hogy
 Graecia létezik-é ? mi faj itt ez ? vannak-e, vagy sem
 Cyaneák ? nem tudnám : most Scythiában im e nép.
 S háh szégyen ! még jó Asiába Iáson ez ötven
 Árva kalandorral s engem csúfol meg először,
 45 Egy szál nászáddal hogy rabjává tegyen élve,
 Hogy kivigyen s ki velem nyitassa magammal a berket,
 S arra se méltasson, hogy győzzön háboruban le.
 Mért nem fosztogatod már minden templomomat ki ?
 Mért még lányimát is nem tetszik elorznod ölemből,
 50 Rabló ? Nektek volna lakástok, volna szülőtök ?
 Ám a hajó s a kegyetlen vész tart benneteket csak
 Átkos zsákmánnyal ; hiszem a tengerre királytok
 Önmaga kergete el s megtiltá a hazatérést —
 Hogy tán majd ez uton hozzájut az aeoli fürthöz.

- 55 Készebb a Caucást le fogom vágatni hajóknak
És mégyek rajtok kirabolni a haemoni földet.
Én a kost gyász áldozatúl nem is úgy ragadám el:
Ámde ha a nélkül nem akarsz távozni el innét,
És szégyelsz üresen haza menni; avagy ha hajódon
- 60 Volna egyéb, mi különb, mint embereid, megadom hát
Amit kérsz, csak elébb telyesítsd nekem íme parancsom:
Egy rég már ugarúl heverő vad telke van itt a
Város alatt Mársnak, hol szántás közbe tüzelgő
Nyelvű bikáim hajtani néha reám sem akarnak,
- 65 Őket vénségem dühösebbekké teszi folyvást;
Elszilajodtak már, s szájakbol a tűz a szokottnál
Féktelenebbül jó. Vedd át hős tőlem e munkát,
Vedd e tért művelésed alá: mag elég lesz, amilyent
Én vetegtettem elébb s termés, aminő juta nékem.
- 70 Meggondolnod elég egy éj. Tarts róla tanácsot
Hát te magaddal, ugy isteneiddel; s hogyha hajódban
Rejlik némi erő: e paraszt munkára előállsz.
Abba magam se vagyok bizonyos, hogy jó lesz-e mindjárt
Menned a tűz közepébe, avagy várnod kicsikét, míg
- 75 Elvetvén a már megszántott földbe a magvat,
Majd számodra a cádmusi hydra-vetésből előkél
A kész had s az ugart diszesítik fegyveres ifjak.
A fejedelmi leány bámultában e beszédön
Meghökkent s halavány arccal nézdelte az ifjat;
- 80 Félt, nehogy a járatlan vendég majd vonakodjék,
Nem bizván erejébe szegény. S csakugyan maga is meg-
Borzada az s nagy méregtől leszegezve busan állt.
Nem bámúl ugy a tyrrhén, és ióni hajós sem,
Aki midőn Tyberíne, határidon Ostia fényes
- 85 Várának már tornya alá ért, rögtön a révet
S Ausoniát nem látja s a Syrtis tűn fel előtte.
Ámde azért kész lőn hamar a zsarnoknak adandó

- Válasszszal s lesütött szemeit fölemelve imígy szólt :
 „Acétes, te reményt nem ilyen bucsuzásra nyitottál
 90 A mínyásoknak, mikoron megvédeni várad
 Fegyvert öltöttünk. Hol ígéreted ? adva mi cselből
 Van ki parancsod ? egy új Peliásnak látszol előttem.
 Ám üldözzétek fejemet gyűlölve, hatalmas
 Zsarnokok: engem azért karom el nem hágy, se reményem,
 95 Hogy megbírom a rám mértet s meg nem tör a balsors.
 Egyet kérek csak: ha vagy a fegyver betemetne,
 Amely termeni fog, vagy a láng holnap megemésztné :
 Vad Peliásnak adassék innét hírül azonnal,
 Hogy veszteket hőseimből itt el ugyan, de ha benned
 100 Szikra becsület van, haza birtam volna evezni.“
 Ezt mondván, a szavain megdőbbent hölgyet apástúl
 Ottan hagyja s a hűtelen udvarból tova száguld.
 A megrémült szűz, ki magába maradt a szülők közt,
 Hallgat — s földre szegett szemeit kissé fölemelvén,
 105 Nem tarthatta magát, hogy búsan szét ne tekintsen ;
 Néz ki felé s csakugyan meglátá mentiben a hőst
 S még szebbnek tetszett szerető szívének az elment
 Vendég most ; deli termete, vállai járnak eszében.
 Kívánná, bár menne utánna a ház vele kissé,
 110 S vágyakozó lábait csak alig tartá a küszöb fel.
 Mint a bujdokoló Ío, meglátva a partszélt,
 Egyszer előre nyomúlt, majd hátra vonult ; mig Erynnis
 Vízre üzé: a pharósi anyák meg visszahívák őt.
 Úgy tébláb a szűz s a nyílt ajtón szeme folyvást,
 115 Nem szólítja-e a mínyásokat apja elő még ;
 S a vendég képét hajhássza, vagy ül maga búsan,
 Vagy szeretett nővére ölébe kores menedéket.
 Szólni szeretne, de hallgat. S ismét félrevonúlva
 Elképzelgeti, mint települe meg Aéa vidékén
 120 Phrixus s hogy Circét sárkányok mint ragadozták.

- Majd szüz társai látogatásában keres élvét
 S nem leli benn örömét. Egyszerre szülői körül kezd
 Csüngni hízlegőbben ; rak csókokat apja kezére,
 Mint beteg eb, mely a pórázt s a jó uri asztalt
- 125 Már megszokta, közel vesztét mikor érzeni kezdi,
 Még távozta előtt búsan bójárja az udvart.
 Majd olykor szeliden maga ellen is így zugolódik :
 „Nincs eszed ezt tenned ; magadat mit epesztne azért, kit
 Tán tova hord szőkevény nászádján majdan a tenger ?
- 130 És aki még nevemet se viendi honába magával ?
 S mit nekem így aggódnom azon, ha legyőzi-e a bajt,
 Vagy bele vész s Görögországot majd gyászba borítja ?
 Bár mégis, ha halálos végzete hordja az ifjat,
 Más idegen fejedelmekhez lett volna kiküldve !
- 135 Bár legalább ne e városban érné be halála !
 Mert hiszen őt Phrixus rokonunk véréből eredtnék
 Mondják s láttam is őt szeretett hűgán keseregni ;
 S mint állítja, parancs úzé tengerre szegényt ki.
 Vagy menjen bármint haza innét, csak ki ne tudja
- 140 E kívánságomat s csakhogy ne gyűlölje atyámat.“
 Végezvén szavait, pamlagra ledőlt kimerülten,
 Hogy tán jótékony nyugalom száll rá ; de az álom
 Még inkább zavará : itt a vendéget, amott meg
 Apját látja könyörgve elesni s ijedve szökik fel
- 145 Fektéből ; majd szolgálóra s a honi házra
 Ismer, amíg maga thessali városokon szanaszét bolyg.
 Látja, hogy a Furiák és benső furdalat által
 Űzve, miként veri ádáz anyja hadát le Orestes,
 A maga hátán meg viperák kinos ostora pattog.
- 150 Majd azt híve, hogy a vad oroszlánnak leölése
 Szítja dühét és mintha a megpaskolt Furiáktól
 Jőne kifáradtan, leborúl nővére ölébe.
 Amikor ily epedés közt is még egyre habozni

- Látja a cholechisi szűzet Junó s hogy dühbe még nincs :
- 155 Most már nem veszi Chaleiopé hangját s hamis arcát ;
 Minthogy a szűz tüze lankadt és kissé a szemérem
 S ész is a kórnak utában áll : fel száll a magasba,
 Megy Küprishez a fényes Olympra, ahol neki így szól :
 „Nem tagadom, hogy munkámnál mindenbe segítél,
- 160 De konok a szűz még mindég s már kezd haragunni
 A tüzelésért s bár rászedtem, cserbe hagyott volt.
 Menj, kérlek s a szerelmet, amelynél megcsala engem,
 Kösd te reá, kérlek, hogy végre szülői lakától
 Menjen venni bucsút és mentse ki bármi veszélyből
- 165 Jásonomat. S ugyanő, aki ért a varázs babonához,
 Még ama sárkány kígyót is, mely őrködik éjjel,
 És az egész ligetet s az arany gyapjat vele együtt,
 Sűrű tekercseivel szorosan befonja körörsded,
 Oldja le a fáról, miután álomba merité.
- 170 Rád bízom ezt — Furiákra s a szűzre magára a többit.“
 Erre Venus, szárnyas Cupidók szülője viszonzá :
 „Már mikor elsőben kezdéd meg hajtani szívét
 A szűznek s akarál vele bajt érzetni szokatlant,
 Melléd állottam s egyedül neked általadám még
- 175 Bájjövem is, melytől a szűz már ingani kezdett.
 Ez, látom, nem elég : ide én kellek magam, engem
 Vár a szemérmes, a kétes szív. S én megmutatom, hogy
 Ő maga kéri az aesoni hőst meg s fél kötekedni.
 Csak te csináld ki, hogy az menjen szaporán a Diána
- 180 Szent ligetébe, hol a hölgy égő fáklyavilágnál
 Szokta ez istennőt tisztelni hason csapataival.
 Mitsen kell félned Hecatétól most, nehogy ő tán
 Meggátolja művem — s kívánom tenni se merje ;
 Mert szerelem száll rá s a háromnyelvű dal által
- 185 Véle magával igáztatom a tűzokádta bikákat,
 Hogy tőrjék a fogást.“ Júnó Írisre tekint most

- S inti, Dionének menjen végezni parancsát
 És állítsa elő a jelelt erdőben Iásont.
 A minyásokhoz megyen Íris, meg Cytheréa
- 190 Colchis hölgyéhez : Júnó a Caucasuson vár,
 Aggálytelt arccal nézván Aeëa falaira,
 Félve, remélve — nem ismervén még jól a jövőndőt.
 A befedett Venus egyet alig pillanta a várra,
 Íme a szűz kebelét már újból kezdi nehézség
- 195 Szállani meg, kitörő panaszai szítják hevit inkább.
 Már ismét csak a vendéget forgatja eszében.
 Búslakodik s a távolban hozzája imígy szól:
 „Ó bárcsak vagy anyád, vagy akár nőd (ah ha talán van!)
 Thessali méreggel most rajtad bírna segítni!
- 200 Én szűz mit tehetek mást, mint sorsod siratom csak?
 Ennyi szabad; sőt még nézmem kell vég viadalmad,
 Néném, a szigorú, kénytet, kísérem el ahoz.
 Ő pedig azt hiszi, tán sorsában senki se vesz részt,
 Hogy rá senki se gondol, azért a többivel együtt
- 205 Útál engemet is; de hacsak módját lehet ejtnem,
 Hamvait is, mik a gyászos földre tapadva maradnak,
 S csontjait, amiket a láng tán s a bikák dühe kímélt,
 Én mind összeszedem s elhelyzem; halva szabad lesz
 A hőst kedvellnem s gondom sírjára ruháznom.“
- 210 Amint ezt mondá: Venus ím ott terme az ágynál
 Váltott isten alakkal s tarka ruhába; kezében
 Tartván bűvesszőt, ábrázola titani Círcét.
 A szűz, mintha csalo álomkép volna, amit lát,
 Néz kétkedve reá; majd kezdvén sejteni benne
- 215 Fenséges nemzője hugát, megörülve, könyek közt
 Ugrott fel s csókkal fogadá a vad isteni nagynént.
 S ő szólal meg előbb: „ó“, mond, „csakhoggy valahára
 Lát feledett házunk, Círce, kígyó fogatoddal.
 Mértis hagytál itt? mért kedvesb laknod egyébütt?

- 220 Phásishoz hamarább eljött a thessali gálya,
 Mely a szegény Jásont vizen át ide hozta hiában,
 Mintsem eszedbe jutott neked e hon. " Szólnia többet
 Nem hágy s így vág közbe Venus : „te okoztad ez útam,
 Végetted jövök én agg nénéd, ó fiatal szűz.
- 225 Rám ne legyen panaszod, s hogy választottam a jobbat,
 Értte ne vádolj; mert ha nem áld vala is meg az ég úgy,
 Hidd, e világ minden lelkes lény köz hona, mindnek
 Isteni is közösek : hazaként nézd hát az egész tért,
 Merre a nap jár-kél, s ó lyányom, minket a zordon
- 230 Phásis örökre e jéghideg országhoz le ne kössön.
 Itt hagyhatd a silány Colchist te is úgy valamint én.
 Lám én mostan az ausoni Pícus nője vagyok már ;
 Égő torku bikák nem ijesztnek az ő legelőin ;
 Nékem hódol a tusk tenger, de szegény, teneked mily
- 235 Sauromaták kérőid ? im elvesz holmi hiber tán ?
 Vagy másodnőül viszen el hâj durva gelónus ! "
 Nem tetszettek a szűznek az istennő e beszédi ;
 „Tán csak, nem feledém“ mond „úgy el a nagynevéü Perseist,
 Hogy magam illyekhez hagynám ágytársul adatni.
- 240 Ettől az egytől ugyan nem szükség féltened engem.
 Ments inkább fel, anyám, kérlek, ha tehetd, ama bajtól,
 Mely okoz aggódást s háborgást bennem, a melytől
 Már régóta kemény benső gyuladásokat érzek.
 Kő fekszik szivemen, álmom nincs, nyugtalan elmém.
- 245 Szüntesd kinjaimat, hozd vissza előbbi kedélyem ;
 Hagyd a napot s éjt élveznem, hagyj álomadó mezt
 Öltöm s pillám zárd bűvessződdel is öszve.
 Mitse segítsz te se, jó anya, látom. Mert hisz erősebb
 Voltam előbb egyedül : most mindent még súlyosabbnak
- 250 Érzek. Imé neked is meredez fejedén a kigyóhaj. "
 Ily szavakat mondván Médéa, sirásra fakadt s a
 Csalfa Venus mellére borúlt s így a szívébe rejlő

- Mérget s keble tüzét nyilván kimutatta előtte.
 Átölelé Venus őt s nyomván ajkára veszélyes
- 255 Csókot, búa vegyült szerelemmel a lyánt tele fúvá;
 És amig őt többféle modorba kerülgeti szóval,
 S mást meg mást hord fel, „halgass csak most ide“, úgymond,
 „Vesd csak rám szemedet:“ S megeredvén könnye imígy szólt:
 „Ahogy imént hozzád a légen át ide szállék,
- 260 Látok a partszálen induló félbe naszádot,
 Millyet az én szigetem soha el nem eresztne magától,
 Mert az bármi hajóst leszokott foglalni örökké.
 S egy, ki nekem valamennyi között legszebb vala ottan,
 És kibe messzire már bámultam a bárka vezérét,
- 265 Rögtön hozzám jó, vélvén társnőd vagyok én is
 S így szól: ó ha lakik részvét kebeledbe közelgő
 Veszttem iránt, kit látsz a szörnyek elébe kiküldve,
 Kérlek, vidd hírül ezt a magas fejedelmi leánynak,
 Add sírásom elő, add meg neki tőlem e szókat,
- 270 Melyeket im fölemelt kézzel terjeszték elébe:
 Mondd, hogy az isteni nők, kik ezer vész közt segítettek,
 Elhagytak s egyedüli reményem most csakis ő már,
 Ő menthet csak meg, ha akar, ne tagadja meg ezt hát;
 Mondd, e sok élő lényt, aminőt nem lát soha többé,
- 275 Venné szárnya alá, védné meg e nagynevű népet.
 Hogyha Pelops kínzó versenyjeit Hippodamía
 Egykor meggátlá s látván kérője mi sok lón
 Őlve le már, megborzada atyjának kocsijától;
 S Mínós lyánya ha önmaga küldte halálra fivérét:
- 280 Mért ne lehetne segítnie méltó látogatóin
 Ő neki is s szelidíteni meg immár Aéa mezőit?
 Hogy vesznének már egyszer ki a cádmusi magvak
 És a bikák, melyek jövevény láttára kigyúlnak.
 Fájdalom, ezt neki itt meg nem hálálhatom én, de
- 285 Ha testem megváltva leend a szörnyü haláltól,

- Lelkem övé lesz, tudja meg. Ó vajjon könyörül-e
 Rajtam avagy nem? szólj — s készült kardjába rohanni.
 Biztattam; kérlek ne hazudtolj meg. Noha rám is
 Hat vala a hős helyzete és szava: téged akartam
 290 Általa megkéretni; egy ily kérére te méltóbb
 Vagy mint én, ki hires vagyok úgyis büszsereimről.“
 A szüz ezenközben komor arccal nézdele széljel;
 Indulatit s karját csak alig tarthatta, legott hogy
 Meg ne rohanja Venust — úgy ég szégyeltibe mérge.
 295 Szólani fél, csak iszony tölté el a gyenge leányzót,
 S elémült tüleit párnába dugá be szegényke.
 Íme kelepcéből nem látja, miként meneküljön.
 Bujni a meghasadott földnek gyomrába, nyomatni
 Súlyától kívánt, csak ilyen szók hogy ne kinoznák.
 300 Inti Venus, menjen vele és vár rá a küszöbnél.
 Mint mikor a bűsz Bacchus, mérges szarvakat öltve,
 Echion palotájában Pentheust odahagyta,
 Amikor ez már, telve dühvel, viselé szülejének
 • Leplét s zörgetyűjét s rögtön nő-lándzsa repült rá:
 305 Úgy fél most a magára maradt szűz; szerte tekintget
 És hajlékából nincs bátorsága kilépni
 Most égő szerelem, majd Jáson veszte kinozza;
 S a hallott szóknak már nő kebelébe hatása.
 Ah de mihez fogjon hát? nincs szíve csálni meg atyját
 310 Egy jövővényért; látja előre, mi rút hire fogna
 Lenni az ily bűnnek. Zugolódik az ég, zugolódik
 A pokol ellen; dimbol a földön, vájja kezeivel
 És bele mormol, kérvén Plútót és Hecatét, hogy
 Mentsék őt ki halál által s szabadítsa halál meg
 315 Azt, a kiért ég; kér legszörnyebbet Peliásra,
 Aki az ifjú hőst elveszteni annyira vágyik.
 Gyakran akarja a szánandónak igérni segélyét;
 Majd boszujában jobbnak látja, ha megtagadandja;

- És fogadást tesz, hogy többé a rút szerelemnek
 320 Nem hódol s egy jöttmentnek segítő fele nem lesz.
 S amint ott fetreng ágyában, hallja, hogy ismét
 Szólítják s hogy megzörrent sarkában az ajtó.
 Hát miután érzé, hogy győzött titkos erő rajt
 S eltűne mind szem elől, mit elébb sűgalt a szemérem :
 325 Legbensőbb teremébe siet, hogy az általa ismert
 Legsikereseb szereket kikeresse a haémoni hősnek.
 S ahogy a messzire már bűvölő méregszagot ontott
 Raktár ajtaja feltárult s látá vala mindazt,
 Amit a tengerből s a föld gyomrából előszed
 330 És mit a hold haragos vérszín arcáról alácsal :
 „Én tegyek-é“ ugymond, „vagy tűrjek bármí gyalázót,
 Amikor ennyi halál van előttem s oly rövid úton
 Megmenekülhetek a büntől ?“ ezt mondva, legottan
 Egy méreggel telt dobozot vaktában előránt,
 335 Nézgeli és, készülve halálra, haragja kigyúlad.
 „Ó gyönyörűséges napfény“ mond, „mennyre kedvesb
 Vagy te halálkor !“ s elhallgat, bámulva dühödtén.
 „Hâj hát halni akarsz ! bírod ezt ily korba kiállni ?
 Hát“ folytatja, „az élet s ifjúság gyönyöreit te
 340 Meg se izeld, se ne lásd állát mohosodni öcsédnek ?
 Nem tudod-é, hogy a még most szintén ifju Iáson
 Meghal utánad majd, aki mostan értted eped csak,
 Téged kér s akit én láttam partunkon először ?
 Ó nemzôm, hamisan minek is léptél vele frigyre ?
 345 El lehetett vala vesztened a hőst szörnyeid által
 Rögtön, s nem tagadom, magam ezt kívántam is akkor.
 Titani jó Círcé, szavaidra utalva, követlek
 Mint kalaúzt, a te értt elméjü tanácsod a döntő
 Nálam ; szótfogadok mint ifjabb.“ S erre im újból
 350 Aggodalommal telt elméje a haémoni hősre
 Fordula. Most már kész egyedül ő értte örömmel

- Élni, akár meghalni, ahogy neki tetszeni fogna.
 És Hecatónak, emelje varázsígei hatását,
 Adjon ezuttal erőt neki többet, mérget ölőbbet.
 355 És tele rakja ölet azzal, mibe biza leginkább.
 Vett a Prométheus véréből nőtt s égi viharral
 Táplált kázsia-féle virágból, a melyet a hó és
 Zúzvara közt ama bűnhődő vér kérgesre keményít,
 Majd szétmar, mikor a beleket rágó keselyű a
 360 Szitról felszállván, nyálát hullatja fölül rá.
 Azt a hosszas idő soha sem hervasztja el, él és
 Zöldül örökké. Ellentáll e vér a folyóknak,
 És kivirágzik a lángoknak közepette is e fű.
 Elsőben Hecató ment Styx nedvébe megedzett
 365 Vassal, vájni a szikla közől efféle növényt ki ;
 Majd azt megmutatá avatott szüzének ; ez aztán
 A tizedíkszer kelt új holdnál kezdte metélni
 E füvet ; ezzel gyötri az isten csonka tagait, ki
 Nyög bele, néz a szüzre hiában, görnyed a kintől,
 370 És míg a sarló vág, rázkódik rajta a lánc mind.
 A boldogtalan önmaga ellen eféle szerekkel
 Készül fel s neki megy rettegve az éji homálynak.
 Nyújtja kezét s biztatja Venus s féltébe hizelgő
 Megszólítások közt vitte a városon által.
 375 Mint mikor a sas még gyengéd fiait legelőször
 Felszállítani akarja rövid szárnyaikon a légbe
 Sziklai fészkeből s őket hívogatja nyomába,
 És azok a magas ég első láttára remegnek
 S visszakiváncozván, a szokott fészket keresik csak :
 380 Épp úgy csüggedezett, a sötét utcákon amint ment
 Át Médea, ki még a néma falaktól is ijedt.
 És most a végső kapunál egyszerre megállott.
 Itt sírásra fakadt, ismét elfogta az érzés.
 Nézi az istennőt s ily szókkal tartja le kissé :

- 385 „És csakugyan maga kér, maga esd énnékem Iáson?
 Nem forog itt vétek, szégyenfolt, sem szerelem fenn
 Úgy-e? s egy esdeklő férfit szolgálni se rút tán?“
 Nem felel erre Venus s az üres szót abbahagyatja.
 Most a colchisi szűz a hallgatag éjbe varázsló
- 390 Ígéket mormolva haladt; s a csillagok arca
 Kezde borúlni; folyók medrökben visszaverődtek;
 Aklokban is a nyájt iszonyat szállá meg; a sírok
 Felzajdultak; a hold maga mély gyászt ölte magára.
 Már Venus is távol reszketve követte. S amint most
- 395 A hármás képű istennő fáihoz értek:
 Ott egyszerre előbb, hogysem várták, szemekikbe
 Tűnt Jáson, kit a megrettent szűz láta korább meg.
 És itt a thaumanti szülött elszállt a magasban,
 Úgy Venus a szűz karja közöl szintén tova lebbent.
- 400 Mint mikor éj közepén olykor valamely előlötű
 Tárgy pásztort s nyájat megrettent s a borus űrben
 Itt-ott feltűnnek szótlán kísértetes árnyak:
 Mindketten a sötét éj- s erdőnek közepette
 Megdőbbentek elöbuktokkor s szótlán úgy álltak,
- 405 Mint a néma fenyő, vagy a mozgásnélküli cyprus,
 Mellyeket a rohanó Auster nem bolygata még fel.
 Hát amint lesütött arccal hallgattanak együtt
 Míg utát folytatta az éj, már nyitni akarja
 Száját Aesonides, már meg Médéa előzni.
- 410 S észrevevén a hős, hogy fél és könnyezik a szűz
 És orcája tüzes s hogy bántja szegényt a szemérem,
 Végre vigasztalván őt, így szól a szeretőhöz:
 „Nyújtasz-e élni reményt? megszántad-e sorsomat és úgy
 Jössz ide? vagy hogy tán magad is még vesztemen örvendj?
- 415 Kérlek, szűz, te ne légy szörnyű nemzödre hasonló,
 Oly könnyörületlen szív képedhez nemis illik.
 Mondd, ez-e a köszönet szolgálatimért,? a remélt díjt

- Adni meg így illet? Te reád utalok, szabad-é így
 Küldeni most engem haza? ítéld, szűz, szavaim meg.
- 420 Tán csak atyád nem azért űz engem a szörnyek elébe,
 És mint ártatlant nem akar büntetni azért, hogy
 Itt az enyimekből idegen vas szúrta le Canthust?
 Meg hogy bástyátok védelmibe hulla el Íphis
 S oly sok scytha amott? Mért meg nem hagyta a hűtlen
- 425 Mindjárt, hogy menjek s távozzam rögtön el innét?
 • Most a reményt, mit nyújta, mi válságokkal akarja
 Váltani bé ismét, látod! Lehető, hogy utóbb tán
 Halni fogok — s készebb haljak, mintsem hogy apádnak
 Bújjak bármi parancsa elől. Ám én az aranyfürt
- 430 Nélkül nem megyek el, hogy láss te pulyának először.“
 Ezt mondá. A szűz, amidőn látá a könnyörgő
 Férfut elhallgatni s a választ lesni ki tőle:
 Azt sem tudja szegény, hol kezdje, mi rendbe beszéljen
 S meddig creszkedjék; kívánna kiontani mindent
- 435 Egy szóban — de ez egy szót is megvonja szemérme.
 Meg-megakad; míg utóbb felemelve szemét imigyen szól:
 „Kérlek thessali hős, mi hozott ide téged e földre?
 Mért bizol én bennem? s mért, oly roppant feladattal
 Szállani szembe nem önnön erődben bízva akartál?
- 440 Tudd, ha kilépni atyám házából félek ezúttal:
 Úgy odavagy, tudd, készen várna kinos kimulásod.
 Lám hova lett Júnó, hol most a tritoni Szűz is?
 Ily nagy esélyidnek közepette im én vagyok itt csak,
 Egy idegen fejedelmi szülött: bámulsz, hiszem, erre
- 445 Tenmagad; Acétesnek ez erdeje sem hiszi ezt most.
 Sorsod bíra csak erre; fogadd szolgálatomat hát
 Attól, nem tőlem. S Pelias ha kivesztetni akarna
 Ismét, s máshova más próbákra kiküldeni fogna:
 Háj többé temagadba ne bízz!“ s ezzel szedi mostmár
- 450 Kepliből a titáni füvet s perséisi búszert;

- S aztán Jásonhoz megin így folytatja beszédét :
 „De ha az égbeliek biztatnak némi reménnyel,
 Vagy ha halálad elől, mely rád vár, tennen erőddel
 Tán menekülhetsz, jó vendég: megkérlek előre,
 455 Engedj büntenül engem megtérni atyámhoz.“
 Ezt mondván, rögtön (mert most nem rendes időben
 Tűntek a csillagok el s már végét járta a medvész)
 Nagysóhajtvá, zokogva letette kezébe a hősnek
 Bűszereit, le hirét, díszét és véle hazáját.
- 460 Ahogy az érinté, érzé a bűvös erőt már.
 Most a bűnössé lett szűz arcáról a szemérem
 Végképp elszállván, Furiákkal lőn tele telve
 S Aesonides minden tetemébe beönti varázsát.
 Pajzsát kívülről hétszer mormolja körül és
 465 Lándzsáját is még súlyosabbá tette a hősnek.
 S már kezd távolról lankadni a tűz a bikákban.
 „Vedd“ úgymond, „ime forgót és ezt a sisakot még,
 Mellyet a gyászos Visszavonás hordott vala nemrég;
 Majd ha a sikra kilépsz, ezt dobod a cádmusi magba.
- 470 Ettől nagy dühösen rohanand egymásra legottan
 Annak egész hada; bámul azon majd bosszus atyám is
 S tán keresend engem.“ Miután végezte e szókat,
 Mostmár kezdte eszét jártatni a tengereken; már
 Látá a minyás népet kifeszíteni vitorlát
- 475 Nélküle; és ekkor végetlenül elkeseredvén,
 Megragadá Jáson jobbját s halkan neki így szólt:
 „Tarts emlékedben, kérlek, mert ám te nekem, hidd
 Emlékembe maradsz. Mond, távolléted alatt mely
 Táj fele nézzek? kérlek, hogy neked is legyen én rám
- 480 Gondod, akárhol léssz, és bár hány évet élérsz is,
 Jusson eszedbe, miként állsz most, szolgálatimat légy
 Szíves elismerned — s meg hogy szűz mente, ne szégyeld.
 Jajde szemed mért nem látom könnyekbe borúlni?

- Mintha nem is tudnád, hogy atyám méltó boszujának
 485 Áldozatúl fogok esni. Te rád honn vár uralom, nő
 S magzatok is : míg én kimulok majd elhagyatottan.
 Nem bánom ; szívesen válok meg a naptól is értted. “
 Erre azonnal a hős (kit titkon már megigézett
 S mint az övé, épp oly szerelemmel rég tele fúvált)
- 490 Válaszolá : „hiszed-é, hogy Jáson nélküled óhajt
 Bármit is és ellenne akárhol is ? adj a királynak
 Vissza elébb s vedd hálátlan büvödet ki belőlem.
 Mért legyen éltem kedves ? mért óhajtni hazámat,
 Hogyha atyám Aeson nem téged ölel meg először,
- 495 Nem téged bámúl már távol a fűrtbe ragyogni,
 S nem te előtted fog leborúlni Göröghon a parton ?
 Vedd szívedre e szót, kérlek — mint hitvesem immár.
 Rád, ki hatalmasb vagy pokol és ég isteninél is,
 És a te intésid folytán megtért jegyeimre
- 500 S a válság imez órájára teszek fogadást, hogy
 Érdemidet, meg ez éjt egykor ha felejteni bírnám,
 És ha, midőn a jogart, palotát s szülőidet érttem
 Elhagytad, látnád, hogy nem tartom fogadásom :
 Úgy a bikáktól s föld vad magvától menekülnöm
- 505 Mitse segítsen s ten házádban, ten kezéd által
 Vesszek el, és ne legyen, ki ez ellen bírja megóvni
 Bennem a hálátlant. Ám adj chez, ha lehet, még
 Többet is és hagyj a kétségbeesés közepében. “
 Hallá ezt s rámondta legottan az esküszegési
- 510 Díjt Nemesis, boszulója a megsértett szeretőknek.
 Íme beszédek után mindkettő hallgata némán.
 Majd szemöket vidáman felvetik ifjui hévvel,
 S édes pillanatok váltatnak köztök olyankor.
 Most szégyellve magát, fejit a szűz bűnnek ereszti ;
- 515 Kis vártatra megint ekképp ijesztgeti Jásont :
 „Halld, a bikák leigázta után, hogy még mi veszélyek

- Várnak rád s mily örre találsz a phrixusi fürtnél;
 Mert amit ígérek, még nem mondtam el ám mind.
 Mávors rettenetes fájánál, tudd, iszonyú nagy
- 520 Munkád lesz, mellyet hogy az én bennem s Hecatébe
 S tennen erődbe vetett bizalom győzzön le, kívánom.“
 Ezt mondván, hogy a hőst meggyőzze, mi szörnyek, amelyek
 Állnak előtte: legott fektéből az összetekergett
 Kígyót fölveri, a hős árnyát vetve elébe.
- 525 Az (mit nem tett volt soha még) ma megállt s ijedelmes
 Fütttyöket ejte, körüljárá feltében a gyapjat,
 Amire rezge tekereseitől fönt, lent az egész fa;
 Majd neki indula és tátonga dühödten a légben.
 „Mily recsegés, ropogás itt ez, mondd meg nekem, ó szűz?“
- 530 Kérdé Aesonides, ki kirántott karddal előtört.
 Az feltartja mosolygva a hőst s a kígyót lecsitítván
 „Végsoúl ezt hagyta neked fel bosszus atyám még“
 Mond. „Háj mennyi veszélyt kell még állnod ki szegény hős!
 Ó csak láthatnám, hogy baj nélkül fogod a fát,
- 535 Mely kékszinü tekeresekkel van fonva be rútul,
 Mászni meg és szemeit kitaposni a szörnyeteg örnek,
 Bárha legott meghalnék is!“ S most hirtelen eltűnt
 S éjnek vége felé tért a városba meg ismét.
 Már a királyt hajnalba kivitte ama hiu képzet,
- 540 Milyen nagy vizi tér választá tőle el egy éj
 Folyta alatt Jásont, s amidőn azt, tiszta-e a rév
 S csendes-e immár a tenger, távolról akarná
 Megszemlélni, im arcadi Echíon jön elébe,
 Hozva hírül, hogy már Mávors circaei telekjén
- 545 Ott van a hős, hát küldje ki a rézlábu bikákat.
 „Ím kihiv ismét“ mond, „mi merésszé tette reménye
 Most, ti bikák az ugart forgassátok legelőszőr
 Át hantokra nekem, fújjátok mind ki a lángot,
 Hogy ne felejtse el a termést a haémoni zsellér.

- 550 Küldd sárkányodat a görögökre te is ma, leányom,
 Vesszenek el szemitől s a gyapjú, bőrivel együtt
 Undok véröktől befertőztetve maradjon.
 Ezt mondván, kiereszteti hát a bikákat a síkra.
 Egy rész emberiből az echioni szörnyű fogakból
- 555 Visz magot: a roppant nagy ekét vontatja a másik.
 A pagasaíi erős ifjak követik fedezetképp
 A nagylelkű vezért. Kiki hangoztat vala büszke
 Nagy szavakat, de a gyász téren mind félrevonúltak.
 Ő maga helybe maradt s az egész hadból egyedül állt,
- 560 Mint amidőn a csillag mind odahagyta a göncölt,
 Mellyet majd a kelő nap s hő homokot kavará szél,
 Vagy ha a Rhípaeus hegyig ért, ottan meg a hó és
 Kékellő Boreás zordon ködc kerget utóbb el.
 Rögtön a megrettent Phásisnak hosszú folyója,
- 565 Caucasus erdeje és az egész aeétesi birtok
 Fénybe merült s égő füst hempelygett ki az ólból.
 Mint mikor egy felhőből a fényes Zeus, ha haragszik,
 Kettős villámot lódit le az emberi nemre ;
 Vagy mikoron két szél együtt tör börtöniből ki
- 570 Es megiramítani kezd: úgy osont a két bika mostan
 Ketreccéből elő, láng örvényt fúva magasra,
 És iszonyú tűzárt terjesztvén szerte utában.
 Megborzadt Argó hada, megborzadt maga Ídás,
 Aki elébb szüz ígézettel mentetni meg átalit,
- 575 Ám epedett kelleetlenül is Médéa után most.
 Cseppet sem késött, neki ment a bikáknak Iáson,
 Őket amint látá szétválni s szörnyű sisakját
 Rázva veré a csapongó lángot szerte kezével
 És amidőn végtére megállt s rá néze vadúl az,
- 580 A melyik észrevehé a Jáson fegyverit elsőbb,
 Kis vártatra legott dühbe jött. A tengeri mérges
 Hullám nem rohan úgy szírtnek s fut zúzva el attól :

- Két izben villám-sebesen tör rá s fuvatával
 El-beborítja a hőst: de a szűz nem hagyja a lángot
- 585 Gyújtani és a tűz hidegen érinti paizszsát,
 Észrevevén a varázsszert elhalványula a láng.
 Aesonides fölemelte kezét és a bika égő
 Szarvait megragadá s neki dőle egész erejével.
 Az meg a hőst, vele és veled is Médéa dacolva,
- 590 Szarvai közt csüngtében rázza hiába dühödten;
 Mignem majd szűnvn, kezdett bűnbölni erősen
 S fáradt szarvaival győzötten bukni le végre.
 Most társaira tekint s kívánja a szörnyű igákat
 Jáson, s húzva fejét a bikának, húzatik ő is.
- 595 Majd feszített térdel győz rajt s renkesz nyaka szirtét
 A réz járom alá csavará. Párját meg a mérges
 Colchisi szűz megigézvén, az csak félve fenyített,
 És közeledte alatt füsttel beborítva, dühétől
 És nagy terhitől is végkép kimerülve, azonnal
- 600 Fővel előre bukott. Ekkor rá dőle Jáson
 És mig nyomta, saját fuvatával fojtogatá őt.
 Majd mikor a láncot rá tette s igába szorítá,
 Fellöki térdével s zaklatja kemény szuronyával.
 Mint mikor a megnyilt földből elsőbe nyerítve
- 605 Felbukkant zabolázott lóra szökelle Lapithes
 És annak hátán feltűne az ossai ormon.
 Jáson, mintha csak a Nílus földét s Libyának
 Telkeit hasgatná, tele markából nagy örömmel
 Szór magot és az ugart termővé teszi hadakkal.
- 610 Háromszor keltett a szántó vas hadi lármát,
 És kúrthangot adott mindjárt valamennyi barázda;
 Kezde a harcok hant repedezni, születni belőle
 Fegyverzett dandár és el-beborítani egész tért.
 Megszüne most a hős kissé s társaira tekintett,
- 615 Várva a föld ellen-hadait hol szüli előbb el.

- Amint látta, hogy a cimerek már ellepik a tért,
 S már fényes sisakok kezdenek fenyegetni körörsded:
 Mostan előrohan és hol a nyak már künn van a földből,
 De nem bújtak a vállak még ki, előbb is a főket
 620 Fegyverivel földig lemetéli; ki már jöve vérttel
 Vagy kezit is kidugá, majd annak mégyen elébe.
 Mégsem győzi sokát a szerte kelő ezereknek
 Es elfáradván, mint a Tírynsi a hydrák
 Serge, ugy ő meg a pallasi lángzó fegyver után lát.
 625 Mostmár hát ismét Médéa segédszerihez nyúl
 S a sisak álladzó szíjján szétoldja a kapcsot.
 Vár keveset mégis s az egész haddal maga kíván
 Szállani szembe; azonba remény nincs, annyira tódúl
 Össze a sok földszülte vezér, kürt s lárma körörsded.
 630 Mind ő rá dühödik, rá száll valamennyi gerely s nyíl.
 Ennyi veszély fogván körül őt, mostmár neki bőszül,
 S a sisakot, melyet Médéa adott, bekeverve
 Tartari méreggel s mellyet szánt imez esetre,
 Közzéjek hajítá — s megfordula rögtön a fegyver.
 635 Mint mikor a phrygeket megszállja az istenanyának
 Íhlete évenként s Bellóna kinozza heréltjeit:
 Szintugy esztét veszté Médéa is a feluszított
 Hadnak s a testvéreket egymást verni le készíti.
 Mind azt véli, hogy Aesonidest öli, oly nagy iránta
 640 A gyűlölet; bámúl Acétes s a dühödöket
 Önmaga vissza szeretné hívni, de hullanak egyre
 A csapatok; nem dől mint első, avagy utolsó
 Senki: a föld egyszerre fogadja szülőtti halálát.
 Fegyvere még gőzöl s már száguld rögtön a vízhez
 645 Aesonides, mint a geta portól bélepetett Márs
 Mén Hebrasba lovon, veritékkel főzni vizét fel;
 Vagy mint barlangjából ahogy fut a menykü tüzétől
 Megpörkölt Cyclops a sicul tengerbe pihenni

S társait, a kik ujongva fogadták, rendre ölelte.
650 Már a hazug zsarnoktól nem kéré, amit ígért ;
Még ha a kosbőrt rá maga tukmálná is az, a ki
Azt leköté, mostmár vele nem békülne ki többé.
Mindkettő boszusan s fenyegetve hagyá oda egymást.

NYOLCADIK ÉNEK.

- A megijedt s tettét már bánó colchisi lyánt most
Főképp atyjának képzelt bosszúja gyötörte
Ágyában ; többé nem fél a tengeri véstől,
Nincs neki bármely föld már messze, akárhova szöknék
5 S bármí kicsiny sajkán mostmár menekülni szeretne.
Sírva nyomott csókot szüzi pártájára utószor ;
És miket elhagy, pamlagait megölelve előbbi
Álmán töprengvén, tépé hajfürteit, arcát
S a nyomorúlt ekkép kesereg vala zárt teremében :
10 „Ó Aeétes atyám, szöktömkor bár legalább még
Egyszer ölelnél meg s láthatnád könnyeimet most !
Nem kedvesb, elhidd, náladnál nékem az, akít
Elkísérni megyek — bár fűlnék véle habokba !
Kívánom, késő korodig hordozd koronádat
15 Biztosan és legyenek mind jobbak többi szülöttid.“
Ezt mondván, szed a haémoni hős számára halálos
Ládafiókokból titkon tartott büvölő szert ;
S szűz kebelét s nyakövét is méreggel bekevervén,
Vett vala még gyilkos tört is melléje egyúttal.
20 Majd mind kit Furiák kinzó korbácscsa szalaszt meg,
El-kirohan remegő lábbal, mint amikor Ínó

- A tengerbe rohant, féltébe feledve kicsinyjét,
 Akit ölén tartott s dühbe jött rá férje a parton.
 Már a ligetbe kiment hamarább a gondba merült hős
- 25 És ott a sűrű fák szent árnyékába vonúlt meg.
 Így is messze kitűnt csillagzó ifju alakja;
 Mint a látmosi ifju vadász, aki nyáron az erdön
 Szétszórt társaitól megválva az árnyba pihenvén,
 Isteni nőt szerelemre tüzelt s a Hold tele arccal
- 30 Hozzá jött: a vezér oly fényt árasztta az éjben
 Rózsaszín arcáról és éppen olyan szeretőt várt.
 S íme a szűz mostan, mint félénk szívű galamb, mely
 Följűről ragadó ölyű árnyától fenyegetve
 Féltiben ember ölébe lehull: úgy dőlt vala szinto
- 35 A nagy ijedtségtől áthatva a hősnek elébe.
 Az felfogta a lyánt s hozzá édesdeden így szólt:
 „Ó szűz, aki leendsz házunk fő dísze, kiért e
 Hosszu utat tennem magadért méltó vala, mostmár
 Senki fiának arany gyapját többé nem irigylem,
- 40 Nekem elég, ha hajóm magadat vihet is csak el:ámde
 Toldd, kérlek, ha téhetd, azt is még érdemeidhez,
 Hogy, mire megbizatánk, az arany gyapjat veled együtt
 Visszavihessük — mert itt társaim híre forog fenn“.
 Ezzel alázatosan csókot nyoma ujja hegyére.
- 45 És a szűz, újból zokogásra fakadva, viszonzá:
 „Elhagynom értted atyám házát s kincseit rokonimnak;
 Már nem mint fejedelmi leány szólok; koronántól
 Válva, megyek nődül. Tartsd meg fogadásodat, amit
 (Mint tudod) a szökevénynek adál; ég hallja a szavunkat,
- 50 S látnak a csillagok itt bennünket. Tengereken át
 S bárhova kísérlek; csakhogy végtére elűzve,
 Egy nap még ide vissza ne hozzon s vessen atyámnak
 Színe elé — ezt kérem az égtől s tőled, o vendég.“
 Ezt mondván, dühösen tüskén bokron tova száguld.

- 55 Nem marad el mellőle a hős, megszánta amint ment.
S lát egyszerre a sűrű homály közepében ijesztő
Lángot, mely haragos villámot szór a sötétbe.
„Mily vörös itten az ég? mily gyászos csillag az, amely
Megvillant amodább“ mond. S a szűz ezt felelé rá :
- 60 „Im most a sárkány szemeit s vad pillogatását
Látod ; a villongást tarajából szórja előtted ;
Fél, minthogy máskor magamat lát s most hí im önként,
Mint teszi ezt, mikor étkét tőlem kéri hizelgve.
Mondd, hogy az ellent meglátott őrt bőritől ébren
- 65 Fosztnád-e meg, avagy hogy elaltassam szemit inkább
S úgy adjam neked át azután meggyőzve a kígyót ?“
Hallgat a hős, látván mint borzadoz önmaga a szűz.
Majd a cholchisi hölgy, kezit és szemit égre emelvén,
Barbár énekben téged hiva Álom apó így :
- 70 „Jer mintentehető Álom, szedd össze magad most
Széles e földről mind s szállj a sárkányra egészen.
Én szolítlak, a cholchisi szűz, ki legyőztem a tengert,
Felhőt, villámot gyakran szavaddal ; ezúttal
Lásd, hogy erősebb légy s rokonodra, halálra hasonlíts.
- 75 Kérlek tégedet is, hű öre a phrixusi fürtnek,
Itt az idő szemeid felmenteni végre e gondtól.
Mit félnél cseltől, mikor itt vagyok? egy darabig majd
Öröm az erdőt én, azalatt te pihenj e tehertől.“
A fáradt sárkány távozni az aéli fürttől
- 80 És szemeit (noha jól esnék) nyugalomra bocsátni
Mégse meré s amint szendergeni kezde, megijjedt
S a szelíd álmokat elrezzenté mind a fa mellől.
Ámde a colchisi szűz ezalatt a pokolbeli mérget
Egyre habarja, legyez rá álmat léthei ággal,
- 85 S ellenes énekivel, küzdő pilláit elontja
S nyelvivel és kezivel folyvást működteti minden
Styx-i tehetségét, míg álom zárta szemeit le.

Hosszu sörénye konyúl, nehezült feje bóllogat immár
És otromba nyakát bojhos hátára bocsátja.

90 Ilyen a visszanyomott Padus, a hét ágra szelődött
Nilus s Alphaeus, mely vette nyugotnak irányát.

Önmaga is Médéa, kegyelt sárkánya fejét a
Földön amint látá, tárt karral előtte megállott
S megsíratá maga vad tettét s ápoltja e sorsát

95 „Háj be nem ily módon látalak“ mond, „mikor éjjel
Hordtam a néked szentelt étket, szádba midőn a
Mézet dugdostam s nyújtottam italt szereimből.
Mily nehezült testtel fekszel most; milyen erőtlen
S lassu a párád; bárha, szegény, nem is öltelek én meg.

100 Ah milyen szomorú napot érsz! a fürtöt ezentúl
Nem látod, kincsed nem fog kiragyogni ez árnyból.
Menj el az isten elől s vénülj meg más ligetekben.
Engem eszedbe ne tarts, kérlek, s mérges sziszegésed
Tengereken ne ijesszen rám. De a késedelemnek

105 Vess te is, Aesonides, már véget s fuss az elorzott
Fürttel. Eloltottam vétkezve bikáit apámnak;
A földszülte hadat kiveszitém; már a kigyó is
Lábad előtt fekszik — hiszem, ennyi bűnöm meglegled.“
És most kérdi a hős, mi uton juthatna a fának

110 Föl tetejére, hol a kincs van. „Hát“ monda a szűz „hágj
A kigyóra legott s hátán gázolva eredj fel.“
Nem rest a créthéi szülött s bizván e szavakban,
Rátapos és az eget vert nagy gyertyánra fel is jut.

Ahol az ágak közt tartott bőr pírja olyan volt,

115 Mint meggyúlt felhő, vagy az égő Phoebus elébe
Feltűrt köntössel siető thaumánti leányzó.

Megteszi a kívánt kincs rablását, ez utósó
Munkát Aesonides. Phrixus menekültinek e sok
Éven át őrzött emlékit amint nyögejek közt

120 Visszaadá, szomorú borutól lőn lepve be a fa.

- Ezzel a sikra kiindul a pár, és mig a folyamnak
 Torka felé mentek, tündöklött tőlök egész tér.
 A hős a fénylő fürtös bőrt majd bebonyolva,
 Majd vállon viszi, majd meg bal karjára akasztá.
- 125 Így mene Hercules is szintén a neméi üregből,
 Amikor illesztgette fején s vállán az oroszlánt.
 S amint társainak, kik az ismert révbe tanyáztak,
 Feltűnt a sűrű éj közepette befedve arannyal,
 Támad a haémoni hadban ujongás és örömben
- 130 Még a hajó is elébe szökellt a partig a hősnek.
 Megy rohamos léptekkel az és legelőbb az aranybőrt
 Dobja be, majd azután a félénk szűzzel úgy ugrik
 A nászádba s emelve dzsidát diadalmasan áll meg.
 Eljuta e közben az apához a rémületes hír.
- 135 Tudtul adá gyászát házának, lyánya csalását
 S megszojtét. Kirohan fegyverbe fivére a szűznek ;
 Összegyül a város ; nyargal vénsége dacára
 Önmaga Aeétes ; betelik hadinéppel egész part.
 Hasztalanul : a hajó megeresztett fékkel iramlík.
- 140 Két kezit a tenger fele nyújtja ki anyja a szűznek,
 Nénje is és minden colchisbeli agg s fiatal nő,
 Úgy a veled, Médéa, egyenlő rendü leányzók.
 Legkitünőbb a szülő, ki eget bétöltve jajával
 Így kiabál : „állj meg, térj vissza szülöttem a vizről,
- 145 Hogyha lehet. Hova mégysz ? itt vannak mind a tiéd ;
 Még nem bosszus atyád ; itt e haza és koronája
 A tied. Achájok földén egyedül mibe bízol ?
 Árgos hölgyei közt idegen létedre mit érsz te ?
 Ottan ohajtasz-e lakni ? kívánsz ott férjhez adadni ?
- 150 Vénségemre tehát ezt kelle megéernem ? o bárcsak
 Éles körmökkel szállhatnék hárpaképp a
 Rabló képibe a nászádra, kívánni parancsló
 Hangon vissza, kit én szültem s albáni királynak

- Nem neked ígértem: véled mi szülők nem egyeztünk
 155 Aesonides; s Peliástól nincs meghagyva neked, hogy
 Lopva vonúlj el s vigy Colchisból orozva leányt is.
 Légyen a gyapju tied s ha mi még kell templomainkból.
 Ámde minek sujtnom méltatlan váddal akárkit?
 Hisz maga fut, maga ég (szörnyűség!) a szerelemtől.
- 160 Ím ez okozta, szegény, (mert jól jut minden eszembe)
 Hogy te, mióta beért révünkbe a thessali nászád,
 Enni se tudtál jól, nem lelted semmibe kedved,
 Színedet elvesztéd, nehezen ejtetted a szót ki,
 Szerte kalandoztak szemeid s örömöd csakis a más
- 165 Képétől függött. Mért én nem nem tudtam e nagy bajt?
 Úgy palotánkba ma mint vő akképp ülne Iáson,
 És nem kell vala így szöknöd; vagy minden ügyedben
 Büntársad volnék s útaznánk kettesivel most
 Bármi felé: örömet nézném én meg veled együtt
- 170 Thessaliát s ama várost, mit bir a kőszívű vendég.“
 Anyja imígy kesereg, nővére imily panaszokkal
 Tölti jajongva a tájt; szobalányai szinte keserves
 Szókat szórva ki a hiu légbe, nevén kiabálják
 Asszonyukat, kit a szél és sorsa ragad tova immár.
- 175 Éjjelnap röpül a nászád, mert visszamenőben
 Jobb vala a szél s már ismert helyeken haladának.
 Ámde im Ergínus most így kezd szólani fölülről:
 „Aesonides, látom, ti elégnék tartva a gyapjút,
 Arra, minő út s mily sors vár még ránk, nem ügyeltek:
- 180 Már holnap pedig a vad Pontus szélihez és a
 Cyaneákhoz kell jutnunk. Ó Típhys atyánk jól
 Emlékszem, hogy ama szirteknél mennyi bajod volt.
 Útunkat, társak, szükség kicserélni s a tengert
 Más fele próbálnunk és mennünk, merre tanácslom.
- 185 Nincs ide messze a scythák Isterinek kifolyása,
 Mely, mondják nem egyetlen öbölben ontja vizét szét,

- Hét ágon fut bé, hét révet nyit meg előttünk.
 Annak szembe levő torkát vegyük és amaz ágát,
 Mely Pontus baljára esik, s onnét azután úgy
- 190 Tartson utunk a folyam mentében, míg ez irányban
 Más tengerre visz az bennünket; bármi kerülő
 Jobb lesz, mintsem a szörnyű szikláknak neki mennünk
 Újból és törnünk a Cyaneák hegyein át:
 Nekem elég, ha egy izben már megsérüle Argó.“
- 195 Ezt mondá; nem tudva hogy a szirtek lekötözvék
 Isten erőtől már s többé nem lökdösik egymást.
 Aesonides felelé: „hű kormányzója hajónknak,
 Nem hiu félelmed s én nem vagyok ellene, menni
 Messzebb, hadd lásson minden nép visszamenőben.“
- 200 Erre legott más országok s népek fele térnek
 S a karaván-szekerekre szokott tengert veszik útba.
 A nászad végén, túl a kormányoson, álla
 Pallas képe előtt térdén Médéa szünetlen,
 S ott maradott folyvást; fátylát leeresztve szemére
- 205 Sirt most is, noha már a haemoniakkal együtt ment.
 Érzi magát egyedül, nem bízik a női jövőben.
 Szánakozának rajta a sarmata tengeri partok;
 Őt a thoási Diánának lejtőin utában
 Megsiratá minden tó, minden scytha folyóvíz;
- 210 Sőt a Hyperboreák dere is könnyezve tekint a
 Mégcsak imént országos hölgyre; magok zugolódtak,
 Bár viszik a vizen, a minyások; alig veti képét
 Fel, ha mikor kedves Jásonja elébe visz étket
 Ön tenyerén, súgván neki: „már ködlepte Carambist,
- 215 Már Lycus országát elhagytuk.“ S rászedi gyakran,
 Biztatván, hogy a haémoni bércek tűnnek elő már.
 Sarmata Nympháról nevezett Peuce sziget áll itt,
 Ahol a zord s mindkét partján félelmetes Ister
 A vad alánokon át ömöl a tengerbe vizével.

- 220 E szigeten kívánt a vezér kipihenni a gondtól,
 S közleni itten merte a társakkal legelőször
 Férjül ígérkeztét és házassági kötését.
 Örvendnek mind rajt s az arát méltónak ítélik.
 Rögtön emelteti hát Pallas bűjára az oltárt;
- 225 Isteni nőjét már nem nézi le Ídaliának.
 És az előbb is igen deli hős csak ez összekelésnél
 Tünt igazán ki a többi felett, oly szép soha nem volt.
 Millyen a győztes Márs, mikor a Hebrust ha bevérté,
 Ídaliumba lopódzik látni a drága Cytherát;
- 230 És a minő Aleid, ha reáér menni az égi
 Asztalhoz, s ottan Júnó Hébéje fogadja.
 Megjelenik Venus; a vele egyérmű Cupidó
 Biztatgatja a gondba merült acétes szűzet.
 Sárga himes mezeit maga adja reája Cythére;
- 235 Ő maga tette fejére saját kettős koronáját
 A majdan más hölgyön elégő gyöngygyel egyemben.
 Új disz ömle a szűz arcán el; szőke haját most
 Rendbe hozá s bajait, büszkén sétálva, felejté.
 Mint a mygdoni gyászt a szent Arnó ha lemosta,
- 240 Örvendez Cybelé s ég szerte az ünnepi fáklya.
 Mint hihető, hogy ezúttal az áldozatokból a vér oly
 Íjjesztőn ömlött, mint a papok észrevevék ezt?
 Ahogy az áldozat-oltárhoz lépett jegyesével
 Aesonides s kezdék végezni imájokat együtt:
- 245 Pollux vitte elől a nász-tüzet és vizet, úgy hogy
 Jobb fele forduljon mindkettő jární meg a kört:
 Ámde a vastag légben most nem lobboga tisztán
 A láng, s mert a tömén sem láttatik égni egyenlőn,
 Mopsus sejt hűtlen fogadást s rövid éltű szerelmet
- 250 S mindkettőt megutálja, meg is sajnálja azonban
 S nem kíván, idegen nő, már számodra szülöttet.
 Készítnek szentelt lakomát; örömeikre az erdőn

- Könnyü vadászattal szerzett vadjokból elég van ;
 Egy rész nyárson sül, más rész üstökbe habot ver.
- 255 Pázsit-pamlagokon majd a barlangba ledőlnek,
 Ahol a rávágott Peucével hála el Ister ;
 Köztök a rózsapiros színben ragyogó fiatal pár
 Legfönt ön gyapjának aranyfürtin települt le.
 De mi ijesztő meglepetés gátlá a menyekzöt ?
- 260 Űzte az asztalt szét s hagyatá tüzön a meleg étket ?
 Absyrt, apjától hevenyészett tengeri haddal
 Indul nagy sebesen a szökött grájoknak utánnok
 Égő fáklyákkal, nővére nevét kiabálva :
 „Ó“ mond, „cholchisiak, ha van egy kis fájdalomérzet
- 265 Szíveitekbe, siessetek ; az, ki a tengereken fut,
 Nem Zeus és nem üzünk a vizen most ál bika-képet.
 Hâh mi gyalázat ! egyetlen nászádon viszi Phrixus
 Gyapját a rabló ; megy merre akarja a szűzzel.
 S ó szégyen ! fennállva hagyá számunkra a várost.
- 270 Mint tesz ezért eleget ? nékem nem kell sem a gyapjú,
 Sem téged, néném, ha kínálna, se veszlek el ; alkut
 Nem kötök ; én bosszumba határt nem tartok. Atyámhoz
 Mint is lenne szabad hamar innét visszavonulnom ?
 Tán amaz ötven fő s egy nászad elmerülése
- 275 A békére elég nekem ? én, álnok Görögország,
 Tégedet üldözlek ; falaidnak szántam e lángot ;
 S ott lesz a hozzád méltó nászon, néne, öcséd is.
 Íme menyekződhöz fáklyát én gyújtok először,
 Én jövök első lám, ünnepleni egybekelésed ;
- 280 Én tehetem, nem atyám, engedj meg ezért az öregnek.
 Itt mind a főbbek ; velem a népnek s a tanácsnak
 Színe ; hogy a nagy Nap fejedelmi szülötte te benned
 Haémoni férj hálóágyába lenézve ne lépjen,
 Illett, hogy gyűljön sok nászad s fáklya sok égjen.“
- 285 Ezt mondván, ismét szeleket kér s kéri vitézit

- És az evedző férfiakat kormányosuk inti.
 S kezdik ezek nyers póznákkal taszigálni a kompot,
 Mellyet futtában ábdáltanak egy napon össze
 S hozzá a fákat csak most hányták le a hegyről.
 290 (Lám mire nem vala kész a hősek bosszuja régen !)
 Már nem messze van a repülő pallási hajótól
 A barbár jármű ; már látják a Duna öbleit
 S öbleivel szemközt a zöldellő Peucét, mig
 Végre az Argó árboca is feltűnik előttök.
 295 Ellenséges öröm-rívalgást kelt az egész had ;
 Lármásb lőn mindjárt evezőjük is, ahogy az Argót
 Messzire meglátták s neki ment valamennyi hajójok.
 A vezető horgas csákyát bütykös faderékből
 Kap fel. Stúrus a tenger színén nézdel előre,
 300 Égve szerelmétől most is lekötött jegyesének.
 Már ezek itt szednek paizsot s otromba dzsidákat
 Kézbe elő : azok ott öntnek fáklyát be szuorokkal.
 Rezg a türelmetlen fegyver. Csakis akkora köztök
 Már a tér a vizen, mit még nem futhat a nyíl bé.
 305 Buzdító szók közt lábbal dübörögnek a padlón.
 Amint megláták a hajókat s fáklyavilágot
 A vizen a minyások, mind felugortak ijedten.
 Fut legelőbb a vezér a szűz mellől a hajóra ;
 A sisakot lekapá dárdája hegyéről azonnal ;
 310 Kardja, paizsza ragyog. Szintúgy a többi legénység
 Rögtön fegyveresen a part szélére kiállott.
 Ámde büneid mily képe fog el, Médéa, mi szegyen,
 Ahogy öcsédet most ott látod a colchisiak közt ?
 S látod feltárulni, miről azt hitted, örökre
 315 Mélyen rejtve marad ? Hát elbuvik ő vad üregbe
 S ott meghalni kíván, ha legyőzve, akár szeretettje
 Jáson, akár testvére talál fegyvertől elesni. —
 Ámde nem ül Junó veszteg fent a magas égben :

- A minyásoknak végharcot kezdeni nem hágy,
 320 Colchissal se hajóra, se főre mivel nem egyenlők.
 Hát miután a hajókkal az ellent látta közelgni,
 Ő maga földbe lement, feltörte a szélveszek és a
 Fergetegek zárait s háborgó népe a szárnyas
 Testvéreknek előtört: Junó rámutatott a hajókra.
 325 Meglátják azok és rögtön valamennyi ijesztő
 Zúgással rohan a tengerre s a colchisiaknak
 A parttól mérges habokat zúdítanak elébek.
 Törtet elő s minyások s Argó zászlai közt jár
 Már Stírus: de legott szétváltván a víz előtte,
 330 Mély örvénybe süllyed. S mostmár valamennyi hajója
 Bukdos alá s fel s a beesett hullámmal egyemben
 Mélyre leszáll. Egy részt forgó szél, mást sereg örvény
 Üldöz s mindünnét rémség vigyorog szemeikbe
 S égi csatornákból folyvást szakadoz le a zápor.
 335 A mérges Stírus dühe mégsem szűnik ezekre
 S így serkenti hadát közepette az isteni harcnak:
 „Hát jegyajándokimat vigye-é, hova nékie tetszik
 Colchis lyánya? helyembe a haémoni gaz lator üljön?
 S az, hogy a sok fejedelmi magas kérő közül atyja
 340 Engem választott, nekem hasznomra ne váljék?
 Tán hős voltáért tetetett az előmbe, s erősebb
 Kit követ? Én befogom büvölés nélkül a bikákat,
 Én az echioni átkos hydra-vetést lepocséklom.
 Ám nézd a partról küzdelmét mindenikünknek,
 345 S légy a győzőé: majd ott kitűnik, ki a méltó
 Harcos; látni fogod, mint buktatom a víz alá én
 Azt a beeses főt s mint ég a paszkonca görög test
 S kent haja nem majorán, de szurok s kénkö tüze közt el,
 Csak, ti habok nekem e hullát vessétek a partra.
 350 Nem lesz a vő, Acétes s nagy Nap, szégyenetekre.
 Meglehet, e szeleket mostis maga küldi a szűz ránk

- Bűvös verseivel s ígésző nyelve okoz vészt
 S hogy Jásont a szokott mesterség által akarja
 Újra segítni. De hitvány birbitelése s az ének
 355 Mitse fog érni: hajók, verjétek ez asszonyi árt le.“
 Mondá, és feszített evezőkkel osonta hadastul
 Most kifelé: de a megfordúlt hullámtól a nászád
 Szétbomol, önti ki embereit s őt is, ki dühödten
 Még folyvást felemelt kézzel fenyegette a partot.
- 360 Fegyveresen s vont karddal a tört nászádra felúszik
 S kezdi keresni lapátait és deszkáit a szétment
 Járműnek; szomorún kiabál a többi hajóra.
 Ámde a sok szörnyű hullám közt jöni segélyül
 Egy sem bír s a mely'k akar is, mikoron közel ért már,
- 365 Újból elveti egy más ár; olykor ki-kilátszik,
 S csakhamar eltűn; majd ismét nagy erővel előtör
 A mélyből, de jön a hab s őt közepére sodorja
 Á sík tengernek: míg engede végre a szűznek.
 Absyrtus keserű képpel meláza bujában,
- 370 Nem tudván, mi tevő legyen, a révhez s az öbölhöz
 Mint jusson, mint lepje meg a bézárt minyás fajt.
 Ette a méreg, előtte hogy a nép, ámde a hullám
 S a vihar ellene áll s felkelt a tenger egészen.
 Indúl végre, feledve hiú boszuját s a hajó nagy
- 375 Romlását. Majd bal fele, jó távol Peucétól,
 Egy vele szemközt fekvő parti vidékre vetődik
 Társaival; mert e szigetet két ága hasítja
 Át a Dunának, s a minyas s pagaséi hajóhad
 Itt állt jó darabig s Aeétes hőse e helyről
- 380 Készüle megtámadni vizen a thessali tábornok:
 Nagy boszujára de nincs módjában kezdeni harcot,
 Mert éjjel nappal közepett roppant habokat hány
 A dühödő tenger; míg Junó főzi magában
 A tervet, mi uton vessen már véget a harcnak.

- 385 A minyások is, elgondolva a háboru hosszát,
Nyugtalanok; zugolódnak, kérik s kérdik Iásont,
Mért teszi egy idegen hölgyért ostromra ki őket?
És mi okon akar annyi veszélyt állatni ki vélek?
Nézze e sok lelket, mind mind számosb kimulását
- 390 Társainak, kik nem tolvajlás s rút szerelemvágy
Végett kísérek tengerre, de pusztá erényből;
És nem azért tán, hogy kedvét tölthesse közülök
Egyik az ágyba lopott nővel. Grájoknak elég
Gyapju; od'adják a lyánt s ezzel vége a harcnak.
- 395 Hadd menjen haza már kiki; véres hareba ne hozza
Európát s Asiát egymással még ez Erynnis.
Mert végzet — mint ezt rebegő nyelvvel kijelenté
Mopsus — hogy bejön a vész a késő unokákra,
És egy más rabló lakol e vad háboruért meg.
- 400 Aesonides mélyet sóhajt, szót nem lel ezekre.
S bárha az isteni jog, fogadás szentsége s az édes
Nőszülés első örömei forgottak előtte:
Egyre tünődik, ohajtja halálát s véli, követni
Fogja a hölgy. Ellent nem mond társainak ezentúl.
- 405 Összeegyezkedvén, most csendes vízre s időre
Vártak csak; hanem a szeretővel, rája mi vár még,
Nem tudaták, a kemény végzést titkolva előtte.
Ámde miként hiu, úgy alapos félelmet is érez
Gyakran a bús szerelem s nem hagyja csalatni meg a lyánt.
- 410 Már azelőtt sejté a szüz a cselet s észrevevé a
Hűtlenség jeleit férjénél s hogy valamennyin
Mélyen hallgattak: de nem árulá soha ezt el,
S a fenytésektől nem ijedt meg; előveszi Jásont,
S félre vezetvén őt, e szókkal fordula hozzá:
- 415 „Engem is a minyási derék ifjak veled együtt
Váltig epesztnek; hadd tudjam hát célotokat már,
Hogyha nem éppen rab vagyok e peliási naszádon

- S nem mint megcsalatott, urakat kísérek; ugyan hadd
Halljam végzéstek. Noha én, hű hitvesem, elhidd,
420 Nem félek semmit: könyörülj mégis s a megígért
Házassági viszonyt tartsd fenn a thessali révig
Ám otthon vess meg. Te tevék esküt nekem es nem
Társaid, azt tudod; ő nekiek tán van joguk engem
Vissza is adni: de néked nem szabad ezt cselekedned.
- 425 Te velem együtt jársz; nemcsak magamat követelnek
Mint bűnöst — szökevény e hajón valamennyünk.
Tán az öcsém hada és az apám kétrúdu hajói
Ijjesztnek? s nagy az ellen, nem bírsz véle kikötni?
Még ha hajó több, még ha nagyobb had jőne is össze:
430 A hit az első — nem vagyok én méltó a veszélyre?
S érdemes arra, hogy értem kész légy halni hadastúl?
Bár legalább jött volna atyám partjára ez a had
Nélküled és csak más lett volna vezére akárki.
Most haza tér s engem (szörnyűség!) vissza is adhat.
- 435 Másba reményem nincs; hallgass legalább te szavamra,
És magad a társak félelmétől ne kapasd el.
Hitte-e bárki is azt, hogy még te befogd a bikákat,
És hogy a rettenetes sárkány odujába bejuthass?
Vajha szerelmem olyan sokat értted tenni ne bírna
- 440 S lenne kevésbé óvatosabb! de erényed imé kész
Most is, nem tudom én, mire. Volt-e szabad nekem, édes
Jáson, először is esdeklő szavaidra ügyelnem?
Erről nem tud apám; nem tudja, hogy e bűnömért már
Bűnhődöm és ur alatt vagyok.“ Ezt mondván, be se várva
- 445 A választ, férjét neki bűszülten odahagyja.
Milyen a Bacchustól Ogygia bércire hajszoit
Nő, mikor áoni bütykössel futkosva dobott ver:
Olyan volt a szűz, akként szágulda az erdőn;
Rettege mindentől: hiszi, üldő fegyveritől fut
- 450 A föld szülteinek s fut a lángzó száju bikáktól

- S mintha a pélion- és pagasachegyi fellegeket már
 Látná, vagy Tempét zöldellve kiténni a füstből.
 E látványra akár meghalna. Egész nap imígy telt
 Nála veszéklés közt; ugyanezt folytatja magában
- 455 Csillagi fénynél is: mint hogyha zörögne az éjben
 Szerte a sok farkas, csattogiatná vad oroszlán
 Rá fogait s csapat árva tehén bömbölne fiáért.
 Nem használ a magas születés, nem a dics, hogy a nagy Nap
 Néki nagyapja, se hogy disze a barbár szüzi karnak.
- 460 „Köszivü még késel s hallgatsz?” mond nagy fenyegetve.
 Milly más volt, amidőn a cháoni törzsről örömmel
 Hozta a fényes aranyfürtöt s a nagynevű grájok
 Közt a szüz élén állt vala a pallási hajónak:
 Jáson meg haragos fenyítése miatt az arának
- 465 Búslakodott, innét a szégyen, amonnan a súlyos
 Végzés nyomta szívét: de azért enyhíteni igyekezett
 A sírót, sóhaj, vele ő is s tartja beszéddel.
 „Azt hiszed, én méltó vagyok erre? akarhatok illyet?”

.

FÜGGELÉK.

— 500 —

I.

Az Argonauticon folytatása s bevégezése Apollonius Rhodius szerint.

Mik lehetnek körülbelül Valerius Argonauticonának hiányzó részében — miután ő, e művét Apollonius ily című görög munkája után dolgozta, s ez utóbbi egészen fenmaradt — csakis ebből lehet arról némi fogalmat szereznünk. Azért attól fogva, hol a Valerius épósának történelmi meséje a VIII-ik Ének 468-ik versénél megszakad, jónak látszott annak folytatását s bevezését az olvasó kedvéért Apolloniusból rövid kivonatban ide iktatni, amint következik.

Medea attól féltében, hogy őt az üldözőbe vett argonauták végre is ki fogják adni a colchisiaknak, annyira kétségbeesett, hogy már azon kezdett gondolkodni, fel kéne az argó hajót gyújtania s magát annak égő lángjai közé vetnie. Jáson a félt kiadatás ellen váltig biztosította őt; hanem azon óhajtását nyilvánította előtte, hogy szeretne az összeütközés elhalasztása végett, Absyrtussal szép szín alatt hamis egyességet kötni. Medea beleegyezett e cselbe. Absyrtust nagy ajándékok által magoknak megnyerték. Ekkor magát Medea az argó hajóról Diána szigetébe vitette; hová midőn meghívására testvére Absyrtus hozzá ment, ezt az ott hadával már lesben állt Jáson, egész kíséretével együtt lekconcolta. Ezután Peleus tanácsára az argonauták utnak indultak, s először is Electris szigetbe érkeztek. A colchisiak, miután Absyrtus meggyilkoltatása felől értesültek, üzőbe vették az argonautákat: de mert részint villámoktól üldöztettek, részint Aeetes haragjától is félték, leginkább csak azon szigetek körül bolygottak, melyekben az argonauták megfordultak volt, vagy melyek közel

Illyriához, Absyrtus nevééről neveztettek. Azután az argonauták a hylisiek földére jutottak, kiknek Jáson az Apollótól nyert két jós-szék egyikét ajándékol adván, azok ezért neki jó szolgálatára voltak. — Jupiter, ki Absyrtus legyilkoltatásán felbosszankodott, akarta, hogy ezért az ég Circe által kiengeszteltessék, de előbb az argonautáknak sokon kelljen átmenni. Ezek hát a liburni szigeteket elhagyván, Melita, Cerosus és Nymphaea (Calypso laka) mellett haladva, Coreyrába értek. Junó, ki Jupiter most említett határozatáról értesült, féltvén az argonauták hadát, oly szeleket támasztott, mellyek őket Elektris szigethez vitték vissza. Itt az a dódoni jós-fa, mellyet Pallas az argo közepébe alkalmaztatott, emberi hangon megszólalt és azt jósolta, hogy a hosszas tengeri bujdosást s vészeket ki nem fogják kerülni, míg Circe által meg nem tisztúlnak. Most a hajó Eridanus öblébe ment, honnét átesapott a Rhodanusba, mely az Eridanusba szakad be. Innét aztán a celta tavakra értek; hol elveszendők valának, ha őket Junó a hercyni szikláról nem figyelmezteti. Megfordultak tehát innen, s számos celta s ligúr népeken át a Stoechada szigetekhez, onnét Achajába, s végre az ausoniai tengeren Aeneas révébe jutottak. Itt meglelték Circét, ki éppen valami ijesztő álomlátás folytán, fejét a tenger vizében mosogatta. E vidék lakosainak teste emberi és állati tagokból volt egybealkotva. Jáson és Medea követték Circét lakába, ki azonnal jónak látta az engesztelő áldozattételt. Midőn tehát ezt végezte, kérdezősködött a hajósok dolgáról; s megtudván Medeától minden körülményt, tőle segítségét megtagadta: hanem javasolta, hogy távozzék. Távoztak tehát mindketten Circe hajlékából. Junó pedig, Iris által Thetist magához hívatta, azután Vulcanushoz küldte azon izennel, hogy munkáját műhelyében szüntesse meg addig, míg az argo mellette elhalad: s elküldte Aeolushoz is, hogy ez minden szelet, az egy Zephyruson kívül otthon tartson addig. Iris e megbízatásban eljárt. Thetis, megjelenvén Junónál, ez őt, miután vele közlött jótétit előtte feleltegette, s jövőre is ígérte: arra kérte most, tegye meg, hogy Argó hajó, se a Charybdisbe, se a Scyllába ne ütközzék, hanem épségben jusson át köztük. Thetis szavát adta; ezzel elment s nővércit a Nereidákat segítségül vévén, a tyrrhéni tenger aei partjához sietett s intette férjét Peleust, hogy tovább ne késedelmezzenek, hanem reggel mindjárt szálljanak a síkra. Erre az argonauták korán reggel kötelet oldottak, s csakhamar a Sirének szigetét meglátták. Magokhoz csalták volna azok most az argonautákat is, ha Orpheus a Sirének hangját lantja zengésével le nem győzé

vala. Az egy Butés lőn csak úgy elbájolva szavuktól, hogy a tengerbe beugrott — hanem Venus kimenté őt. Majd a Charybdishez s Scyllához értek, mely szirteken Thetis és a Nereidák segélyével, magoknak az isteneknek bámulatára, sértetlenül keresztül eveztek. Mellette haladtak el a trinacriai mezőnek, hol a Nap lovai legelni szoktak. Azután a phaeáxokhoz Drapane szigethez jutottak, hol mind Alcinous király, mind a nép által jó szívvel lőnek fogadva. Ugyanide a colchisiak is, kik útjokat a Pontuson s Cyaneákon keresztül tették, elvetődtek s követelték Medea kiadatását. Hanem a fegyveres támadástól Alcinous tartóztatta őket. Medea is Alcinous nejének Aretének könyörgött, ne engedné őt kiadni a colchisiaknak; valamint kérte ezért az argonautákat is, kik úgy, mint a királyné, ez iránt őt megnyugtatták. De mégis Medeának álmatlan éjszakája volt. Éjen át Alcinous és Arete tanácsot tartottak magok közt Medea felett és Arete kérte férjét, ne adja őt ki semmi esetre. Alcinous erre azt nyilatkoztatta, hogy ha Medea még szűz, úgy őt visszaadja atyjának; de ha már Jásonnal közösült, védelmébe veszi. Arete, férjének e határozatát azonnal tudatta Jásonnal egy hírnök által. Erre az argonauták tüstént Medea számára azon szent barlangban, melyben egykor Macris, Aristaeus lyánya lakott volt, nász-ágyat rendeztek s rá terítékül az aranygyapjat adták; mely alkalommal Junótól küldött Nymphák virágokat hoztak, Orpheus s társai pedig menyekzői éneket zengettek. Így Jáson és Medea közt meglévén kötve a házasság, aggódba várták a reggelt, valyon megfogja-e szavát majd tartani Alcinous, ki korán hajnalban akarta Medeáról az ítéletet kimondani; és miután a végbement házasságról s elhálásról Alcinous értesült, számos összegyűlt női közönség előtt kinyilatkoztatta, hogy Médeát védni fogja a colchisiak ellen. A colchisiak, kik mármost Aéeteshez visszamenni nem akartak, kérték Alcinoust, fogadná be őket szigetébe lakókul. — Az argonauták, ajándékokkal megrakva, hetedik nap Drepanetól megváltak s az ambráciai öblöt, cureták földét s echinadi szigeteket elhagyván, már kezdték látni Peloponesust, midőn őket egyszerre a libyai tengeren szélvész fogta elő s egész kilenc nap hánytatette, utóbb pedig a Syrtishez űzte, honnét a hajóknak nincs menekülésök s Argót ott a tenger árja úgy a parthoz lökte, hogy csak egy kis része maradt benn a vízben. Itt az argonauták nagy zavarba jöttek, miután Ancaeus a kormányos azt mondta, neki semmi reménye a ki meneküléshez nincsen. Iszonyú lőn erre a jajveszékelés mind a hősek, mind azon nők között, kiket Arete Médéa mellé kíséretül adott. S most

helybeli három félistennő, kik Libya védszentei voltak, Jásont utasítással ellátván, kíségtette az argonautákat ezen válságos helyzetből. Jáson az isteni nőknél ezért hálát adván, bátorságot öntött társaiba, s elmondta nekik az istennő rejtélyes szavait. S midőn most egyszerre a tengerből egy ló bukott elő, e csodát s az istennők beszédét Peleus úgy magyarázta, hogy nekik a hajót a szárazon kellend vontatniok abban az irányban, melyben a ló menend. Ők hát 12 napon és annyi éjelen át vontatták a hajót a libyai pusztán át, egész a Tritonia taváig s szomjtól elgyötörve érkeztek a szent mezőre, ahol Ladon kígyó, melyet Hercules csak nemrég ölt meg, az arany almákat őrizte s hol a Hesperidák laktak. Ezeket Orpheus megszólítván, kérte, mutatnának egy forrásvizet. A Hesperidák egyike, a fűzfává átváltozott Aegle, erre elbeszélte, hogy e tájra minap érkezett volt egy valaki, (Hercules) ki a kígyót ott megölte; s onnan az aranyalmákat magával elvitte: az a Tritonia tó mellett akkorát rúgott a földön, hogy reá víz bugygyant fel belőle. Az argonauták tehát ehez a forráshoz mentek inni. Néhányan pedig közülök megindultak Herculest keresni; jelesen Canthus is, ki Hercules felől Polyphemusnál, Elatus fiánál akart tudakozódní. A keresők közül csak az egy Lynceus látta távolról Herculest, s róla társainak azt jelentette, hogy őt senki soha utólníni nem fogja. Canthus az Apolló unokája Caphaurus megölte; kinek juhait aztán az argonauták elhajtották. Mopsust egy kígyó sebesítette meg, s e sebébe belehalt. — Midőn most az argonauták ismét hajóra szálltak, se-hogy a tritoni tóból kimozdulni nem bírtak. Azért Orpheus Apolló másik jósszékét is elajándékozatni s ezen vidék népének adatni kívánta. Erre Triton megjelent s Euphemusnak egy darab hantot nyújtott át s egyszersmind megmondta, merre lehet kihajókázniok, s azután a jósszéket magához vévén, lemerült vissza a tóba. Hanem mikor az argonauták neki juhot áldoztak, könyörgésükre ismét megjelent s maga vezette őket a tóról a tengerre. Kik aztán néhány nap múlva Carpathos szigethez értek; honnét Krétába akartak átevezni; hol azonban a sziget őre Talus nekik a kikötést meg nem engedte, s a bérceből kitépett sziklákat hajigált feléjük. Az óriás erejű Talus, testének egy része rézből, más része meg kőrisfából lévén, megsebesíthető nem volt, csupán csak egy helyen; ott t. i. hol bokaesontjánál, belül az ízek közt egy kis vérér rejlott. A bűbájos Medea ezt tudván, fogadta, hogy ő leveri lábáról Talust: s teljesítette is. Így aztán a hősek nyugottan tölthették az éjszakát e szigetenél; hol másnap reggel Minervának hálául oltárt

emeltek. Midőn tovább hajóztukban egyszerre vastag köd fogta körül őket: Jáson Phoebushoz folyamodott segélyért s ez tündöklő szivárványt keltett az égen, melynek világánál Anaphét, a Sporad szigetek egyikét meglátván, oda hajtottak és ott Apollónak áldoztak. Ekkor Euphemus, megemlékezvén álmáról s Jáson beszédéről, a Tritontól kapott hantot a tengerbe dobta; melyből aztán Calliste, utóbb Thera nevű sziget támadt s Euphemus utódainak birtoka lett. Innét végre az argonauták Aeginán keresztül minden további baj nélkül a pagasaei parthoz Jolchosba haza érkeztek.

II.

Medea történetének további folyama s vége.

Oly híres drámai egyéniségnek, mint Medea, kétségtől érdekes lévén megtudni végkimenetelét, elmondjuk pár szóval róla is miként ment által azután, hogy őt Jáson mint nejét az aranygyapjával Jolchosba haza vitte volt.

Először is Medea a vén Pelias királyon állt mesterségesen boszút azért, hogy ez Jáson szülőit Acsont s Alcimedét, míg Jáson tengeren odavolt, halálra juttatta. (Lásd: Argon Í. Ének: 700–826. v.) Leölt t. i. Pelias lányai előtt egy vén kost és azt varázsserejű füvekkel behintve forró üstben megfőzván, midőn abból egyszerre a vén kos helyett ujdón szült kis bárány ugrott ki és ezen a lányok bámúltak: elhitette velek, hogy ha vén apjokkal, kit megifjítani szeretnének, ezt teszik, az is szintígy megifjodik. A lányok megtették, de más eredménynyel, mert apjuk odahalt. Pelias ez uton történt kimulása által azonban az a cél nem lőn elérve, hogy utánna Jáson ülhessen a királysékbe, mivel azt előle Pelias fia Acastus foglalta el; sőt Jásonnak azért, hogy feleségül vette Medeát, kit a nép méregkeverő boszorkánynak nézett, az országból nőstül együtt Corinthusba megszöknie kellett. Itt Jáson s Medea 10 évig szép egyetértésben s példás házasságban éltek s több gyermeket is nemzettek együtt. Hanem később Jáson a király lányába Creusába beleszeretvén, a megínt Medeán, tőle nemzett gyermekeivel túladdott s helyébe Creusát jegyzette el. Medea ezért ellene szörnyű boszút forralt, de azt Jáson előtt magát megadó nyűgött bánkódás, s új jegyeséhez mutatott barátságos érzés színe alatt

rejtegette. Creusának menyegzője napjára, leendő mostoha-fiai által menyasszonyi ékül egy megmérgezett arany koszorút küldött aján-dékba; mely, midőn azt Creusa feltette, fején rögtön meggyúlt s tőle nemcsak maga menthetlenül porrá égett, hanem atyja egész királyi pa-lotája is hamuvá lett. Majd Médea sárkány-fogatú kocsiba ülven s Já-sontól való két fiát Mermerost és Pheretost is maga mellé vevén, a légbe felszállott s onnan a legyilkolt gyermekek tagjait darabonként szórta alá. Aztán Athenaebe Aegeus királyhoz vonúlt, ki őt Ovidius sze-rint. (M e t a m. VII. 402—403.) nőül is vette. De majd innét is, mint boszorkány kiűzetett; és ekkor Asiába ment által, hol egy hatalmas király vette el, ki tőle egy M é d u s nevű fiát nemzett. E fiával utóbb hazájába Colchisba visszatért, hol Medus még élő nagyatyját Acetest trónjába visszahelyezte, lányával Medeával kibékítette s az öreg ha-lála után, az országot a maga nevéből M e d i á n a k nevezte el. — J á s o n, kit a Medeától gyerekein elkövetett iszonyú tett eleintén csaknem örültségbe ejtett, később szinte kiengesztelődött Medea iránt, és sok viszontagság után végre hozzá Colchisha költözött, hol azután míg él-tek együtt uralkodtak, holtuk után pedig a néptől isteni tiszteletben részesítették.

ÉRTELMEZŐ.

ÉRTELMEZŐ

Valerius Flaccus Argonauticonához.

I-ső Ének.

1. Az argonauták, kik Jáson vezérlete alatt Argó hajón az aranygyapjú megszerzése végett Colchisba eveztek, majd mind isteni vérből származott hősek (*hérosok*, félistenek) voltak. A régiek eleintén a tengeren csak partmelletti hajózást űztek. Az argonauták hajóhada ereszkedett legelsőben a tenger mélyére. Az argó Thessáliában a volói öbölből indult ki s az aegeumi tenger mentében haladt a Dardanellák szorosán, Marmora-tengeren s konstantinápolyi tengerszűkön át a Fekete-tenger partvidéke felé, hol Colchis tartomány (a mai Georgia és Mingrélia) fekütt, fővárosával Aéával, mely mellett ömlött tengerbe a Phasis folyó. Mondják, a fáciánymadarat (*phasianus*) e folyóvíz mellől az argonauták hozták először Európába.

2. *jósgálya*. Az argó hajónak, mely különben fenyőből készült, közepébe egy a Jupiter dodonai jós erdejéből való tölgyfa-gerinc volt iktatva, mely szőlő és jósló tehetséggel bírt; mire Apollonius (Argonaut: IV. 580—591 v.) példát is hoz fel. Erre mutatnak Seneca e szavai is:

„ipsaque vocem perdidit Argo.“ *Medea*. v. 348.

4. *Olympon*. Hajdan több magas hegy viselte e nevet. Volt egy ilyen Thessáliában is: de itt nem ez értendő alatta, hanem az ég szintén így nevezett legfensőbb vidéke a menny, hol az istenek székeltek s hová az Argó hajót is, megfutott tengeri útja után a csillagok közé iktatták.

5—6. A cumaei (vagy cymaei) Sibylla könyveinek őrzése s magyarázása 15 papi egyénre volt bízva, kik *quindecim viri sacris faciundis et libris inspicuendis* címet viseltek. Ennek jelölül mindegyiknek házában ottállt a Sibylla korszorított háromlábú széke (*tripos*.) Ilyen *quindecimvir* volt költő is.

7—11. Szól Vespasianus imperátorhoz, kinek költő magát és e művét ajánlja.
— *Caledoni*: britanniai; mert Scócia északi részét hajdan Caledoniának hívták.
— *phryg Iúlokat*. Érti költő a trójai vérből eredt Julius Caesert s ennek vérszerinti utódait Claudius és Nero imperátorokat, kiknek Britanniába tett expedi-

tiőjek mindnyájoknak rosszúl ütött volt ki, nem úgy, mint az, melynek élén, hadvezér korában Vespasianus állt.

12—13. *magzatod*. Érti Vespasianus ifjabbik fiát Domitianust; ki, mint több római írónál olvassuk, jeles költői talentummal birt. — *Idume*: egy része Palaestinának s gyakran felcseréltetik e névvel, vagyis Judaeával. — *bátyját*: Titust, ki éppen akkor a fellázadt Judaea fékezésére volt aiytától kiküldve.

16. *világolsz*: holtod után mint csillag az égen.

22. *Haemonia*: egyik neve Thessaliának. — *Pelias*: Aeson thessaliai király mostoha-testvére, ki emezt jolchosi királyszékétől megfosztván, helyette a királyságot már régóta bitorolta.

24—25. *Íonium*: jóniai tenger; Jónia vidéke Kis-Ásiában az aegéumi tenger mellett, Caria és Aeolis közt. — *Othrys Haemus, Olymp*: hegyek; az első és utolsó Thessáliában, a középső Macedoniában. Miután költő Haomust szintén Pelias birtokai közé sorozza, az arra mutat, hogy ekkor Macedonia egy része is a thessaliai királysághoz tartozott. Az itt felemlített Olympus volta leghíresebb valamennyi *Olympus* közt. Versd össze a 4 verset.

27. *bátyja szülöttétől*: Aeson fiától Jásontól.

34—36. *semmi csapás*. Azaz: hogy ő most nem küldheti Jásont oly veszélyes vállalatokra ki, mint egykor Eurystheus Hercelest. — *mindkét bika*: egyik a krétai, másik a Diána rézlábu szarvas-bikája. Lásd a Hercules által kiirtott csudaállatokról a mythológiát.

42. *Phrixus*. Athamas (Aeolus fia, Cretheus testvére, Aeson és Pelias nagybátyjok) nejétől Nephelétől Phrixust és Hellét nemzette. Később, miután Nephole felhővé változott, Ínót, Cadmus leányát vette feleségül. Ez mint mostoha a két említett gyermeket gyűlölvén, az aeoli asszonyokat rávette, hogy a vetőmagokat pörköljék meg; melyek aztán vetés után ki nem kelvén, az országra éhség következett. Ekkor a nép Apollo oraculumához követeket küldött tanácsért, hogy az inségen mint segítsenek. A követek, megvesztegetve Ínótól azon hazug hírrel jöttek vissza, hogy ar oraculum Phrixust és Hellét áldozatul leöletni kívánja. Athamas ezt tenni soká vonakodott; de utóbb ráállni kénytelen lévén, a testvérpárt csakugyan oltár elé is vezettette. Hanem ekkor anyjok, Nephela hozzájuk felhő képében leszállt és így őket a pontusi tengerre megszöktetvén, ott nekik egy aranygyapjas kost adott, mely őket a tengeren átvigye. Phrixus hűga Helle a kos hátáról útközben a vízbe lemerült s róla azután a tenger *Hellespontus* nevet kapott. Phrixus pedig a koson Colchisba jutott; hol a kost Márs tiszteletére leáldozván, bűrét ez isten erdei templomában egy fára akasztotta fel. Ezért a colchisi király Aeetes egyik lányát neki nőül adta, országát is vele megosztotta; hanem utóbb, bár tőle már unokái is lettek, azon gyanuból, hogy őt országától megfosztani akarja, asztali vendégei közt maga nyilván legyilkolta.

44. *szégyen a Napnak*. Mert a colchisi király Aeetes, a Nap fia volt.

50. *isteni Helle*. Ki holtá után a Pontuson uralgó védőcsillag lett

— — — — — „quae condita Ponto

Fluctibus invisit iam Nereis imperat Helle“. Stat. Achill. v. 24.

52. Egyszer mindenkorra legyen megjegyezve, hogy egész munkában Colchos helyett *Colchis* széltere van főnévül használva. — *királynak*: Aeetesnek.

53. *gyerekem*. Kit, mint alább (153. v.) meg lesz nevezve, A castus-nak hívtak.

56. *nepheléi juh*. Mellyet Phrixusnak s Hellének anyjak Nephelē adott volt. V. ő. a. 41. v.

57. *gráj nemzetre*. A becsesb hadi zsákmányokat hála-emlékül hajdan a templomok mennyezetére szokták felaggatni.

60. *Cyaneák*. Így neveztek a Feketetenger bejáratánál két idomtalan szirtsoportot; melyekből egyik az ázsiai, másik az európai parton 20 stadium-nyira állot egymástól. Ezek a feléjek tartó hajósoknak távolról, a szerint, amint helyzetők a Bosporus kanyarúlatain változott, majd összeérni, majd megint szétválni látszottak egymástól; ahonnet *Symplegadának* (összefutóknak) is hívtak. Homerusnál is van ily bolygó szigetek nyoma. Odyss. XII. 37. v.

63. *itatja*. Az aranygyapjat őrző sárkányt Aeetes leánya Medea, mint Hecáténak szentelt bűvésznő látta el mindennap új méregbe kevert étkekkel. V. ő. alább VIII. 96.—97.

70. *gabnát*. Érti Celous és Menalína fiát Triptolemust, ki Ceres isteni emlőjén nővén fel, első gondolta ki Athenaeben a szántásvetést; s azután Ceres meghagyásából repülő sárkányokon járta be a világot, hogy erre a mesterségre a föld népét megtanítsa. Költőnk utánozza itt Ovidtól ezt:

„Nunc opto currum, de quo cerealia primum
Semina venerunt in rude missa solum.“ Am. r. III. 6: 12. v.

72. *néhái főket*. Aesonnak a főrendek közt egykor birt híveit.

81—86. Mikor Juno Pallással és Neptunussal Jupiter ellen összeesküdött s Jupiter e merénnyt megfúszította: férje bosszújától féltében, vén banyává öltözve Thessaliába szökött le, s ott az Enipeus folyó partjára ülve tünődött magában. A folyó azonban a Jupiter által bocsátott nagy záportól egyszerre kiáradt. Jáson, haza felé tett útjában éppen ekkor érvén oda, az árral küzködő agnőt (kiről nem tudta, hogy istennő) megszánta s hátán vitte szárazra át. De ez alkalommal egyik saruja lábáról a vízben lemaradt s csak fél lábbelivel érkezett nagybátyja Pelias elébe. Ez ijjesztette el Jásontól Peliást, miután már előbb meg volt neki jósolva, hogy ki fél saruval jelenik meg nála, az őt ki fogja vetni a királyságból.

92. *Tritonia*. Pallas egyik neve. Kapta Triton afrikai tótól; mert a monda szerint, születése után e víznél tünt fel először, mellyet ezért igen megszeretett. Mint ezt Lucanus világosan megírta e verseiben:

„E tavat, azt mondják, az az isten kedveli, aki
Tengerszerte szokott zúgó csigaházzal hívólni
És Pallás; ki midőn született volt atyja fejéből,
Elsőben Libyára esett (ez legközelebb van
Éghez (mit hova is bizonyít) s meglátva magát a
Tó csendes viziben, partját koszorúzta növénynyel,
És a kegyelt vizről Tritónisi elnevezést vőn.“ (Phars. IX. 348—354.
Baksay hű s valóban ologans fordítása szerint.)

93. *Thespiadák*. Thespia város lakói Boeotiában, mely város e nevét alapítójától Thespiustól vette.

96. *maceteknél*: macedók- v. macedoniaknál, kik a régi latin íróknál többnyire *maces*, *macetes*, *macae* nevek alatt fordulnak elő.

98. *Aesonides*. Aeson fia Jáson. Apák. v. ősök nevéből csinált úgynevezett *patronymicon*, minők magyarban az *Antalfy*, *Istvánfy*, *Pálffy* s a t. De a latin patronymiconok magyar alakban nem hangzanak mindig oly szépen, mint eredetiben; azért jelen fordításnál, ritka kivétellel, többnyire eredeti mivoltukban hagyattak meg.

103. *gondjok*. Érti a földmives osztályt.

106. *Folyamárak*. A folyamok istenei szarvakat viseltek.

107. *Inachus földéről*. Azaz: Argosból, melynek első királya volt Inachus. Ki, midőn Junó s Neptunus, Argos birtoklása felett vetélkedtek, mint választott bíró, azt Junó részére ítélte. Ettől fogva Juno Argosban, mint Jupiter az égben, első istenségképp tiszteltetett; és az időszámítás is ott nem a királyok uralkodása, hanem Juno papjainak névsora szerint tétetett. — *Tirynsi bajnok*: Hercules; ki Tiryns peloponesusi várostól, hol felnőtt volt, széltére Tirynsinek is szokott neveztetni. Ő, nem tekintve azt, hogy halálos ellensége Junó öt *Tirynsből*, bár az Argos tözsomszédságába feküdt, fel nem szólította, hivatlanul is legelőször jelentkezett Jásonnál a tengeri vállalatra.

110. *Hylas*: Theodamas mysiai király kiskoru fia, kit Hercules úgy rabolt el tőle. Midőn t. i. Hercules Calydoniából, hol Oeneus király pohárnokát megölte, e miatt megszállt és Deianirával s kisedő gyermekével Hyllussal a dryopsokhoz vetődött, és ott Lychas udvari kulcsár távollétében, magától Theodamastól kért az éhező kisedő számára valamit, a király pedig nem adott semmit: Hercules a király istállójából kirántott egy ökröt, levágta és megsütötte. Ezért Theodamas felbosszankodván, összeesdítette a népet, melyet azonban Hercules nagynehezen legyőzött; s ekkor a királyt megölvén, fiát Hylást magával elvitte; kit azután annyira szeretett, hogy őt apródjaként mindenütt magával hordozta; vele kísértette magát az argonauták expedíciójára is. Mi lett később a fiuból, elmondatik alább a szövegben.

114—119. Junó Herculest, még meg sem született, már fogantatásakor gyűlölte; minthogy férje Jupiter, őt törvénytelen ágyban, saját törvénytelen lyányától Alkmenétől, Amphitruo hitvesétől nemzette, és kivől annyira vitte a szerelmeskedést, hogy Hercules nemzésekor vele egész nap s két összekötött éjen át, folytatta a közösülést. Azért Junó Herculest, ahol csak módját ejthette, mindennütt üldözte s ő vettette nyakáka Euriystheus által is ama híres életkockázató vállalatokat, melyek a *Hercules 12 munkája* cím alatt a mythologiából ismeretesek.

120. *haemoni vizre*. Értsd a thessáliai révet, hommét a készülöben levő Argó hajó kiindulandó volt.

131—133. *Thetis*. Nereusnak és Dorisnak, a Nymphiák szülő anyjának leánya. Nympha-testvérei között ő lévén a legszebb, Jupiter bolé szeretett; s vele közösült is oly célból, hogy őt feleségül vegye: miután azonban Prometheus őt jókor figyelmeztette, miszerint a végzetben az van írva, hogy a ki Thetistől születni fog, apjánál nagyobb lesz, Jupiter e szándékáról lemondott s Thetist aztán Aeacus fia Peleus vette nőül, s tőle Achillest nemzette.

135—136. Galathea, valamint Panope és Doto, Thetis nympa-testvérei voltak. A szinte igen szép Galathea után Polyphemos cyclops esengett, de őt meg nem nyerhette magának, ki helyette egy gyönyörű sicíliai ifju pásztorral Acissal váltott szerelmet. E miatt boszujában a cyclops a két szerelmesre, midőn éppen egymást ölegették, egy roppant darab sziklát hajított; melytől Acis agyonzúzott, de Galathea tengerbe bukván menekült. Acist holta után Galathea folyóvízzé változtatta, ki mint folyó, a sicíliai tengerbe ömölt be; hogy ott ez alakban is egyesülhessen az őt szerető tengeri nymphával.

139. *Acacides*. Aeacus fia s Achilles apja, Peleus. Korában őt tartották a legszüebb életű férfinak; s neki is, mint a bibliai Józsefnek Pótifárnéval, épp oly kalandja volt Acastus nejével Hippolytával. Ez belé szeretvén, bujavágya kielégítésére akarta őt használni, s mert rá nem vehette, elvádolta férjénél, hogy az rajta erőszakot tenni akart. Ezért Acastus Peleust egy vadonba vitte ki vadászni, hol őta fenovadak elébe vettetvén, ezzel hagyta ott: „ha ártatlan vagy megmenekülsz.“ Midőn a vadak már éppen meg akarták rohanni, az istenek égből Mercurius által egy Vulcanustól készített fegyvert küldtek le számára, és ennek segítségével szabadúlhatott meg. — *Chiron*. Saturnusnak Philyrától, Oceanus leányától nemzett szerelem-gyermek, ki derékig ember, azon alól ló alakot viselt. E felemás alakot onnét kapta: mert éppen mikor Saturnus Philytrával elhált, őt a nemzés közben neje Ops meglepén, hogy magát ez előtt látatlanná tegye, egyszerre Saturnus lovát akart változtatni a közönség alatt, de nem volt elég ideje egészen átalakulni. Chiron felnővén, az erdőket járta; hol a fűvek természetét kitanulván, azokkal gyógyítani kezdett; míg végre a leghíresebb orvos lett belőle. A centuure (ezerjófű) tőle kapta nevét. Ő tanította az orvostudományra Aesculapiust. E mellett nagy csillagász és zenész is volt. Sokoldalu tudományosságáért a korabeli fejedelmek fiaikat majd mind neki adták át kiképzés végett. Az ő növendékei voltak Aesculapiuson kívül még: Aeneas, Nestor, Theseus, Pelous, Castor és Pollux, Ulysses, Achilles, Bacchus, Jáson s több híres férfiak. Halhatatlanságra lévén atyjától szárvá, igen hosszú kort ért; hanem mivel egykor Herculesnek egy gyógyíthatlan méregbe mártott nyila történetből lábába talált ütődni, s attól kiállhatlan kinokat szenvedett: maga kérte Jupitert, engedné őt meghalni. Jupiter meg is engedte s holta után Sagittarius (Nyilas) csillagzat név alatt a Zodiacusba iktatta.

140—142. *rögtöni harcol*. E versekben a költő jeleneteket hoz fel abból a verekedésből, mely Pirithousnak Hippodamiával tartott lakodalmán a centaurok és lapithák közt a menyasszony végett támadt. (Lásd. Ovid. Met. XII. 210. stb.) Mind a két nép thessaliai rokon nemzetség volt. A lapithák (leghíresb lovasok) Apolló fiától Lapithostól, a centaurok Lapithos testvérétől Centaurustól származtak. Emezeknek Bacchus, nálok jártakor, egy hordó legjobb bort ásatott le a földre számukra, azon meghagyással, hogy azt majd csak akkor vegyék onnan elő, ha ő nálok ismét megjelen. Mikor hát Hercules Hippodámia lakodalmára megjelent, a bort elővették s meg is itták és attól lerészegedve kezdték a verekedést, melynél azonban Hercules őket mind leverte. — Hippodamiát Ovidius is *atracia virgo*-nak nevezi, Thessalia ily nevű városáról, melyet Atrax fejedelem alapított.

156. *Zeus fegyvernöke*. Jupiter szányasa: a Sas.

184. *mínyási vezér*: Jáson. Az egész munkában, hol *mínyas* név jön elő, alatta az argonauták összes hada értetik. Így neveztetiek közös törzsapjak-ról *Minyasról*, ki Boeotiában fia nevére Orchomenos várost alapította, s kinek ezen fián kívül számos leánya volt. Ezek egyikétől, Clymenétől született Jáson anyja Alcyonede is. V. ö. A p o l l o n. A r g o n. I. 228—233.

193. *vizek atyja*: Neptunus.

190. *Glaucus*: tengeri másodrendű isten; kit Apollonius bozontos fejűnek s „a tenger nagy bölcsességű látnokának“ nevez. A r g o n. I. 1310—1311.

199. *idézni le menykőt*. Pelias és fia Acastus fejére.

204. *áldozat-öntetet*: áldozathoz való szentelt bort.

207. *Mopsus*: egyik híres jóspapja az argonautáknak; fia Ampycusnak, ahonnet Ampycidesnek is mondatik másutt. Valerius noki alább (383—384. v.) Phoebust adja nemzőül, de csupán magasztalásból. A 241 versétől 226-ig beszél, az égőáldozat tüzeiben észrevett baljóslatu tünneményekről, mik az argonautákon, vállalatuk folytán valósulni fognak. Mi ezekből a 224-ik versig említve van, csakugyan, mint alább, a munka folytában rendre leiratik, mind teljesülésbe is ment: de az, mi belőlök Médea későbbi dühöngő örvongására vonatkozik, hol a szárnyas kígyókon repülő, gyermekeit öldöső s férje házát felégető nőről van szó, már sem Valerius, sem Apollonius Argonauticonában nemes meg, addig az epos meséje egyiknél sem terjed.

215—216. *testvéred; nagybátyád*. Értsd Neptunust, ki Junónak testvére; Pallasnak pedig, atyja Jupiter után nagybátyja volt.

228. *Idmon*. Az argonauták másik jóspapja, ki, Mopsussal ellenkezőleg, kedvező eredményt jósol.

239. Láttá a lángból, hogy ő maga hazáját Argost többé látni nem fogja; aminthogy az expeditió alatt Maryandinumban ragály által meg is halt.

247. Mint alább (557—558. v.) maga Jupiter világosan kimondja ezt.

257. *atyját*. Peleust.

261. *jelekre*. Érti a mai hadi zászlókat képviselt, ódon minta szerint éreből öntött tábori jeleket.

263. *tírynsi oroszlánt*. Hercules oroszlánbőrét, melyet viselni szokott.

276. Még nem világított Pharos tornyán égő tűz a tengeri utazóknak.

277. *trák dalnok*: Orpheus.

280. *Learchus*: Athamas thebai királynak második nejétől Inótól nemzett fia. Athamas később megőrült s örültében nejét Inót, nőtény oroszlánnak, tőle való gyermekeit oroszlán-kölykeknek képzelvén, ezek egyikét Learchust kösziklához sujtotta, mire a másikat Melicertát Inó ijedtségben ölbe ragadván, vele a tengerbe ugrott.

285. *Abydos, Sestos*: A mai Dardaneliák; hol hajdan a hellesponti tengerszoros európai oldalán Sestos, az ázsiai Abydos városa álltak szemben egymással, oly közel, hogy távolról a hajósoknak egygyélvadni látszottak. E tengerszoroson úszkált Leander át éjjel, szeretőjéhez Herához. Átúsztá azt időnkben Byron angol költő is. Xerxes pedig rajta az említett két várost híd által kötötte össze.

— — „Fama canit tumidum super aequora Xerxem
Construxisse vias, multum cum pontibus ausus,
Europamque Asiae, Sestonque admovit Abydo.“ Lucan, II. 672.

286. *fennmaradandó*. V. ö. föntebb 50. v.

301. *nászád nemtője*. Érti a hajó közepében volt dódonai jós-tölgyet.

V. ö. 2. v.

303. *cháoni Zeus*. Epirus egy hegyes vidékét nevezték Chaoniának. Itt volt a Jupiter híres dódonai tölgyese, melyet a körülte lakó dódonokról neveztek így s mely, mint mondják tele volt jósló galambokkal.

305. *Saturnia*: Saturnus leánya Juno.

334. *szemem már*. Mert engem többé életben nem találsz.

337. *Pholus*. Centaurus volt; nála szállt Hercules, mikor Pirithous lakdalmára ment, hol Aeson is megjelent.

353—354. *Telamon*: Aeacus fia (innen Aea cides is) s Peleus testvére; leghívebb barátja kísérője Herculesnek. Ők hárman voltak az argonauták közt legfőbbek. — *Alcides*. Herculest közönségesen Alcidesnek is nevezték, vagy atyái nagyapjáról Alceusról, vagy Herodot szerint ezen görög szótól *αλχη*, mely erőt jelent.

355. *Asterion*. Cometes fia, kit apja Thessáliában azon a vidéken nemzett s nevelt fel, hol az Enipeus folyó az Apidanus folyóba szakad.

358. *Talaus*: fia Biasnak; testvére Leodocusnak és Arejusnak; atyja Adrastus argosi királynak — s Jásonnak, nagyatyja Crétheus után közel rokona.

363. *Iphitus*: Naubolus fia, élis király; első alapítója az olympiai játékoknak.

364. *Psamathe*: Város és folyó Thebe mellett.

365. *Taenaros*: hegyfok Peloponesusban, tele nyílásokkal s barlangokkal, melyeken át, mint hitték, mindig szabadon lehetett az alvilágba lejutni. — *Euphemus*: Neptun fia s taenarosi király, kiről Apollonius (I. 182.) azt írja, hogy száraz lábbal birt futni a tengeren. Mint Virgilius is Camilláról a volscusok királynéjáról mondja:

„Vel mare per medium fluctu suspensa timent

Forret iter, celeres nec tingeret aequore plantas“ Aeneid. VII. 810.

366—367. *Deucalion* is, *Amphion* is négyféle jön elő a régiéknél. Kikről itt szó van, Pollából jött ikertestvérek s Hyperasius achájai királynak s nejének Hypsónak gyermekei voltak.

369—370. *Clymenus*. Nem tudni, kit ért költő alatta. *Iphiclus* testvérének mondja őt: de Iphiclus kettő is volt az argonauták között. Apollodorus említ egy Clymenust, mint minyás királyt és Erginus apját, kit kocsisa Menoeus egy rádobott kővel sebzett meg, és ki e sebjével Orchomenos városba vitetett. Meglehet az a Clymenus lesz ez a hozúzott mellü itt.

371. *Caphareus*: tengeri hegyfok Euboeában.

372—373. *Nauplius*: Neptunus fia, Euboea királya. Ki midőn tudtára esett, hogy fiát Palamedest a trójai háborúban Ulysses hamis vád útján elítélte és az ennek folytán a táborban megköveztetett: ezen való bosszújából egész Görögországot hadával bejárta és ott a Trójánál odavolt főbb embereik feleségeit katonái-

val üzendő paráználkodásra birta; majd mikor a görög had Trója bevételé után a tengeren haza felé evezett, annak egy részét egy vész alkalmával, Caphareus fokán tüzetek gyújtva, e jel által, mintha ott biztos kikötőt lelnének, e hely veszélyes szirtei közé csalta, hol a görögök hajói mind törést szenvedtek. Majd meghallván, hogy e hajótörésből Ulysses és Diomedes, kiknek vesztéért tervezte leginkább e cselt ki, megmenekültek: ezen úgy elkeseredett, hogy magát a hegyről a tengerbe buktatta. — *Oileus*: Atyja az egyik Ajaxnak; ki Trója bevételkor Cassandra szűz papnét Pallás templomában megfertőztette s e bűnéért hazajövet a tengeren Pallas bosszújából villámmal agyonsujtatott. V. ö. Virg. *Aeneid.* I. 43—49. — *Euboea*: sziget az aegeumi tengeren — ma *Negroponte*.

376—377. *bátyja*: Cephous és Amphidamas legidősb testvére *Lycurgus*, ki már koros lévén, az argonautákhoz csatlakozni nem kívánt, hanem maga helyett fiát Ancaoust küldötte a colchisi expedícióra.

378. *Eurytion*. Irus és Demonassa fia s testvére Eurydamasnak. Fogadást tett, hogy haját csak akkor nyírteti le, ha az expedícióból életben haza jut.

382. *ezzein már*. Nem lesz esoda többé előtte a sok hajó és kormányos (*magistri*), miután maga már bejártad hajóval a tengert.

386. *penéi borostyán*. *Peneus*, egy a Tempe völgyén keresztül folyó víz Thessaliában. Monda szerint e folyónak partján változott át Daphne borostyánná.

387—389. *Tydeus*: Oeneus calydoniai király fia, Nestor testvére. Nagypapa Neptunus nagyon szeretvén őt, oly tehetséggel ajándékozta meg, melynél fogva mindenféle alakot ölthetett. Abban a háboruban hát, melyet apja ellen Hercules folytatott, dongó-légygyé változott s úgy szurkálta Herculest: hanem ez őt, Pallástól figyelmeztetve, észrevén, buzogányával agyonsujtotta. Ovidius ellenben azt mondja, sassá változott s mint ilyen háborgatta Herculest a magasból: ki aztán őt nyíllal lötte le. (M e t a m. XII. v. 556.) — *Methone*: város Peloponnesusban. — *Elis*: tartomány ugyanott Arcadia, Achaia s a jóniai tenger közt. — *Aulon*: szinte város Peloponnesusban.

392—393. *Paeantius*: Paeas fia Philoctetes; ki, mikor a görögök a trójai háborúba mentek, Chrysa szigeten a templomot őrző kígyó által lábán megsebesítetvén, sebének kiállhatatlan bűdössége miatt később, Ulysses tanácsára, gyógyulás végett az utból Lemnosba visszavitetett. Így látta két ízben Lemnost. Tegzét és hydra-epével mérgezett nyilait halálakor neki ajándékozta Hercules.

394. *actéi*: annyi, mint atticai; mert Attica *Acté*-nek is hivatott.

397. *Hymettre*. Hymettus legjobb mézet adó virágairól híres hogy Atticában.

398—399. *igazló fegyverrel*. Phalerus apja Alcon híres nyilazó volt. Gyermekkori esetét a kígyóval előjelül veszi költő annak, hogy apja fegyverét ő is hasonló ügyességgel fogja kezelni.

402. *új gond közt Eribotes*. Apolloniusnál is (II. 1040.) fordul elő *Eribotes*, kiről mint ügyes orvosról ő azt beszéli, hogy a Stymphalidáktól megsebesített Oileust az gyógyította volna meg. Ha hát Valerius erre céloz: úgy mit ő, róla mond, akkép lehet érteni: hogy most Eribotes több ily esettől fél.

403. *ipját — nejét nézvén*. Azokba bízván. Minthogy ipa Neptunus, neje Thetis lévén, e két tengeri istenség védelmére számíthatott.

405. *Aeacides*. Űgy Peleus, mint testvére Telamon, sőt gyakran Peleus fia Achilles is *Aeacides*nek hivatnak; miután Aeacus a két elsőnek atyja, Achillesnek pedig nagyatyja volt. Itt azonban (405. v.) még a biponti kiadásnál is *et* helyett hibásan alkalmazott *at* után indulva, némellyek Telamont akarják érteni; holott folytatólag Peleus értendő, mert már föntebb (353) meg volt maga helyén Telamon említve.

406. *az*: t. i. a hajó vagyis *Argo* élőfa korában Pelion hegyén fölőlmulta a magas erdei kőrisfákat. (*ornos*) Az *ornus* Columellánál = *fraxinus sylvestris* (*l. de arborib. cap. 16.*) ez pedig magyarul az úgynevezett *magas kőris*.

407—410. *Actorides*: Fia Actornak s atyja Patroclusnak, kit Chironhoz át nevelésbe. — *hátán lovagolni tanuljon*. A félig lőtestű Chiron saját hátán lovagoltathatta tanítványait.

412. *Phlejas* (vagy *Phlias*): Bacchusnak Ariadnétól *Phlias* peloponesusi városban nemzett gyermeke. Haja elárulta kitől való, mert szkszasztott olyan volt, mint Bacchusé.

413. *Ancaeus*. Másik, nem az, ki a 377-ik versben előfordúl. Ezt itt Nep-tunus nemzetto Astypalaeával s samosi király volt. Rőla beszél Aristomenes, hogy a földmivelést nagyon szerette; s midőn szőlőt is ültetett, ennél a munkánál szolgálait igen elcsigázta; amiért egy közölők azt jósolta neki: nem lesz áldás azon a szőlőn, annak terméséből nem fog inni soha. Ancaeus azonban megérte, hogy a szőlőben szép termése lett; s midőn azt nagy vígan leszűretelte s reá borából magának az említett szolga által egy kantával előhozatott, az embert ostoba jóslatával együtt keményen leszidta; mire amaz görögül ezzel válaszolt: „a kancsótól a százig még nagy a köz“, s alighogy ezt kimondá: jön egy másik a hirrel, hogy egy szörnyű vadkan a szőlőbe törvén, minden tőkét gyökerestől kitúrt. A szolga mondatát Cato latinúl így adja: „*multum interest inter os et offam*“, mi azután közmondássá vált s olyankor alkalmaztatott, mikor valakinek valami nagy reménye egyszerre füstbe ment.

415. *Erginus*: Tiphys kormányos segéde s halála után a kormányzásban utóda. Ezt érti Seneca, midőn *Medeá* jában 617 v. mondja:

„Tiphys in primis domitor profundí
Liquit indocto regimen magistro.“

419. *Tiphys*: Argo első kormányosa, Hagnius fia, ahonnet *Hagniades*nek is mondatik.

421—424. *Pollux és Castor*. Jupiter Lédát hattyu képében ejtven meg, ez ennek következtében két tojást szült, mellyek egyikéből Castor és Clytemnestra másikkól Pollux és Helena testvérek keltek ki. S minthogy közölők Helena Tyn-darus spartai királyhoz ment férjhez, rőla Castor és Pollux Tyn-daridákna k is szoktak mondatni. Mindkét fiúból híres hős vált; de Castor lovon, Pollux gyalog szeretett inkább harcolni: *Tyndaridae fratres, hic eques ille pugil*. *Fa s t. V. ö. 700. Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnus* . . *Horat. Sat. lib. II. Sat. I. v. 26. Pollux caestibus aptior. Senec. Medea. Act. I. 89.* A görögök őket *Dioscuros*-oknak is nevezték azért, mert haláluk után csillagokká változtak s mindig egymást váltották, mikor egyik felkelt, a másik lehunyt, s ha megesezt, hogy együtt tűntek fel, az a hajósoktól kedvező jelnek vétetett.

425—426. *Helle paripája* : az aranybőrű kos, melyről Helle lemerült s melynek gyapjáért megy Castor is Colchisba. — *Cyllurus* : Castor kedves paripája neve. — *Amyclae* : város Peloponnesusban, nem messze Spártától — Castor és Polux születéshelye.

430. *Taygetus* : hegy Eurotás folyó mellett, közel Amyclaehez.

431. *maga nyergesin*. Itt költő a gyaloghős Polluxnak is lovat ad egyformaság kedvéért. Moglehet háborún kívül ő is megülte a lovat. Egy commentátor, nem tudom honnét, Xanthusnak nevezi Pollux paripáját. Tán csak onnét, mert ily nevű lova több hősnek volt régen ; mint pl. Diomedesnek, Hectornak, Achillesnek. Így hívták azt a lovat is, melyet Achilles atyjának Peleusnak menyekzői ajándékol adott volt Neptunus. Különbözik görög szónak xanthos eredeti jelentése a sruga.

432. *atyjoknak hattyója* : azaz : atyjok Jupiter maga hattyu alakjában, fonálból hímézve.

435. *Meleáger* : Oeneus calydoniai királynak Altheától való fia ; kinek születésekor a Párkák megjelentek anyjánál, hogy őt a gyermek jövő sorsáról tudósítsák. Közölök Clotho róla azt mondta, hogy addig fog élni, míg éppen egy még a kandallóban tüzön volt darabfa el nem ég. Althea hát a darabfát rögtön lekapt a tüzről, eloltotta és gondosan tartogatta ; mignem később fia ellen felbőszülván azért, hogy ez a vadászaton elejtett calydoniai vadkan bőrét nem az ő testvéreinek, hanem kedvesének Atalantának, kinek lövése találta a vadat először, adta oda díjjul ; sőt még testvéreit, kik a bőrt Atalantától erővel elvették, e miatt mind lo is ölte s aztán Atalantát feleségül vette : ezen való bosszújában a végzetes darabfát tűzbe hajította és míg az ott végig égett, Meleager tagjai is belőlről izró-porrá égtek.

436. *cyllénei vér* : Mercurius ivadéka ; mert Mercurius Arcadiában Cyl-lene hegynél születvén, *Cyllenius*-nak is hívatott.

437. *Aethalides*. Ez itt nem patronymicon, hanem sajátnév ; mert Aethalides Mercurius fia volt ; kitől oly tehetséggel volt megáldva, hogy nemesak éltében, hanem halála után is a metempsychosis (lélekvándorlás) útján más személyekbe költözvén, mindenről állandó emlékezettel bírt. Diogenes Laërtius szerint lelke legelőször Euphorbusba szállt. Pythagorás. mint a metempsychosis barátja azt hitte magáról, hogy ő belé, több személyen át (kiket rendre meg is nevez) az Aethalides lelke költözött.

439—440. *Eurytus* : Mercuriusnak Antianirától való fia ; valamint Echion is. Amannak neve gyakran feleséreltetik *Eurytionnal*. Ovidius, mint költőnk, éppen úgy jellemzi e két testvért :

„Impiger Eurytion, cursuque invictus Echion.“ Met. VIII. v. 341.
Echion Jásonnak ; apja Mercur az isteneknek futára volt.

441—443. *Iphis* : ez is Mercur fia és az Argón egy csapat ovező logényság feje volt. A Cholchis alatt vívott csatában elesett.

444—449. *Admetus* : Pherae városában székelte thessaliai király, közel rokona Jásonnak, Mythus szerint nála pásztorkodott 9 évig Apollo (*Délius*) büntetésül azért, mert azon való bosszújában, hogy fiát Phaëthont Jupiter villámmal agyon sujtotta, Apollo Vulcanus menykögyártó cyclopsai közül Steropét nyílal le-

lött. — *Cserében*: az Ossa hegyen lévő cserfaerdőben. *Cseres*, *cser* = *quercetum*. — *Boebis*: Ossa melletti mocsár Thessaliában.

451—454. *Canthus*: fia a később Trójánál elesett *Abasnak*, kinek pajzsáról Virgiliusnál is van szó:

„Aero cavo clypeum magni gestamen *Abantis*
Postibus adversis figo.“ *Aeneid.* III. v. 286.

• *Aea*: Colchis fővárosa, hol *Canthus* a csatában odaveszett. — *Euripus*: görög ós végzettel eredetileg annyit, mint a latin *fretum* = tengerszoros, vagy keskeny, csatorna forma szűk tenger, milyen a Francia- s Angolország közti *Pas de Calais* nevű keskeny tenger, melyet másként szinte *Canalis*-nak is hívnak. Később a rómaiak minden mesterséggel készített vízfolyást *euripus*-nak neveztek. Itt költő *Euripuson* azt a tengerszorosot érti, mely Euboea fővárosa Chalcis alatt Euboeát Boeotiától elszakasztja. V. ö. *Lucan.* II. v. 710.

456—457. *Geraestus*: sziget és város Euboeában, hol Neptunusnak temploma volt. — *félvad farkasokat*: Neptunus lovai derékig farkast, azon alól halat képeztek. — *Polyphemus*: Elatus fia, Larissa thessaliai városból. Apollonius bővebben szól róla. Szerinte elesett a chalybsekkel vívott csatában. Arg. IV. 1475.

461—467. *Idas*: Aphareus és Arene fia, Lynceus testvére. Szilaj, merész, isteneket megvető ember. Testvéréről Lynceusról azt hitték, hogy égen, földön, fákon, köveken keresztül bír látni. Hyginus e vélemény okául azt adja, mert ő lett volna első feltalálója a bányászatnak. Lásd: *Hygin fab.* XIV.

468—470. *Orithya* szülötti. Zetes és Calais, kiknek apjuk Boreas (éjszakai szél) volt; s talán azért, mert szélből származtak, vagy gyorsaságukért szárnyasoknak tartattak s úgyis rajzoltatnak. — *Orpheus*: a nevéről általában ismert legrégebbi görög költő és lantos. Monda szerint Calliope Musának s egy thráciai vízi istennek Oeagrusnak fia. Az ódrýsi melléknevet Odrysustól a trák nemzet törzsapjától kapta. Ami írott munkák neve alatt fennmaradtak, nem az övéi, mert majdnem bizonyos, hogy ő életében semmit nem írt.

474. *Iphiclus*: különböző attól, ki főlebb (370. v.) Clymenus testvérének mondatik s aki Thostius fia volt: ez pedig itt *Phylacus*-nak fia, ki Thessaliában *Phylace* városát alapította s kinek anyja Clymene, Jáson anyjának Alcimedének testvére volt.

477—480. *Argus*: az Argó hajó készítője, kit költünk mint Thespiából valót *Thespiades*-nek is nevez. Apollonius (I. v. 112.) ennek apjával azt az Arestort teszi, kit Ovidius (*Metam.* I. v. 624.) a százszemű Argus apjának mond és így ozzal azonos egy is volna. Egyébiránt *Argus* a mythologiában sok fordulván elő, nehéz őket egymástól határozottan megkülönböztetni. — *Pallas ajándéka*: az Argo hajó, melyet Pallas rendelt készíttetni.

481—482. *Hagnius* .. *magzata*: az Argo kormányosa Tiphys, Hagnius fia; ámbár Hyginus (*fab.* XIV.) Phorbas fiának mondja őt.

493. *Amanus*: hegység Syria és Cilicia között, hol oroszlán- és párdue-féle vad elég találkozott. Mikor Cicero Ciliciában proconsul volt, Coelius is innét rendeltetett általa magának párdueokat a tőle adandó népjátékokhoz. Lásd: *Cic. Epp. ad fam.* VIII. 2. 4. 6.

500. *tétlen uralmat.* Minőt atyja Saturnus előtte viselt volt.

502. *nő keresetjek:* szaporodni fognak a halálhormok; nemcsak öregség s betegség s a t. útján fognak halni az emberek, hanem a tengeri háború vészei is pusztítandják őket.

503. *Scythia szülött:* A eetes colchisi király.

510. *belföld.* A földnek a rideg éjszakai tájtól befelé eső termékeny része — *media tellus.*

512. *Pelopidáid* — Pelops utódai. Pelopsot kicsi korában atyja Tantalus néhány isteni vendége számára leölette s elébek a többi étkök közt feltálaltatta. Ceres elrabolt leányán Proserpinán búsultában, ezt észre nem vévén, egyik karját a fiúnak meg is ette. Jupiter azonban a dolgot megtudván, a gyermek tagjait összeállította, a hiányzott tag helyébe márványból újat alkotott s belé újra lelket adott. Ettől a Pelopstól nyerto nevét a *Peloponesus.*

516. *taszítja magától.* Nem veszi be a nap melegét.

520—521. *boszúlni meg Ínót.* Mint ezt tőle Phrixus kívánta. V. ö. 47.

527. *siró nők:* Célzás a Heliadákra, vagyis a Nap fiának Phaëthonnak nyárfákká vált nővéreire, kik a Padus (Pó) folyónál, ha a nap reájok süttött, mint fák gyanta könnyeket hullattak magokból.

530. *két panaszos fél.* Az az: a Jupiter előtt panaszkodó Sol (Nap) és Mars.

544. *erdőm, jósszékek st.* A Jupiter dódonai jóserdeje, melynek fája is járult az Argó hajó készítéséhez (v. ö. 2. v.) és az argonauták őseinek szellemek kívánták a hajóhad kiküldetését.

546. *utad nyílt,* tengeri háborukra is — *Bellona:* hadak istennője, Mars húga.

549. *pásztor az Ida hegyéről.* Célzás Priamus trójai király fiára Párisra, kit miután anyja Hecuba, mikor vele terhes volt, azt álmodta, hogy fákylát fog szülni, mely Tróját tűz által pusztítandja el, szülői kitettek a pásztorok közé Ida hegyére és ott neveltettek. Ez rabolta el később Helenát, miből a trójai háború s Trójának felégetése következett.

551. *a kérők:* Trója ellen ment görögök, kik Helenát visszakövetelik.

562. *Leda fiait.* Castor és Polluxot. V. ö. 421.

567. *juta vissza.* Érti Apollo pásztorkodását s Herculesnek a földön véghezvinni kellett számos terhes tetteit. V. ö. 444—449.

573. *a hajósnak.* V. ö. 421.

575. *panjai telőről.* Pangaeus: hegy Thraciában, Macedonia határán, Strymon és Nessus folyók közt.

579. *Trinacris:* Sicília szigete. — *Pelorus v. Pelorum:* Siciliának a tengersizorosa délő hegyfoka, Itáliával szemben. Nevét kapta Hannibál hajó kormányosától Pelorustól, kit e hadvezér itt, mikor Syriába menekülni készült, megöletett azért, mert róla azt hitte, hogy hajóit árulásból vezette csak a tengersizoroshoz, miután ott a siciliái hegyfok oly közel van Itáliához, hogy távolról a kettő egynek lenni látszik. Később Hannibál, meggyőződván kormányosa ártatlanságáról, tettét megbánta s neki a helyen síremléket emeltetett. Lásd: Valer. Max. lib. IX. cap. 8. de Temeritate.

583. *Acamas, Pyracmon:* Vulcanus barlang-műhelyében dolgozó cyclops kovácsok.

588. *Calpe* : hegy Hispania szélén, melyen ma Gibraltár vára áll s melyet a vele átellenben levő afrikai hegytől Abylától egy tengerszoros választ el. Monda szerint e két hegy hajdan egy volt, hanem Hercules szakasztotta ketté s nyitott rajt utat a tengernek, ahonnan a szétvált részek *Hercules oszlopainak* (*columnae Herculis*) neveztettek s akkor tolták közibek be a hullám, mikor Oenotriától (mint régebbi Itáliát hívták) a tenger Siciliát elválasztotta.

599. *alkotmányra* — alkotott műre: az *Argo* hajó kitalálására rájöttek.

605. *gyerekimre se nézek*. Érti fiait Calaiszt és Zetest; nem bánja ha mindjárt azok is odavesznek az argonautákkal.

610—614. *Hippotades* : Aeolus, szelek királya; ki *Hippotas* trójai király unokája volt. — *Zephyrus*, *Notus*, *Eurus* : személyesített szelek, kiket sebes voltukról a gyors trák paripákhoz hasonlít.

626. *ilyen a tenger* : azaz : rendszeren mindig ilyen szokott lenni.

629. *Aegan* : aegoumi tenger, mely Statiusnál is előfordul e néven :

— — — — „quos spumifer adsilit *Aegan*“ Theb. V. 55.

633. *csúf módra kiműlni*. Az őskori hősek minden halálnem közt legcsúfosabbnak tartották a tengerbefulást; azért attól irtóztak. Virgil legnagyobb hőse Aeneas is elsápadt, mikor hajótörés fenyegette. (Aeneid. I. v. 96.) Igazolják ezt szintén Ovidius íme versei :

„Non letum timeo : genus est miserabile leti,
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Est aliquid fatoque suo ferroque cadentem

In solita moriens ponere corpus humo,

Et mandare suis aliqua et sperare sepulcrum,

Et non aequoreis piscibus esse cibum“. I. Trist. Eleg. 3.

635. *Amphitryoniades* : Hercules Amphitryo fia.

644. *nővérem* : Júnó.

645. *Pharos* : Egyiptomhoz tartozott sziget, közel Alexandriához. — *Tyros* : phoeniciai sziget.

647. *Orionom* : a kaszahúgy csillagzat. Nevét mely eredetileg *Urion* volt, onnét vette, mert monda szerint, egyszer Jupiter, Neptunus és Mercurius valami *Oenopion* (Ovid szerint *Hiraeus*) nevű szegény pelagyi emberhez betérvén, miután ez őket igen szívesen fogadta s az istenek kérdezték, mivel szolgálják ezt meg neki, az pedig magtalan lévén, azt kérte, ajándékoznák őt fiúval meg : az istenek tehát a számukra áldozott ökörnek kiterített bőrére vizelltek s azt mondták az embernek ássa azt a bört el a földbe s 9 hónap múlva vegye ki, benne fogja lenni a született fiút. Csakugyan úgyis lett s a pelagius a fiút *Urion* nak nevezte el. Azután mind a három isten *Urion* t magáénak tartotta.

„Hunc Hyrieus, quia sic genitus, vocat *Uriona*.

Perdidit antiquum litera prima sonum.“ *Fastor*. V. 535.

653. *Borzalom*, *Hullám*, *Zápor* : személyesített lények.

658. *Thetis* és *Nereus* : tengeri istenek. V. ö. 131. Itt Nereus *após* nak Peleusra vonatkozólag mondatik, mint a kinek, neje Thetis után, ipa volt Nereus,

662. *Salmo* neus ; Aeolus éliesi király fia ; ki földi királyságával be nem

érvén, istent akart játszani; Elis városa fölő egy magas érc-hídat készíttetett, azon nyargalódot kocsin végig s menykövező Jupitert majmolva égő fáklyákat szórt alá s kiket a fáklya ért, azokat kivégeztette: mignem Jupiter az örültségén megbosszankodván, őt igazi menykövvel agyonsujtotta. V. ö. A e n. VI. 585—594.

664. *Rhodope*: magas hegy Thraciában. — *Athos*: hegy Macedoniában.
Pisa: város és erdős hegy Elisben az Alpheus folyó mellett.

673. *fegyvernek*. Az argo hajónak s fegyveres népének látása.

679. *Triton*: tengeri isten; Neptun tengeri csigát fúvó kürtöse.

680. *állítunk ki*: ily alakú lovagszobrot állítunk számodra.

687. *kivájt fenyv*. Értsd az Argó hajót.

688. *hármaz vasas orra*. A régiek a nagyobb hajók orrát három hegyes vassal csipkézték ki, a Neptun háromágu szigonyának ábrázolatául, mint ezt ma is láthatni régi érmeken.

704. *érc-zengésű parton*: Creta szigetén, hol rég a legügyesebb kézművesek a *telchinek* laktak; kiknek folyvást munkában levő szerszámaiktól zengett a part. Köztök Daedalus volt a legjelesebb ezermester. Ő készítette Minos király parancsából a híres krétai labirinthust is. Minthogy azonban egy művész versenytársát Talost irigységből megölte, ezért Minos őt halállal büntetni akarván, Cretából meg kellett szöknie. E célból magának és fiának Icarusnak szárnyakat csinált s azokon menekült el a tenger fölött. Maga szerencsésen el is jutott Siciliába, de fia kinek szárnyai a naptól szétolvadtak, a tengerbe hullott.

706. *felhőként*. Mert fenn a levegőben különös formájú két felhőnek tetszetek.

708. *Gortynba*. Gortyn, Gortys v. Gortyna: Creta városa. Lakói híres nyilazók voltak. Ilyen nyilas lovagokat küldött Minos ki Daedalus ellen; de kik, miután ahhoz a magasbán nyíllal nem férhettek, a nélkül, hogy rá egy lövést tettek volna, nagy hoszusan a városba visszalovagoltak.

710. *haza ért. t. i.* Pelias, kiről a 700-ik versből fogva van a szó.

726. *Thyoneus*: Bacchus; kit anyjáról *Thyone*-ről (másként *Semole*) neveztek így. — *Lycurgus* a bisoniak királya Thraciában, látván, hogy egész népe mértékletlen borivásra adta magát, ezért a bor istenének Bacchusnak halálos ol-lensége lett; országában minden szőlőt kivágatott s Bacchus Nysában lappangott nympa nevelőnőit is üldözte, úgy hogy maga Bacchus e miatt kénytelen volt onnan tengeren át Naxos szigetébe megszökni. Ezért az istenek Lycurgust örültségbe ejtették, mely állapotában magának inait lábszárán olvagdalta.

731. *Styx*: az alvilág mythológiából ismert híres folyóvize.

735 *Phlegethon*: pokolbeli lánggal égő folyó.

737—738. *unokáját Pleionenek*: Mercuriust; mert Atlasnak, nejétől Pleionetól hét leánya volt s ezek egyikétől Májától nemzotte Jupiter Mercuriust; kihez a büvölők szintén szoktak varázsló működéseiknél folyamodni, mint ezt Statius Thebaisának VI-ik könyvében is olvashatni.

740. *Cretheus*: Jásonnak, atyja Aeson utáni nagyatyja, ki most sírjából előjött.

741. *repül ő*: azaz fiatal Jáson.

751. *Aeolus*: nem a szelek királya értendő: hanem Cretheus ily nevű nemzöje, ki tehát Jásonnak szépapja volt.

770. *forgottak előtte*. Gondolta: ezekhez csak díszes kimúlás illő.

771. *gyerekeit*. Aeson e másik fiát egy Commentátor sem nevezi meg. Diodorus Siculus szerint Jáson e testvérét *Promachos*-nak hívták.

777. *ternyő lombtól*. A ternyő gyászos fának tartatott s csak szomorú szertartásoknál, jelösen alvilágbeli lelkeknek hozott áldozatoknál volt használva. Mert azt hitték, eredeti hazája a pokol s hogy a Tartarusba vezető út is ternyő fassorral van beszegve.

— — — „via declivis funesta nubila taxo

Ducit ad infernas per multa silentia sedes.“ (Ovid. Met. IV. v. 432.)

778. *árnyat*: a sírból feljött Cretheus kísértetes árnyát.

780. *bűvölő nő*. Aleymede; az eredetiben *Thessalis*, mert thessaliai nő volt.

781. *Hecate*: a bűvészet pokolbeli háromfejű istennője; kinek papnéi szintén a bűvészet titkaiba avatottak voltak. Ennek papnéja volt Aleymede is.

783. *ódon imát*. Mellyet a halottak lelkeiért elejétől fogva Cháronhoz intézni szokás volt.

785. *a férj*: az áldozó Aeson.

795. *szűz*. Nem bizonyos, kit ért költő e szűz alatt. Némelyek Luna istennőt, mások Nemosist gyantítják. Az utóbbira inkább látszik illeni.

817. *legfőbbike* == *Uria rium maxima*: Tisiphone. V. ö. *Aeneid*. VI. v. 605.

823. *kiskoru gyermek*. Lásd: 771. v.

826. *vitte el árnya*. Lelke a másvilágra.

828. *Tartarus*, másként *Orcus*: a látható égen és földön alól lévő s ettől egészen különálló világ, melynek istene, a mythus szerint, Pluto volt s mely örökké fenmaradandónak tartatott; s hová a jók s gonoszok lelkei halál után jutottak érdemlott díjjokat megkapni.

830. *Zürnek*. Magyar neve a *Chaos*-nak, vagy ama zagyva tömegnek, melyből régi mythus szerint a világ alakult.

837. *kocsi tűzve jelül*: A triumphált hadvezérek címerei; mik lakásaikon, kívül, a ház homlokzatán kifüggesztve voltak.

841. *ivadéka*. Atlas unokája Mercurius. V. ö. 738.

851. *orcusbeli díjján*. Az Orcus részletes leírását lásd Virgilnél *Aeneid*. VI. 550—665. Mit róla költőnk mond, szakasztott képe annak kicsinyben.

II-dik Ének.

6. *Pelion*: hogy Thessaliában, Ossa és Olympus hegyek szomszédságában.

7. *tisaci Diána*. Tisaeus, tengeri hegyfok Thessaliában, melyen Diánának, ki Thessalia védistennője volt, a hajózók számára egy temploma állott.

8. *Sepias*: hegyfok a thessaliai félszigeten. — *Magnes*: Macedonia Thessaliához tartozott vidéke *Magnesia*.

10. *Amyros*: az aegoumi tengerbe szakadó thessaliai folyó. — *dolopéi sirok*: hol Magnesia városának tengerparti temetőjében *Dolops*, Mercurius fia feküdt.

14. *Eurymenae*: tengerparti város Thessaliában, mely Meliboea városától éjszakra, túl a Pélionon fekütt.

17. *Pallene*: város Macedoniában; régibb neve *Phlegra*. Monda szerint ennek környékén történt volt a gigások ég elleni harca; kik miután legyőzettek, nyganitt mind hegyekké változtak.

24. *Typhoeus* v. *Typhon*: legiszonyatosb szörnye a mythológiának; kit, Homerus szerint, Junó abbeli mérgében, hogy férje Jupiter Minervát saját fejéből nemzette, szintén maga költött ki a földön egy pár tojásból, miket Saturnustól azon biztatással kapott, hogy a belőlök előbúvándó szülött képes lesz Jupitert trónjától megfosztani. És a kikelt magzat nagyobb és erősebb is lön valamennyi többi szörnyetegnél. Alakja derékig ember volt; feje a csillagokat verdeste; két karja kelettől nyugotig ért. Kezeiből ujjak helyett 100 sárkány emelkedett ki; derékon testéből köröskörül rettentő kígyók meredeztek fel egész fején fölül. Teste tollal, feje sörtével, álla rémítő szakállal volt borítva. Szemei tüztől villogtak. Hesiodus szerint keze lába szünet nélkül mozgott. Némelyik szavát az istenek megértették; máskor oroszlánként ordított, vagy mint a kutya ugatott s oly irtóztató szuszogást vitt végbe, hogy belé a hegyek reszkettek. Tőle az istenek, mikor az olympust megtámadta, magok elrettentek s mind Egyiptomba futottak, hol az utánok iramlott Typhontól féltőkben állatok alakjaiba rejtöztek; jelesen Jupiter kossá, Apolló hollóvá, Bacchus kecskebakká, Diána macskává Venus hallá változott. Apollodór előadásaként Jupiter az öt üldöző Typhonra villámokat hajigált és amint az hozzá közelített, egy gyémánt sarlót fent reá; mitől Typhon megijedvén, Catius vagy Caucasus hegyére futott előle. Itt Jupiter a megsebesült Typhonnal birkózásba ereszkedett; hanem ez öt kígyóival körülfonván, földre terítette; kezéből a gyémánt sarlót kiragadta s vele kezén, lábán minden inat levagdalt; azután Jupitert magával Ciliciába hurcolta s ott a corycusi barlangba elzárta; levagdalt inait pedig medvébőrbe csomagolva Delphin sárkány őrzésére bízta. Hanem az őrzött csomagot Jupiter két fia, Mercurius és Aegipan ellopták s apjokat kígyógyitották. Ki most repülő sárkányfogaton vette volt üzőbe Typhont s az előtte a Nysa hegyéig futott, hol ötet a Párikák cselből letartóztatták, rábeszélvén, hogy maga fölűdítése végett ennék kínált gyümölcseikből valamit. Ez alatt öt Jupiter utolérte ugyan: de Typhon előle mégis Thráciáig haladhatott; hol aztán köztűk Haemus hegyénél másik irtóztatos küzdésre került a dolog. Typhon egész hegyeket tépdelt szét s hajigált előre; mig Jupiter viszont utóbb az Aetna hegyét dobta rá s ezzel öt végkép legyőzte. A Typhon kifolyt véréből szörnyetegek támadtak. Monda szerint a sárkány is, mely az aranygyapjat őrizte, abból eredt volna.

Méltónak véltük e cikiknél, a Lexiconok példája után, kissé bővebben mutatni, hogy fogalmat nyujtsunk a laicus olvasóknak arról, mennyire kicsapongó volt a mythosok képzésénél a phantasticus görög nép, melytől e mythus is ered.

37. *Tethys*: Coelus és Terra (ég és föld) leánya, s Oceanus neje — a tenger személyesített képviselője. Össze nem tévesztendő Thetissel, ki a munkában sokszor előfordul és ettől egészen különböző. *Lásd*: I. 31. — *Titán*: a nap, mint a titánok egyikének fia. Mi itt róla mondatik, ennyit tesz: mikor a tenger a kobelebe susterogva lenyugvó napot tárt karjai közé fogadja.

54. *tizedik hab* : a római költők tengeren a rendkívüli nagy hullámot *decimus fluctus*-nak szokták nevezni. Így Ovidiusnál :

„Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes,

Posterior nono est, undecimoque prior.“ I. Trist. 2. 49. úgy Lucanusnál : „Hæc fatum decimus, dictu mirabile fluctus — — — levat :“ Phars. V. 672.

57. *Titan*. Több istennök adják a költők e nevet. Itt a Nap értetik alatta.

36. *Cynthia* : A hold, másként Diána, (ki testvéréről Phoebusról még Phoebó-nek is neveztetett.) minthogy monda szerint anyjok Latona Cynthus hegyén szülte őket.

58. *Eurus* : keleti szél ; másként *Vulturnus*.

63. *Perseus* : a mythologia egyik leghíresebb hőse. Atyja Jupiter, anyja Danaë volt, kit apja Acrisius argósi király azért, mert az oraculum azt jóslta, hogy őt unokája meg fogja ölni, egy hozzáférhetlen toronyban elzárva tartott ; hová Jupiter arany esőseppé változva jutott be s úgy ejtette meg a leányt. Acrisius hát őt, mikor terhét elszülte, magzatostul együtt szekrénybe csukva a tengerbe vettette. A szekrény Seriphus szigetéhez vetődött ; hol egy halász megtalálta s látván mi van benne, az anyát s kisdédét Polydectes királynak átszolgáltatta ; ki miután kiérettéket megtudta, Danaét magának nőül vette s a kisdéd Perseust felnevelte. Mikor ez felnőtt, Mercurius ötet lábszárnyakkal s egy sarlóforma görbe pallossal, (harpe) Minerva pedig a Jupitertől kapott kecskebőr-paizssal (aegis) ajándékozta meg. Ezekkel felfegyverkezve, először is a három kegyetlen Gorgon nőtestvér ellen indult ki, kiknek mindhármuknak csupán egy szemük volt, melyet midőn felváltva használtak, aki csak így rájuk nézett, azonnal kővé változott. De Perseus említett paizsa oly fényes érc tükörrel volt borítva, hogy a Gorgonokat, anélkül hogy rájuk nézzen, abból is biztosan megláthatta. És így őket bátran megtámadván, közülök Medusát egy csapással leölte és levágott fejét paizsának közepébe illesztette ; mellyel aztán Atlast, Mauritania királyát, ki őt befogadni nem akarta, hegygyé változtatta. Majd a tengori szörny-elő kitett Andromedát megszabadította s nőül олjegyzette ; Phineust s társait, kik tőle jegyesét elvenni készültek, részint leöldöste, részint szinte hegyökké varázsolta át sat. Végre nejével Andromedával Seriphusba Polydecteshez visszatért ; hanem mivel ott egyszer játék közben öregapját Acrisiust vigyázatlanságból agyonhajította, azon való bűjában magát haláláig epesztvén, Jupiter őt megszánta és csillaggá változtatta. Mikor mint csillag a tenger habjaiba lohuny, mindig fájdalommal sustergett a vízben ; mivel Tothys tengori istennő, Junó iránti rokonszenvéből őt mint Jupiter gyűlölt fattyú gyermekét, haragosan szokta keblébe fogadni. Erre látszik itt célozni az eredetiben költő e kifejezése : „irato — stridet in æquore Perseus.“

66. *Olympus* : Itt a csillagos eget jelenti.

67. *Pléiadák*. *Hyadák*. Mindenek alatt az esős időt hozó fiastyuk csillagzat értendő, melynek különösen egyik csillaga *Plejás* na k hivatott. — *fegyvert villogató csillag* : a Nyilas. — *medvész* : éjszaki göncöl.

71. *vitték* : a nélkül, hogy valaki evezett volna.

79. *Lemnus* : Sziget az aegeumi tengeren. Itt volt a Vulcanus kovács-műhelye.

81. *bílné miatt* : mit a költő most maga kezd elbeszélni.

85. *szárnyas Olympra* : az ég sebes forgásu boltozatára.

96. *Aetna* : az ismeretes tűzokádó hegy Siciliában. — *Liparis* : sziget az Etruriai tengeren. Mindenik Vulcanusnak szentelt hely.

97. *menyiküre szárnyat*. Jupiternek mind aegisét, mind nyilait Vulcan ké-szítette. Amazt, mely paizs volt, Vulcan annak a kecskének bőrével húzta be, mely-nek tején Amalthea, a krétai király lánya a kisded Jupitert felnevelte s mely-nek aztán egyik szarvát Jupiter hálából e dajkájának ajándékozta, oly tehetséggel megáldva, hogy abból a szaruból, amit csak kívánni fog, minden bőven ömöljön számarra. Innen a *Cornucopia*, vagy a bőség szarujának eredete.

99—100. Ismeretes a mythológiából Venusnak Marssal való szerelmi viszo-nya, és hogy férje Vulcan egyszer a szerelmes párt, ágyban együtt fektekor látat-lan sodronyhálával körülfontván, a sugarait rájuk lövellt Nap e neveltséges látványra egész isteni kart összecsiszította. Minthogy Venus, e famosus esete után férje szige-tét Lemnust körülte : ottani oltárával a lemnusi nők többé nem gondoltak. Venus ezért bosszúból az odaváló nők testét bakbúzzal fertőztette be; mi miatt férjeik őket megútálták s magoknak trák ágyasokat szereztek. Ez volt oka annak, hogy aztán a lemnusi nők férjeiket mind loolték.

106. *Styx szüzei* : értsd a Furiákat. „Tisiphone quatiens funesto lumine pínus“ *Cland. de Rap. Proserp.* v. 40.

109. *művét*. V. ö. *Lucan.* IV. 130. Hihetőleg ez a leírás forgott költőnk szeme előtt.

112. *kösöntyű* : a trák nőknél otthon divatos nyakbéli ékszer.

116. *Fámát* : a hír istennőjét.

120. *Erebus* : alvilág ; holtak országa.

135. E verstől fogva a 174-ig előforduló nevek, mollyekre magyarázat nincs, mind lemnusi ismeretlen személyek nevei. — *Doryclus* : mint Priamus mellékágy-ból való gyermeke, Homerusnál ; mint Phineus trák király testvére, Virgiliusnál ; mint olympiai győztes küzdő, Pindarusnál is van említve. Itt hát költő e név alatt csak efféle nevezetes egyént akar értetni.

193. *Phlegyas* : lapithák királyn Thessaliában ; fia Marsnak és atyja Coronis nymphának. E leányát Apolló megfertőztetvén, e miatti bosszúból Apolló templomát felégette ; miért őt viszont ez iston nyíllal agyonlővén pokolba lelökte s ott a Furi-ákkal kinzatta. E kinzás egyik módja az, mit költő itt hasonlatképp felhoz, oly for-mán mint Virgilius e versei szólnak :

„Componens manibusque manus atque oribus ora,
(Tormenti genus) et sanie taboque fluentes

Complexu in misero longa sic morte necabat.“ *Aeneid.* VIII. 486.

208. *Mars szeretője*. — *Mavortia conjux*. Sokan törték fejüket azon, kit kelljen itt a *conjux* alatt érteni ; holott a beszéd folyamából nyilván kitetszik, hogy az nem lehet más, mint Márs kedvese, a most Furiaként szereplő Venus.

244. *Hypsipyle* : Thoasnak, a lemnusi királynak leánya. Lásd bővebben alább : 424.

246. *váraitól szó*. Azaz : míg a történelemben Trójának (*Iliou*) a római birodalomnak, Virgil Aeneisének s az én Argonauticonomnak neve fennmarad. *Ad formam* :

„Tityrus et segetes aeneïaque arma legentur,

Roma triumphanti dum caput orbis erit.“ O v i d. A m o r. I. 15.

259—260. *harmados ének.* — *Trieterica*: melyet Bacchus minden harmadik évben tartatni szokott nagy ünnepén énekeltek réz trombita mellett a karon (*choruson.*) — *tigris pár*: mely Bacchus kocsijába fogva, ennek képét az ünnepi menetnél vontatta.

267. *is rak*: mint Bacchust jelző tárgyakat.

263—269. *szelet csap.* Értsd Hypsipylét, ki a menetnél az énekkar élén állott, vagyis azt vezette.

270—272. *mutasson.* A zöld borostyánnal felbokrétázott kantár, szaru, konty és kancsó mind Bacchus díszítményéhez tartozott.

281. *Erynnis*: Furiák egyike.

294. *adózom ezért*: Annak, hogy a Furiák dacára téged megmentlek, utóbb is nekik kell majd árrát megfizetnem.

296. *isteni nő*: Érti az éppen felkelő Holdat, mert ennek feljötte előtt, sötétben indult meg atyjával Hypsipyle a városból. V. ö. 288.

299. *a városban*: hazámban, Lemnusbán.

301—305. Diána Taurus vad vidékén állott templomát csakhamar ezután Jupiter Latiumba, Aricia városába, a maga Alba hegyén állt temploma szomszédságába tette át; a mikor azonban magát a királyt Thoast, Hypsipyle atyját oda nem hívta meg egyszersmind.

316. *Polyxo*: Ismeretlen származatu jóspapné, ki Lemnusba vetődvrén, ott Hypsipylének, a király lányának nevelőnője lett. Statius szerint ő állt élére a férjeik ellen fellázított lemnusi nőknek, azon biztatással, hogy csak öljk azokat le, majd nevez ő nekik helyettök másokat.

— — — — ago aversis thalamos purgate maritis,

Ipsa facies alias melioraque foedera pangam.“ The b a i d. V. 137.

Apollónius Rhódios totótól talpig lerajzolja böven ezt a Polyxót. Lásd: I. A r g. I. 668.

318. *Ceto*: tengeri istennő, Neptunus fiának Phoreusnak neje, kitől a Gorgonok születtek. — *Proteus*: tengeri isten, ki mindenféle alakot váltani tudott.

„Omnia transformat sese in miracula rerum,

Ignemque, horribilemque feram, fluviumque fluentem.“

V i r g. G e o r g. IV. 441.

327. *Iphinoe*. Egy a férjeiket megölt lemnusi asszonyok közül. Ennek kiadését is Apollonius, szokása szerint hosszasan beszéli el. A r g o n. I. 700—716.

330. *templomot.* V. ö. 99.

337. *Aeson sarja*: Aeson fia, Jáson.

353. *e műve*: Értsd a Haemoniában készült Argo hajót.

357. *égi szabályként.* Az égben megállapított időjárás szerint.

360. *Gargarus v. Gargara*: az Ida hegy legmagasb része s azon feküdt város. — *Pangaea*: (Pangaeus) Macedoniával határos hegység Thráciában.

362. *Astraea*: Az igazság istennője, ki az aranykorszakban égből a földre költözött; hanem a később bekövetkezett ére korszakban, az emberek meg sokasult bűnein megbotránkozván, a földet végkép itthagyta.

364. *csillagait*: Saturnus csillagai esőthozóknak tartattak. V. ö. Virg. Georg. I. 333—336.

380. *vissza*. Azaz: mit Phasisről s Aeétesről előbb ígértél, mutasd meg, hogy teljesíted is.

417. *phryg pincér*. Ganymedes, Trosnak a phrygiai királynak rendkívüli szépségű fia; kit midőn az Ida hegyén vadászott, a belészeretett Jupiter a maga sasa által égbe ragadtatott és ott asztali pohárnokává tett.

420. *aetnai isten*: Vulcanus.

424. *kit itt hagysz*. A Lemnusban időző argonautáktól az ottani nők mind teherbe estek. Hypsipyle Jásontól ikerfiakat szült: Eunaest és Deiphilust. A többi nők az argonautáktól nemzett fiaikra azok nevét adták (H y g i n, f a b. XV.) és midőn a királynéjökká választott Hypsipyléről megtudták, hogy ez atyját Thoszt a leöletéstől megmentette, őt száműzték; kit azután a tengeren bujdosásban a kalózok elfogtak s Lycurgus trák királynak eladtak; ez pedig őt nőül vette s egy csecsemő gyermekét szoptatásul az ő dajkálása alá adta. Midőn egyszer a gyermekkel künn a mezőn mulatott, éppen akkor jött arra a Theba ellen indult argosi had, melyből hét szomjas hős hozzá menván, kérte őt, mutatná meg a *Langina* forrását. Elvezette tehát őket oda s maga meregetett ott nekik a vizből és addig a kisedet, kit míg járni nem birt, földre letennie tiltva volt, egy a forrás mellett lévő magas borostyánra tett fel, hol azonban a kútfőt őrizett sárkánykígyó azt csakhamar felfalta. A sárkányt a hősök, kik között Adrastus, a király fia is ott volt, azonnal megölték, a boszús Lycurgust Hypsipyle iránt kiengesztelték s a kised tisztelétére gyászünnepet rendeztek, mely azután minden ötödik évben megüendő volt s mellyen az esemény emlékeül a győzők borostyán koszorúkkal jutalmaztattak s az ünnep is borostyánosnak (*a p i a r i a*) neveztetett el.

428. *tunya horgonyokat*. Mellyek akkor először még csak holmi darabos fogasos otromba kövekből állottak. A rendes vas horgonyt később, mint Plinius (H i s t. N a t. VII. 56.) írja, Eupalamus találta ki.

431. *Electra szigetje*. Samothrace sziget az aegaeumi tengeren; Electrának, Dardanus anyjának lakhelye. Az itt levő templomban bizonyos istenek, kiket Strabo *Kabírok*-nak nevez, osztogattak titkos jóslatokat a hajózók számára; miket azonban az illetőknek másokkal közölni szabad nem volt. A templomba is más, mint pap, be nem léphetett; de kik titkaiba avattattak, azok dolgaikban szerencsések lettek. V. ö. A p o l l o n. I. 915.—921.

443. *Imbrus*: sziget az aegaeumi tengeren, nem messze Samothracéhez.

446. *Sigeum*: hegyfok és város Troasban, hol Achilles eltemettetett.

446. *jellemet öltött*. Azaz: mintha élettelen síró festett képet, vagy bizonyos személyt s jellemet ábrázoló márványszobrot látott volna maga előtt.

473. *ilusí háznak*. Ilus Trója negyedik királya. Ő róla nevezték Tróját *Ílium*-nak.

474. *Laomedon*: a most említett Ilusnak fia; ki Trója városát bástyákkal akarván bekeríteni, ezek építését nagy jutalom ígérese mellett Apollóra s Neptunusra bízta; de mikor a bástya kész lett, tőlök a fizetést megtagadta. Ezért büntetésül a városra Apolló döghalált, Neptun árvizet bocsátott. Laomedon e ketős vész mimódoni elháríthatása iránt az oraculumhoz járulván tanácsért, azt a

választ kapta, hogy az isteneket csak úgy fogja kiengesztelni, ha a tengerből kibuvó nagy cethalnak évenként sorshúzás útján egy szlíz lányt vettet elébe étkül. Ennek folytán utóbb a sors leányára Hesionére is rákerült. Éppen mikor ez már kikötve volt, Hercules akkor vetődött erre s magára vállalta a királynál, hogy lányát kiszabadítja, ha neki ezért a király égi magból fogant lovai közül egy párt fog adni. Laomedon megígérte, hogy ad. Mire Hercules a cetet agyonvervén Hesionét meg is mentette. Hanem Laomedon a kikötött díjztöle is, mint előbb az istenektől, megtagadta. Ekkor Hercules sereget gyűjtván, Tróját ostrommal bevette, a királyt leölte s Hesionét pajtásának Telamonnak, ki először mászott a bástyákra, feleségül adta.

478. *Ida*: hegy Phrygiában, mellyen Cybele istennő zajos ünnepei tartattak.

482. *Hammon*, vagy *A m m o n*: egyik mellékeve Jupiternek.

483. *Lethe*: alvilági folyó, melyből aki ivott, minden mulat felejtett; mert a görög *λήθη* = feledés.

490. *Pergam*, Pergamus, Pergamum, Pergama: Trója egyik neve.

491. *égig emelte*. Célzás arra az esetre, mikor Neptunus Jupiter elleni összeesküvéseért, Apollóval együtt égből száműzetvén, ez utóbbival a trójai bástyákat építette. V. ö. 474.

495. *Nemeé*: peloponesusi város; híres a határában Hercules által legyőzött oroszlárról. — *Erymanthus*: hegy Arcadiában, hol Hercules a pusztító vadkant leölte.

496. *Lerna*: argosi folyó, hol a sokfejú sárkánykígyót Hercules kivégezte.

506. *Africus*: délnyugoti szél, mely a rómaiakhoz Afrika felől jövéen, onnét kapta a nevét.

507—508. *apjának kétlábu lovain* st. Orion egyik apja Neptun volt (I. I. 647.); kinék két lova lábak helyett halfarkat viselt és így a két lónak csak két-két lába levén, talán ezért mondja költő azokat *két lá bu a k n a k* (*bipedum equorum*) mint a *Pervigilium Veneris* című apocryph versben is olvasható:

— — — — — „Pontus

Caeruleas inter catervas, inter et bipedes equos.“

Ezt a csillagzatot, mely másként *ensifer*-nek is neveztetett, Virgil és Horátz is kegyetlen szelöket támasztónak mondják.

509. *Acacides*: a Herculessel együtt volt Telamon értendő, nem pedig Peleus, mint Pius is hibásan véli.

512. *fegyvereit felhíván az*: ugymint Hercules. A harcra induló hősek isteveiken kívül még ön fegyvereikhez is szoktak felszólításokat intézni. V. ö. *Aeneid*. XII. 92.

515. *Hebrus*: Thraciának az aegaeumi tengerbe ömlő folyama.

516. *rhípaéu*. Rhípaeus Scythia északi részén fekvő hegység, mely nevét a görög szótól *ῥίπη* = *rohám*, kapta, mint hogy rajta erős, rohamos szelek uralkodnak.

519. *Ida*, vagy *Ida*: hegy Phrygiában. Ily nevű hegy volt Cretában is; de itt amaz értendő.

523. *Eryx*: Hegy és város Siciliában, hol Venusnak híres temploma volt,

571—571. Meg volt jósolva, hogy két izben fog Trója sorsa felett Hercules dönten.

574. *fényire nézve*. Teljesülnie kell a jóslatnak, melyben Trója tíz évi osztróma, fa ló általi bevételése, az Aeneastól Trója helyébe alapítandó Róma jövődjé fényre előre kijelentve volt. — *Aeneadák* = Aeneas népe : rómaiak.

584. *Gargara* : így nevezték a phrygiai Ida-hegy tetejét, hol Cybele ünnepei kürt és dobzó közt tartatni szoktak. V. ö. 360.

587. *neve nem volt*. Mely csak később Helléről lön elnevezve Hellespontusnak.

595. *aeoli háznépet* : azaz ösapánk, Aeolus családját. V. ö. I. 751.

604. *Avernus* v. *Avernus* : alvilág, melyet így is hívtak Campania hasonnevű taváról, hol, a monda szerint, le lehetett belé egy lyukon át menni. Az eredetiben *vacuus* *Avernus*-nak mondatik, mert benne a holtak árnyain kívül semmi más nem volt.

606. *Cymothö* : tengeri Nympha, Nereus és Doris leánya. V. ö. *Aeneid*. I. 148.

612. *cretheusi-szül.* Mert Cretheus, Jáson nagyapja Hellének nagybátyja volt. V. ö. I. 42.

620. *siculus liby részt*. Mint ahogy a tenger idővel Siciliát Itáliától s Calpét (Gibraltár) Libyától (Africa) elszakította volt. „*Sicilia quondam Brutio agro cohaerens, mox interfuso mari avulsa.*“ Plin. Hist. Nat. III. 8. V. ö. I. 588.

621. *Atlas* : Egy 11,000 lábnyi magasságu hegy Mauritániában (ma Marocco). A mythologia róla azt beszéli, hogy eredetileg egyike volt a Jupiter által levert Títánoknak, kit aztán az isten arra ítelt, hogy büntetésül az egész földgömböt neki kellett vállán tartania. *Ösz-fejűnek* azért mondatik, mert tetejét mindig hó fedte.

622. *Percote* ; Apolloniusnál *Pereope* : Trójához tartozott tengerparti város. — *Parion* : város Mysiában, hol Archilochus görög költő született.

623. *Pitya* : város Parion és Lampsacus közt.

624—627. *Lampsacus* : Hellespontusi város, hol Priapus, a régiek botrányos alaku kertőrző istene született s ennek legnevezeteseb temploma állott. Az ide vonatkozó mythus így szól : Venus, belésszeretvén a fiatal Bacchusba, mikor ez Indiából vissza felé jött, neki elébe ment s fejére tévén egy vőlegény-koszorút, melyet saját véréből épp akkor először termelt piros rózsákból font — őt magával vitte, vele elhalt és tőle teherbeesett. Aztán magzatát elszülni Lampsacusba ment. A rá irigykedett Junó ide hozzá eljött azon ürügy alatt, hogy majd őt a szülésnél segíteni fogja. Azonban midőn erre került a dolog, Junó a szülésnél végbevitt babonás mestersegével azt eszközölte, hogy Venus méhéből egy ocsmány magzat jött elő, kinek különösen nemzőtagja éktelen nagy volt, Venus, ki ezt szégyellette, a csecsemővel nem gondolt s Lampsacusban otthagya. Hanem mikor itt felnőtt, minthogy az asszonyok nagyon megkedvelték, onnét őt a férfiak kifízték. Később valami csapás érvén a várost s a lakosok azt hívén, az e miatt történt : o tettöket megbánva, tiszteletére templomot építettek s ünnepet rendeltök s őt a kertek őrző istenévé tették s számára szamarat szoktak áldozni, mint Hyginus mondja, azért, mivel ezen az állaton, mely vele nemzőtagjának nagyságára nézve vetélkedett, o

részben kitett. A magtalan asszonyokat, hogy méhük termékeny legyen ez isten szobrának nemzötölgjára szokták ültetni. Lásd: *Lactant. lib. I. Cap. 20.* és *Augustin. de Civ. Dei lib. IV. Cap. 11.*

Ogygia: Thebe városa, mely alapítójától *Ogyges* királytól kapta a nevét, s minthogy benne Bacchus különösen inádtatott, őt is a költők gyakorta *Ogygius*-nak nevezik.

625. *be nem visz*. Azaz: e város lakói sem Bacchus fajtalan orgyáit, sem Cybele phrygiai istennő örjögő ünnepét nem látogatják, hogy magokat meztelen bacchansnők s gallus papok által szerelemre ingereltessék, miután ezt helybeli istenök Priapus megteszi.

630—634. Itt költő a Propontisban levő Cyzicum szigetről beszél, hol az Ida fenyves hegye két csúcsra ágazik, melyek egyike *Arctos*-nak (medve-csúcs) másika *Dindymus*-nak hivatott. Ez utóbbi a Cybele ünnepéről lett híres. V. ö. *Apollon. I. 936. st.*

637. *Cyzicus*: Aeneas fia és Apolló unokája. Thessaliából származott s onnét vándorolt ki a Hellespontusba, hol azután a dolionok népének királya lett s székét a róla nevezett Cyzicum városában tartotta.

641. *Emathi* = thessaliai; mert mint Macedoniát, úgy Thessalia egy részét régi királyáról Emathióról *Emathiá*-nak nevezték.

646. *Propontis*: az, mi ma a Marmora tenger.

649. *bebryci*: Bebrycia: ország Kis-Asia nyugoti partján; fővárosa Maryandinum; lakói *bebryxok*.

658. *pelasgok*. Hellespontus körül megtelepült görög gyarmatosok.

III-dik Ének.

1. *Tithonia*. Auróra (*Hajnal*) egyik neve, melyet kapott Tithonustól, Laomedon trójai király egy szép fiától, kit, belészeretvén, elragadt s szekerén magával Aethiopiába vitt, hol aztán tőle Memnont szülte volt. Innét Ovidiusnál (*Fast. III. 403.*) *Tithonia coniux*-nak mondatik. Tithonusról a költők azt mesélik, hogy Aurórától jutalmúl hosszú kort kért, mit tőle megnyervén, sok nemzedéket átélt, de lassanként úgy elaszott, hogy végtére tücsökké változott.

4. *Aenidák*: Aeneas fiának Cyzicusnak népe, mely másként *dolion*-nak is hivatott. V. ö. II. 637. úgy *Apollon. I. 649.*

6. *bithyni*. Bithynia pontusmelléki tartomány Kis-Asiában.

7. *Lesbus*: nemos bort termő sziget az aegeumi tengeren.

10. *Clyte*: Valerius *percosia conjux*-nak mondja, mert atyja Merops király Percotében Troas városában uralkodott.

15. *Clio*: a történetírás Musája.

28—29. *éretől hangzó hegyről*. Hol Cybele istennő ünnepén a sok érczeneszerszám harsogott. V. ö. *Auson. Ep. 25. v. 20.*

35. *Procnessus*: propontisi kis sziget, közel Cyzicumhoz — *Rhundacus*: folyó Mysiában.

33. *Scylaceion*: város Cyzicum körül.

42. *barátságos kikötőbe*. Cyzicum révébe, hol előbb oly barátságosan fogadtattak.

48. *Pán a. h. s e. tehetős ura*. Mese szerint Pán isten, mint szenvedélyes vadász nemcsak nappal, de éjjel is szokta a vadakat erdőkön felriasztgatni. Innét a *panicus terror*. Ezen fölül háborukban is vitéz volt. Az athenaeieknek is a persák ellen viselt háborújokban nagy segítségére szolgált.

54. *Eumenidák*: görög elnevezése a Furiáknak antiphrasisképpen; mivel a szó sajátlag *jóakarót* jelent, mi pedig a haláltosztó Furiákra éppen nem illett. Olyan antiphrasis, mint mikor magyarban rossz emberről mondjuk, jó madár, szép madár, a jámbor st — *Gorgonok*-nak hívják Typhon fiának *Gorgó*-nak három leányát: Euryalét, Sthenót és Medusát. V. ö. II. 63.

65. *Rhoetus*: egy a centaurusok közül, ki Hippodamia lakodalmán is több részeg társaival garázdálkodott. V. ö. I. 140.

66. *Pholoë*: Centaurusoktól lakott hegy Thessaliában.

83. *biston*: bistonok, bistonidák alatt közönségesen a trákok értetnek.

88. *kemény szűz*: Minerva a maga ijjesztő *aegisével*. V. ö. II. 63.

89. *Rettenet és Szörny* = Terror et Pavor; Homerusnál Δεμοςζ és φοβος: Más két lovának neve.

92. *Zephyrek, Notusok*: nyugoti és déli szelek.

95. *tulról*: U. m. a cyzicumiak részéről.

99. *Eurytus*: Nem az Argonauták sorában említett Eurytus, hanem más; tán a hason nevű oechaliai király, Jole atyja értendő, ki e leányát fogadásból Herculesnek ígérte, ha ez őt meggyőzi, s kit Hercules, mert legyőzetése után fogadását nem teljesítette, megölt.

106. *Olenius*: Tydeus másik neve, melyet szülővárosáról Olenosról adtak rá.

151. *a vezér maga*: t. i. Jáson.

172. Megvitte holta után hírét a más világba e szörnyű harcnak, melyben a szövetséges felek öldösték egymást.

186. *Tyndaridák*: Castor és Pollux ikertestvérek. V. ö. I. 421.

194. *de ezt*. Írtd: a kopját.

198. *nagyszájút*: hetvenkedő szájhóst.

207. *növelte*. Miután éjjel minden zaj nagyobbnak hallik; s ezen fölül Cyzicumban egy oly torony is volt, mely a hangot hétszeresen adta vissza; mint a montmerentini (Montmorency) völgyről is írják, hogy ott az echo éjen át tizennégy-szer, nappal pedig csak hétszer viszhangozza a szót.

208. *Inarime*: sziget, közel Campániához; Plinius szerint Aenaria szigete, melyet a görögök *Pitheusának* neveztek. (Hist. Nat. III. 6.) — *Vesvius* = Vesuvius. Másutt, mint Statiusnál, *Vesbiansnak* is íratik.

213—214. Tisiphone, a harc Furiája észre vévén, hogy a nap már kisütni készül, még nagyobb sötétséget támasztott.

219. *bolyog árnya*. Az elesett minyások bujdosó lelkei.

225. *Coeus*: egyike az ég ellen fellázadt s megbüntetett gigásoknak.

226. *Tityos*. Jupiternek Orchemenes leányától Elátától nemzett fia, kinek, anyját, mikor vele terhes volt, Jupiter Junótól féltében, a föld gyomrába rejtette

s ki azután ott születvén meg, a föld fiának tartatott. De mert mikor felserdült, Latonán erőszakot tenni akart, ezért őt Jupiter menykövel sujtván a pokolba lökte s ott egy máján örökké rágódó keselyűvel kinzatta. Termete oly nagy volt, hogy feke kilenc hold földet beterített.

227—228. Mikor már az alvilági sötétséget elhagyván a Styx vizén túl ért, a poklot őrző *Cerberus* és *hydra* visszatartották. Az eb alakú Cerberusnak három, a sárkány alakú Hydrának hét feje volt.

234. Cybele herélt papjai a *gallusok* istennőjük ünnepén a diszmenet közben oly örvöngésbe merültek, hogy meztelen karjaikat fegyverrel metélgették.

236—238. Cyzeusról van szó, ki Cybelét nem tisztelte, sőt egy betanított oroszlányát le is lötte s mostmár ezért képzeletében az istennő boszúálló képét látja minden jelveivel: az oroszlánokkal, fején viselt szarvakkal s toronnyal maga előtt. V. ö. a 20—31. v. v.

242. *vadászva*. Ugy nem lötte volna le Cybele oroszlánját.

252. *éji szülöttek*. A Furiák; kik a költők szerint a napfénytől úgy féltek, hogy amint az feltűnt, azonnal futottak előre az alvilágba.

354. *ajtaja lent*. Honnét a vérengző háborúk minden pokolbeli veszedelme ered.

264—266. Célzás arra a mesére, mely szerint *Pentheus* thébai királyt, mert Bacchus ünnepeit útálta, ezért oly isteni büntetés érte, hogy anyja őt bikának (Ovidius szerint *vadkannak*) képzelvén, többi bacchansnő társával egyesülve, széttépte; és csak mikor örvöngéséből kijózanodva látta, hogy a leöltötnek fején szarvak nincsenek, és benne saját fiára ismert, akkor irtózott tétlen el. — *Thyas* annyi mint bacchansnő; itt Pentheus anyja értetik alatta.

299. *üregjét*. Apollo clarosi jósbárlangja értendő.

300. *tölgyét Zeusnek*. Értsd Jupiter dodonai erdőbeli oráculumát.

359—361. Kétkedni lehet, nem-e hibás itt az eredeti szerkezet s az ahöz hű fordítás; miután a vándor-madarak, megfordítva, inkább tavasszal szoktak a melegebb tájakra visszaköltözni. Egyébiránt a hibásnak tetsző szerkezetet igazolni látszik Pliniusnál (Hist. Nat. X. 31.) a következő hely: „Ciconiae quonam loco veniant, aut quo se referant, incertum adhuc est. E longinquo venire non dubium, eodem, quo grues, modo; *illas hiemis, has aestatis advenas*.” E szerint volnának úgy téli, mint nyári évszakra megérkezni szokott madarak.

384—385. *szörnyű Zeusnek*. Itt költő e név alatt Plutót, az alvilág főistenét érti.

399. *Cimmeri lak*. Itáliában Baiæ s Avernum közt feküdt sötét barlang; honnét, mese szerint, az alvilágba egyenes út nyílt lefelé. Az itt lakott jóspaphoz *Celeneus*-hoz szoktak fordulni tanácsért azok, kik akaratlanul valami bünt követvén el, tudni kívánták, mint igazolják ezért magokat a másvilágon. E hely leírásával v. ö. a Petroniusét Bell. Civ. 73. köv. v. v.

415. *Latonia*: a Hold v. Diana; ki anyjáról Latonáról így is neveztetett.

420. *Ampycides*. A főtebb nevezett jóspap Mopsus, ki *Ampycus* fia volt s kiről most itt szó van. — *Aesep* = *Aesepus*: Cyzicumnál a tengerbe ömlő folyó.

422. *piros-nedvibe*. V. ö. a 441. v.

465. *Ceraunius*. Tengerbe nyúló magas hegy a jóniai s ádriai tenger közt

492. *Perses* : a Napnak Persétől nemzett fia ; Aeetes colchisi király testvére. V. ö. V. 267 st.

494. *hyrcan*. Hyrcania, tartomány Asiában a Caspium tenger mellett.

497. *Albania* : hegyes ország a Caucasusnál ; királya *Styrus*, kinak volt Médea, apja által nőül eljegyezve. Az eredetiben az *alban a p o r t a* hegyszoros (v a s k a p u t) jelent.

506. *mostoha*. Értsd alatta Junót, kit költő, Herculesre vonatkozva nevez itt is mint másutt többször *m o s t o h á n a k*.

510. *konok fön*. Értsd Hereulest.

511. *lernai harcot*. Azaz : oly dolgokat, minőket egykor Eurystheussal Hercules nyakába vettetem. V. ö. I. 34—36.

513—514. *láttuk e hőst* : Célzás Hercules azon tettére, mikor Laomedon trójai király leányát Hesionét s vele országát is a tengeri szörnyetegtől megszabadította. Lásd e történetet II. 751 s kövv.

544. *Lycormas* : folyó Aetoliában, mely sárga fövenyt hordván magával, az eredetiben *f l a v u s L y c o r m á s*-nak mondatik.

567. *pakolván*. Az oroszlánbőrre, melyet Hercules magán viselni szokott.

580. *mostoha*. Itt is a Hereculussal mostohául bánó Junó értendő. V. ö. 506.

610. *szörnyeit* : Beszélgette el, mint győztes azon szörnyetegeket, melyek által őt Junó elvesztetni akarta.

611. *Iapyx*. Igy nevezték a görögök a hozzájuk Calabria felől fűvő nyugoti és éjszaknyugoti szeleket Daedalus fiáról *Iapyx*-ről, ki egykor Calábriának királya volt.

621. *vészes tenger előtt*. Mielőtt a tenger veszedelmes mélyére ért volna az Argó.

646. *Calydoni szülött*. Meleager a calydoni király fia.

655. *myceni királynak*. Érti Peliast, hasonlítva őt a kegyetlen mycenei királyhoz Eurystheushoz, ki Hereulest annyi veszélyes munkával gyötörtette.

690. *Oenides* : Oeneus fia *M e l e a g e r*. V. ö. 646.

693. *Aeacides*. Itt Telamon értendő e név alatt.

705. *Parthaonides*. Meleager, kit költő nagyapjáról *P a r t h a o n*ról nevez itt így. — *trák fattyú* alatt érti költő Calaist, a trák Boreas fiát. Azért vagdalja ezeket szóval Telamon, mert mindenik, ugyszólván, még csak gyerek volt s máris nagyokat képzelt magáról.

707. *Didymaon*. Hires fegyvergyártó. Itt költő a 710-dik versig előadásában nyilván Virgiliust (*A e n e i s* XII, 296), valamint ez viszont Homerust követte. Apolloniusnál (*A r g*. I, 466.) Jáson tesz ily esküt lándzsájára.

722. *Paeas ivadéki*. Paeas fiai. E vers annál fogva, mivel többesben szól, gyanus. *P a e a s*-nak csak egy fiát ismerjük, *Philoctetest* ; ki Hercules híftársa s különös meghittje volt, kinak ajándékozta Herkules tegzét s nyilait is halálakor s vele temettette magát el az Ossa hegyén azon meghagyással, hogy sirja helyét senkinek fel ne fedezze. V. ö. I. 392.

IV-dik Ének.

2. *szüzi szerelmén.* Atyai szeretetén; mert sokak szerint Hylas természetes fia s nem rút szerelomre használt kedvence volt Herculesnek.

13. *gonosz lyán.* Medea.

20. *kifáradat erdőn.* Mellyet Hercules Hylas után való kiabálásával folyvást háborgatott.

29. *meg is osztja.* Engem is magával együtt istenségképp imádatat.

33—34. Ez a fenyegető jóslat Meleagerre szól, mert ő az Oenides. Értelme ez: eljön az idő, hogy ezért Meleagert saját anyja juttatja halálra s ebben Juno is fogja őt segíteni. V. ö. I. 435.

45. *Halcyone*: Coxy trachíni király neje; ki midőn férje hajótörésben odaveszett, magát bújában a tengerbe ülte. Ezért az istenek a házaspárt megszáván, mindkettőjüket *Halcyone* nevű tengeri madárrá (jogerre = jégmadárrá) változtatták át. L. Ovid. *Metam.* XI. 384. s a t.

59. *igére királyuk.* V. ö. II. 474.

60. *Latona, Diána*: Latona és leánya Diána. V. ö. III. 415.

63. *caucasusi vén.* Prometheus, ki a mythus szerint az embereket agyagból formálta s égből orszot tűzzel lelkesítette s büntetésül, ezért a caucasusi bérchez láncolva, ott egy testén rágódó keselyű által kínoztatott.

67. *titok kifeccsegtéért.* Jupiter t. i. az igen ügyes Prometheus több titkába beavatta, miket ez azután az embereknél a földön elárult.

74—75. *Zeus meghagytyából.* Azaz: Prometheus apja Japetus is könnyöggel fordul az alvilágból fiáért az éghez: de fohászat a Furiák, Jupiter rendeletéből, nem engedik oda feljutni.

77. *Iris*: a szivárvány istennője, ki különben Juno rendes hirnőke volt.

79. *titánfit.* Prometheus, kinek apja Japetus Coelusnak, vagy Titánnak s Terrának fia volt.

85. *trák áldor.* Az Argonauták jós lantosa Orpheus.

87. *bizonyos szökből stb.* Mértékre szedett igékből. V. ö. Virgiliusnál:

„Nec non throicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.“ *Aeneid.* VI. 645.

104. *Cyclopsok.* Vulcanus műhelyében dolgozó izmos nagy kovácslegények, kiknek homlokuk közepén volt csak egy szemök.

107. *Polyphemus*: Legnagyobb s legkegyetlenebb Cyclops, aki az elfogott hajósokat mind fel szokta falni. Innét mondja étkét költő szörnyű és szánatos tápnak.

115. *fia földén*: Amycusén, ki magát Neptun fiának tartotta.

119. *Melie*: Neptun által elragadott Nympha, kitől aztán Amycust nemzette.

123. *Orion*: Diána kísérője a vadászaton. Oly nagy termete volt, hogy a legmélyebb tengerből vállá kilátszott. Magát nagy erejében elbízva, azzal kérkedett, hogy nincs a földön oly fenevad, melyet ő legyőzni ne bírna; ezért a föld istennője Terra egy skorpiót szült volt s ezzel ölette meg. Mások más- és többféleképp beszélnek kimultát; jelesen úgy is, hogy őt maga Diána nyilazta volna agyon, mivel egy Nympháján orószakot tenni akart, sőt magát az istennőt is megkísértni merte volna. (Hygin. fab. 195.) Ez utóbbira mutatnak Horatius eme szavai is: „no-

tus et integrae Tentator Orion Dianae, Virginea domitus sagitta.“ C a r m. III. 4. 70—72 v. V. 3. I. 647.

133. *a vezető*: Jáson.

134. *Echion*. Kit Jáson a vidék kikémlelésére küldött ki.

238. *parrhasi kucsmát*. Millyent Arcadia városában Parrhasiában, honnét Echion való volt, viseltek.

141. *nonácrisi magzat*. Echion, ki Arcadiának nonácrisi vidékéről származott.

162. *Otreus*: maryandinumi fejedelem, Laomedon trójai király leányának Hesionének vőlegénye, kit Apollonius (II. 780.) Priolának s Lycus fiának mond.

187. *Timas*. Ez volt az az ifjú, ki barátja Otreus szomorú esetét imént Echi-onnak elbeszélte.

223. *Aeacidák*. Peleus és Telamon, Aeacus fiai. — *két calydoni növendék*: Tydeus és Meleager, Oeneus calydoniai király fiai.

224. *Nelides*: Nelous fia Periclymenus, Nestor testvére.

227. *élisi apja előtt*. Elisben (Peloponesusban) Jupiternek, Pollux nemzójének tiszteletére híres küzdőjátékok tartattak. Ezek örömeivel hozza ellentétbe a megijedt Castor az Amycussal vívandó szomorú harcot.

228. *Oebali*. Oebalia: Lacedemonia, vagy Sparta.

229. *apja vizében*: a Taygetus-hegy mellett folyó Eurotásban.

232. *ifjún*. Értsd Polluxot, ki először állott ki Amycus elébe.

249. *fejedelmi szülötte*: Amycus.

254. *Lacon*: Pollux, kit költő szülőföldéről Laconiáról nevez így itt.

258. *Tartar apó*. Pluto.

261. *Maleának*. Malea, peloponesusi hegyfok, Laconia déli részén, hol a hajózőkora nézve majd mindig veszedelmes szölok szoktak dühöngni. Innét római közmondássá vált „cum ad Maleam deflexeris, obliviscere quae sunt domi,“ azaz: ha Maleához vetődtél, vess keresztet mindenre amid otthon van.

290. *Tyndarides*: Pollux.

294. *Oebalides*: ez is Pollux neve, anyai nagyatyjáról Oebalusról.

312. *amycléi*. Amyclé, város Peloponesusban, honnét Pollux és Castor eredtek.

335. *nemtönk*. V. 3. I. 301. és I. 2.

341. *különreést*. = exortia terga; mi neki az áldozott barmok húsból a rendes illetéken túl jutalmul szánva volt.

346. *Ió*: Inachus argosi király leánya Jupiterből, ki őt, midőn Junó észrevette, hogy tőle a leány terhes, neje elől akkép rejtette el, hogy egy szép tehénné változtatta át. Junó ezt megtudván, a tehenet ajándékkul adatta magának s özrőjéül a százszemű Argost rendelte; hanem ezt Jupiter parancsából Mercurius elaltatta és megölte s így a leány egy időre megmonekült. De Junó őt később is szárazon, vizen üldözte, míg végre sok bujdosása után rajta megkönyörült s emberi alakját visszanyerni engedte. Ekkor Ió Epaphust szülte; majd Osirishez ment nőül, kivel Ísis név alatt egyiptomi istenségkép tiszteltetett.

347. *ered e név*. Mert a görög βοδπορος annyit tesz mint marha hordó.

548. *kegyes jós* : Orpheus, Oeagrus trák király fia.
353. *Iasi szüzhöz*. Értsd Íót, kit költő Íasus argosi városról nevez így.
355. *lyrcei barlang*. *Lyrceus* : hegy Peloponesusban ; ennek egy barlangjában tartotta Jupiter szerelmes találkozásait Íóval,
357. *inachusi ünö*. Inachus király nyájából való.
- 374—375. *Amymone, Messenis, Hyperia* : forrásvizek Thessaliában.
385. *cyllenei szárnyas* : Mercurius, Jupiter Cyllene-hegynél született fia, ki lábán szárnyakat viselt V. ö. I. 436.
- 395 *Inachus vizéhez* : mely a Lyrceus hegyből eredt.
405. *tudva jövőjét*. t. i. hogy istennő lesz belőle, V. ö. 346.
405. *Erebus szüze* : Tisiphone Furia, mint mindig (410 v.) meg is van nevezve.
418. *zörgettyűjével*. Mint már Ísis istennő, ki, a mythus szerint derekán kígyókkal volt övedzve s kinek ünnepén az istenitisztelet csengő-bengő szerszámokkal (mint ma mondják török muzsikával) ment véghez. V. ö. 346.
- 424 *thynnok*. *Thynnus* : kis sziget Bithynia északi tengerszélén ; a Heraclóába, Sinopébe st. járó hajók útja mellette ment el. Mai neve *Kirpeh*.
425. *Phineus* : Agenor arkadiai királynak fia.
428. *Harpya leányi*. Szüzlyány-arcot viselt szemtelen ragadozó csodamadarak, kiket költő Typhontól nomzotteknak mond, mások más apától származtatnak tartnak.
432. *Aquilo gyerekeinek*. Értsd Calais és Zetes szárnyas testvéreket, Boreas fiait, kiknek egy nővérök Cleopatra Phineus neje volt.
453. *Celaeno* : Egyik legdühöseb Harpya. V. ö. *Aenois*. III. 210.
474. *Fenndőrgő* : Jupiter (*Tonans*.)
489. *figyelik*. Lesik, jönnek-e a Harpyák.
495. *cocyusi felhő*. Mint a Styx, úgy a *Cocytus* alvilági folyó.
513. *Strophadák*. Két sziget a jóniai tengeren, hol a Harpyák rendes tanyája volt. E nevéket a *σπογγ* (*conversio* = fordulat) görög szótól vették, mivel Calais és Zetes a Harpyákat eddig üzték volt s innét visszafordultak.
524. Célzás arra, hogy utóbb Calaist és Zetest Hercules csakugyan nyíllal lötte agyon Tenos szigetén ; kikből holtuk után azon szelek lettek, miket a rómaiak *praecursor*-oknak neveztek azért, mert a kánikula előtt körülbelül egy héttel szoktak megérkezni.
532. *áldásira*. A rég nem élvezett étkekre.
- 542—543. *magzata* st. *Pallas*, ki Jáson számára az Argót készítette s *Saturnia* : Junó, ki noki a hajóhadat összehozzotta. V. ö. 445—446.
556. *reményt* — — *nem tart*. Azt hívének Peleas, bogy Jáson a tengeren bizonyosan oda fog veszni.
582. *Agenorides*. Azaz Phineus, ki, mint már mondatott, Agenor fia volt.
595. *más Acheron*. Talán az, melyet az Argonautáktól bejárt keleti vidéken Ammianus Marcellinus röviden így említ : „Ultra haec loca Acherusium specus est, quod accolae Mychopontion appellant . . . et fluvii diversi Acheron etc. Lib. XXII. cap. 8.

599. *Carambis*: hegyfok Papilagoniában.

600. *Íris*: egy a Pontus Euxinusba (Feketengerbe) ömlő folyó Kis-Asiában.

— *Ancon*: Bithyniában. Heracleánál a tengerre könyöklő hegyfok, mely a vele szemben tengerre ömlő *Lycus* folyóban nagy örvényző háborgást okoz. Más ily a tengerre könyök formán benyúló hegyeket is *anconok*nak hívtak a görög *αγκών*-tól, mi könyököt jelent.

601. *Thermodon*. Pontusi folyó, mely mellett az Amazonok laktak.

604. *Enyó*: Mária hűga. más néven Bellóna.

610. *chalybek*. Chalybs folyó mellékén lakott nép Kis-Asiában; jó vasáról acéljáról, miknek gyártásával foglalkozott, nevezetes.

617. *dühös harc*. Colchis királya Aeetes és testvére Perses között.

630. *Boreas disse*. Aquilo dicső magzati Calais és Zetes. Mert Aquilo görög neve *Boreas*.

531. *Tyrosomban*. A több ily nevű helyek közül mindenesetre itt a görögországi Tyros értendő.

670. *paizsos szűz*. Pallas, az aegist viselő.

698. *Rheba*, Rhebas v. Rhesus: folyó Bithyniában.

700—702. Célzás arra az esetre, mikor, mythus szerint, Theseus és Pirithous, fogadást tévén egymásnak, hogy csak Jupitertől nemzett hölgyet vesznek nőül, az alvilágba együtt lementek, Pirithous számára Plutó nejét Proserpinát onnét elrabolni; mely vállalatuknál, miután ez utóbbit a Cerberus megölte, az őt kimentni akaró Theseus pedig az eb láncába fennakadt: Hercules sietett emennek segítségére és őt egyesült erővel szerencsésen kiszabadította.

716. *két Syrtis*. Két nevezetes örvényos porond a középtengeren, közel Afrikához, melyekből egyik, a *Maior*, Cyrene: másik, a *Minor*, Byzantium vidékén volt. Amaz ma Golfo de Sidra: emez Golfo de Gabes nevet visel.

718. *Ister*. Régi neve a Dunának.

719. *Tanaïs*: (ma Don) folyó Európa s Asia közt. — *Lycus*: folyó Scythiában. — *Hypanis*: Scythia nagy távából a Macotishol eredő sarmata folyó, melynek édes vize, mikor már útában negyven mértföldnyire haladt volt, egy belé szakadó kis pataktól (Herodotus *Exampaeus*-nak nevezi) keserűvé válik.

— — — „Scythicis Hypanis de montibus ortus

Qui fuerat dulcis, salibus vitatur amaris.“ Ovid. Met. XV. 385.

728. *scythia ivet képz.* A Pontus Euxinus alakjának ezen scythia kézirhez hasonlítása más régi írónál is előjön. A scythia ív t. i. görög sgmát \aleph képezett. Ily formában tűnt fel a Pontus Euxinus is.

733. *Maryandinum*. Bithyniai tartomány, nevezetes az Acherusia barlangról: ezen át húzta fel Hercules Cerberust a pokolból; mely alkalommal ez kínjában a sziklafalat mérges nyálával beköpdöste s ez által ott a levogót pestissé tette. V. ö. 595.

746. *öcsémet*: Otreusi, kiről lent 161 171- van szó.

V-ik Ének.

5. *Phineus jóslati.* Lásd: IV 591—598. v. v.

6. *Dolion.* Némelyek Cyzeust, mások ennek egy Dolion nevű elődét, Silenus fiát akarják érteni alatta, körül a cyzeumiak is, kiknek uralkodott, dolionoknak hívták.

8. *gazda Lyceus.* Kinek ekkor az Argonauták vendégei voltak. V. ö. IV. 589.

31. *gyászos ajándék.* *Crescit donis feralibus acervus.* Értsd azokat a holmikat, mik a halottak tiszteletére máglyáiknál áldoztatni szoktak.

43. *mostoha réme.* Érti Herculest, kinek hasztalan üldözésével Junó magát annyira gyötörte.

47. *jegyeket.* Égijegyek vizsgálását.

65. *titokszerű végzet.* Maga a jósgálya őt ajánlotta. V. ö. I. 2.

73. *Acherusis*; (*Acherusium*) barlang Bithyniában. V. ö. IV. 595.

74. *Callichoros*; szó szerint: szépkőcsag. Folyó Paphlagoniában, hol a rege szerint Bacchus, mikor Indiából Nysa hegyéről jött, először tartott táncos ünnepet. Koronként megeregett, hegyi folyam lehetett; mert ma többé nyoma sincsen.

80—81. *bocotisi Thyas.* Pentheus anyja Agavé. V. ö. III. 264. — *árva Cythaeron.* Hegy Attikában; melyet Bacchus a Pentheus esete miatt odahagyott. A Bacchus táncát *thyasus*-nak nevezték; innét a bacchansok közönséges neve *Thyas*.

90. *Sthenelus.* Egyike volt azoknak, kik Herculest az amazonok elleni harcba kísérték; ki midőn a harcból vissza felé jött, utjában egy amazontól, agyon lövötvén Paphlagonia partján temettetett el. Mikor az argonauták erre hajóztak, kérte Proserpinát az alvilág istenőjét, engedje lelkét feljönni a földre, hadd láthassa meg az Argonautákat. Proserpina megengedte. Alighogy megjelent, tüstént ismét eltűnt; de Mopsus mégis észrevette őt számára az Argonautákkal ünnepélyes istenitiszteletet tartatott.

103. *Crobiaus*: város Paphlagoniában.

104. *Parthenium*: folyó Paphlagoniában (ma Dolap), melyet Homor is említ *Ilias*. II. 854. — *Trivia*: Diána egyik neve. Oly sokféleképp származtatják, hogy eredetét bizonyosan meghatározni nem lehet. Maga a római híres nyelvnyomozó Varro sincs vele tisztában. Lásd: munkáját de *Lingva Latina* cap. VI.

105. *Inopus*: folyó Delus szigetén, hol Latona Dianát és Apollot szülte volt azért a folyót mind a három isten igen kedvelte.

106. *Cromna*: hegyaljai város Paphlagoniában. — *Cytoros*: hegy és város Galátiában, mely várost Phrixus fia *Cytoros* alapított.

107. *Erythia*: phoeniciaiaktól épített város Mauritaniában. De ez aligha értendő itt, hanem inkább az az *Erythinos* nevű hegyhát Paphlagoniában, mely Homerusnál, ugy *Apolloniuss*nál (II. 941) előfordul.

109. *Sinope*: város Paphlagoniában a Fekete-tenger mellett, születéshelye Diogenesnek. Alapítójául azt az *Autolycust* mondják, ki alább mindjárt előjön s utjokban az Argonautákhoz csatlakozott.

113. *Halys*: Nymphából lett folyó Paphlagoniában. Azonban itt mások *Hy-las* irnak s tán helyesebben, miután emezt csakugyan rászedte egy nympa, (*D r i o p e*), ki őt magával a folyóba leragadta. Lásd történetét: III. 529—564 v.

115. *Autolycus, Phlogius, Deileon*. Apollonius (II. 955—956) azt mondja, hogy ezek hárman testvérek s Deimachos fiai voltak. Ez a vers egy codexben így van adva:

„*Haut olitum fogiumque et deiolenta*“

Csak ebből is el lehet képzelni, mi sisyphusi munkába kerülhetett Flaccus Argonauticonának tisztába hozása. V. ö. 109.

121. *Halys*: A Taurus hegyből eredő asiai folyó. Nevezetes Croesus nagy vereségéről, ki ott a csatában el is fogatott; mit, mint Cicero is (*de Divin.* II. 56.) említi, e kétértelmű jóslat félremagyarázásának köszönhetett:

„Croesus Halyn penetrans, magnam pervertet opum vim.“

126. *massagetát s medust*. Értetnek alattok a Caspium tengeren túl lakott scythia népek, persák, párthusok st.

128. *szava folytán* V. ö. IV. 601—609. v.

138. *a Bosszú*: a harag személyesített istennője Íra.

139. *siratandó apja*. Mars hadak istene, kitől az amazonok magokat szár-maztatták.

143. *Gradivus*. Mars egyik neve.

148. *genetái Zeus*. Genete: folyó és rév Cappadociában, hol Jupiter Hospitalis számára templom állott. — *tibaréni . . tó*: Ciliciában az Amanus hegy vidékén, melynek lakói róla *t i b a r e n u s o k* nak hívtak. Ezeknél az a furcsa szokás uralkodott, hogy az asszonyok szülés után mindjárt felkeltek s fér-jök fejére főkötőt húztak s magok helyett velekt fektették el a gyerekégyat s végez-tettek a kised körül minden bábázkodást és dajkálást. Cicero járt nálók proconsul korában, de nem említi felölök ezt a furcsaságot. (Lásd: *E p p. ad f a m.* XV. 4.) Egyébiránt az írók a régi Európából is hoznak erre fel példákat. Jelesen Diodórus Siculus Kyrnos sziget (*C o r s i c a*) lakóiról, Strabo a cantaberekről Hispániában beszéli ugyanezt. Marco Polo az ázsiai tatárfajnál mondja divatosnak e szokást. Sőt ezenkívül újabb íróknál Amerikáról többek közt azt is olvashatni, hogy ott a férfiak emlői többnyire mind tele vannak tejjel. Ha ez igaz volna: még csak csu-dálkozni se lehetne ezen a szokáson.

152. *mossynok; macronok, byzérek*. A Feketetenger partjai körül lakott nomád népek. *Macron*: thráciai város; *μακρος* = hosszú görög szótól; mint-hogy itt Miltiades a Propontistól a meliáni öbölég nyúlt hosszú falat építtetett, mely Chersonesust a többi Thráciától elválasztotta. (*P l i n. H i s t. N a t.* IV. 11.)

153—154. *Philyra . . . Saturn*. Philyra: Nympa, kitől a ló alakba öltözött Saturnus Chiron Centaurust nemzette. A part, melyről szó van, az ő nevét viselte.

159. *zúzos pocsalékkal* = fagyos hólével.

167. *Hiber* = Hiberia: Colchissal szomszéd tartomány Ásiában.

171. *Titan*. azaz Prometheus.

176. *haldokolás közt*. Értsd a Prometheust mart keselyűt, melyet Hercu-les nyállal összelődözött.

177. *zápor szakad st.* A keselyűből folyt vér elsötétítette a fölülről hulló esőt. Költői hyperbole.

186. *nyárfa-csoportot.* Minthogy a colchisi király Aeetes a Nap fia volt, kinek leányai mikor testvérüket Phaëthont siratták, nyárfákká változtak: ezért Colchisban a nyárfák nagy becsben s dívatban voltak.

192. *Pagasae*: tengerparti város Thessaliában, hol az Argó készült.

195. *egyenlő vállalatomra.* Ki, mint te, oly veszélyes tengeri útra indultam.

198. *honnod.* Thessalia, mert Phrixus onnét költözött Colchisba.

200. *tengeri istennő.* Érti a már égi csillaggá változott Hellét.

205—206 *Arcadi istennő.* Érti Lycaon arkádiai király leányát Callistót, kinek Jupiterből szület fia Arcas, mivel medvének képzelt anyját lenyilazni akarta, ezért azzal együtt medve csillaggá lőn változtatva; Callistóból lett az *Ursa major*, Arcasból az *Ursa minor* (*Arctophylax*) magyarul nagy és kis göncöl.

209. *Enipeus*: folyó Thessaliában. V. ö. I. 83.

210. *Inachus apó.* Peloponesusi folyó. A tekintélyesb és nagyobb hírv folyókat *pater* melléknévvel tisztelték meg a költők.

236. *lyányoddal.* Aeetes e másik leánya, Medea testvére, Chalciope volt. Lásd: VI 479.

239. *szentelt nő.* Mint Hecate szüzei közé avatott leány, kinek nőül menni szabad nem volt.

281. *Zeus szüz lyánya.* Pallas.

328. *circéi mezőn.* Aeetes nővérenek Círcének nevét viselt mező.

333. *kilépni.* Azaz: otthagyni a Hecatei szüzek szerzetét, melynek egyik avatottja volt.

342. *jeleken*: mint a vele történendők szomorú előjelein.

344. *Proserpina.* Jupiternek Cerestől való leánya; kit, midőn Siciliában az onnai mezőn társaival virágokat szedett, Plutó az alvilágba magának nőül elrabolt.

345. *Hymettus*: Méhvirágairól s márványairól híres attikai hegy V. ö. I. 397.

348. *Avernum*: a pokol; azaz: lelkét mardosó pokolbeli kín.

349. *kettős fáklyája . . . pártás.* Hecate szüzei ünnepélyes alkalommal pártás fővel, kettős fáklyavilágnál tartották a diszmenetet.

357. *nagykoru öre.* Agg nevelőnöje (*Gouvernante* - ja.)

370. *Sírius*: ébrcsillagjegy, vagy kánikula.

416. *Pliadok.* Érti a fiastyúk csillagzatot.

420—424. Célzás Sesostris egyiptomi király geták ellen indított hadjáratára s az akkor általa keleten telepített gyarmatokra. V. ö. A p o l l o n. IV 272 s kövv.

423. *Arsinoe.* Város Egyiptomban.

424. *zsiros évet* — termékenyt; míllyenben a Nilus által hizlalt Egyiptom szelid ege alatt előbb részők volt.

426—429. Vonatkozik a Phasis folyóról szóló mythusra, mely szerint Phasis sredetileg a Nap és Ocyroë nympa fia volt; a ki anyját nősparáznaságon kapván. megülte és elbujdosott. Bujdosában messze földön egy erdőben *Aea* vadászölgyre bukkant, belészeretett s megkeríteni akarta; és mert az előle megfutott, addig kergette, míg az istenek a leányt megszánván, folyóvízzé változtatták. Ekkor Phasis

magát a folyóba buktatta s így aztán a folyó róla *Phasisnak*, a sziget pedig me-lyen ez történt, *Aedának* nevezetett el.

430—433. A nap szekeréről lehullt Phaëthon s öt sirató nővérei esetére tett célzás. Eléggé ismeretes a mythológiából. — *Pyrois* : a Nap egyik tűzlovának neve.

434. *Mulciber* : Vulcanus egyik neve. E verstől a 455-ig elősorolt képek mind a Medeával történendő események jósszellemmel vázolt ábrázolatai.

461—463. *Aeolidák* : *Phrontis*, *Melas*, *Argus* és *Cytisorus* : Phrixusnak Aeetes másik lányától Chalciopetól nemzett fiai s Aeolusnak dédunokái voltak.

464. *Titán ivadéka*. A Nap (Titán) fia Aeetes.

469. *kibuwik borujából*. V. ö. 401—402.

472. *hyperioni vér* : Hyperion eredetileg a Nap atyja ; kinek e szerint Aeetes unokája volt.

479. *Salmoneus lányával* stb. Salmoncus leányát Tyrót Neptunus folyó-víz alakjában megejtván, tőle Peliást és Neleust nemzette. Később Tyro Cretheus-hoz, ment férjhez s ettől Jáson atyját Aesont szülte volt. Mind Cretheus Jáson nagyapja, mind testvére Athamas a Phrixus apja Aeolus fiai voltak. Aeolus meg Jupiternek Helletől született fia. Így áll ez az egész atyafiság, melyről Jáson Aeetes-nek Phrixus ipának itt beszél.

486. *Ör szarvu folyókon*. A személyesített folyóvizek istennekként tiszteltet-tek s szarvakkal ábrázoltattak :

. „pater ipse bicornis

In laevum prona nixus sedet Inachus urna.“ Stat. Theb. II. v. 218.

489. *Sthenelus fia*. Eurystheus mycenéi király, ki Herculest annyi kemény feladattal kinozta.

— — — — „quis aut Eurysthea durum,

Aut illandati nescit Busiridis aras?“ Virg. Georg. III. v. 4—5.

529. *néhai jóslat*. T. i. nemzője a Nap egykor jóslat által figyelmeztette, hogy vigyázzon magára s eszén legyen mindig, mert ön gyermekei részéről nagy veszély készül ellene. V. ö. Apollon. III. 597—600.

532. *kériki a . . . Párkák*. Azaz : tán ez arra mutat, hogy végenhez köze-
litek s az élet és sors urnői a Párkák készülnek már életem fonalát elvágni.

541. *ez ember*. Perses, kit imént (537 v.) vérének monda.

559. *rhípaí*. Sarmata, vagy scythia.

560. *iber*. Asiának Colchis és Albania közt fekvő tartományából való.

574. *növedékeit*. Érti Tydoust és Meleagert, Oeneus Calydonban székelt aetóliai király fiait.

582. *perséi szülötte*. Mert Aeetes anyja Perse volt.

613. *Euryale* : Amazonok királynéja.

616. *lehunyó atyjára* = a lenyugvó napra.

646. *Mycene*. Junonak szentelt város Peloponesusban.

617. *cecropi várat*. A Pallasnak szentelt athenéi várat, az úgynevezott Akropolis t. Mert Athenae, első alapítójáról Cecrops királyról, másként *Cecropiának* hivatott.

657. „Quin simili matrem demens gravitate secutus.“ A derék Burmanno e helyet, nem tudom mért, nem akarja érteni. A többi commentatorok pedig mind

megjegyzés nélkül hagyják; hiszem azért, mert annak szükségét sem látták. S helyesen is; miután magyarázata ott van mindjárt a következő versben:

„Digna quidem, monstrum superis quae tale crearet“

miből világosan kitűnik, hogy itt költő arra céloz, miszerint Juno, valamint Typhont, úgy Márst is csak azon való mérgében szülte, mert férje Jupiter Pallast nem ő tőle nemzette, hanem saját agyából teremtette elő. V. ö. *Typhon*.

VI-dik Ének.

5. *alkút*. mely mellett az aranygyapjút kiadni ígérte.

47. Azaz: köszönje az égnek, hogy nem övé lett Medea; úgy járt volna vele, mint Jáson családja, melyet utóbb végkéig kipusztított.

50. *Myrace* (v. *Tamyrace*): város Sarmatiában. — *Tibisis*: folyó Scythiában.

56. *paizsodról*. A római hadseregnél az úgynevezett *legio fulminatrix* katonái paizsukon szárnyas villámot viseltek.

65. *Daraps*. Gangaridák királya, ki sebe miatt eleinte mindjárt meg nem jelenhetvén, vezérét *Datist* küldte maga helyett először.

79. *títánfajú Cyrus*. Hyrcania királya, Títán, vagyis a Nap fia.

81. *Coraleták*: scythiai nomád nép.

84. *Tyra*: sarmatiai folyó, mely Ister és Boristhenes folyók közt ömlik a Fekete-tengerbe. — *Othagyatik*: azaz: népe mind otthagyja s megy a háborúba.

85. *Ambenus*: hegy Sarmatiában a Tyra folyó mellett. — *Ophiusa*: vipe-rákkal bővölködő sziget a baleári tengeren, ahonnan a rómaiak Colubrariának is nevezték — ma Formentera.

86—87. *Sindusok*: egy nemtelen eredetű ázsiai nép, melynek rabszolga ősei gazdáikat feleségeiktől s vagyonuktól megrabolva lettek magok uraivá, és mely e szolgai eredetét kimutatja azzal, hogy most is oly alázatos, mintha még mindig az ur korbácsától félne. *Scythae degeneres et a servis orti*. Plin. Hist. Nat. IV 25.

88. *érc felhőt kelt vala*. Azaz: tömérdek haddal jött Phalces hadvezér.

99. *nem veri messze*. Távol honában; mert eljött szinte. — *sima paizsát*: mellyen semmi cífraság nincs.

100. *Noas*: folyó Scythiában.

101. *Alazon*: Caucasusból eredő folyó. — *nem hallja seholsem*: mert úgy be van fagyva, hogy egész hosszában folyásának legkisebb nesze sem hallik.

102. *Turas*: folyó Scythiában. — *Evarchus*: Cappadóciát Paphlagoniától elválasztó scythia folyóviz.

106. *drancaei* (v. *drangaei*): Persián túl lakott nép.

107. *Caspiadák*: Caspium tenger mellékiek.

113. *Hecate kísérete*: ebek, kígyók és Furiák, miktől körülvéve szokott rajzoltatni mythológiákban.

118. *lagéusi . . ugarjai*. Igy nevezve Egyiptom első görög királyáról *Lagusról*. Hogy a scythák, kikről itt szó van, egykor hadjárataikkal egész Egyiptomig hatottak, s onnan Arabiát is meghódították, említi a történetírók közt Justinus is lib. II. cap. 3.

119. *Panchaja* : Boldog Arábia egy vidéke.

120. *tarka Iberia* : Értsd az ázsiai Iberiát, mely ma Gurgistán. *Tarkának* mondja azért, mert lovas hadait gerelyvel fegyverezte fel, mi különben csak a gyalogságnál volt használatban, V. ö. alább 329. v.

122. *íjászok* = *Jazyges*.

129—130. *mycelák; cessaei sereg* : iberiai népfaj mindenik. — *Arimaspus* : sarmata folyó. Értsd a körülötte lakott népet.

135. *thyrsageták*. Ily nevű nép a régi írónál másutt sehol elő nem fordul. Valószínűleg azok a *tussageták* értendőek alatta, kiket Plinius (Hist. Nat. lib. IV. 26. és VI. 7.) a scythia fajok közt felemlít. *Thyrsageta* sajátlag annyit tesz, mint Bacchus thyrsusát viselő; s hihető mit ezen átalakított név igazolásával Flaccus e népről itten mond, nem egyéb költői fictionál.

137. *Cadmus véreböli Bacchus*. Kit Jupiter Cadmus király leányától Somelétől nemzett.

144. *exomaták, torinok, satarchák*. Mind scythia és sarmata nép.

148. *Tigris* : nevezetes folyó Ázsiában.

151. *Centoresek; choatra* : szintén scythia népek.

154. *Maeotis* : nevezetes nagy tó Sarmatiában; más neven : *Cimmeria palus*.

156—157. *citaei szüz* = Medea, ki Cytában, Colchis városában született.

158—159. Hívebben s világosabban alig lehetne a két verset fordítani, mint itt adva van : mind e mellett értelme homályos. Még ha úgy magyarázzuk is, hogy a pokol és révése Cháron, a méregkeverő Coaxostól várt számos áldozatnak; Latonia, v. a Hold pedig annak örül, hogy neki Coaxes az égen nem árthat : úgy sem vág e két vers jól össze sem az előtte valókkal, sem az utánna jövőkkel. Különös, hogy ezen az eddigi commentátorok fenn nem akadtak.

172. *a vö.* Styrys, a Medea jegyese.

181. *Futás* : mint személyesített lény.

202. *pyli dárda*. Azaz : a pylusi Nestoré. Nestor Pylusban Peloponnesusban született.

209—210. Nevette Jupiter, amint látta, hogy Castor csakugyan nem tud el-lenni ló nélkül, bár Cyllarusát otthon hagyta is. V. ö. I. 426. v.

211. *Medores*. A lovát vesztett Gélá testvérbátyja.

219. *amyclai s oebali kéztől*. Mert Castor és Pollux Oebalia (Lacedaemonia) földén Amycla városában születtek.

222. *taulanti*. Taulantiusoknak hivattak a Dyrrhachium és Apollonia szomszédságában lakott macedonok.

229. *új lovag*. Castor, ki még imént gyalog harcolt s csak most kapott lóra.

251. *Ambenus*. Kinek lándzsanyelét Sibotes olvágta.

255. *Laconra*. Lacedaemoni Castorra.

262. *nyujtogatott fel*. Egy módja volt régen a madárfogásnak az : hogy a madarász, ha a fa tetején madarat vett észre, egy nádszálat vett elő, melynek felső vége be volt kenve léppel. Ebbe alól egy másikat dugott, omobbe viszont másikat; és így tovább addig nyujtogatta fölebb a növesztett nádszálat, míg végről a lé-

pezett nád a madárig felért, mely aztán arra rászállván, szépen rászedetett. Így értendő *Martialis* *e distichona* is :

„Non tantum calamis, sed cantu fallitur ales

Callida dum tacita crescit arundo manu.“ (lib. XIV. v. 218.

286. *a város* : Érti Colchis városát.

297—8. *kimélted nemzödet*. Meghagyta vendülni, nem ölted meg, mint más fiuk ezt apjokkal a fenálló szokás szerint tették. V. ö. föntebb 122—128. alább 282—284 ; és 308—314. vv.

321. *tüzfényt*. Az örömtüzet, melyet majd hazaérkeztünkör Euboea szigetén gyujtanak előttünk a mieink.

340. *Edon szelítöl*. Mely a Thraciában fekvő *Edon* hegyről ered ; mintha e szél fujta volna saját sebességét a Gésander golyójába.

343. *Oenides* : Oeneus fia Meleager ; *Menoetius* : fia Actornak, honnét *Actorides*-nek is hivatik. V. ö. I. 407. v.

344. *gyözte le nem rég* : Érti Polluxot, ki Amycus bebryx királyt párbajban megölte. Lásd töfténetét a IV-ik Énekben. — *vendéglátó* = *hospitalis* ; mely epitheton itt paraphrasticus van alkalmazva Amycusra *inhospitalis* helyett.

348. *Acacides*. Az említett Telamon, nem (mint Pius véli) Peleus értendő.

370. *Euryale*. Az Aeetes segédhada közt volt Amazon királynő.

374. *Lycét*. Az amazonok egyikét ; minők *Thoe*, *Harpe* s *Henippe* is voltak.

387. *Ariasmeneus*. Vezér a Perses szövetségesei közül.

390. *Pyrrha faját*. Ki a mythus szerint férjével Deucalionnal az özönvíz által kipusztult emberi nemzödet a földön elszórt kövekből újra előállította.

398. *Rettenet* ; 401. *Visszavonás* : személyesített eszmék.

410. *Laurens földére*. Tyrrhéniumi tenger körül fekvő vidék, hol sok lajótörés történt ; melyhez itt költő a holtakkal beterített csatatért hasonlítja ; mint teszi ezt *Florus* is (lib. III. cap. 5.) íme szavaiban : „centum amplius navium classem, apparatusque gravem in Pontico mari agressa tempestas foeda strage laceravit, ut navalis belli instar efficeret.“

427. *Minyás s Cyta népe*. Argonauták és colchisiak.

445. *Circe*. A nap loánya, Aeetes növére, ki maga is nagy bűvésznő volt.

447—8. *atraci nedv*. = thessaliali bűvölő szer. — *haemoni dal* = thessaliali bűvölő vers. Az egész ennyit tesz : noha Phrixus előtt a varázslók mestersege nem volt ujság, miután azt otthon thessaliali varázslóktól eloget látta.

451. *születendő fegyverek*. Érti a sárkányfogakból kikelendő fegyveres hadat.

462. *kipusztult*. Mióta a bujdosó Hercules hazúlról Argosból kiszorult.

468. *gyüllölt Phoebus*. Venus gyüllölte a Napot, mióta ez öt Marssal a Vulcanus által behálózott ágyban esúfosan meglepte.

475—6. *gyerekimnek fegyverit*. A kis Cupidók nyilait,

532—3. *lycéi isten*. Érti Pánt, a szarvas istent, kinek Arcadiában a *Lycus* hegy szentelve volt.

542. *aeetesi sarja*. Aeetesnek egy Phrixustól való másik unokája *Argus*.

558. *a harchoz*. Pénzen fogadott hadakkal nyereszkedett, eladván azokat annak, ki érték többet fizetett.

563. *Peucron* : fia a Maeotis tónak ; egyik szövetségese Persesnek.

572. *Tataqus* : Aeetes segítségére jött pontusi király. — *Daraps* : az, kirel fönt a 65. versben volt szó ; s ki e szerint később csakugyan maga is eljött személyesen részt venni a colchisi háborúban.

585. *testvérét vágy jegyesét*. Amaz Médea fivére *Absyrtus* : emez, kinek el volt jegyezve, *Syrus*.

595. *cytaei* = colchisi.

606. *achaji csillag*. Mely Jáson sisakán mint egy Görögországból előtűnt baljóslatu égi-jegy fénylett.

621. V. ö. fent 48. 49. v. v.

626. *öcsém*. Neptunus, kinek Amycus fia volt. Lásd emennek esetét : IV. 114—319.

643. *szolgálatjába szülői*. Isteneknek szentelt gyermekeik fején, különösen a papok megszokták hagyni a haját. Ilyen pap lehetett Caucasus is, habár előbb apja nyáját őrzötte is ; mit hajdan a főbbek is, mint pl. a patriárkák, nem szolgálkra, hanem saját fiaikra bízta. Caucasus, fiát Tydrust a Phasis folyónak szentelte, innét kapta a phasisi (*Phasiades*) melléknevet.

645. *zord istennő*. Párka.

695. *paszkonca*. Mert Myraos a parthus király heréltje, ugynevezett *eunuchus* volt.

699. *erdeinek selyméből*. Mellyet künn az erdők fáiról fészülgettek össze.

742—3. *colchisi trónra szánt*. Jupiter ide vonatkozó nyilatkozatát lásd : V. 681—6~5.

755. *Nyctélius* : Bacchus mellékneve a görög *νοξ*-től (*nox*), mert ünnepei éjjel tartattak. Innét *nyctelia sacra* annyi mint *bacchanáliák*.

757. *Thyások*. = bacchansok.

VII-dik Ének.

43. *ötven*. Gúnyból teszi ötvenre csak az Argonauták számát, kik a fennmaradt catalogus szerint is többen voltak ennél.

76. *cadmusi hydravetésből st*. Cadmus Neptun unokája, kit apja Agenor, többi fiaival együtt, Jupiter által elrabolt nővéreknek Európának keresésére kiküldött s kinek, sok hasztalanul tett útja után, a delphusi oraculum azt tanácsolta, ne keresse hűgát tovább, hanem induljon egy elébe vetődő tehén után s hol ez meg fog állapodni, építsen ott várost. A tehén Boeótiában állt meg, hol azután Cadmus azt, mielőtt munkához fogna, Minervának leáldozni akarta. Társai azonban, kik ehez egy forráshoz, vizet hozni mentek, ott a vizet őrzött sárkány által megöltek. Cadmus ezt a sárkányt agyonverte s fogait, Minerva parancsára felszántott földbe vetette, mikből azonnal fegyveres vitézek keltek ki, hanem ezek csakhamar egymást leölték, úgy hogy alig maradt három-négy belőlök. A megmaradtakkal, kik között volt *Echion* is, Cadmus aztán Thebét építette.

84. *Tyberinus*. Albania nyolcadik királya. Itt Claudius imperator értendő alatta, aki mint Svetoniusnál (*Claud. cap. 20.*) olvashatni, Ostiánál, hol a Tiberis tengerbe ömlik, az egyiptomi *Pharus* példájára magas világító-tornyot építtetett a hajósok számára.

97. *termeni fog.* A földbe elvetett sárkányfogakból.
113. *visszahívák őt.* A tengerből a partra.
120. *ragadozták.* Circe, a híres bűvésznő, Medea nagynénje, mint a mythus mondja, Colchisból sárkányvonaton végképp kiköltözött s Itáliában a később róla elnevezett *Circéi promontorium*-nál telepedett meg.
146. *szanaszét bolyg.* Tudniillik álmában.
- 148—152. *ülve . . . Orestes st.* Orestes Furiákkal küzdésének ábrázolata. E hely következő mythologiai adatból magyarázható meg: Agamemnont nejének Clytemnestrának latra Aegysthus megölvén, fia Orestes, nővére Electra által figyelmeztetve, hogy Aegysthus vele is ezt tenni készül, előle atyja hűgához Phocisba menekült s mintán ott tizenkét évet töltött, Argosba ál úton haza ment s atyja halálát meghoszulandó, nemcsak Aegysthust, hanem vele anyját Clytemnestrát is, Electra tudtával, kivégezte. Az anyagyilkosságért őt aztán az istenek Furiákkal kinzátták.
155. *hamis arcát.* Mellyel eddig Medeát ámitotta volt.
157. *kórnak utában áll.* Most szemérmével, majd a már érzett szerelemmel dacol.
179. *hogy az. t. i. Jáson.*
184. *háromnyelvű dal.* A három nyelvű Cerberus ugatása, vagyis pokolbeli zaj által.
186. *Írisre.* A szivárvány istennőjére.
187. *Dione.* Venus; kit költő itt anyja Dione után nevez így.
492. *a jövőndöt.* Az istenek nem mind birtak jós tehetséggel. Ezekhez tartozott Junó is. Azért mondja Tibullus is (lib. III. 4: 45.)
 „Sed proles Semeles, Bacchus doctaeque sorores
 Dicere non norunt, quid ferat hora sequens.
 At mihi fatorum leges aevique futuri
 Eventura pater nosse videre dedit.”
202. *néném.* Chalciope, kinek képe alatt kísérgette Venus elébb Medeát.
212. *títani Circét.* Ki a Nap (Títan) leánya s Medeának nagynénje volt. V. ö. 120.
232. *ausoni Picus.* Latium királya; kit azonban a belé szerelmes Circe később azért, mert Carmenta Nymphába szeretett *picus* madárrá (harkálylyá) változtatott át.
236. *gelonus.* Scythiai vadnép, melynél a többnejűség divatban volt.
238. *Perseist.* Érti Aeetes anyját, kit másként Persának is neveztek s ki e szerint Medeának nagyanyja volt.
261. *el nem eresztne.* Tudva van a mythológiából, hogy Circe minden lakához közeledezt hajózókat különbféle csodaállatokká varázsolta át.
- 276—279. *Pelops . . . kocsijától.* Hippodamia, Oenomaus élishi király ritka szépségű leánya, kit atyja félvén férjhez adni azért, mert az oraculum neki azt jövőndölte, hogy veje által fog megöletni: hogy az egymást érő kérőktől szabaduljon, a hány csak jött, mindeniktől azt kívánta, hogy vele kocsin pályázzon s csak ha őt legyőzi, úgy adja neki a leányt; ha ellenben a versenynél őt a király utóléri, azonnal kivégezteti. Mikor már így 17 kérőt végzett ki, Hippodamia atyjának e

kegyetlenségét megsokallván, 18-ik kérőjével Pelopossal, a phrygiai király fiával összesűgva, atyja kocsisát Myrtilust arra birta, hogy a pályázó kocsiába kopott tengelyt dugjon, mely a futtatásnál összeörjön. Ugy is lett; a Pelopossal pályázó Oenomaus tengelye összetört, maga a kocsirol lebukott és nyakát szegte. Így Hipodamia Pelops hitvese lett.

279. *Mínos lánya . . . fivérét.* Érti Ariadnét, Minos leányát, ki a vele egy apától s anyától (Pasiphaétól) nemzett szörnyet, a Minotaurust a labyrinthusban Theseussal megölette s így onnét elöle a számára oda már bezárt Theseus s a neki régóta gyermekekkel áldozott athenaeiket is megmentette.

281. *szelidíteni . . . mezőit.* Kipusztítván onnét a tűzokádó bikákat.

302—304. *Echion palotájában.* Echion Pentheus apja volt. — Az eredeti szöveg 302-dik versében e szavak, melyeket majd minden kiadásban így vannak :

„infectis per roscida cornua vittis“

egészen érthetetlenek. Meg csak úgy magyarázhatók, ha helyükbe Heinsiusnak imo variánsa tétetik :

„injectis per roscida cornua vinculis“

mert akkor az egésznek világos értelme ez lesz : mint mikor Bacchus az ünnepeit gúnyoló Pentheust, ki őt az anyja Agave által tiszteletére adott lakomán, szarvára kötelet vetve, börtönbe vitette, onnan isteni segélyvel kiszabadulván oly öröngésbe ejtette, hogy maga is bacchansnőnek öltözve jelent meg az ünnepélynél ; hanem őt a többi bacchansnők így meglátván, dárdákkal szurkálták agyon. — Ovidius ez esetet (Metam. III. v. 712.) másként adja elő ; de költőnk ebben nem őt, hanem Euripidest követte, ki a dolgot Bacchae című drámájában így adja elő.

330. *arcáról alácsal.* Az ó-világban a bűvölő nők nagy babonázást vittek végbe a holddal. Mikor nagyon piros volt, haragosnak tartották s varázsigék által kérték, bocsátna le mérge tajtékjából a fűvekre valamit, hogy azt céljaikra használhassák.

340. *állat mohosodni öcsédnek.* Tehát Medea fivére Absyrtus még ekkor fickógyerek lehetett : s mégis utóbb, mint majd a VIII-dik Énekben látandjuk, erre bizta Aeetes a hadat, melyet a Jásonnal megszökött Medea után kiküldött.

367. *holdnál stb.* V. ö. föntebb 330.

368. *az isten.* Értsd Prometheust.

395. *hármás képű istennő stb.* Hecate ligetébe, melyről föntebb 179—181 van a szó. Mert Diána, ki a hold istennőjének is tartatott, s kiről azt hitték, hogy mint ilyen az égen, a földön s föld alatt egyaránt világol, gyakran a költőktől háromarcu Hecatenak mondatik — mint Virgiliusnál is :

„Tergeminamque Hecatem, tria virginis ora Dianae.“ Aen. IV. 511.

398. *thaumanti szülött.* Íris, a szivárvány istennője.

420—424. Azaz : azért, hogy városod védelmében több vitézem elesett s még többen hulltak el scytha ellenségeiből fegyverem által.

442. *tritoni szüz* : Pallas.

459. *hazáját.* Félretéve minden tekintetet.

469. *cadmusi magba.* A töldből kikelendő fegyveres hadba.

495. *fűrtbe.* Értsd a zsákmányul haza vitt aranygyapjat.

499. *megtért jegyeimre.* Érti a kedvező éjjegyeket, melyeket most a Medea által előbb elhomályosított égen feltűnni látott. V. ö. 390 stb.

507. *a hálátlant*. Mi csakugyan Jásonon utóbb teljesült is.
543. *Echion*. Kit Jáson az argonautákból rendesen hirnökül és kémül használni szokott, mint már másutt említve volt.
549. *a termést*. Mely a sárkányfogakból majd kikél.
554. *echioni . . . fogakból*. Értsd a cadmus-féle sárkányfogakat, melyeket itt azért nevez *echioniak*-nak: mert Echion is ezekből eredt. V. ö. 76.
566. *ólból*. A bikák istállójából.
574. *átallt*. Mint ezt Apollonius még bővebben s több helytt felemlíti. Lásd nála Argon. III. 556. 1169. 1251. v.
- 604—606. Mythus szerint az ember használatára Neptun teremtetten a lovat; úgy, hogy szigonyával a földbe szúrt s erre abból rögtön felkantározott ló ugrott elő, melynek hátán először is lapitha lovagolt. V. ö. Virg. Georg. I. v. 12. Lucan. VI. 396.
616. *cimerek*: sisakon s kalpagon viselt tollak, bokréta.
624. *pallasi . . . fegyver*. Minerva aegise v. paizsa.
627. *maga*. Azaz: saját orejével.
- 635—636. Érti a Bacchus és Bellona ünnepén őrzöngő bacchansnöket s bellonariusként nevezett Bellona papjait, kik közül emezek ilyenkor valóságos dühükben testöket összevissza metélték.
644. *a vízhez*. A Phasis folyó torkolatához, hol az Argó hajó állott.
653. *mindkettő*: Jáson és Aeetes.

VIII-dik Ének.

8. *álmán*. Lásd ez álmát V. 334—341. v.
23. *férje a parton*. Az ide vonatkozó mythust lásd I. 280.
26. *látmosi . . vadász*. Endymion. Meséjét legjobban megmagyarázzák Cicero ime szavai: „Endymion si fabulas audire volumus, nescio quando, in Latmo obdormivit, qui est mons Cariae, nondum, ut opinor, est experrectus. A Luna consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur.“ Tusculan. I. cap. 38. Némelyek Jupitertől nemzett fiatal pásztornak mondják, ki oly szép volt, hogy maga a szűz Diana belé szeretett s hozzá, midőn alva feküdt, hold képében leszállt és ajkára csókot nyomott, sőt Caria hegyén *Latmoson* egy barlangban vele el is halt. Emlegeti több római költő, pl.:

„Latminis Endymion non est tibi, Luna, rubori.“

Ovid. Ars. Amat. III. v. 83.

„Ut Triviam furtim sub Latmia saxa relegans

Saevus amor gyro devocet aërio.“ Catull. Carm. 65: 4.

„Nudus et Endymion Phoebe cepisse sororem

Dicitur et nuda concubuisse deae.“ Propert. II. 12: 15—16.

49. *szökevénynek*. Nekem, ha veled megszököm.

69. *barbar énekben*. Érthetlen szavakkal.

73. *szarvaddal*. Az álom istenét Morpheust a mythologusok szarvakkal szokták ábrázolni. V. ö. e helylyel: Apollon. Arg. IV. 146.

75. *őre a . . . fűrtnek*. Értsd az aranygyapjat őrző sárkányt.

84. *létnei ággal* = álomhozó bűvesszövel.
85. *ellenes énekivel* = *adverso cantu*: ellenhatású igéekkel.
112. *crethei szülött*. Jáson, kinek Cretheus nagyapja volt.
113. *gyertyánra* = *ornus*. Ezt a fát költő másutt *quercus*-nak, valamint Apollonius is egy helytt ugyanennek, másutt meg *fagus*-nak mondja. A régi költőknél nem ritka az ily *licentia* is. Általában magas fa értendő minde-nik alatt.
116. *feltürt köntössel*. Irist (a *thaumanti leányzó*t) mint Junó fürge hírnökét s eső alkalmával járóf feltürt köntössel festették.
142. *egyenlő rendű*. Szintén Hecatónak szentelt szüzek.
177. *Ergínus*. Ki a hajókormányzásban a meghalt Tiphyst felváltotta. Ami tanácsot ez itt ad, azt Apollonius (IV. 256.) Argus szájába adja.
194. *megsérüle Argo*. V. ö. IV. 691—f. 93. v. v.
- 195—196. *nem lökdösik egymást*. V. ö. IV. 579—584. hol Phineus már tudtára adta Jásonnak, mit végzett Jupiter e bolygó szirtekre nézve, hogy t. i. amint köztök egy hajó áthatolhat, azonnal megállapodnak s többé szét nem futnak.
201. *karaván szekerekre st.* Hol a vándor scytha és sarmata népek szeke-ekkel járnak a befagyott tenger hátán.
206. *női jövőbe*. Mellyben majd mint feleségnek Jásonnál része lesz.
210. *Hyperboreák dere is st.* Költői hyperbole; mely alatt a hideg éjszak legtávolabb vidéke értendő.
217. *Peuce*. Sziget a Duna torkolatánál.
224. *Pallas bűjára*. Ki, mint szűz istennő nem volt barátja a nősülésnek.
228. *bevérvé*. Csatákban végbevitt öldökléseivel.
229. *Idálíumba*. Venusnak szentelt város Cyprus szigetén. — *Cythera*: Venus szigete kasonnevű várossal Peloponesusban.
231. *Hébéje fogadja*. Itallal. Hébé-t, az ifjuság istennőjét, Junó szülte; de nem férjétől Jupiter-től, hanem monda szerint oly módon, hogy egy ízben mos-tohafianál Apollónál lévén ebéden, ott a többek közt valami vadsalátából igen jó-ízűen evett s attól, noha előbb mindig magtalan volt, teherbe esett s így született tőle Hebe; kit aztán különös szépségéért Jupiter a maga pohárnokává tett. Ha-nem midőn egyszer J piter az aethiopsoknál volt lakomán, Hebe, ki őt ott is asztal-nál szolgálta, vigyázatlanságból a síma padlaton megcsúszván, oly szerencsét-lenül esett el, hogy ruhája nagyon fellebbent s egész meztelensége kitérült: ezért Jupiter őt szolgálatából kitette s helyébe Ganymedest vette pohárnokául. Homerus szerint azonban Hebe ezután is szolgálta a többi isteneket az égi asztalnál s Ganymedes csak Jupiternek lett külön pohárnoka.
235. *gyönggyel*. Mit költő e verstől fogva a 251-dikig mond, mind Medea jövő szomorú sorsára vonatkozik. Miről lásd hátrább a Függelékét a II. alatt.
- 239—240. *mygdoni gyászt st.* Cybele szomorú ünnepén. Mert Cybele Mygdoniának is hivatott Phrygia egy ily nevű tartományától, hol ez az is-tennő különösen tiszteltetett s honnét lett Rómába képével együtt vallásos imá-dása is átvive. Legnagyobb ünnepét a Megalesiát ápril 12-én szokták tar-tani ordító veszezlések között; mely alkalommal az istennő papjai a gallusok félig meztelen testöket a díszmenetnél korbácsokkal és késszúrásokkal összevrez-

ték s mikor a borzasztó szertartásnak vége lett, magokat s Cybele körülhordott képét megmosni, víg ujongások közt az Alno folyóhoz mentek, és ott a gyász-ünnepet vídám mulatsággal fejezték be.

245—246. Mikor az egymásnak eljegyzett pár oltárnál pap által összeadott, szokás volt az oltár körüljárásánál a menyasszony előtt tűzet és vizet hordozni; miket neki kézzel illetnie kellett, annak jeléül, hogy óhajta magzatokat szülni, minthogy a tűz és víz tartattak az elemek közt a nemzés legfőbb tényezőinek. Ilyenkor, mint általában örvendetes vallási szertartásnál, az illetők jobb felé, gyász-szalkalmaknál bal felé szoktak arccal fordulni.

256. *hála el Ister.* Az eredetiben: „Peuceu quo presserat antro.“ Szóruszóra is jól monne magyarul is, csak kissé drastice hangzanék.

266. *ál bika-képet.* Minőbe öltözve vitte Jupiter tengeren az elrablott Európát.

269. *fennállva hagyá st.* Mégcsak meg sem kísérlette ostrommal venni be.

290. *bosszuja régen.* Mily hirtelen tudott kész hajóhadat állítani elő, ha megharagudott.

333. *isteni harcnak.* Mellyet titkon istenek (Pallas és Junó) intéztek.

343. *echion hydraités.* Mert, mint már meg volt jegyezve, Echion is az elvetett sárkánymagvakból született.

355. *asszonyi árt.* Mit csak egy nő, Medea támasztott.

368. *engede — — a szűznek.* Hódolt erejének.

396. *Erynnis.* Medea, kit e Furiához hasonlít.

398. *késő unokákra.* Célzás a Helena elrablása miatt majdan Trójára bekövetkezendő nagy háborúra. V. ö. I. 159. st. hol Jupiter előre megmondja, hogy Medea elszóktatése sok bajt okozand egykor a görögöknek a trójai háborúval.

427. *kétrúdu hajóji — biremos.* Hosszu dereglyék, melyeknek két oldalan egy-egy ülőpadon öt-hat evező dolgozott.

434. *vissza is adhat.* V. ö. fentebb 385—394

441. *nem tudom én, mire.* Rejtélyesen beszél; nem meri kimondani még tisztán, miszerint kész volna öcscsét Absyrtust, csakhogy vele Jásonon segítsen, árulás útján kivégeztetni; mit később, mint olvashatni Apollonius-nál (IV. 410—420, aztán 451—476.) csakugyan meg is tett; hanem ennek leírása Valerius e VIII-ik Énekéből már hiányzik.

447. *dobot ver* azaz: milyen Bacchus ünnepén az örvengő bacchans nő.

459. *szüzi karnak* Hogy legszebb a colchisi Hecate rendebeli szüzek közt.

466. *végzés.* Lásd fent 393—394. és 404.

NÉVMUTATÓ.

(A római szám az Énekro, az arabs a Versre s jegyzetre utal.)

A.

- Abaris* III. 152.
Abas I. 453.
Absyrtus VII. 340.
Abydus I. 285.
Acamas I. 583.
Acastus I. 53. 153.
Achája III. 542. Görögország egy része.
Achaemeni VI. 65. Achaemenes: per-sa király neve.
Acheron IV. 595.
Acherusis V. 73.
Achírok III. 86. Achájai görögök.
Actorides I. 407.
Admetus I. 444.
Aea I. 451.
Aea V. 427.
Aeacides 139. VI. 348.
Aetes I. 44.
Aegan I. 629.
Aegeum II. 366. Más néven Archi-pelagus, nagy görög tenger.
Aegis II. 97.
Aemathia II. 641.
Aeneadák II. 574.
Aenidák III. 4.
Aeolidák V. 461.
Aeolus I. 587—588.
Aeolus I. 750.
Aesep III. 420.
Aeson I. 98.
Aesonides I. 98.
Aethalides I. 437.
Aetna II. 96.
Africa II. 506.
Agenor IV. 444. Phoenicia királya;
 Cadmus Phineus és Europa atyja.
Agenorides IV. 582.
Alánok VI. 42. Feketetenger melléki nép.
Alázon VI. 101.
Alba II. 305.
Albania III. 497.
Alcides I. 353.
Alcimedé I. 317.
Alpheus VIII. 91. Peloponesusban eredt folyó, mely a mythus szerint Achaján tul eltűnik, s a tenger fe-neke alatt Siciliába az Arethusa forrásába siet, s azzal egyesülve sza-kad a tengerbe.
Amanus I. 493.
Amazon IV. 602.
Ambenus VI. 85.
Amphidamas I. 376.
Amphion I. 366.
Amphitryoniades III. 420.
Ampycides III. 420.
Amyclae I. 426.
Amycus IV. 99—101.
Amymone IV. 374.
Amyros II. 10.
Amythaon II. 162.
Anausis VI. 42. Alánok és heniochu-sok királya; kiknek szinte nőül igérté Aetes Médeát.
Ancaeus I. 377.
Ancaeus I. 413.
Ancon IV. 600.
Anaxur VI. 68.
Apidanus I. 355.
Aquilo IV. 432. 630.

Aquites. VI. 294.
Arcas. I. 36. V. 205.
Ares. III. 203.
Argo. I. 1.
Argos. I. 359. Peloponesus *Argolis*
 nevű vidékének fővárosa.
Argus. I. 477. V. 462.
Argus. IV. 367.
Ariasmenus. VI. 387.
Arícia. II. 305.
Arimaspus. VI. 130.
Arine. VI. 638.
Armenia. V. 167. Nagy kiterjedésű bi-
 rodalom Ásiában; melynek egy ré-
 sze volt a mai Turcomannia és Kur-
 distán is.
Armes. VI. 530.
Aron. V. 591.
Arsinoë. V. 423.
Asterion. I. 355.
Astraea. II. 362.
Athamas. Lásd: *Phrixus.*
Athos. I. 664.
Atlas. II. 621.
Atraci. I. 140.
Auchates. VI. 132.
Auchus. VI. 60. 619.
Aulon. I. 389.
Ausonia. VII. 86. Italia alsó részének
 hajdani neve.
Auster. VII. 406. Déli szél, déli táj.
Autolycus. V. 115.
Avernum. II. 603. V. 348.

B.

Ballonotok. VI. 161. Európai scythák.
Barisas. VI. 557.
Bastarnák. (v. *Basternák.*) VI. 96.
 Sarmata nép.
Bebrycia. II. 649.
Bellona. I. 546.
Bessus. II. 231. Trák-fajta nép.
Bices. V. 68. Tó a Maeotis tó szom-
 szédtságában.
Bienor. III. 112.
Bisalta. VI. 4. Folyó Macedoniában.
Biston. III. 83.
Bithyni. III. 6.
Boebe, Boebis. I. 449.
Beotis. (v. Boeotia.) V. 80. Görög tar-
 tománv; fővárosa Thebe.
Boreas. IV. 630.
Bosporus. IV. 345—347.
Brotas. III. 152.

Butes. I. 394.
Byzerek. V. 153.

C.

Cadmus. VII. 76.
Caicus. VI. 688. sat.
Calais. I. 469.
Caledonia. I. 8.
Callichoros. V. 74.
Calpe. I. 588.
Campesius. V. 591.
Canthus. I. 451.
Caphareus. I. 371.
Carambis. IV. 599.
Caresus. VI. 193.
Carmejus. V. 583.
Caspiadák. VI. 107.
Castor. 421—424.
Caucasus. IV. 63. Magas hegy a Fe-
 kete- és Caspitenger közt Ázsiában.
Cecropi. V. 647.
Celaeno. IV. 453.
Celeneus. III. 399.
Centaurok. I. 140. sat.
Centoresek. VI. 151.
Cepheus. I. 376.
Ceramnus. VI. 550.
Ceraunius. III. 465.
Cerberus. III. 228.
Cessaei. VI. 129.
Ceto. II. 318.
Calciopé. V. 236; VI. 479.
Chalcis. I. 454.
Chalybek. IV. 610.
Chaoni. I. 303.
Chiron. I. 139.
Choaspes. V. 585.
Choatra. VI. 151.
Cimmeri. III. 399.
Ciree. VI. 445.
Claros. III. 299.
Cleopatra. IV. 432.
Clio. I. 11. 15.
Clymenus. I. 369.
Clyte. III. 11.
Coastes. VI. 155.
Cocytus. IV. 495.
Cotrus. II. 136.
Coeus. III. 225.
Colaxes. VI. 48.
Colchis. I. 1.
Cometes. I. 355.
Coraleta. VI. 81.
Cotys. III. 112.
Cremedo. VI. 134.

Crenaëus. III. 178.
Cretheus. I. 740.
Croebialus. V. 103.
Cromna. V. 106.
Cyaneák. I. 60.
Cybele. III. 234.
Cyclops. IV. 104.
Cydrus. III. 192.
Cyllarus. I. 426.
Cyllenei. I. 436. IV. 385.
Cumae (v. *Cymae*.) I. 5.
Cymothoë. II. 606.
Cynthia. II. 56.
Cyris. VI. 79.
Cyrrus. VI. 297.
Cyta. VI. 693. Város Colchisban; Medea születéshelye.
Cythaeron. V. 81.
Cythaera. VIII. 229.
Cythère. II. 328.
Cytisorus. V. 463.
Cytoros. V. 106.
Cyzicus. II. 637. III. 236.

D.

Daedalus. I. 704.
Danaok. I. 374. Danaus ivadéka; görög nép.
Daraps. VI. 65.
Dathis. VI. 65.
Deileon. V. 115.
Delius. I. 446. Apolló mellékneve. Delos szigetétől, ahol született volt.
Deucalion. I. 366.
Didymaon. III. 707.
Dindyma. II. 630.
Dione. VII. 187.
Dolion. V. 6.
Dolopei. II. 10.
Dorceus. III. 159. Cyzius király zenésze, kit Pollux az éjjeli csatában leölt.
Doryclus. II. 135.
Doto. I. 135.
Drancaei. VI. 106.
Dryope. II. 174.
Dryope. III. 529.

E.

Echion. I. 440.
Edon. VI. 340.
Egeria. II. 304. Szülő asszonyokat segítő Nymphea, kivel Numa római király, állítása szerint éjjeli tanácskozásait tartotta.

Electra. II. 431.
Eleus. (élisi) IV. 227.
Elis. I. 389.
Emathi. Lásd: *Aemathia*.
Enipeus. I. 83. V. 209.
Enyo. IV. 604.
Eousi hegy. IV. 96.
Erebus. II. 20.
Erginus. I. 415.
Eribotes. I. 402.
Eridanus. V. 431.
Erymanthus. II. 495. Arcadiiai hegy, melynek erdejében ölte le a pusztító vadkant Hercules.
Erymus. III. 194.
Erynnis. II. 281.
Erythia. V. 107.
Eryx. II. 523.
Essedon. VI. 730. Maeotis taván fölül lakott ázsiai vadnép, melynél, Herodotus szerint szokás volt a meghalt szülők testét, barmok húásával keverve, megenni, kivéve a főt, melyet aranyba foglalva emlékül tartottak, s évenként ünnepüléssel tiszteltek meg.
Ethelus. II. 138.
Euboea. I. 33.
Eumenidák. III. 54.
Euphemus. I. 365.
Eurotas. I. 430.
Eurus. II. 58.
Euryale. V. 113. VI. 370.
Eurymenae. II. 14.
Eurynome. II. 137.
Eurypus. I. 454.
Eurytion. I. 378.
Eurytus. I. 439.
Eurytus. III. 99.
Evarchus. VI. 102.
Exomata. VI. 144.

F.

Fama. II. 116.
Faunok. I. 105. Erdei istenek.
Furiák. III. 252.

G.

Galatea. I. 135.
Gangaridák. VI. 66. Ganges folyó melléki nép.

Gargara. II. 584.
Gelonus. VII. 236.
Genetei. V. 148.
Genysus. III. 114.
Geraestus. I. 456.
Gerys. VI. 67. Scythia folyó.
Gesander. VI. 280. Jazygok (jászok) hadvezére.
Gesithous. VI. 637.
Geta. V. 420. Duna mentében lakott trák, oláh és dák népek közneve.
Gigas. II. 17—22.
Glaucus. I. 190.
Gorgon. III. 54.
Gortyn. I. 708.
Gradivus. V. 143.

H.

Haemonia. I. 22.
Haemonidák. IV. 506. Régi neve Thessalia lakóinak.
Haemus. I. 24.
Hages. III. 191.
Hagniadés. II. 48.
Hagnius. I. 481. Atyja Typhlusnak, az Argo első kormányosának.
Halcyone. IV. 45.
Halys. V. 113. 121.
Hammon. II. 482.
Harpe. VI. 374.
Harpyák. IV. 428.
Hebe. VIII. 231.
Hebrus. II. 515.
Hebrus. 3. 149.
Hecate. I. 781. VII. 395.
Helice. V. 70. Nagy göncöl csillagzat.
Helix. VI. 570.
Helle. I. 50. Lásd : *Phrixeus*.
Henioch. VI. 43. Sarmata nép Asiában.
Henioche. V. 358.
Henippe. VI. 374.
Hercules. I. 118. st. Jupiter és Alkmene fia.
Hiber (v. Íber.) V. 167. Itt az ázsiai Hiberia-beli folyó értetik alatta.
Hippasus. I. 148.
Hippodamia. VII. 273.
Hippotades. I. 610.
Hister. Lásd : *Ister*.
Hora (v. Ora.) VI. 48. Anyja Colaxesnek, kit tőle Jupiter nemzett.
Hórák. IV. 91—94. Jupiternek Themistől nemzett leányi; az ég-kapukérei, Phoebus, vagy nap szolgálói s idő intézői.
Hyadák. II. 67.

Hydra. III. 228.
Hylaei. VI. 74. Hylaea, ázsiai Sarmatia egy kis tartománya a Feketeten-ger mellett.
Hylas. I. 110.
Hymettus. I. 397. V. 345.
Hypanis. IV. 719.
Hyperboreák. VIII. 210.
Hyperia. IV. 375.
Hyperion. V. 4 2.
Hypetaon. VI. 637.
Hypsipyle. II. 244. 424.
Hypso. I. 366—367. Amphion és Deucalion ikertestvérek anyja.
Hyrcan. III. 494.

I.

Iapetus. IV. 74.
Iapyx. III. 411.
Iasi. IV. 353.
Iaxartes. V. 598.
Jazygok (Jászok) VI. 122. 281.
Iber. V. 560.
Iberia. VI. 120.
Ida. II. 478.
Idalium. VIII. 229.
Idas. I. 461.
Ide. II. 519.
Idmon. I. 228.
Idume. I. 12.
Ilus. II. 473.
Imbrus. II. 443.
Inachus. I. 107. V. 216.
Inarime. III. 208.
Ino. Lásd : Athamas.
Inopus. V. 105.
Io. IV. 346.
Iolchos. I. 171. Thessalia városa, Jászok születéshelye.
Ionium. I. 24.
Iphiclus. I. 474.
Iphinoë. II. 327.
Iphis. I. 441.
Ipheus. I. 363.
Iris. IV. 77. VIII. 116.
Iris. IV. 600.
Iron. III. 111.
Ister (v. *Hister*.) IV. 718.
Itys. III. 1 9.
Iulok. I. 9.

L.

Laeon. VI. 255.
Lageusi. VI. 118.
Lampsacus. II. 624.

Laomedon. II. 474.
Lapithák. I. 140.
Latagus. VI. 572.
Latona. III. 415.
Latonia. III. 415.
Laurens. VI. 410.
Learchus. I. 280.
Leda. Lásd: Pollux.
Lelegus. III. 204.
Lemnos. II. 79.
Leodocus. Lásd: Talaus.
Ierna. II. 496.
Lesbos. III. 7.
Lethe. II. 483.
Lexanor. VI. 686.
Liber. I. 567. Bacchus egyik neve.
Libya. I. 588. Rész Afrikának Egyiptom s a Syrtisek közt.
Libys. I. 512. Libya lakója.
Liparis. II. 96.
Ljgaeus. I. 411. Bacchus melléknévo.
Ljce. VI. 374.
Ljcei. VI. 532.
Ljces. IV. 719.
Lycormas. III. 544.
Ljctus. III. 728. Város Crotában.
Lyds. IV. 369. Kis-ázsiai Lydiából való.
Ljnceus. I. 467.
Lyrceus. IV. 355.

M.

Macetek. I. 96.
Macron. V. 152.
Magnes. II. 9.
Maeotis. VI. 154.
Malaea. IV. 261.
Maryandinum. II. 649. IV. 7. 3.
Massageták. V. 126.
Massylok. III. 728. Massylia (a mai Marseille) lakói.
Maurus. III. 587. Mauritaniabeli.
Mávors. V. 668. Más neve.
Medon. III. 117.
Medores. VI. 211.
Medus. V. 126.
Medusa. Lásd: Perseus.
Melanthus. III. 203.
Melas. V. 462.
Meleager. I. 435.
Melie. IV. 119.
Memphis. II. 361. Pyramisairól s Isis istennőjéről nevezetes egyiptoni város.
Menoetius. VI. 343.

Messenis. IV. 374.
Methone. I. 388—389.
Micelák. VI. 129.
Minos. VII. 279.
Minyás. I. 184.
Moesus. VI. 162. *Moesia* név alatt értették hajdan a mai Bosniát, Serbiát és Bulgariát. Annak népe a *moesus*.
Moneses (v. *Monesus*.) VI. 189. 651.
Monychus. I. 146.
Mopsus. I. 207.
Mossinok. V. 152.
Mulciber. V. 434.
Mycaene. V. 646.
Mygdoni. VIII. 239.
Myrace. VI. 50.
Mysia. III. 484. Kis-ázsiai tartomány a Hellespontus mellett.

N.

Naubolus. I. 363.
Nauplius. I. 372.
Neaera. II. 141.
Nealces. III. 191.
Nemee. II. 495.
Nephelei. Lásd: *Phrixus*.
Nereus. I. 131.
Nessus. I. 147.
Nestor. I. 145. Neleus pylosi király fia; ki nagy bölcsességéről, vitézségéről s főképp igen hosszú életéről híres. Némelyek szerint három emberkört átélt. Ott volt még a trójai háborúban is s még akkor is Agamemnon úgy nyilatkozott felőle, hogy ha neki 10 Nestora volna, azonnal bevinné Tróját.
Neurus. I. 133.
Nisaeus. III. 198.
Noas. VI. 100.
Nonacris. IV. 141.
Notus. III. 92.
Nyctelius. VI. 755.

O.

Ochus. III. 148.
Odrussa. V. 595.
Odrysi. I. 470.
Oeagrus. IV. 548.
Oebali. IV. 228.
Oebalides. IV. 294.

Oebasus. VI. 245.
Oebreus. VI. 201.
Oenides. III. 690. VI. 343.
Oenotria. I. 589.
Ogygi. II. 624.
Oileus. I. 372.
Olbus. VI. 634.
Olen. III. 204.
Olenius. III. 106.
Olineus. II. 162.
Olympus. I. 4. 25. II. 66.
Oncheus. VI. 256.
Opheltus. III. 198.
Ophiusa. VI. 85.
Orcus. I. 828.
Orestes. VII. 148.
Orion. I. 647. II. 507. IV. 123.
Orithya. I. 468.
Ornytus. III. 173.
Orpheus. I. 470.
Ossa. II. 6.
Otaces. VI. 121.
Otaxes. VI. 529.
Othrys. I. 24.
Otreus. IV. 162.

P.

Padus. I. 527.
Paeantius. I. 392.
Paeas. III. 722.
Pagasae. V. 192.
Patlene. II. 17.
Pan. III. 48.
Panchaja. VI. 119.
Pangaea. I. 575.
Panope. I. 135.
Parion. II. 623. V. 532.
Parnass. VI. 392. Apollónnak s Musáknak szentelt hegy Görögországban, Phocisban.
Parrhasi. IV. 238.
Parthaonides. III. 705.
Parthenium. V. 104.
Pelagok. II. 658.
Peleus. I. 139.
Pelias. I. 22.
Pelion. II. 6.
Pella. I. 365. Kis sziget az Archipelaguson; Nagy Sándor születéshelye.
Pelopidák. I. 512.
Pelops. VII. 276.
Pelorus. I. 579.
Penei. I. 386.
Pentheus. III. 264. VII. 302.
Percote. II. 622.

Pergama. II. 490.
Perichlymenus. I. 383.
Perseis. VII. 238.
Perseus. III. 492.
Perseus. II. 63.
Peuce. VIII. 217.
Peucron. VI. 563.
Phaëthon. III. 213. Eredetileg maga Phoebus, vagyis a Nap; azután neve Clymenétől nemzett fiának is; kinek egyszer szekérét s lovait egy napi hajításra átengedte s ki azokkal bánni nem bírván, majdnem felégette vele az egész világot, mig nem őt Jupiter menykövel a földre sujtotta.
Phalces. VI. 245.
Phalerus. I. 398.
Pharos. I. 44.
Phasis. I. 1. V. 427.
Pheraei. I. 444. Pherao város a Thessaliában. Volt egy Messeniában is.
Philyra. V. 153.
Phineus. IV. 425. 591.
Phlegethon. I. 735.
Phlegias. II. 193.
Phlegra. II. 17.
Phleias. I. 412.
Phlogius. V. 115.
Phoceus. III. 204.
Pholoe. III. 66.
Pholus. I. 337.
Phorcys. III. 727. Neptun fia, Corsica és Sardinia királya; ki miután tengerbe fult, tengeri istenné tétetett. Némellyek szerint ő nemzette Ceto tengeri szörnyetegtől Medusát.
Phrixus. I. 42.
Phrontis. V. 462.
Phryg (v. phryx.) II. 551. Trójai.
Phrygia. II. 633. Kis-ázsiai tartomány. Volt Nagy- és Kis-Phrygia; az utóbbiban feküdt a híres Trója városa, melyről az egész birodalom trójainak hivatott.
Phylace. I. 474.
Picus. VII. 232.
Pindus. V. 497. Magas hegy Thessaliában, melynek egyik része a Parnassus.
Pisa. I. 664.
Pitya. 623.
Pleiadák. II. 67.
Pleione. I. 738.
Pliadok. V. 416.
Pollux. I. 421—424.
Polyphemus. I. 457. IV. 107.

Polyxo. II. 316.
Priamus. II. 572. Trójai király, Lao, medon fia, Hecuba férje; Hector. Paris, Holonus, Deiphobus, Polyxena, Cassandra s még számos fiú- és leány-gyerek atyja. Óalatta pusztult Trója el.
Prion. VI. 619.
Procnessus. III. 35.
Prometheus. V. 155. IV. 63.
Propontis. II. 646.
Proserpina. V. 344.
Proteus. II. 318.
Prothys. III. 158.
Psamathe. I. 364.
Pyli. VI. 202.
Pyraemon. I. 5-3.
Pyrnus. III. 112.
Prois. V. 433.
Prtha. VI. 390.

R.

Rhamelus. VI. 529.
Rheba. IV. 698.
Rhipaei. II. 516. V. 559.
Rhodulus. VI. 69.
Rhodope. I. 664.
Rhoetus. III. 65.
Rhundacus. III. 35.

S.

Sabaci. V. 638. I. 709.
Salmoneus. I. 662.
Samothracia. II. 331.
Satarcha. VI. 144.
Saturnia. I. 304.
Scyllaccion. III. 36.
Scypias. II. 8.
Sesostris. V. 420.
Sestos. I. 285.
Sibotes. VI. 249.
Sicani. II. 29. Siciliani.
Sidon. I. 20. Város Phoeniciában.
Sigeum. II. 446.
Sindusok. VI. 86.
Sinope. V. 109.
Sirius. V. 370.
Sterope. I. 446.
Stenelus. V. 90. 489.
Strirus. III. 497.
Strophadák. IV. 513.
Styx. I. 731.
Suetes. VI. 550.

Sydon. VI. 69.
Syene. VI. 74.
Symplegadák. IV. 221. Lásd: *Cyaneák.*
Syrtis. IV. 716.

T.

Taenaros. I. 365.
Tages. VI. 223.
Talaus. I. 35-.
Tanais. IV. 719.
Taras. VI. 102.
Tartarus. I. 828.
Taulanti. VI. 222.
Taurus. II. 301. Asiái magas hegység.
Taxes. VI. 252.
Taygetus. I. 430.
Tegea. I. 375.
Telamon. I. 353.
Telecoon. III. 140.
Tempe. VIII. 452. Thessaliának egy kies vidéke, melyet az Ossa, Pelion és Olymp hegyek fognak körül s a Peneus vize foly keresztül.
Tethys. II. 37.
Teucrok. I. 58. A trójaiak másik neve teneer volt.
Teutagonus. VI. 97.
Thamyrys. III. 128.
Thapsus. III. 191.
Thaumanti. VII. 398.
Thebe. III. 69. Több ilyen nevű város volt. Itt a boeotiabeli értendő, hol Athamas királykodott.
Thermodon. IV. 601.
Thespia. I. 93.
Thessalia. V. 475. Másként Emathia. Lásd. *Phars.* VI. 333. st. hol Lucanus bővebben szól róla.
Thetis. I. 131.
Thoas. II. 244. 418.
Thoë. VI. 374.
Thyas. III. 264. V. 80.
Tynnok. IV. 424.
Thyoneus. I. 726.
Thyotes. II. 438.
Thyrsgetéák. VI. 135.
Tibaréni. V. 148.
Tibisis. VI. 50.
Tibris. VI. 506.
Tigris. VI. 148.
Timas. IV. 187.
Tiphys. I. 419.
Tirynsi. I. 108.
Tisaei. II. 7.

Tisiphone. III. 213.

Titan. II. 57.

Tithonia. III. 1.

Tityos. III. 226.

Torynok. VI. 144.

Trinacris. I. 579.

Triton. I. 679.

Tritonia. I. 92.

Trivia. V. 104.

Troja. II. 558. A görögök által tíz évig tartott ostrom után bevést és elpusztított híres város, Kis-Ázsiában.

Tusc. (tuscus.) VII. 234. Etruriai, toskánai.

Tyberinus. VII. 84.

Tydeus. I. 387.

Tydrus. VI. 643.

Tyndaridák. III. 187.

Typhoeus. II. 24.

Typhon. II. 24.

Tyra. VI. 84.

Tyres. VI. 201.

Tyrrhenumi. IV. 715. Etruriai, toskánai.

Tyrus. IV. 631.

U – V.

Umbria. VI. 421. Umbria: egy vidék, Italiának az Apenninek közt; ennek lakói hivattak *umber*-eknek.

Vesvius. III. 208.

Voraptus. VI. 288.

Z.

Zelis. III. 152.

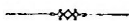
Zetes. I. 469.

Zeus = Jupiter.

TESTIMONIA

de Valerio Flacco. *)

1. *Dom. Marius Niger.* Valerius Flaccus Heroicorum post Virgilium Eminentissimus, cujus exstant pulcherrimi illi Argonauticon libri octo, in quibus quam magno spiritu insurgat, quantam ingenii felicitatem ostendat, facile *studioso lectori* patet.
2. *Joh P'ius Bapt. Bononiensis.* „In Valerio Flacco multum amissimus praepopera morte sublato“ Quintilianus vere dixit. Quod nisi fata mala et nigrae orci tenebrae praeripuissent tanquam vi-tem crescentibus uvis, haberet Roma, quod superbae Graeciae et in laudes suas effusissimae posset objicere. Et sic habet, quemadmodum unio brevi corpusculo, sed pretioso, magnis praestat arenosisque lapillis, non secus pusillum aurum Flacci magno Apollonii praestat orichalco.
3. *Bernardinus Scardeonius.* Flaccus inter eos Poëtas, qui Heroica de cantaverunt, fuit *judicio omnium admirandus*, si spectes, quanto is spiritu, et quanta felicitate in scribendo carmine caeteris praestet. etc.
4. *Ludov. Carrio.* Judicium de Valerio *Doctorum* tam honorificum est, ut non defuerint *acerrimo judicio homines*, qui hunc etiam Graecis illis, Apollonio, Orpheo, ingenii felicitate longe putarint praeponendum.
5. *Barthius. C.* Valerius Flaccus Poëta nobilissimus et Romanae Musae genuinus, praestantissimus Poëta. — Ego sane Valerium legens, decorum atque acutum epos, nec adfectatam grandiloquentiam, sed gravitatem animi agnosco. — Sonus, Spiritus, Eruditio, Gravitas in eo sunt insignes. Qui profecto melior longe Poëta est, quam plerique alii latini, qui in auribus vulgi regnum te-

*) Hires szaktudósok ítéletei Valerius Flaccus költősről.

nent. — Valerio Flacco, spiritu, gravitate, numeris et orationis aequalitate nemo post Augusti principatum scriptor prior exstat; medius enim inter illum tumorem et argutam jejunitatem, ingreditur nobili animo, nobili sermone; ut magnopere mirer, posse esse, qui non Summis auctoribus Latii cum adscribant, qui unam solummodo ejus paginam legerint.

Valerius Flaccus scriptor mihi unice carus, ob inaffectedam, *genuinam romanae dictionis majestatem*, a qua in translationes peregrinas singulis aginis aufertur Papinius Sane ego eum auctorem Argonautica scribentem legere malo, quam vel Ovidium, vel Papinium, quorum ille tenuem materiam lascivia utique violasset aut depudicasset, hic magniloquentia contrivisset.

Haec si apud Maronem legerentur, sane per multa jam saecula adorabilia fuissent; nunc *inanibus paedagogis aliter diu visum fuit*. Nostrum aevum incipit de tanto auctore paullo melius sentire. Sed succedent vere docti cordatique homines, qui absolutam auctoritatem ei dabunt. etc.

Optimus lingvae et Poëscos latinae auctor.

6. *Octavius Ferrarius*. Valerius Flaccus carminum majestate heroës, quos cecinit, aequat; cum laudibus cumulat Martialis; immaturum fatum deflet Quintilianus, multumque illius interitu romanæ literas amisisse *rigidus alioquin censor* queritur.
7. *Nicol. Heinsius*. Inter scriptores Romanos, qui poësim epicam lubricationibus suis insignitam jam olim reddiderunt (de his loquor, quos majori ex parte salvos ad posteritatem pervenisse, antiquitatis tanto in naufragio, litterariae rei gratulamur) haud quisquam nobis occurrit, quem C. Valerio Flacco jure praeferamus, post vere divinum et majorem comparatione omni Maronem Virgilium. Tam concinna omnia ac castigata enitent; tantum artis, ingenii, doctrinae, tantum orationis citra tumorem clementer exsurgentis candidaeque ac argumento suo paris illic renidet passim, ut ipso carminis successu *summa consecutus* videatur, et reliquis *omnibus praeripuisse palmam facile sit arbitrands*. De cujus tamen meritissimis laudibus non est quod plura nunc a me congerantur, cum *scriptor plane eximius* majorem aliquanto requirat curam, si pro dignitate sit laudandus.
- 8 *Petrus Burmannus*. Quem ab aliquo jam tempore publico debemus, emittimus nunc Poëtam inter Latinos solo Marone inferiorem, Valerium Flaccum animaadversionibus Nicolai Heinsii illustratum. Neque dubito, quin non exiguam a verae doctrinae cultoribus gratiam initurus sim, qui hunc Vatem, qui ab omni aevo inter Epicae Poëseos principes est annumeratus, iterum producam. Plurimi apud Graecos et Romanos exstiterè, qui ingenium in versibus, expeditionem Argonautarum consig-

nando, periclitati sunt. . . . Neque eos tantum, qui in eodem genere laborarunt, excellens Flacci iudicium et diligentia superavit, sed, si a solo Virgilio discesseris, nullus deprehenditur, qui cum eo comparari mereatur. . . . Nam non moramur perversum illorum hominum iudicium, qui omnis disciplinae poëticae ignarissimi, statim scriptorem venerantur et laudibus in coelum evehunt, ubi graves quasdam de moribus sententias, et longas de vitiis aut virtutibus disputationes, versibus comprehensas offendunt. Nihil enim stultius et ineptius fingi aut dici potest, quam Poëtam historiam quandam conscribere, et illam acutis Scholasticorum sententiis illustrare; Epici enim Poëtae partes sunt praeclarum aliquod Herois factum ob oculos ponere, quod ita fabulis et ministeriis deorum implicari debet, ut omnia potius a poëta ficta, quam religiose narrata esse videantur. Omne autem poëtae munus sola heroicae istius actionis narratione absolvitur, quae per omnes epici carminis leges et partes producta, vicem inanum disputationum implet,* et non tam ex sententiarum pondere et dictorum gravitate, quam ex ipsa actione lector ea addiscere debet, quae poëta docere animo suo proposuit. Ipsa illustria veterum heroum gesta, sive quae gessisse finguntur, animos legentium afficere et attrahere oportet; procul esse omnis et umbratilis subtilitas, et simplex et nuda narratio totam *epopaeam* absolvere debet. Inspice omnium consensu habitum poëtarum Principem Virgilium, qui una serie ab initio divini operis ad finem usque verum poëtam agit; unicus in delineandis iis, quae ab heroë suo, et aliis, quos inducit, prisci aevi viris bene aut male administrata fuerunt. Si ejus vestigiis insistere posterioris aetatis poëtae voluissent, non tam turpiter coelestem doctrinam commaculassent, neque ubi paucis admodum verbis de actibus quorundam hominum egissent, statim, tanquam in porticum aut Academiam essent translati, philosophos agere coepissent. Non movendi sunt aut turbandi disciplinarum termini. Poëtae se barbatorum gregi admiscere dedignantur, et ex vanis istis argutiis, et sententiarum strepitu se expedientes, et ipsas humanae vitae et conditionis actiones ex alto quasi contemplant, populis et habenti nubila terrae se eripiunt, et quasi inter deos recepti essent, spiritum divino igne afflatum per varias ambages et fabulosum sententiarum tormentum (velut telum per balistam torqueri solet) praecipitant. Hoc sanctissime plerique Graecorum poëtae, qui epicae fictionis auctores fuisse, et inter latinos par modo illud nobile, Virgilius et Flaccus, religiose custodierunt: qui etiam, ut omnes suae gentis poëtas vicerunt, ita ipsos illos, quos sibi effingendos proposuerant, Homerum et Apollonium Rhodium, palmam sibi cedere coegerunt. Instituerunt jam olim, et his etiam temporibus Viri

doctissimi inter Homerum et Virgilium comparationem, et per species demonstrarunt multum Latino vate minorem esse Graecum; in Valerio et Apollonio id nemo accurate, et ut decebat, adhuc tentavit, cum facillime quis id praestare posset; tantum enim inter utrumque discrimen intercedit, ut nequidem cum Flacco congruere audeat Apollonius. Sed cum id iusti commentarii negotium sit, neque praefationis angustiis illud circumscribi possit, in opportunum tempus rejiciendum esse putamus etc.

Sajtóhibák.

A Szövegben.

9 lap.	196 vers.	öszves, helyett
		<i>olvasd</i> : öszves
15 "	388 "	véli h. néli
22 "	648 "	hetevány h. hetevény
39 "	295 "	büvüs h. büvös
40 "	350 "	nyájaj h. nyájas
42 "	410 "	atya h. atyja
43 "	446 "	sigéumi h. sigéumi
47 "	572 "	Priam h. Priam
48 "	586 "	E h. És
49 "	645 "	s sivatag h. a sivatag
75 "	52 "	lakołni h. lakozni
89 "	498 "	falatját: h. falatját,
93 "	626 "	Jason h. Iáson
124 "	130 "	Arimaspe h.
		Arinaspus
136 "	544 "	hada- h. hadak-
158 "	455 "	bünteniül h.
		büntelenül
166 "	49 "	hallja a h. hallja
177 "	393 "	elég h. elég a

Az Értelmezőben.

193 lap.	63 vers.	ítatja helyett
		<i>olvasd</i> : mézben
195 "	140—142 h.	140—148
197 "	334 "	szemem már h. is bé
200 "	431 "	maga nyergesin h.
		ön paripáján
210 "	446 "	jellemet öltött h. 466
212 "	571—571 h.	571—572
213 "	625 "	be nem <i>vész</i> h. vonsz
215 "	354 "	h. 254
218 "	238 "	h. 138
219 "	548 "	h. 348

Jegyz. Az ezeken kívül előforduló hibás idézeteknél, az értelmezőbeli jelzőszó (*Schlagwort*) után könnyű az igazi számra találni, mert az többnyire a hibás közelében egy két szemnyi távolságra esik. Az ily csekély elütéseket nem tartottuk szükségesnek külön ide róni.

